

บทแปลเรื่อง *ปารีสในศตวรรษที่ 20* ของฌูล แวร์น พร้อมบทวิเคราะห์

โดย

สุปรียา ป้องเรือ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการแปลภาษาฝรั่งเศส - ไทย

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ปีการศึกษา 2566

TRANSLATION AND ANALYSIS OF *PARIS AU XXe SIÈCLE*
BY JULES VERNE

BY

SUPREEYA PONGRUA

A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF MASTER OF ARTS IN FRENCH-THAI TRANSLATION
FACULTY OF LIBERAL ARTS
THAMMASAT UNIVERSITY
ACADEMIC YEAR 2023

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

คณะศิลปศาสตร์

วิทยานิพนธ์

ของ

สุปรียา ป้องเรือ

เรื่อง

บทแปลเรื่อง *ปารีสในศตวรรษที่ 20* ของฌูล แวร์น พร้อมบทวิเคราะห์

ได้รับการตรวจสอบและอนุมัติ ให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การแปลภาษาฝรั่งเศส - ไทย)

เมื่อ วันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2567

ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุธิษา โรจนอนันต์)

กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สัณชัย สุตักษณานนท์)

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

(ดร.กัณฑ์พงศ์ จิตต์กล้า)

คณบดี

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภาสพงศ์ ศรีพิจารณ์)

หัวข้อวิทยานิพนธ์	บทแปลเรื่อง <i>ปารีสในศตวรรษที่ 20</i> ของฌูล แวร์น
	พร้อมบทวิเคราะห์
ชื่อผู้เขียน	สุปรียา ป่องเรือ
ชื่อปริญญา	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชา/คณะ/มหาวิทยาลัย	การแปลภาษาฝรั่งเศส - ไทย
	ศิลปศาสตร์
	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา สุลักษณ์านนท์
ปีการศึกษา	2566

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและนำเสนอตัวอย่างบทแปลจากนวนิยายเรื่อง *ปารีสในศตวรรษที่ 20* (*Paris au XXe siècle*) ของฌูล แวร์น (Jules Verne) นักเขียนชาวฝรั่งเศส ผู้บุกเบิกนวนิยายวิทยาศาสตร์ เนื้อหาของนวนิยายมุ่งเน้นบรรยายภาพของกรุงปารีสในศตวรรษที่ 20 ตามจินตนาการของผู้เขียนซึ่งดำเนินชีวิตอยู่ในศตวรรษที่ 19 โดยแสดงให้เห็นสภาพสังคมซึ่งให้ความสำคัญกับวิทยาศาสตร์และการเงิน ในขณะเดียวกันกลับด้อยค่าศิลปะและวรรณกรรม ฌูล แวร์นนำเสนอผลกระทบทางจิตใจและมุมมองด้านลบของชีวิตผู้คนในโลกแห่งอนาคตนี้พร้อมกันนั้นก็สอดแทรกเรื่องราวของสิ่งประดิษฐ์ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีลงไปด้วยในการแปลผลงานวรรณกรรมชิ้นนี้ ผู้แปลได้อาศัยทฤษฎีการแปลแบบยึดความหมาย (Théorie interprétative de la traduction) ของสถาบันชั้นสูงด้านการล่าและการแปล (École Supérieure d'Interprètes et de Traducteurs หรือ ESIT) เป็นแนวทางในการแปลและการวิเคราะห์บทแปล วิทยานิพนธ์ฉบับนี้แบ่งเป็นสองภาค

ภาค 1 บทแปลซึ่งประกอบด้วยบทแปลเป็นภาษาไทยจากต้นฉบับภาษาฝรั่งเศสตั้งแต่บทที่ 1 ถึงบทที่ 7 ของนวนิยายเรื่อง *Paris au XXe siècle* และผู้แปลประยุกต์ใช้กระบวนการแปลสามขั้นตอน ได้แก่ การทำความเข้าใจต้นฉบับ (Compréhension) การผละออกจากต้นฉบับ (Déverbalisation) และการถ่ายทอดความหมายเป็นภาษาปลายทาง (Réexpression) ตามทฤษฎีการแปลแบบยึดความหมาย

ภาค 2 บทวิเคราะห์การแปลซึ่งประกอบด้วย 2 บท ได้แก่ การทำความเข้าใจต้นฉบับและการถ่ายทอดบทแปล ในบทการทำความเข้าใจต้นฉบับ ผู้แปลได้ศึกษาทำความเข้าใจบริบททางประวัติศาสตร์ของประเทศฝรั่งเศส และสภาพสังคมของกรุงปารีสในศตวรรษที่ 19 หลักการทำงาน

ของสิ่งประดิษฐ์ที่ปรากฏในเรื่อง กลวิธีการประพันธ์และเทคนิคการเล่าเรื่อง รวมถึงทำความเข้าใจตัวละครและความสัมพันธ์ของตัวละคร ส่วนในบทการถ่ายทอดจากต้นฉบับสู่บทแปล ผู้แปลได้วิเคราะห์การถ่ายทอดชื่อเฉพาะและยศตำแหน่ง คำสรรพนาม คำศัพท์เทคนิคทางด้านคณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ คำศัพท์เทคโนโลยีสิ่งประดิษฐ์ในจินตนาการของนักเขียน ชื่อหน่วยงาน ชื่ออาชีพ และภาพพจน์ การวิเคราะห์ดังกล่าวเป็นตัวอย่างของขั้นตอนที่ช่วยให้สามารถถ่ายทอดบทแปลที่เหมาะสมที่สุด

คำสำคัญ: การแปล, ฌูล แวร์น, นิยายวิทยาศาสตร์, โลกอนาคต, เทคโนโลยี

Thesis Title	TRANSLATION AND ANALYSIS OF <i>PARIS AU XXe SIÈCLE</i> BY JULES VERNE
Author	Supreeya Pongrua
Degree	Master of Arts
Major Field/Faculty/University	French-Thai Translation Liberal Arts Thammasat University
Thesis Advisor	Associate Professor Sanchai Suluksananon, Ph.D.
Academic Year	2023

ABSTRACT

This thesis studied and presented examples of translations from the novel *Paris au XXe siècle* by Jules Verne, a French novelist and science fiction pioneer. Living in the nineteenth century, Verne envisioned Paris in the twentieth century as a society valuing science and finance and underappreciating all art forms. Verne focused on the psychological effects and negative aspects of lives in future world, while offering an account of science and technological inventions. The translation and the analysis were based on the Interpretative Theory of Translation of l'École Supérieure d'Interprètes et de Traducteurs (ESIT). This thesis is divided into two parts.

The first part is a translation from French into Thai language of chapters one to seven of the novel *Paris au XXe siècle*, relying on the three steps of the Interpretative Theory of Translation: comprehension, deverbalization and re-expression.

The second part contains translation analysis, including comprehension and re-expression steps. The comprehension chapter includes a study of historical and social context of 19th century Paris and France, principles of inventions in the novel, literary narrative techniques, along with characters and their relationships. The deverbalization chapter contains an analysis of the translation of proper names and titles, pronouns, mathematical and scientific terms, imaginary technological

vocabulary, organization names, occupations as well as figures of speech. This analysis is an example of a procedure indicating an appropriate translation.

Keywords: Translation, Jules Verne, Science fiction, Dystopia, Technology

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สามารถดำเนินการสำเร็จลุล่วงได้ด้วยด้วยความกรุณาช่วยเหลือจาก รองศาสตราจารย์ ดร. สัญชัย สุกษณานนท์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ซึ่งได้แนะนำ ให้คำปรึกษา รวมทั้งตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความอดทนและความเอาใจใส่ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการ ช่วยให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ผู้แปลขอขอบพระคุณสำหรับความช่วยเหลือจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุทิดา โจนอนันต์ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และอาจารย์ ดร.กันตพงศ์ จิตต์กล้า กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาสละเวลาอันมีค่าเพื่อให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นอันเป็นประโยชน์ซึ่งมีส่วนช่วยปรับปรุง วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณคณาจารย์สาขาวิชาภาษาฝรั่งเศส คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และคณาจารย์ภาควิชาภาษาฝรั่งเศส คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ที่ได้วางรากฐาน ความรู้ภาษาฝรั่งเศสและฝึกทักษะการแปลในด้านต่าง ๆ

สุดท้ายนี้ ขอขอบพระคุณครอบครัวและเพื่อน ๆ สำหรับความรัก ความเข้าใจ และความเชื่อมั่นเสมอมา การสนับสนุนและกำลังใจที่ไม่เปลี่ยนแปลงนี้เป็นแรงผลักดันเบื้องหลังการทำงาน อีกทั้งความสดใสรุ่งเรืองและความเต็มใจที่จะให้ความช่วยเหลือทำให้การเดินทางครั้งนี้สนุกสนาน และมีความหมายมากยิ่งขึ้น คุณความดีและประโยชน์ทั้งหลายอันพึงเกิดจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขออุทิศให้แก่ผู้มีพระคุณทุกท่าน

สุปรียา ป้องเรือ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(1)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(3)
กิตติกรรมประกาศ	(5)
สารบัญตาราง	(9)
สารบัญภาพ	(10)
บทนำ	1
ประวัติผู้แต่ง	3
เรื่องย่อต้นฉบับ	5
ภาค 1 บทแปล	
บทแปลเป็นภาษาไทยจากต้นฉบับภาษาฝรั่งเศสตั้งแต่บทที่ 1 ถึงบทที่ 7 ของนวนิยายเรื่อง <i>Paris au XXe siècle</i>	8
ภาค 2 บทวิเคราะห์การแปล	
วิเคราะห์การแปล	54
บทที่ 1 การทำความเข้าใจต้นฉบับ	56
1.1 บริบททางประวัติศาสตร์ของประเทศฝรั่งเศสในศตวรรษที่ 19	56

1.2 การทำความเข้าใจสภาพสังคมของกรุงปารีสในศตวรรษที่ 19	58
1.3 การทำความเข้าใจหลักการทำงานของสิ่งประดิษฐ์ที่ปรากฏในเรื่อง	60
1.3.1 รถไฟระบบแรงดันอากาศ (L'air comprimé)	60
1.3.2 เครื่องจักรไอน้ำและหัวรถจักรไอน้ำ	61
1.3.3 เครื่องยนต์สันดาปภายใน	62
1.4 การทำความเข้าใจกลวิธีการประพันธ์และเทคนิคการเล่าเรื่อง	63
1.4.1 ผู้เล่า (Le narrateur)	63
1.4.2 มุมมองการเล่า (La focalisation)	64
1.5 การทำความเข้าใจตัวละครและความสัมพันธ์ทางครอบครัวของตัวละคร	66
1.5.1 การทำความเข้าใจตัวละคร	66
1.5.1.1 มีแชล ดูว์เฟรแนว	66
1.5.1.2 แก็งซอนนา	67
1.5.1.3 อุกแน็ง	67
1.5.1.4 สตานิสลัส บูตาร์แต็ง	68
1.5.2 การทำความเข้าใจความสัมพันธ์ทางครอบครัวของตัวละคร	69
บทที่ 2 การถ่ายทอดบทแปล	71
2.1 การถ่ายทอดชื่อเฉพาะและยศตำแหน่ง	71
2.1.1 การถ่ายทอดชื่อเฉพาะ	71
2.1.2 การถ่ายทอดชื่อยศตำแหน่ง	79
2.2 การถ่ายทอดคำสรรพนาม	80
2.2.1 บทสนทนาระหว่างมีแชลกับสตานิสลัส บูตาร์แต็ง	80
2.2.2 บทสนทนาระหว่างมีแชลกับอุกแน็ง	81
2.2.3 บทสนทนาระหว่างมีแชลกับแก็งซอนนา	83
2.3 การถ่ายทอดคำศัพท์เทคนิคทางด้านคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์	85
2.3.1 คำศัพท์เทคนิคทางด้านคณิตศาสตร์	85
2.3.2 คำศัพท์เทคนิคทางด้านวิทยาศาสตร์	88
2.4 การถ่ายทอดคำศัพท์เทคโนโลยีสิ่งประดิษฐ์ในจินตนาการของนักเขียน	89
2.5 การถ่ายทอดชื่อหน่วยงาน	93

2.6 การถ่ายทอดชื่ออาชีพ	95
2.7 การถ่ายทอดภาพพจน์	97
2.7.1 การถ่ายทอดอุปมา (comparaison)	98
2.7.2 การถ่ายทอดอุปลักษณ์ (métaphore)	100
บทสรุป	105
รายการอ้างอิง	107

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1 ชื่อเฉพาะที่ทับศัพท์ตามหลักเกณฑ์การทับศัพท์ภาษาฝรั่งเศส ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554	71
2.2 ชื่อเฉพาะที่ทับศัพท์ตามหลักเกณฑ์การทับศัพท์ภาษาอังกฤษ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน	77
2.3 ชื่อประเทศและเมืองอ้างอิงตามเอกสารและเว็บไซต์ของหน่วยงานราชการ	78
2.4 ชื่อยศตำแหน่งที่ทับศัพท์ตามหลักเกณฑ์การทับศัพท์ภาษาอังกฤษ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน	80

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
0.1 แผนภาพแสดงกระบวนการแปลแบบยืดความหมาย	55
1.1 ภาพวาดทางรถไฟระบบแรงดันสาย Saint-Germain ประเทศฝรั่งเศส	61
1.2 ภาพแผนผังแสดงความสัมพันธ์ทางครอบครัวของตัวละคร	70
2.1 คำศัพท์ภาษาฝรั่งเศสเกี่ยวกับส่วนประกอบของวงกลม	86
2.2 คำศัพท์ภาษาไทยเกี่ยวกับส่วนประกอบของวงกลม	86
2.3 ภาพวาดโจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์จากนิยายของฌูล แวร์น	87

บทนำ

การแปลต้นฉบับด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีไม่ใช่เพียงแค่การแปลตรงตัวตามคำศัพท์ เนื่องจากคำศัพท์เฉพาะบางคำไม่สามารถหาคำเทียบเคียงในภาษาไทยได้ ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจบทแปลได้ง่าย การหาข้อมูลจึงเป็นขั้นตอนที่จำเป็นอย่างยิ่ง โดยทั่วไป การแปลต้นฉบับด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมักจะเน้นการใช้คำศัพท์เฉพาะ การทับศัพท์ และต้องการความกระชับ แต่การแปลนวนิยายต้องคำนึงถึงลีลาการประพันธ์และความสละสลวยของบทแปลด้วย ดังนั้น ในการแปลนวนิยายวิทยาศาสตร์ ผู้แปลจึงต้องคำนึงถึงการใช้ภาษาให้กระชับเพื่ออธิบายทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์ที่ผู้แต่งอ้างถึงให้ชัดเจนและถูกต้อง ในขณะเดียวกัน ต้องรักษาลีลาการประพันธ์และความสนุกสนานของต้นฉบับให้คงอยู่ ด้วยเหตุนี้ ผู้แปลจึงสนใจการแปลนวนิยายวิทยาศาสตร์เพื่อพัฒนาทักษะและศึกษาเทคนิควิธีการแปลจากภาษาฝรั่งเศสเป็นภาษาไทย

ปารีสในศตวรรษที่ 20 (Paris au XXe siècle) เป็นผลงานนวนิยายที่ฌูล เวิร์น (Jules Verne) ประพันธ์เมื่อปี ค.ศ. 1863 แต่ถูกปฏิเสธจาก Pierre-Jules Hetzel บรรณาธิการสำนักพิมพ์ จึงกลายเป็นผลงานที่ถูกกลืน แต่ในท้ายที่สุด นวนิยายเรื่องนี้ก็ได้รับการตีพิมพ์เป็นครั้งแรกในปี ค.ศ. 1994 โดยสำนักพิมพ์ Hachette ร่วมกับ Le Cherche midi จากนั้นในปี ค.ศ. 1996 ได้รับการแปลเป็นภาษาอังกฤษชื่อเรื่อง *Paris in the Twentieth Century*¹ ฌูล เวิร์นจินตนาการภาพกรุงปารีสในอีก 100 ปีข้างหน้าว่าเป็นเมืองหลวงที่ล้ำสมัย หลังจากการปฏิวัติอุตสาหกรรม เทคโนโลยีจะทำให้ผู้คนใช้ชีวิตอย่างสะดวกสบาย ในค.ศ. 1960 ธุรกิจและวิทยาศาสตร์จะมีบทบาทสำคัญกับสังคมมนุษย์ ในทางตรงกันข้าม วรรณกรรม ดนตรี และศิลปะกลับถูกลดความสำคัญลงเรื่อย ๆ จนขนาดถูกดูแคลน ฌูล เวิร์นเลือกที่จะนำเสนอแง่มุมเรื่องดังกล่าวในเชิงลบและกลุ่มคนที่ได้รับผลกระทบจากการพัฒนาการของเทคโนโลยีในศตวรรษที่ 20 แม้นวนิยายเรื่องนี้จะเขียนในศตวรรษที่ 19 แต่โลกอนาคตในจินตนาการของนักเขียนกลับคล้ายคลึงกับโลกในปัจจุบันซึ่งผู้คนให้ความสำคัญกับการเงิน เทคโนโลยี และวิทยาการล้ำสมัย จนละเลยความสำคัญของการศึกษาด้านศิลปศาสตร์และมนุษยศาสตร์

จุดเด่นของต้นฉบับเรื่อง *ปารีสในศตวรรษที่ 20 (Paris au XXe siècle)* ของฌูล เวิร์น คือ การเป็นนวนิยายวิทยาศาสตร์แนวคาดการณ์อนาคต นักเขียนบรรยายโลกในอนาคตโดยได้รับ

¹ Verne, J. (1996). *Paris in the Twentieth Century* (R. Howard, Trans.). New York: Ballantine Books. (Original work published 1994).

แรงบันดาลใจจากโลกในช่วงเวลาที่เราใช้ชีวิตอยู่ นั่นคือประเทศฝรั่งเศสในศตวรรษที่ 19 ซึ่งเป็นยุคแห่งการปฏิวัติอุตสาหกรรม เทคโนโลยีต่าง ๆ พัฒนาไปอย่างรวดเร็ว หลายประเทศทั่วโลกสามารถติดต่อสื่อสารกันง่ายยิ่งขึ้น ผู้คนอยากรู้อยากเห็นว่ามီးไรบนท้องฟ้า ไต้ท้องทะเล หรือดินแดนอื่น ๆ เป็นเช่นไร ฌูล แวร์นได้รับแรงบันดาลใจจากยุคสมัยที่เราใช้ชีวิตอยู่และนำมาสร้างสรรค์เป็นโลกอนาคตที่เสมือนจริง เขาจึงเขียน “นิยายวิทยาศาสตร์” ที่เน้นหลักการและทฤษฎีจริง ๆ ของวิทยาศาสตร์ เมื่อเขียนเกี่ยวกับการคาดการณ์หรือทำนายความเจริญก้าวหน้าของโลกและเทคโนโลยีในอนาคตก็จะอาศัยเหตุผลหรือความจริงที่อาจเป็นไปได้ ไม่ใช่เป็นเพียงจินตนาการฝันเพื่องเท่านั้น (ชัยวัฒน์ คุประตกุล, 2524, น.32)

จุดเด่นอีกประการของนวนิยายเรื่องนี้ก็คือ การบรรยายฉากอย่างละเอียดด้วยคำศัพท์ทางเทคนิคและความรู้ทางวิทยาศาสตร์ที่นักเขียนถ่ายทอดออกมาให้คนทั่วไปเข้าใจได้ง่าย ฌูล แวร์นเขียนนวนิยายที่มีหลักเกณฑ์ทางวิทยาศาสตร์เข้ามารองรับมากกว่าจะเป็นวิทยาศาสตร์ตามนิกฝัน ในสมัยนั้นประเทศฝรั่งเศสถือได้ว่าเป็นอีกประเทศหนึ่งที่แนวคิดด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และอุตสาหกรรมกำลังรุ่งเรืองอย่างมาก เขาจึงนำวัตถุดิบทางสังคมนั้นมาเป็นแรงบันดาลใจในการแต่งเรื่องให้สมจริง และไม่ลืมที่จะให้ความรู้เสริมทางด้านวิทยาศาสตร์ในเรื่องด้วย

จุดเด่นประการสุดท้ายคือ แม้ว่าจะเป็นนวนิยายเกี่ยวกับพัฒนาการทางวิทยาศาสตร์ แต่เนื้อหาของผลงานวรรณกรรมเรื่องนี้สะท้อนมุมมองของความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและความถดถอยของชีวิตความเป็นอยู่ นำเสนอโลกที่เต็มไปด้วยความก้าวหน้าทางวิทยาการจนผู้คนหลงลืมและดูแคลนความสำคัญของศิลปะ ผลงานประพันธ์เรื่องนี้แตกต่างจากนิยายเรื่องอื่น ๆ ของฌูล แวร์น ที่มักจะเขียนเกี่ยวกับการผจญภัย ความสนุกสนาน และแสดงให้เห็นข้อดีของโลกที่มีพัฒนาการด้านวิทยาศาสตร์ ในทางกลับกัน *ปารีสในศตวรรษที่ 20 (Paris au XXe siècle)* นำเสนอภาพของโลกที่เต็มไปด้วยความสะอวสวาย แต่กลับแห้งแล้งไร้ซึ่งความมีชีวิตชีวา ผู้คนในวงการศิลปะถูกมองว่าไร้ความสามารถและเป็นคนชายขอบ พวกเขาไม่สามารถใช้ความรู้ความสามารถและพรสวรรค์ของตนหาเลี้ยงชีพได้ เนื่องจากผู้คนในสังคมไม่สนใจและเห็นคุณค่าของศิลปะ วรรณกรรมหรือแม้แต่ดนตรีอีกต่อไป

ปารีสในศตวรรษที่ 20 (Paris au XXe siècle) นำเสนอผลกระทบด้านลบต่อบุคคลหรือสังคมจากการพัฒนาอย่างก้าวกระโดดทางด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีซึ่งเป็นมุมมองที่แปลกใหม่อีกทั้ง ยังไม่มีบทแปลภาษาไทย จึงเป็นแรงบันดาลใจให้ผู้แปลเลือกนวนิยายเรื่องนี้มาเป็นต้นฉบับเพื่อศึกษาวิจัยและจัดทำบทแปลภาษาไทย นวนิยายมีความยาวทั้งสิ้น 17 บท ผู้แปลได้เลือกศึกษาบทที่ 1-7 ซึ่งเป็นบทเปิดเรื่องอันแสดงให้เห็นสภาพสังคมและชีวิตของตัวละคร

ประวัติผู้แต่ง

ฌูล แวร์น (Jules Verne) หรือที่ผู้อ่านนวนิยายวิทยาศาสตร์รู้จักกันในนาม “จูลส์ เวิร์น” ตามการอ่านแบบภาษาอังกฤษ เกิดเมื่อวันที่ 8 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1828 เมืองน็องต์ ประเทศฝรั่งเศส เขาเติบโตในครอบครัวที่ให้ความสำคัญกับวรรณกรรมและการศึกษา บิดาต้องการให้เป็นทนายความ แต่เขากลับสนใจงานเขียนหนังสือมากกว่า ฌูล แวร์นเริ่มเขียนหนังสือตั้งแต่อายุยังน้อยและตีพิมพ์เรื่องสั้นเรื่องแรกเมื่ออายุเพียง 20 ปี อย่างไรก็ตาม เขาเลือกศึกษาวิชากฎหมายในกรุงปารีสตามความต้องการของบิดา

ในปี ค.ศ. 1863 ฌูล แวร์นตีพิมพ์นวนิยายเรื่องแรกชื่อว่า *Cinq semaines en ballon* (ห้าสัปดาห์บนบอลลูน) ซึ่งประสบความสำเร็จอย่างมาก ต่อมาได้เขียนนวนิยายอีกหลายเล่ม เขามีชื่อเสียงจากการแต่งนวนิยายแนววิทยาศาสตร์โลกอนาคต โดยมักจะเขียนถึงเรื่องราวการเดินทางผจญภัยทั้งใต้น้ำไปจนถึงบนอวกาศ นอกจากนี้ ฌูล แวร์นยังใช้ประสบการณ์การเดินทางในต่างแดนเป็นแรงบันดาลใจในการแต่งนวนิยาย งานวรรณกรรมของฌูล แวร์นไม่เพียงแต่ให้ความบันเทิงเท่านั้น แต่ยังให้ความรู้อีกด้วย เนื่องจากผู้อ่านมักจะพบข้อมูลทางวิทยาศาสตร์และภูมิศาสตร์ไว้ในนวนิยายของเขาอยู่เสมอ

ผลงานประพันธ์ของฌูล แวร์นได้รับความนิยมอย่างมากตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และได้รับการแปลเป็นภาษาต่าง ๆ รวมทั้งภาษาไทย เช่น *บุกบาดาล*² (*Voyage au centre de la Terre*) *บุกดวงจันทร์*³ (*De la Terre à la Lune*) *ใต้ทะเล 20,000 โยชน์*⁴ (*Vingt mille lieues sous les mers*) *การเดินทาง 80 วันรอบโลก*⁵ (*Le tour du monde en quatre-vingts jours*) และ

² แวร์น, ฌูล. (2518). *บุกบาดาล* (สายธาร, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: ประพันธ์สาส์น. (แปลจากต้นฉบับภาษาอังกฤษ *A Journey to the Centre of the Earth*).

³ แวร์น, ฌูล. (2540). *บุกดวงจันทร์* (วรรณนา วงษ์ฉัตร, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า. (แปลจากต้นฉบับภาษาอังกฤษ *From The Earth To The Moon*).

⁴ แวร์น, ฌูล. (2520). *ใต้ทะเล 20,000 โยชน์* (สายธาร, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: ประพันธ์สาส์น. (แปลจากต้นฉบับภาษาอังกฤษ *20,000 Leagues Under the Sea*).

⁵ แวร์น, ฌูล. (2545). *การเดินทาง 80 วันรอบโลก* (แก้วคำทิพย์ ไชย, บรรณาธิการ และ ผู้แปล). กรุงเทพฯ: คลาสสิก. (แปลจากต้นฉบับภาษาอังกฤษ *Around the world in eighty days*).

เกาะพิศวง⁶ (*L'île mystérieuse*) ด้วยเหตุนี้ ฌูล แวร์นจึงได้รับการเรียกขานว่า “บิดาแห่งนิยายวิทยาศาสตร์”

ฌูล แวร์นเสียชีวิตเมื่อวันที่ 24 มีนาคม ค.ศ. 1905 ที่เมืองอาเมียง ประเทศฝรั่งเศส แต่ผลงานของเขายังคงได้รับความนิยมไปทั่วโลก เนื่องจากเขาเป็นนักประพันธ์ที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล และสามารถสร้างแรงบันดาลใจให้กับคนทุกรุ่นด้วยความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการที่ล้ำยุคสมัย แม้จะผ่านกาลเวลามานานกว่าร้อยปี

⁶ แวร์น, ฌูล. (2524). *เกาะพิศวง* (ปสงค์อาสา, ผู้แปล). กรุงเทพฯกรุงเทพฯ: มังภาพย์. (แปลจากต้นฉบับภาษาอังกฤษ *The Mysterious Island*).

เรื่องย่อต้นฉบับ

ในปี ค.ศ. 1960 กรุงปารีสกลายเป็นเมืองหลวงขนาดใหญ่และทันสมัยอย่างมาก แต่ในโลกแห่งอนาคตนี้ สังคมให้ความสำคัญกับเรื่องธุรกิจ การเงิน และวิทยาศาสตร์เป็นหลัก ส่วนศิลปะ ดนตรี และวรรณคดีกลับถูกลดทอนความสำคัญและไม่ค่อยมีใครสนใจเหลือแล้ว

มีแชล ดูว์เฟรนนัว เด็กหนุ่มวัย 16 ปี เพิ่งจบการศึกษาด้านวรรณคดีจากสถาบันที่ใหญ่ที่สุดของกรุงปารีส เขาเป็นกวีที่มีพรสวรรค์และความสามารถอย่างยิ่ง แต่กลับไม่รู้ว่าจะนำปริญญาและความรู้เหล่านี้ไปสมัครงานที่ใด เนื่องจากเป็นเด็กกำพร้า มีแชลจึงอาศัยอยู่กับครอบครัวของสตานิสลัสและอาเตนาอิส บุตรแดง ผู้เป็นลุงเขยและป้า หลังจากจบการศึกษา ลุงสั่งให้มีแชลไปทำงานที่ธนาคารกักสมอดาม เพราะคิดว่าหลานชายคงไม่สามารถหางานที่มั่นคงทำได้ และไม่ยอมให้เขาหมกมุ่นกับเรื่องหนังสือวรรณกรรม แต่สตานิสลัสก็ไม่แน่ใจว่าหลานชายจะสามารถหาเลี้ยงชีพในโลกแห่งธุรกิจได้หรือไม่ เพราะดูเหมือนว่ามีแชลจะไม่ถนัดงานที่เกี่ยวกับตัวเลขเสียเลย

ก่อนจะเริ่มเข้าสู่โลกแห่งการทำงาน มีแชลอยากอ่านหนังสือของนักเขียนชื่อดังในศตวรรษที่ 19 เพื่อปอบใจที่เขาต้องทนทำงานในธนาคาร แต่ร้านหนังสือทั่วไปกลับขายแต่หนังสือเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เขาจึงนึกถึงหอสมุดแห่งชาติและได้พบกับบรรณารักษ์ชื่อ อุกเน็ง ตอนนั้นเอง มีแชลเพิ่งรู้ความจริงว่าชายชราผู้นี้คือพี่ชายของแม่เขา ครอบครัวบุตรแดงกีดกันไม่ให้ทั้งสองเจอกัน เพราะลุงอุกเน็งหลงรักในงานศิลปะและวรรณคดี ซึ่งถือเป็นความน่าอัปยศของครอบครัว นี่จึงเป็นครั้งแรกที่พวกเขาได้พบกัน มีแชลดีใจอย่างมากที่รู้ว่ามีคนที่รักการอ่านหนังสือและวรรณกรรมเหมือนกับเขา และคน ๆ นั้นก็เป็นคนในครอบครัวของตนเองด้วย

มีแชลเริ่มทำงานที่ธนาคาร แต่เนื่องจากเขาไม่ถนัดงานด้านนี้และคำนวณตัวเลขพลาดเป็นประจำ จึงถูกย้ายแผนก เด็กหนุ่มพบกับเพื่อนร่วมงานคนใหม่ชื่อ แก็งซอนา นักบัญชีอายุ 30 ปี ผู้หลงใหลในเสียงดนตรี ทั้งสองกลายเป็นเพื่อนสนิทกันอย่างรวดเร็ว แก็งซอนาแนะนำให้มีแชลรู้จักกับฌัก โอบาแน ผู้เฝ้าฝันอยากจะเป็นทหาร แต่ในศตวรรษที่ 20 นี้ ทหารไม่จำเป็นสำหรับสนามรบอีกต่อไป เพราะถูกแทนที่ด้วยเครื่องจักรกลหมดแล้ว มีแชลได้รู้ว่ามีอีกหลายคนที่ประสบชะตากรรมเดียวกันกับเขา แม้ผู้คนเหล่านี้จะมีความสามารถ แต่โลกแห่งอุตสาหกรรมกลับไม่เอื้ออำนวยให้ความฝันของพวกเขาเป็นจริงได้

วันหนึ่ง มีแชลและแก็งซอนาไปเยี่ยมลุงอุกเน็ง และได้พบกับครูภาษาละตินของมีแชล พร้อมกับลูซีผู้เป็นหลานสาว มีแชลและหญิงสาวตกหลุมรักกันตั้งแต่แรกพบ วันต่อมาระหว่างทำงาน มีแชลคุยกับแก็งซอนาเกี่ยวกับเรื่องผู้หญิงและความรัก ทั้งสองมีปากเสียงกันเล็กน้อยจนเผลอทำหมึกหกเลอะเอกสาร พวกเขาถูกไล่่ออกทันที แก็งซอนาตัดสินใจเดินทางไปประเทศเยอรมนีเพื่อตามหา

ความฝัน ส่วนมีแชลย้ายไปอาศัยอยู่ในอพาร์ทเมนต์อันว่างเปล่าของแก๊งซอนาและตัดสินใจว่าจะทำงานเป็นนักหนังสือพิมพ์ อย่างไรก็ตาม ในสังคมที่ไม่มีความก้าวหน้าทางดนตรีหรือศิลปะ มีแชลไม่สามารถหางานได้ เขาจึงหันไปเขียนบทกวี แต่ถูกสำนักพิมพ์ในกรุงปารีสปฏิเสธทั้งหมด

ในปี ค.ศ. 1961 ทวีปยุโรปเผชิญกับพายุฤดูหนาวที่รุนแรงอย่างไม่เคยเป็นมาก่อน ทรัพยากรการเกษตรและอาหารขาดแคลน มีแชลหมดหวังในชีวิต เขานำเงินที่เหลืออยู่เพียงเล็กน้อยไปซื้อดอกไม้เพื่อไปมอบให้ลูซี่ แต่เมื่อไปถึงบ้านของเธอ เขากลับพบว่าลูซี่ไม่อยู่ที่บ้านหลังนั้นแล้ว มีแชลสูญเสียทั้งงาน เพื่อน และคนรัก เขาเดินไปเรื่อย ๆ อย่างไม่รู้จุดหมายจนไปถึงสุสานเก่าแห่งหนึ่งในท้ายที่สุดมีแชลก็หมดลมหายใจท่ามกลางหิมะอันหนาวเหน็บ

ภาค 1 บทแปล

บทที่ 1

สถาบันเครดิตแห่งการศึกษา

วันที่ 13 สิงหาคม ค.ศ. 1960 ประชากรชาวปารีสส่วนหนึ่งเดินทางไปตามสถานีรถไฟต่าง ๆ ในเขตมหานคร และพวกเขาก็มาบรรจบกันยังทิศทางที่จะมุ่งหน้าไปสถานที่ซึ่งครั้งหนึ่งเคยเป็นลานช้อปปิ้งเดอมาร์ส

วันนี้มีงานประกาศรางวัลของสถาบันเครดิตแห่งการศึกษา ซึ่งเป็นสถานศึกษาขนาดใหญ่ของรัฐ ๆ านาน ท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการภูมิทัศน์แห่งกรุงปารีสต้องมาเป็นประธานในงานพิธีนี้

สถาบันเครดิตแห่งการศึกษามีแนวคิดที่สอดคล้องกับแนวโน้มด้านอุตสาหกรรมของศตวรรษอย่างสมบูรณ์แบบ สิ่งที่เคยเรียกกันว่า “ความเจริญก้าวหน้า” เมื่อศตวรรษที่แล้วได้พัฒนาขึ้นอย่างก้าวกระโดด ระบบเศรษฐกิจแบบผูกขาดเบ็ดเสร็จได้เกาะกุมทั้งประเทศเอาไว้ในกำมือบริษัทต่าง ๆ เพิ่มจำนวนเป็นทวีคูณ ลงหลักปักฐานและมีการจัดการอย่างเป็นระบบ หากบรรพบุรุษของเราได้มาเห็นก็คงจะต้องประหลาดใจมิใช่น้อยเมื่อพบกับการเปลี่ยนแปลงที่ไม่คาดคิดเหล่านี้

เงินทองไหลมาเทมาอย่างไม่ขาดสาย แต่มีอยู่ช่วงหนึ่งก็เกือบจะหยุดนิ่ง ตอนที่กิจการทางรถไฟเปลี่ยนผ่านมือจากเอกชนไปสู่การเป็นรัฐวิสาหกิจ ต่อจากนั้นเงินลงทุนหลังไหลเข้ามาอย่างล้นหลาม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เหล่านายทุนที่กำลังแสวงหาการลงทุนด้านการเงินหรือธุรกิจอุตสาหกรรม

ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ก็ขอให้เราจงอย่าได้ประหลาดใจกับสิ่งที่จะทำให้ชาวปารีสในศตวรรษที่ 19 ต้องรู้สึกตื่นตาตื่นใจ และกับการก่อตั้งสถาบันเครดิตแห่งการศึกษาซึ่งเป็นหนึ่งในบรรดาสิ่งมหัศจรรย์อีกมากมาย สถาบันแห่งนี้ดำเนินงานและประสบความสำเร็จภายใต้การบริหารทางการเงินโดยบาร์อน เดอ แวร์ก้องแป็ง มาเป็นเวลานานกว่าสามสิบปี

ด้วยความพยายามที่จะเพิ่มจำนวนสถาบันการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นมหาวิทยาลัย โรงเรียนมัธยมปลาย โรงเรียนมัธยมต้น โรงเรียนประถมศึกษา โรงเรียนประจำของกลุ่มคริสตังค์ การศึกษาระดับเตรียมอุดมศึกษา สามเณรลัย การประชุมวิชาการ สถานสงเคราะห์เด็กยากไร้ และสถานเลี้ยงเด็กกำพร้า แม้ชนชั้นล่างสุดของสังคมก็สามารถเข้าสู่วิทยาศาสตร์ได้ไม่รูปแบบใดก็รูปแบบหนึ่ง แม้ว่าผู้คนจะเลิกอ่านหนังสือไปแล้ว แต่อย่างน้อยก็พออ่านออกเขียนได้ ไม่ว่าจะเป็นลูกหลานของช่างฝีมือผู้ทะเยอทะยานหรือชาวนาผู้เป็นคนขายของต่างก็มีสิทธิ์เข้าทำงานฝ่ายบริหารทั้งสิ้น ระบบข้าราชการพัฒนาไปในทุกรูปแบบเท่าที่จะเป็นไปได้ เราจะเห็นกันต่อไปว่ารัฐบาลควบคุมองค์กรได้อย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาด

จนถึงบรรทัดนี้ คงอธิบายได้เพียงว่าสถาบันการศึกษาต้องเพิ่มจำนวนขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับประชากรอย่างไร ในศตวรรษที่ 19 ขณะที่เราต้องการแปลงโฉมประเทศฝรั่งเศสและกรุงปารีส พวกเขายังไม่ได้ก่อตั้งบริษัทอสังหาริมทรัพย์ สินเชื่อสำหรับผู้ประกอบการ หรือบริษัทสินเชื่อเครดิตฟองซิเอร์ขึ้นมาเลยกระนั้นหรือไม่

อย่างไรก็ตาม การก่อสร้างบ้านเมืองกับการก่อความรู้เป็นเรื่องทำนองเดียวกันในสายตาของพวกนักธุรกิจ หากพูดกันจริง ๆ แล้ว การก่อความรู้เป็นเพียงการก่อสร้างรูปแบบหนึ่งที่มีความแข็งแกร่งมันคงน้อยกว่าเท่านั้นเอง

เมื่อปีค.ศ. 1937 บารอน เดอ แวร์ก็องแบ็งก็คิดแบบเดียวกันนี้ บารอนซึ่งเป็นที่รู้จักจากการเป็นเจ้าของบริษัทการเงินขนาดใหญ่หลายแห่งนั้นมีความคิดอยากจะก่อตั้งสถานศึกษาขนาดมหึมาเพื่อให้ต้นไม้แห่งการศึกษาสามารถเจริญเติบโตและแผ่กิ่งก้านสาขาไปในทุกทิศทุกทาง จากนั้นเขาก็จะปล่อยให้รัฐบาลดูแลรักษาตามที่ต้องการให้เป็นโดยการตัดแต่งกิ่งก้าน กำจัดวัชพืชและหนอนแมลงได้ตามคิดฝัน

บารอน เดอ แวร์ก็องแบ็งได้ยุบรวมโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในกรุงปารีสและต่างจังหวัด ทั้งแซ็งต์-บาร์บ และรอลเล็ง รวมถึงวิทยาลัยเฉพาะทางต่าง ๆ ให้เป็นสถาบันการศึกษาเดียวกัน เขาก่อตั้งที่นี่ให้เป็นศูนย์การศึกษาของประเทศฝรั่งเศส นักธุรกิจต่างสนับสนุนเงินลงทุนให้เขา เพราะเขาได้นำเสนอธุรกิจการศึกษาโดยบริหารงานตามรูปแบบอุตสาหกรรม ความสามารถของบารอน เดอ แวร์ก็องแบ็งเป็นหลักประกันได้ว่าสถาบันนี้จะทำกำไรได้อย่างแน่นอน เมื่อเงินทุนหลั่งไหลเข้ามา สถาบันนี้ก็ถือกำเนิดขึ้น

ใน ค.ศ. 1937 ภายใต้การปกครองของพระเจ้าอันโปเลียนที่ 5 บารอน เดอ แวร์ก็องแบ็งได้เปิดตัวธุรกิจการศึกษานี้ พร้อมกับตีพิมพ์หนังสือเชิญชวนจำนวนสี่สิบล้านเล่ม ซึ่งหน้าปกเขียนว่า

สถาบันเครดิตแห่งการศึกษา

บริษัทมหาชนจำกัดจดทะเบียนการก่อตั้งโดยมีพยานคือ

นายมอการ์และเพื่อนร่วมงานซึ่งเป็นทนายความ ณ กรุงปารีส เมื่อวันที่ 6 เมษายน ค.ศ. 1937

และได้รับการรับรองตามพระราชกฤษฎีกาเมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม ค.ศ. 1937

ทุนจดทะเบียนรวม หนึ่งร้อยล้านฟรังก์

แบ่งออกเป็น 100,000 หุ้น ๆ ละ 1000 ฟรังก์

คณะกรรมการบริหาร

บาร์อน เดอ แวร์ก้องแป็ง, เซ * ดำรงตำแหน่งประธานกรรมการบริหารสถาบัน
เดอ มงโต, โอ * ผู้อำนวยการบริษัทรถไฟสายออร์เลอ็อง ดำรงตำแหน่งรองประธาน
การาชู นายธนาคาร
มาร์ควิส ต็องฟิสบง, กอ * สมาชิกวุฒิสภา
พันเอกรอกามง, เอ.เซ. * กองตำรวจลาดตระเวน
แดร์ม็องฌ็อง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
ฟร็อลู * ผู้อำนวยการสถาบันเครดิตแห่งการศึกษา

ข้อความต่อนั้นกล่าวถึงสถานะต่าง ๆ ของสถาบันซึ่งบรรจุเรียบเรียงและเขียนด้วย
ภาษาการเงิน เห็นได้ชัดว่าไม่มีขึ้นนักวิชาการหรืออาจารย์ปรากฏอยู่ในคณะกรรมการบริหารชุดนี้เลย
แม้แต่คนเดียว แต่สิ่งนี้เองที่ทำให้ภาคเอกชนมั่นใจมากยิ่งขึ้น

ผู้ตรวจราชการแผ่นดินคนหนึ่งช่วยดูแลการดำเนินงานของบริษัท และคอยรายงานผล
ต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการมหาดไทยแห่งกรุงปารีส

เนื่องจากความคิดของบาร์อน เดอ แวร์ก้องแป็งยอดเยี่ยมและปฏิบัติได้จริงอย่าง
น่าประหลาด จึงทำให้สถาบันเครดิตด้านการศึกษามีความสำเร็จอย่างเหนือความคาดหมาย
ในปี ค.ศ. 1960 สถาบันนี้มีนักเรียนไม่น้อยกว่า 157,342 คน ทุกคนถูกยึดเย็ดศาสตร์ความรู้ราวกับ
มีเครื่องจักรกลคอยอัดความรู้เข้าไปในร่าง

เราต้องยอมรับความจริงว่าการเรียนด้านอักษรศาสตร์และภาษาโบราณ รวมถึงภาษา
ฝรั่งเศส แทบจะหมดไปจากยุคนี้ ภาษากรีกและละตินไม่ได้เป็นเพียงแค่ภาษาที่ตายแล้ว แต่ยังถูกฝัง
ลงหลุมไปเรียบร้อยแล้ว อย่างไรก็ตาม ยังคงมีการสอนวิชาภาษาอยู่บ้าง แต่พอเป็นพิธีเท่านั้น เนื่องจาก
ไม่ค่อยจะมีนักเรียนเล็งเห็นความสำคัญเท่าไรนัก และวิชาเหล่านั้นกำลังหมดความสำคัญลงไปเรื่อย ๆ
ไม่ว่าจะเป็นพจนานุกรม หนังสือฉันทลักษณ์ หนังสือไวยากรณ์ หนังสือแนะนำการเลือกหัวข้อและ
รูปแบบงานเขียน ผลงานของนักเขียนยุคคลาสสิก ชุดหนังสือกรีกโรมัน อย่างเช่น วรรณกรรมของ
เด วิริส ประวัติศาสตร์โรมันของกวินตัส กูร์ติอุส ประวัติศาสตร์โรมันและวรรณกรรมละตินของซาลุ
สตีอุส ประวัติศาสตร์และปรัชญาโรมันโบราณของดิออส ลีวีอุส หนังสือเหล่านี้ถูกลืมเลือนและผูกพันไป
ตามกาลเวลาอยู่บนชั้นวางของสำนักพิมพ์เก่าแก่อ่างอย่างอาแซต์ ในทางกลับกัน หนังสือแบบเรียน
คณิตศาสตร์ ตำราดาราศาสตร์ ฟิสิกส์ เคมี ดาราศาสตร์ รวมทั้งหนังสือวิชาการปฏิบัติการอุตสาหกรรม
พาณิชยศาสตร์ การเงินและอุตสาหกรรมศิลป์ หนังสือทุกเล่มเกี่ยวกับทฤษฎีซึ่งเป็นที่ยอมรับในสมัยนี้
กลับขายได้หลายพันเล่ม

สรุปได้ว่าหุ้นของสถาบันเครดิตแห่งการศึกษาเพิ่มขึ้นสิบเท่าภายในระยะเวลา 22 ปี และทำให้หนึ่งหุ้นมีมูลค่าถึง 10,000 ฟรังก์

เราจะไม่เสียเวลาวนเวียนอยู่กับเรื่องความเฟื่องฟูของสถาบันเครดิตทางด้านการศึกษาไปมากกว่านี้ ดังที่สุภาจิตของนายธนาคารกล่าวเอาไว้ว่า “แค่เพียงตัวเลขก็บอกได้ทุกอย่างแล้ว”

ช่วงปลายศตวรรษที่แล้ว สถาบันครุศาสตร์แห่งชาติตกต่ำลงอย่างเห็นได้ชัด คนหนุ่มสาวผู้ที่มีใจรักในอาชีพด้านอักษรศาสตร์สมัครเข้าเรียนน้อยมาก เราเคยเห็นนักศึกษาเหล่านี้จำนวนมาก ซึ่งมีพวกหัวกะทิมองอยู่ด้วยไม่น้อยได้พากันละทิ้งเครื่องแบบครูและมุ่งสู่วงการนักหนังสือพิมพ์และนักเขียน แต่ปรากฏการณ์อันน่ามหัศจรรย์แบบนี้ไม่เกิดขึ้นอีกเลย เพราะสิบปีมาแล้วที่ผู้สมัครสอบเข้าศึกษาที่สถาบันเป็นพวกสนใจแต่วิทยาศาสตร์เท่านั้น

ในขณะที่ศาสตราจารย์ภาษากรีกและละตินกลุ่มสุดท้ายกำลังจะหมดสิ้นไปจากชั้นเรียนที่ถูกทิ้งร้าง แต่สุภาพบุรุษผู้ที่จบปริญญาวิทยาศาสตรกลับเพิ่มขึ้นเป็นทวีคูณ

วิทยาศาสตร์แบ่งออกเป็นหกสาขา ได้แก่ สาขาคณิตศาสตร์ ซึ่งแบ่งเป็นแขนงย่อยประกอบด้วย เลขคณิต เรขาคณิตและพีชคณิต สาขาดาราศาสตร์ สาขากลศาสตร์ สาขาเคมี และสาขาสุดท้ายซึ่งจัดว่าสำคัญที่สุด คือ สาขาวิทยาศาสตร์ประยุกต์ ซึ่งแบ่งออกเป็นสาขาย่อยประกอบด้วย โลหะศาสตร์ วิศวกรรมอุตสาหการ กลศาสตร์ และเคมีประยุกต์ศิลป์

ส่วนภาษาปัจจุบันเป็นที่นิยมอย่างมากและได้รับความสำคัญเป็นพิเศษ ยกเว้นภาษาฝรั่งเศส นักนิรุกติศาสตร์คนหนึ่งทีหลงใหลคลั่งไคล้การเรียนภาษาอาจจะเรียนรู้ได้มากถึงสองพันภาษาและภาษาประจำถิ่นมากกว่าสี่พันภาษาที่ใช้พูดกันทั่วโลก ยิ่งไปกว่านั้น สาขาภาษาจีนมีผู้สนใจเรียนเป็นจำนวนมากขึ้นตั้งแต่มีการล่าอาณานิคมในอินโดจีน

สถาบันเครดิตแห่งการศึกษามีอาคารขนาดใหญ่หลายหลังซึ่งสร้างขึ้นบนพื้นที่ซึ่งเคยเป็นลานทหารซื้อเดอมาร์ส เนื่องจากไม่ได้ใช้ประโยชน์ตั้งแต่เทพมาร์สเจ้าแห่งกระทรวงกลาโหมถูกหั่นงบประมาณลง พื้นที่ตรงนี้จึงกลายเป็นเมืองที่สมบูรณ์แบบ เป็นเมืองขนาดใหญ่อย่างแท้จริง ประกอบด้วยเขตต่าง ๆ จัตุรัส ถนน ตึกรามบ้านช่องขนาดใหญ่โต โบสถ์วิหาร ค่ายทหาร มีลักษณะเหมือนกับเมืองนองต์หรือเมืองบอร์โด สามารถรองรับนักศึกษาและคณาจารย์รวมกันได้ถึง 180,000 ชีวิต

ชุมประตูกองขนาดมหึมาเปิดไปสู่ลานแห่งเกียรติยศขนาดกว้างใหญ่ ที่มีชื่อเรียกว่าสถานแห่งการศึกษา ล้อมรอบไปด้วยอาคารแห่งศาสตร์ซึ่งควรค่าแก่การไปเยี่ยมชมยิ่ง ไม่ว่าจะเป็นโรงอาหาร หอพัก ห้องโถงสำหรับการแข่งขันทั่วไป ที่สามารถรองรับนักเรียนสามพันคนได้อย่างสบายอย่างรักก็ตาม ผู้คนในยุคนี้คงไม่ประหลาดใจกับสิ่งมหัศจรรย์เหล่านี้แล้ว เพราะต่างก็เห็นจนชินตามานานนับห้าสิบปี

ฝูงชนต่างพากันรีบเร่งไปงานประกาศรางวัลของสถาบันเครดิตแห่งการศึกษาอย่างกระหายใคร่รู้ เป็นพิธีการที่ได้รับความสนใจเสมอมา ผู้คนมากมายนับได้ถึงห้าแสนคนต่างพร้อมใจกันมางานนี้ ทั้งพ่อแม่ ญาติพี่น้อง และเพื่อนฝูง ดังนั้นประชาชนจึงหลั่งไหลกันมาอย่างเนืองแน่นที่สถานีรถไฟเกรอนแนล ซึ่งในเวลานั้นตั้งอยู่ปลายสุดของถนนลูว์นีแวย์ซีเต

แม้จะมีหมู่มวลชนชาวชนจำนวนมากหลั่งไหลมาร่วมงาน แต่ทุกอย่างก็เป็นไปตามระเบียบ พนักงานรัฐที่ไม่ค่อยเข้มงวด และมีมรรยาทเลวร้ายน้อยกว่าพนักงานของบริษัทเก่า ยอมเปิดประตูทุกบานอย่างไม่อิดออด ต้องใช้เวลาหนึ่งร้อยห้าสิบปีกว่าพวกเขาจะตระหนักถึงสัจธรรมข้อนี้ว่า เมื่อมีฝูงชนจำนวนมาก ก็ควรที่จะเพิ่มจำนวนทางออกดีกว่าที่จะกักผู้คนเอาไว้

สถานี่แห่งการศึกษาตกแต่งอย่างหรูหราเพื่อจัดพิธีมอบรางวัลนี้ แต่พื้นที่ก็ไม่ได้มีขนาดกว้างขวางพอที่จะรองรับผู้คนได้ทั้งหมด และลานเกียรตินิยมแห่งนี้กำลังจะเต็มไปด้วยผู้คนจนล้นในไม่ช้า

เวลาบ่ายสามโมง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการภูมิทัศน์แห่งกรุงปารีสได้เข้ามาในงานพิธีพร้อมกับบารอน เดอ แวร์ก้องเป็งและสมาชิกคณะกรรมการบริหาร บารอนจับมือชาวทักทายกับ พวกๆ ท่านฟร็อบุซึ่งนั่งทางด้านซ้าย จากบนเวที พวกเขามองเห็นศีรษะของผู้คนไกลสุดลูกหูลูกตา วงดนตรีหลากหลายวงของสถาบันต่างบรรเลงส่งเสียงดังสะเทือนเลื่อนลั่นไปทุกท่วงทำนองและส่งจังหวะไปคนละทิศละทาง เสียงดังแซ่กระแทกกระทั้นเข้าไปในหูสองแสนห้าหมื่นคู่ แต่กลับไม่ทำให้รู้สึกสะอึกสะเทือนแต่อย่างใด

พิธีการเริ่มขึ้น ทุกคนค่อย ๆ เบาเสียงลงเหลือเพียงแค่กระซิบกระซาบกันเบา ๆ ขณะนี้ถึงเวลากล่าวสุนทรพจน์แล้ว

ในศตวรรษที่แล้ว นักแสดงตลกคนหนึ่งนามว่าการได้กล่าวถากถางว่าสุนทรพจน์ฟังดูเป็นทางการเสียยิ่งกว่าภาษาละตินที่ใช้กล่าวระหว่างพิธีมอบรางวัลเสียอีก ในยุคสมัยที่เราอยู่นี้ การนำภาษาละตินมาล้อเล่นแบบนี้คงเป็นตลกผิด การกล่าววาจาอันสละสลวยเป็นภาษาละตินนั้นล้าสมัยไปแล้ว คงไม่มีใครเข้าใจอีกแล้ว แม้แต่ร่องหัวหน้าสาขาวิชาวาทศิลป์เองก็ตาม !

สุนทรพจน์ภาษาจีนเข้ามาแทนที่ด้วยภาษาที่ดีกว่า ข้อความจากสุนทรพจน์หลายตอนทำให้ผู้คนส่งเสียงฮือฮาด้วยความพอใจ สุนทรพจน์ที่เยี่ยมยอดเกี่ยวกับเรื่องอารยธรรมเปรียบเทียบของหมู่เกาะซุนดาในมลายูได้รับเกียรติให้กล่าวซ้ำอีกครั้ง คำนี้ยังคงเป็นที่เข้าใจกันอยู่

ในที่สุด หัวหน้าสาขาวิทยาศาสตร์ประยุกต์ก็ขึ้นขึ้น ขณะนี้เข้าสู่ช่วงพิธีการ ซึ่งเป็นช่วงเวลาสำคัญที่สุด

เสียงที่ฟังดูเกรี้ยวกราดของเขาอาจทำให้เข้าใจผิดได้ว่าเป็นเสียงหวีดร้อง เสียงครี๊ดคราดเหมือนสิ่งของที่เสียดสีกัน เสียงครวญครางอื้ออึง เสียงอันไม่น่าอภิรมย์นับพันซึ่งเล็ดลอดออกมาจากเครื่องจักรไอน้ำที่กำลังเดินเครื่องอยู่ คำพูดที่พรั่งพรูออกมาเป็นเหมือนกับบ่วงล้อที่หมุนเหวี่ยงออกไป

ข้างหน้าด้วยความเร็วสูง คงเป็นไปได้ที่จะหยุดยั้งคำพูดที่ถูกบีบอัดด้วยแรงดันสูงแบบนี้ ประโยคที่เปล่งด้วยน้ำเสียงแหบพร่าสอดประสานกันฟังราวกับเสียงเอี้ยดอ้าดของล้อเฟืองที่กำลังหมุน

เพื่อจะให้เห็นภาพชัดเจนยิ่งขึ้น หัวหน้าสาขาฯ มีสภาพเหงื่อไหลไคลย้อย และมวลอีนน้ำหล่อหุ้มร่างกายจนเปียกชุ่มตั้งแต่หัวจรดเท้า

“เมื่อไหร่จะจบเสียที !” ชายชราคนหนึ่งพูดลงหัวเราะกับเพื่อนที่อยู่ข้าง ๆ ใบหน้าอันผอมตอบของเขาแสดงออกอย่างชัดเจนว่าเขากำลังถูกเยาะหยันสุนทรพจน์ที่ดูไร้สาระของหัวหน้าสาขาฯ “คุณคิดอย่างไร ริชโล่”

เมอซีเยอร์ริชโล่เพียงแค่นึกโหล่ตอบกลับ

“เขาทำจะเครื่องร้อนเกินไปแล้ว” ชายชรากล่าวพูดคำเปรียบเปรยต่อไป “คุณคงอยากจะบอกผมว่าหัวหน้าสาขาฯ มีวาล์วนิรภัยติดอยู่ที่ตัว แต่ถ้าหัวหน้าสาขาฯ วิทยาศาสตร์ประยุกต์ตัวระเบิดขึ้นมาละก็ คงจะเป็นแบบอย่างที่ไม่ดีเอาเสียเลย !”

“คุณพูดถูก คุณถูกแน่” เมอซีเยอร์ริชโล่ตอบ

เสียงจู้ ๆ ดังขึ้นขัดจังหวะชายทั้งคู่ซึ่งหันมามองหน้ากันและยิ้ม

อย่างไรก็ตาม หัวหน้าสาขาฯ ยังคงพูดต่อไปอย่างไม่สะทกสะท้าน เขากล่าวยกย่องสรรเสริญยุคปัจจุบันขมอดีตที่ผ่านมาอย่างสุดตัว เขาพรั่งพรูการค้นพบต่าง ๆ ในยุคสมัยใหม่และยังกล่าวอีกว่าถ้าเป็นแบบนี้ คงจะไม่เหลืออะไรมากมายให้ผู้คนในอนาคตได้ค้นพบอีกแล้ว เขาพูดถึงปารีสเมืองเล็ก ๆ ใน ค.ศ. 1860 และฝรั่งเศสประเทศเล็ก ๆ ในศตวรรษที่ 19 ด้วยน้ำเสียงหมิ่นแคลนที่แฝงด้วยความปรารถนาดี ขณะเดียวกันก็สรรหาคำสวยเลิศหรรษาบรรยายความดั่งงามของศตวรรษที่ 20 ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการคมนาคมที่รวดเร็วระหว่างจุดต่าง ๆ ในเมืองหลวง หัวรถจักรที่วิ่งบนรางตามถนนหนทาง เครื่องยนต์ทรงพลังที่ส่งไปถึงบ้าน การใช้กรดคาร์บอนิกแทนไอน้ำ และสุดท้ายคือเรื่องมหาสมุทร แม้แต่มหาสมุทรยังขาดเสถียรกลืนมาอย่างชายฝั่งเกรอนแนล โดยภาพรวมแล้ว คำกล่าวข้างสวยหรู เสนาะโสมก้อ เลิศเลอ แต่เป็นคำพูดที่ขัดหูและอยู่ติตรอมอย่างยิ่ง เขาลืมไปว่าความมหัศจรรย์ของศตวรรษที่ 20 ล้วนเติบโตงอกงามมาจากโครงการต่าง ๆ ในศตวรรษที่ 19

เสียงปรบมือดังกึกก้องบริเวณจัตุรัสซึ่งเป็นสถานที่เดียวกับที่ผู้คนเคยมาโห่ร้องไชโยในวันเฉลิมฉลองสหพันธรัฐฝรั่งเศสเมื่อหนึ่งร้อยเจ็ดสิบปีก่อน

อย่างไรก็ตาม งานเลี้ยงต้องมีวันเลิกรา การกล่าวสุนทรพจน์ก็เช่นกัน เครื่องจักรกลหยุดเดินเครื่อง การกล่าวคำสุนทรพจน์จบลงด้วยดี จากนั้นจะเข้าสู่พิธีการมอบรางวัล

โจทย์วิชาคณิตศาสตร์ระดับสูงที่ใช้ในการแข่งขันของปีนี้ คือ

“กำหนดวงกลมสองวงมีจุดศูนย์กลางคือ O และ O' ให้ลากเส้นสัมผัสจากจุด A บนวงกลม O ไปยังวงกลม O' จากนั้นลากเส้นเชื่อมต่อแทนเจนต์ และวาดเส้นแทนเจนต์ A ไปยังวงกลม O จงหาจุดตัดกันของเส้นแทนเจนต์กับคอร์ดเชื่อมสัมผัสในวงกลม O' ”

ทุกคนเข้าใจความสำคัญของทฤษฎีดังกล่าว เป็นที่รู้กันว่าฟร็องซัว เนมอแร็ง ฌิกูฌเอนักเรียนจากเมืองบริย็องซง แคว้นโอตซาลป์ ใช้วิธีการใหม่แก้ไขโจทย์แบบนี้ออกมาได้อย่างไร เมื่อพิธีกรประกาศชื่อนี้ออกมา ผู้คนต่างร้องไชโยเสียงดังกึกก้องยิ่งขึ้น ในงานแห่งเกียรตินี้ ชื่อของเขาได้รับการประกาศให้ขึ้นรับรางวัลถึงเจ็ดสิบสี่ครั้ง ผู้คนขมมำนั่งเพื่อแสดงความยินดีกับเกียรติยศที่เขาได้รับจนมำนั่งฟัง ซึ่งแม้ในปี ค.ศ. 1960 ก็ยังเป็นเพียงคำอุปมาอุปไมยสำหรับพูดถึงความกระตือรือร้นอันดุเดือด

ฟร็องซัว เนมอแร็ง ฌิกูฌเอน ได้รับรางวัลเป็นหนังสือถึงสามพันเล่ม *สถาบันเครดิตแห่งการศึกษา* ช่างใจกว้างเสียจริง

เราไม่สามารถเอ่ยรายชื่อศาสตร์ต่าง ๆ อันยาวยืดยาวที่เปิดสอนในสถาบันซึ่งมีกฎระเบียบมากมายไม่แพ้ค่ายทหารแห่งนี้ได้ รายชื่อผู้ชนะรางวัลในยุคนั้นอาจทำให้บรรพบุรุษของนักปราชญ์รุ่นเยาว์เหล่านี้ต้องประหลาดใจอย่างมาก การมอบรางวัลยังคงดำเนินต่อไป ขณะเดียวกันเสียงพูดเย้ยหยันดูถูกก็ดังขึ้นเมื่อมีนักศึกษาผู้นำสงสารบางคนจากสาขาวรรณกรรมขึ้นรับรางวัล พวกเขาารู้สึกอับอายเมื่อได้ยินเสียงประกาศชื่อของตนเองว่าได้รับรางวัลชนะเลิศการแปลเป็นภาษาละติน หรือรางวัลชมเชยการแปลเป็นภาษากรีก

แต่แล้วมีช่วงเวลาที่ยาวเยาะเย้ยถากถางดังกระหึ่มขึ้นเป็นทวีคูณ และการพูดจาเสียดสีก่อให้เกิดความรู้สึกอึดอัดใจเป็นที่สุด เมื่อเมอซีเยอฟร็อบูประกาศว่า

“รางวัลชนะเลิศการประพันธ์บทกวีภาษาละติน ได้แก่ มีแชล ฌีโรม ดูว์เฟรนนัวจากเมืองวาน จังหวัดมอร์ปียอง” ผู้คนในงานต่างส่งเสียงฮือฮา กันถ้วนหน้าท่ามกลางคำพูดวิจารณ์ว่า

“รางวัลบทกวีละตินนั้นหรือ !”

“เขาลงแข่งอยู่คนเดียวแน่ ๆ !”

“ศิษย์เอกสำนักเขาพินดัส !”

“สาวกแห่งเขาเฮลิคอน !”

“ศิษย์เอกแห่งเขาพานาซัส !”

“เขาจะขึ้นไปรับรางวัลหรือ ! เขาคงไม่ขึ้นไปรับรางวัลหรอกน่า !” เป็นต้น

กระนั้น มีแชล ฌีโรม ดูว์เฟรนนัวก็เดินออกไปรับรางวัลพร้อมกับความมั่นใจ เขาต้องเผชิญหน้ากับเสียงหัวเราะเยาะเย้ยถากถาง มีแชลเป็นชายหนุ่มผมบลอนด์ หน้าตามีเสน่ห์ ดวงตา

สะสวย ท่าทางไม่เงอะงะหรืออู่ม่งาม umpyawของเขาทำให้ดูเหมือนผู้หญิงสักหน่อย และหน้าผากเกลี้ยงใสเป็นประกาย

เขาเดินขึ้นไปบนเวทีและกระซากรางวัลมาจากมือของผู้อำนวยความสะดวกมากกว่าจะเป็นการรับ รางวัลนี้ประกอบด้วยหนังสือเพียงเล่มเดียว นั่นคือ *คู่มือสำหรับการเป็นพนักงานที่ดีในโรงงาน*

มีเชลมองดูหนังสือด้วยสายตาถูกเหยียดหยามและโยนทิ้งลงพื้น เขาเดินกลับไปยืนที่ตำแหน่งเดิมอย่างนิ่งสงบ มงกุฎข้อชัยพฤษสมลงบนศีรษะ เขาไม่ได้เข้าไปหอมแก้ม ๆพณฯ ท่านฟรีปู ตามธรรมเนียมปฏิบัติ

“ทำได้ดีมาก” เมอซีเยอร์ชิลกล่าว

“ช่างเป็นเด็กที่กล้าหาญเสียจริง” เมอซีเยอ์ออกแน่งกล่าวเสริม

เสียงซุบซิบดังไปทั่วงาน มีเชลทักทายพวกเขาด้วยการส่ายยิ้มแล้วเดินกลับไปยังที่เดิมท่ามกลางคำพูดเยาะเย้ยจากเพื่อนร่วมชั้น

พิธีมอบรางวัลอันใหญ่ครั้งนี้ก็จบลงด้วยดีในเวลาประมาณหนึ่งทุ่ม มีผู้ได้รับรางวัลชนะเลิศหนึ่งหมื่นห้าพันคนและรางวัลชมเชยสองหมื่นเจ็ดพันคน

ผู้ได้รับรางวัลสำคัญของสาขาวิทยาศาสตร์ได้เข้าร่วมโต๊ะรับประทานอาหารเย็นกับบารอน เดอ แวร์ก้องแป็ง พร้อมกับคณะกรรมการบริหารและผู้ถือหุ้นรายใหญ่ของสถาบัน

ความสุขของผู้ถือหุ้นรายใหญ่คำนวณได้จากตัวเลขการเงินของสถาบัน เงินปันผลประจำปีประมาณ 1960 เฟ็งคำนวณหาตัวเลขออกมาได้ที่หุ้นละ 1,169 ฟรังก์ 33 ซ็องติม กำไรที่ได้รับในปัจจุบันนั้นสูงกว่าเงินต้นที่พวกเขาลงทุนไป

บทที่ 2

สำรวจถนนในกรุงปารีส

มีแชล ดูว์เฟรนวัดเดินตามฝูงชนไปเรื่อย ๆ ตัวเขาเปรียบเสมือนหยดน้ำเพียงหยดหนึ่งของแม่น้ำสายนี้ซึ่งเปลี่ยนเป็นสายน้ำอันเชี่ยวกรากยามเมื่อเชือกกันพังทลาย อารมณ์ความรู้สึกเริ่มผ่อนคลายหลังจากความตื่นเต้น ผู้ชนะรางวัลประพันธ์บทกวีภาษาละตินกลับกลายเป็นเพียงชายหนุ่มขี้อายคนหนึ่งท่ามกลางฝูงชนที่กำลังสรวลเสเฮฮา เขารู้สึกโดดเดี่ยว แยกแยะ รวากับอยู่ตัวคนเดียวในความว่างเปล่า บนถนนที่เพื่อนร่วมสถาบันกำลังก้าวเดินไปอย่างรวดเร็ว เขากลับเดินช้า ๆ ด้วยความลังเล และยิ่งรู้สึกอ้างว้างมากขึ้นเมื่อต้องอยู่ท่ามกลางเหล่าพ่อแม่คนอื่น ๆ ที่กำลังปลาบปลื้มใจในความสำเร็จของลูก ๆ มีแชลดูเหมือนจะยังคิดถึงการเรียน ชีวิตในโรงเรียน และอาจารย์ของเขา

เนื่องจากเขาไม่มีทั้งพ่อและแม่ มีแชลจึงต้องกลับไปหาครอบครัวซึ่งไม่เคยเข้าใจเขาเลย เขามั่นใจว่าต้องได้รับการต้อนรับอย่างแย ๆ กับรางวัลประพันธ์บทกวีภาษาละติน

มีแชลให้กำลังใจกับตัวเองว่า “เอาละ ใจกล้าหน่อย ! ฉันจะอดทนกับอารมณ์ร้ายของพวกเขาได้อยู่แล้ว ! ลุงเป็นคนมีเหตุผล ป้าเป็นคนเอาการเอางาน ลูกพี่ลูกน้องของฉันเป็นคนเหยียบขี่ไก่ไม่ฝ่อ เมื่อกลับบ้านไป พวกเขาจะมองตัวฉันและความคิดของฉันในแง่ลบ แต่จะทำอะไรได้ละ ฉะนั้น กลับบ้านเถอะ !”

แม้กระนั้น ชายหนุ่มก็ไม่รีบร้อนกลับบ้าน เขาไม่เหมือนนักเรียนคนอื่น ๆ ที่กำลังรีบไปเที่ยวในช่วงปิดเทอมอย่างผู้คนที่มียศใน ชีวิต ลุงซึ่งเป็นผู้ปกครองของเขาเห็นว่าไม่ควรมาร่วมงานประกาศรางวัลนี้ด้วยซ้ำไป เขาบอกว่าเขารู้ดีว่าหลานชาย “ไร้ความสามารถ” ในเรื่องใด และคงอับอายขายหน้าจนไม่รู้จะเอาหน้าไปไว้ไหนถ้าต้องเห็นมีแชลสวมมงกุฎรางวัลในฐานะสาวกภายใต้การอุปถัมภ์ของเหล่ามิวส์เทพีแห่งศิลปะ

อย่างไรก็ตาม มวลมหาประชาชนก็ได้ลดกระชากลากูตัวบัณฑิตหนุ่มผู้อาภัพให้ไหลไปตามกระแส ทำให้รู้สึกเหมือนคนกำลังจะจมน้ำ

เขาคิดว่า “การเปรียบเปรยว่าอยู่ในน้ำนั้นถูกต้องแล้ว ตอนนี้ฉันกำลังถูกลากออกไปกลางท้องทะเลซึ่งต้องใช้สัญชาตญาณแบบปลาในการเอาตัวรอด แต่ฉันกลับมีสัญชาตญาณเหมือนนก ฉันอยากบินอยู่กลางอากาศ ไปยังดินแดนในอุดมคติซึ่งไม่มีใครไปอีกกันอีกแล้ว ไปยังดินแดนแห่งความฝันที่ไม่มีใครกลับออกมาเลย !”

ขณะกำลังครุ่นคิดพร้อมกับถูกผลักถูกดันไปกับฝูงชน ในที่สุด มีแชลก็มาถึงชุมทางเกรอนแนลของการรถไฟนครหลวง

เส้นทางสายนี้ให้บริการบนฝั่งซ้ายของแม่น้ำแซนผ่านไปทางถนนแซ็ง-แอมร์แม็ง ซึ่งทอดยาวจากสถานีรถไฟออร์เลอঁงไปจนถึงที่ตั้งของสถาบันเครดิตแห่งการศึกษา จากตรงนี้เส้นทางก็เลี้ยวไปทางแม่น้ำแซนและข้ามสะพานเยนาที่มีรางรถไฟพาดอยู่ข้างบน และไปเชื่อมกับเส้นทางบนฝั่งขวา หลังจากลอดอุโมงค์ทรอกาเดโรไปโผล่ที่ถนนซ็องเซลีเซ รถไฟก็แล่นไปตามรางบนถนนสายต่าง ๆ จนไปถึงจัตุรัสลา บัสตีย์ แล้วข้ามสะพานโอสแตร์ลิตส์กลับมายังฝั่งซ้ายของแม่น้ำแซนอีกครั้ง

ทางรถไฟวงแหวนสายแรกนี้โอบล้อมเมืองหลวงเกือบทั้งหมดตามแนวปราการที่เคยล้อมกรุงปารีสในสมัยพระเจ้าหลุยส์ที่ 15 บทกวีอันไพเราะของนักเขียนชาวฝรั่งเศสนามว่าโบมาร์แซ ได้กล่าวถึงปราการนี้ว่า

Le mur murant Paris rend Paris murmurant.

(ปราการล้อมรอบธานี ปารีสนี้ฟังรำพัน)

ทางรถไฟสายที่สองเชื่อมต่อเขตต่าง ๆ ที่เคยอยู่นอกปราการเดิมของกรุงปารีส และทำให้เขตต่าง ๆ ซึ่งในสมัยก่อนเคยอยู่เลยถนนรอบนอกนั้นได้แผ่ขยายออกไปตามความยาวตลอดเส้นทางสามสิบสองกิโลเมตร

ทางรถไฟสายที่สามวิ่งเป็นระยะทางยาวห้าสิบหกกิโลเมตร ให้บริการตามแนวรางรถไฟวงแหวนสายเก่า

ท้ายสุด สายที่สี่เป็นตาข่ายเชื่อมโยงป้อมปราการต่าง ๆ และให้บริการครอบคลุมพื้นที่มากกว่าหนึ่งร้อยกิโลเมตร

อย่างที่ทุกคนเห็น ปราการล้อมกรุงปารีสได้ถูกทำลายลงใน ค.ศ. 1843 และเมืองหลวงแห่งนี้ก็ขยายอาณาเขตไปจนถึงป่าบูลอญ และตามพื้นที่ราบต่าง ๆ ทั้งอีซี ว็องฟว์ บียองกูร์ มงรุม อีวรี แซ็ง-มีองเด บาญอแล ป็องแต็ง แซ็ง-เดอนี กลีซี และแซ็ง-ตวง แต่เมืองที่อยู่บนเนินสูงอย่างเมอดง แซฟวร์ และแซ็ง-กลู ได้สกัดกั้นการขยายตัวทางฝั่งตะวันตกของกรุงปารีส ป้อมปราการทั้งหลายกลายเป็นเครื่องหมายบ่งบอกเขตเมืองหลวงในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นป้อมปราการมง-วาเลเรียน แซ็ง-เดอนี โอแบร์วิลีเย รอแม็งวิล แวงแซน ชาร์องตง วิทรี บีแซทร์ มงรุม ว็องฟว์ และอีซี ปารีสกลายเป็นเมืองที่มีเส้นรอบวง 216,000 วาครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมดของเขตการปกครองแซน

ศูนย์กลางของทางรถไฟวงแหวนทั้งสี่จึงก่อตัวเป็นเครือข่ายแห่งมหานคร เชื่อมต่อกันด้วยแขนงต่าง ๆ บนฝั่งขวาของแม่น้ำแซน แยกไปตามเส้นทางที่ขยายยาวออกไปของถนนมาฌ็องตา และถนนมาลแชร์บ ส่วนบนฝั่งซ้าย แยกไปตามถนนแรนและถนนฟอเซ-แซ็ง-วิกตอร์ ผู้คนสามารถเดินทางจากฝั่งหนึ่งไปยังอีกฝั่งหนึ่งของกรุงปารีสได้อย่างรวดเร็วมาก

ทางรถไฟเหล่านี้สร้างขึ้นตั้งแต่ปี ค.ศ. 1913 ด้วยงบประมาณของรัฐและสร้างตามระบบที่วิศวกรนามว่าฌอานได้นำเสนอเมื่อศตวรรษที่แล้ว

ในยุคนั้นมีหลายโครงการยื่นเสนอต่อรัฐบาล ซึ่งมอบหมายให้สภาวิศวกรโยธาเป็นผู้ตรวจสอบ เนื่องจากตั้งแต่ปี ค.ศ. 1889 เป็นต้นมาก็ไม่มีวิศวกรจากสถาบันวิศวกรรมโยธาแล้ว และสถาบันโพลิเทคนิคชั้นสูงก็ถูกยกเลิกไปในปีเดียวกันนั้นด้วย แม้กระนั้น สภาวิศวกรก็มีความเห็นไม่ตรงกัน บางคนเห็นว่าควรสร้างทางรถไฟไปบนพื้นไปตามถนนสายหลักต่าง ๆ ของกรุงปารีส บางคนสนับสนุนให้สร้างเครือข่ายทางรถไฟใต้ดินตามอย่างรถไฟของกรุงลอนดอน แต่โครงการแบบแรกจำเป็นต้องสร้างแนวกันทางเดินรถไฟด้วย ซึ่งจะกีดขวางการสัญจรของคนเดินเท้าและยานพาหนะ ถึงแม้ว่าจะออกแบบง่ายก็ตาม ส่วนโครงการแบบที่สองก็สร้างความยากลำบากในการก่อสร้าง นอกจากนี้ ภาพที่จะต้องดำดิ่งเข้าไปในอุโมงค์อันไม่มีที่สิ้นสุดนั้นคงไม่น่าอภิรมย์เท่าไรนักสำหรับผู้โดยสาร ทางรถไฟทุกสายที่สร้างในสมัยก่อนอยู่ในสภาพชำรุดทรุดโทรมจะต้องได้รับการบูรณะ ตัวอย่างเช่น ทางรถไฟสายบูลอย ตลอดระยะเวลา 23 นาทีของการเดินทาง การแล่นข้ามสะพานและการมุดลงใต้ดินทั้งหลายขัดจังหวะการอ่านหนังสือพิมพ์ของผู้โดยสาร นับรวมแล้วถึง 27 ครั้ง

เหมือนว่าระบบทางรถไฟของฌอานจะรวบรวมข้อดีมาไว้รวมกัน ไม่ว่าจะเป็นความรวดเร็ว ความสะดวก และความโล่งสบาย เนื่องจากการรถไฟมหานครก็ได้ให้บริการเพื่อตอบสนองความพึงพอใจของประชาชนมาเป็นเวลานานถึงห้าสิบปีแล้ว

ระบบทางรถไฟนี้เป็นระบบทางคู่ขนาน รางคู่หนึ่งสำหรับขาไป อีกคู่หนึ่งสำหรับขามา รถไฟสองขบวนจึงวิ่งในทิศทางตรงกันข้าม และจะไม่มีทางชนกัน

ทางรถไฟแต่ละสายจะสร้างขึ้นตามแนวถนนสายหลัก ห่างจากตัวบ้านเรือนห้าเมตร อยู่เหนือขอบทางเท้าด้านนอก รองรับน้ำหนักด้วยเสาอันงามสง่าทำด้วยทองสัมฤทธิ์เคลือบสังกะสี และเชื่อมติดกันด้วยโครงเหล็กหล่อแบบทันสมัย เสาเหล่านี้สร้างเว้นห่างเป็นช่วง ๆ มีคานโค้งไปยันกับอาคารที่อยู่ริมเส้นทาง

ฉะนั้น ชุมหลังคาที่สร้างขึ้นเพื่อรองรับทางรถไฟนี้จึงกลายเป็นทางเดินที่มีหลังคาโค้งทอดเป็นแนวยาว คนเดินเท้าสามารถเข้ามาหลบแดดและหลบฝนได้ ส่วนทางลาดยางยังคงสงวนไว้สำหรับรถยนต์เท่านั้น เมื่อต้องไปพบกับถนนที่ตัดผ่าน สะพานอันสง่างามก็ช่วยยกชุมโค้งข้ามไป และรางที่ยกสูงเท่าชั้นสองของอาคารก็ไม่กีดขวางการจราจร

บ้านริมทางสองสามหลังที่เคยใช้เป็นสถานีย่อยก็ได้เปลี่ยนเป็นสถานีใหญ่ สถานีเหล่านี้เชื่อมต่อกับทางรถไฟด้วยสะพานเชื่อมขนาดกว้าง ด้านล่างมีบันไดขนานด้วยราวจับทั้งสองด้านนำเข้าสู่ห้องนั่งรอของผู้โดยสาร

ชุมทางรถไฟตามถนนสายหลักตั้งอยู่ที่ทรอกาเดโร ที่มาดแลน ที่บาชาร์ บอน นูเวล ที่ถนน ต็องปล์ และที่จัตุรัสลา บัสตีญ์

สะพานรถไฟยกระดับค้ำยันด้วยเสาธรรมดา ๆ ไม่อาจรองรับการใช้หัวรถจักรไอน้ำอันหนักอึ้งลากจูงแบบเดิมได้อย่างแน่นอน แต่เมื่อเปลี่ยนมาใช้การลากจูงด้วยกังหันอัดอากาศแบบใหม่ ขบวนรถจึงมีน้ำหนักเบาขึ้นอย่างมาก รถไฟออกเดินทางห่างกันขบวนละสิบนาที แต่ละขบวนจะบรรทุกผู้โดยสารจำนวนหนึ่งพันคนในตู้รถไฟที่แล่นอย่างรวดเร็วและสะดวกสบาย

หลังจากเลิกใช้รถจักรแบบเดิม ก็ไม่มีไอน้ำและเขม่าควันมารบกวนบ้านเรือนที่ตั้งขนานสองข้างทางรถไฟอีก รถไฟสมัยนี้ทำงานด้วยการอัดอากาศตามระบบของวิลเลียม ซึ่งได้รับการยกย่องจากฌอแบร์วิศวกรชาวเบลเยียมผู้เลื่องชื่อและเป็นที่รู้จักกันอย่างดีในช่วงกลางศตวรรษที่ 19

ท่อลำเลียงอากาศขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 20 เซนติเมตรและหนา 2 มิลลิเมตรติดตั้งระหว่างรางเหล็กทั้งสองตลอดความยาวของเส้นทาง ภายในท่อสอดใส่แผ่นเหล็กอ่อนทรงกลมชิ้นหนึ่งเอาไว้ซึ่งสามารถเคลื่อนไปข้างหน้าได้ด้วยแรงดันระดับต่าง ๆ ที่อัดเข้าไปในท่อโดยมีบริษัทกาตากังบ์ เดอ ปารีส เป็นผู้ปล่อยแรงอัดอากาศ แผ่นเหล็กเหนียวนี้ จะลากจูงตู้รถไฟหน้าสุดเคลื่อนที่ไปด้วยแรงอัดความเร็วสูงภายในท่อ เช่นเดียวกันกับการปล่อยกระสุนปืนลูกซอง แต่ตู้รถไฟเชื่อมเข้ากับแผ่นเหล็กอ่อนภายในท่อเหล็กได้อย่างไร ในเมื่อแผ่นเหล็กอ่อนภายในท่อไม่สามารถเชื่อมติดกับภายนอกได้ คำตอบคือ ด้วยแรงเหนียวของแม่เหล็กไฟฟ้า

แท้จริงแล้ว ระหว่างล้อของรถไฟตู้แรกมีแม่เหล็กติดกระจายอยู่ทั้งฝั่งขวาและซ้ายของท่อ โดยติดให้ใกล้ที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ แต่ไม่ได้สัมผัสกับท่อโดยตรง แม่เหล็กเหล่านี้ส่งแรงผ่านผนังท่อไปตามแผ่นเหล็กอ่อนทรงกลม¹ ในขณะที่แผ่นเหล็กอ่อนนี้เคลื่อนตัวไปข้างหน้าด้วยอากาศที่อัดเข้าไปในท่อ ก็จะลากขบวนรถไฟไปด้วย โดยที่แรงดันอากาศอัดภายในไม่สามารถเล็ดลอดออกไปได้เลย

เมื่อต้องหยุดขบวนรถไฟ พนักงานประจำสถานีจะไขก๊อกเพื่อระบายอากาศออก และแผ่นเหล็กอ่อนก็จะหยุดนิ่ง เมื่อปิดก๊อกอีกครั้ง อากาศจะอัดกลับเข้าไปใหม่ ขบวนรถก็เคลื่อนที่ต่อได้ฉับพลันทันที

ดังนั้น ทางรถไฟแบบนี้ควรมีมาตั้งแต่ไหนแต่ไรแล้ว เพราะเป็นระบบขับเคลื่อนที่ไม่สลับซับซ้อน บำรุงรักษาได้ง่าย ไร้ควัน ไร้ไอน้ำ ไม่ชนกัน อีกทั้งสามารถขึ้นทางลาดชันได้ทุกรูปแบบ

¹ หากแม่เหล็กไฟฟ้าสามารถรองรับน้ำหนักได้ 1,000 กก. เมื่อสัมผัสกับวัตถุ แรงดึงดูดของแม่เหล็กจะยังคงอยู่ที่ 100 กก. เมื่อมีระยะห่างจากวัตถุ 5 มิลลิเมตร (บันทึกจากผู้เขียน)

หนุ่มน้อยมีแซล ดูว์เฟรนิวซื้อตัวและขึ้นรถไฟจากสถานีเกรอนแนล สิบนาที่ต่อมาก็มาถึง สถานีมาดแลน เขาเดินลงไปบนถนนใหญ่และมุ่งหน้าไปยังถนนแองก์เปรียล ซึ่งทอดยาวจากโรงละคร โอเปราจนถึงสวนตุยเลอรี

ฝูงชนยังคงเดินขวักไขว่เต็มท้องถนน ท้องฟ้าเริ่มมืด ห้างร้านแสนหรูหราต่างเปิดไฟส่องสว่างที่สามารถมองเห็นได้จากกระยะไกล โคมไฟส่องแสงสว่างไสวอย่างหาที่เปรียบมิได้ โคมไฟเหล่านี้ติดตั้งตามระบบของเวย์ โดยอาศัยกระแสไฟจากสายส่งไฟทำด้วยตะกั่ว โคมไฟเชื่อมต่อกันด้วยสายไฟใต้ดิน ในเวลาเดียวกันนั้น โคมไฟทั่วกรุงปารีสนับแสนดวงก็สว่างจ้าขึ้นพร้อมกันในพริบตาเดียว

อย่างไรก็ตาม ร้านค้าที่แสนล้ำหลังบางแห่งยังคงปิดหลักภักดีต่อเชื้อเพลิงจากก๊าซ ไฮโดรคาร์บอนแบบเก่า ก็จริงอยู่ที่ว่าการทำเหมืองถ่านหินแบบใหม่ช่วยให้สามารถขนส่งเชื้อเพลิงชนิดนี้ในราคาเพียงสิบสี่ชั่งต่อลูกบาศก์เมตร แต่บริษัทถ่านหินก็ทำกำไรได้มหาศาลทีเดียว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในฐานะผู้กุมระบบของการกระจายเชื้อเพลิง

แท้จริงแล้ว รถราจำนวนนับไม่ถ้วนที่วิ่งขวักไขว่ไปมาบนท้องถนนนั้นมีหลายคันไม่ต้องใช้ม้าลากจูง เพราะขับเคลื่อนด้วยชุมพลังที่มองไม่เห็นซึ่งมาจากเครื่องยนต์ชนิดสันดาปด้วยก๊าซ เลอนัวร์เป็นผู้ประดิษฐ์ขึ้นมาใช้เพื่อการคมนาคมขนส่ง

เครื่องยนต์นี้ประดิษฐ์ขึ้นในปี ค.ศ. 1859 ตอนแรกใช้ประโยชน์สำหรับแทนที่หม้อน้ำเตาไฟ และเชื้อเพลิง ก๊าซเชื้อเพลิงปริมาณเพียงเล็กน้อยผสมกับอากาศที่สูบเข้าไปใต้ลูกสูบและเผาไหม้ด้วยประกายไฟฟ้าเพื่อสร้างแรงขับเคลื่อน ตามสถานีต่าง ๆ จะติดตั้งคลังก๊าซไฮโดรเจนไว้เพื่อเติมตามจำเป็น เครื่องยนต์ที่ปรับปรุงใหม่ไม่ต้องใช้น้ำเพื่อช่วยลดอุณหภูมิในกระบอกสูบให้เย็นลงเหมือนสมัยก่อน

ดังนั้นเครื่องยนต์สันดาปด้วยก๊าซจึงใช้งานได้สะดวก ไม่ซับซ้อนและขับขี่ได้ง่าย คนขับจะนั่งประจำบนที่นั่งเพื่อคอยบังคับพวงมาลัย ส่วนคันเร่งที่ได้เท้าจะช่วยเร่งหรือลดความเร็วของรถได้อย่างรวดเร็วทันใจ

ค่าใช้จ่ายสำหรับพลังงานไอน้ำหนึ่งแรงม้ามีราคาไม่ถึงหนึ่งในแปดของการใช้แรงม้าในหนึ่งวัน ปริมาณก๊าซที่ใช้สามารถควบคุมได้อย่างแม่นยำ ดังนั้นจึงช่วยให้สามารถคำนวณระยะทางของรถแต่ละคันออกมาได้ และบริษัทจะไม่ถูกคนขับรถโกงเหมือนเมื่อก่อนอีกต่อไป

รถม้าจักรกลเหล่านี้ใช้ก๊าซไฮโดรเจนเป็นจำนวนมาก ไม่ต้องพูดถึงเกวียนขนานตมที่ห้ามที่บรรทุกหินและวัสดุต่าง ๆ ซึ่งต้องอาศัย 20-30 แรงม้า ระบบเครื่องยนต์ของเลอนัวร์มีข้อดีตรงที่ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใดในช่วงเวลาพัก ซึ่งเป็นการประหยัดชนิดที่เครื่องจักรไอน้ำไม่สามารถทำได้ เพราะจะผลาญเชื้อเพลิงไปเรื่อย ๆ แม้เป็นช่วงเวลาหยุดพักก็ตาม

เมื่อเป็นเช่นนี้ การคมนาคมขนส่งจึงเป็นไปอย่างรวดเร็วบนท้องถนน ซึ่งแออัดคับคั่ง น้อยลงกว่าเดิม เพราะกระทรวงสันติบาลสั่งห้ามมิให้เกวียน รถเข็นเครื่องจักรไอน้ำ หรือรถขนของ สัญจรบนถนนหลังสิบนาฬิกา เว้นแต่ในบางเส้นทางที่ได้รับอนุญาต

พัฒนาการต่าง ๆ เหล่านี้เหมาะสมกับศตวรรษที่เร่ร่อนนี้เป็นอย่างดี เพราะเป็นศตวรรษที่ธุรกิจจำนวนมากไม่เปิดช่องให้มีเวลาพักและจะเกิดความล่าช้าไม่ได้

บรรพบุรุษของเราจะเอ่ยปากว่าอย่างไรหากได้มาเห็นถนนหนทางสว่างไสวราวกับเวลากลางวัน รถนับพันคันแล่นไปมาอย่างไรเสียงกระหึ่มบนถนนราดยางมะตอยอันราบเรียบ ร้านค้าที่ดูหรูหราราวกับพระราชวังนั้นมีแสงสว่างเจิดจ้าส่องสว่างไปทุกทิศทุกทาง เส้นทางสัญจรกว้างขวางราวกับจัตุรัส จัตุรัสที่ใหญ่โตเหมือนที่ราบกว้าง โรงแรมขนาดมหึมาที่มีนักเดินทางกว่าสองหมื่นคนเข้าพักอย่างหรูหรา เสาเรียงรายตามทางรถไฟลอยฟ้าอันเบาหวิว ชุมโค้งยาวเหยียดดูสง่างาม สะพานข้ามแยกทอดยาวจากถนนเส้นหนึ่งไปยังอีกเส้นหนึ่ง และสุดท้ายคือรถไฟอันเจิดจ้าซึ่งดูเหมือนจะแหวกว่ายไปในอากาศด้วยความรวดเร็วที่น่าอัศจรรย์

บรรพบุรุษของเราจะต้องประหลาดใจอย่างยิ่ง แต่ผู้คนในปี ค.ศ. 1960 ไม่ได้รู้สึกชื่นชมกับสิ่งประดิษฐ์อันน่าอัศจรรย์เหล่านี้อีกต่อไปแล้ว พวกเขาใช้ประโยชน์จากมันอย่างสงบเงียบ ไม่ได้รู้สึกว่ามีความสุขมากขึ้น เพราะชีวิตที่เร่ร่อน วิธีการที่รีบร้อน และความหมุนหันพลันแล่นแบบอเมริกันของพวกเขาทำให้ใคร ๆ ต่างรู้สึกว่ามีปีศาจแห่งโชคชะตากำลังผลักดันพวกเขาไปข้างหน้าโดยไม่มีการผ่อนปรนหรือปรานีแม้แต่แต่น้อย

บทที่ 3

ครอบครัวหัวก้าวหน้า

ในที่สุด มีแชลก็มาถึงบ้านของเมอซีเยอستانิสลัส บุตรแดงผู้เป็นลุง เขาเป็นนายธนาคารและผู้อำนวยการบริษัทกาตากังบ์ เดอ ปารีส

บุคคลสำคัญผู้นี้อาศัยอยู่ในคฤหาสน์หลังงามบนถนนแองโกลีแยล ตัวบ้านเป็นอาคารขนาดมหึมา ตกแต่งได้อย่างไร้สนิมจนน่าอัศจรรย์ใจ มีหน้าต่างหลายบานซึ่งทำให้ดูเหมือนกับค่ายทหารที่เปลี่ยนมาเป็นบ้านพักส่วนตัว ไม่ใช่ว่าไม่โอ้อวด แต่ตกแต่งจนดูสิ้น ใต้งานเรียงรายอยู่ที่ชั้นล่างและตามส่วนต่อขยายของอาคาร

ขณะก้าวเข้าในตัวบ้าน มีแชลก็คิดว่า “นี่ไงละ สถานที่ซึ่งฉันจะต้องใช้ชีวิตต่อไป ! ฉันต้องละทิ้งความฝันทั้งหมดเอาไว้ตรงประตูกระนั้นหรือ”

จากนั้นเขาก็รู้สึกถึงความปรารถนาอันแรงกล้าที่จะหลบหนีไปให้ไกล แต่ก็ยังตัวเองไว้ แล้วกดปุ่มไฟฟ้าที่ประตูหน้าตึก ประตูเปิดออกเองอย่างเงียบ ๆ บานประตูเลื่อนออกด้วยดลบันดาลที่ซ่อนอยู่และปิดเองหลังจากที่ผู้มาเยือนเข้าไปข้างในแล้ว

ลานกว้างด้านในตึกเปิดไปสู่ห้องทำงานที่ตั้งเรียงรายเป็นวงกลมภายใต้หลังคากระจกฟ้า ด้านในสุดเป็นโรงจอดรถขนาดใหญ่ซึ่งรถม้าจักรกลหลายคันจอดพร้อมให้บริการตามคำสั่งเจ้านาย

มีแชลเดินไปที่ลิฟต์ซึ่งมีลักษณะคล้ายห้องกว้าง ภายในมีโฆฟาบุณวมตัวหนึ่งตั้งอยู่รอบด้านลิฟต์ พร้อมกับคนรับใช้ในชุดเครื่องแบบสีส้มยืนประจำการ

“คุณบุตรแดงอยู่ที่ไหนครับ” มีแชลถาม

“คุณบุตรแดงเพิ่งไปที่ใต้สะพานอาหารครับ” คนรับใช้ตอบ

“รบกวนแจ้งที่ว่าหลานชายของเขา คุณดูเฟรนนัวมาถึงแล้ว” คนรับใช้กดปุ่มโลหะตรงผนังไม้ และลิฟต์ก็เคลื่อนที่ขึ้นไปอย่างนุ่มนวลจนถึงชั้นสองซึ่งเป็นห้องรับประทานอาหาร”

คนรับใช้แจ้งกับทุกคนว่ามีแชล ดูว์เฟรนนัวมาถึงแล้ว

เมอซีเยอและมาตามบุตรแดงพร้อมด้วยลูกชายนั่งอยู่ที่โต๊ะอาหาร เมื่อมีแชลก้าวเข้ามาในห้องก็เกิดความเจ็บงันขึ้นทันที จานขามวางเตรียมพร้อมรอเขาอยู่แล้ว ทุกคนเพิ่งจะเริ่มรับประทานอาหารเย็น เมื่อมีแชลได้รับสัญญาณอนุญาตจากลุง เขาก็เข้าไปนั่งร่วมโต๊ะอาหารอันโอชะ ไม่มีใครพูดกับเขาสักคน เราต่างรับรู้ได้ถึงความสุขของเขา มีแชลกินข้าวไม่ลง

บรรยากาศของอาหารมื้อนี้เจ็บงันเหมือนงานศพ พวกคนใช้คอยปรนนิบัติเจ้านายโดยปราศจากเสียง อาหารถูกลำเลียงขึ้นไปอย่างเงียบ ๆ ตามช่องซึ่งเจาะเอาไว้ที่ผนังอันหนาทึบ เจ้านายเหล่านี้ร่ำรวยและมีท่าทางตระหนี่ถี่เหนียว เพราะดูเหมือนไม่ค่อยเต็มใจที่จะเลี้ยงแขกเท่าใดนัก ใน

ห้องที่แสนเศร้าหมองกลับตกแต่งด้วยสีทองเลื่อม ๆ จนน่าชื่น ทุกคนรับประทานอาหารอย่างรวดเร็ว และไม่ใส่ใจอะไร เพราะแท้จริงแล้ว สิ่งสำคัญไม่ใช่การบำรุงกาย แต่เป็นการหาอะไรใส่ท้องเป็นมือ ๆ ไป มีแซลรัฐถึงนัยยะนี้และก็ได้แต่กลักรู้สึกลิ้นพัน

เมื่อถึงเวลาของหวาน ลุงได้เอ่ยคำพูดกับมีแซลเป็นครั้งแรกว่า

“พรุ่งนี้เช้าเรามีเรื่องต้องคุยกัน”

ชายหนุ่มตอบกลับด้วยการโค้งคำนับ คนรับใช้ในชุดเครื่องแบบสีสัมนำทางเขาไปยังห้องนอน เขาล้มตัวลงนอน เพดานหกละเอียดทำให้มีแซลนึกถึงทฤษฎีเรขาคณิตทั้งหลาย ถึงแม้ว่าจะพยายามไม่นึกถึงแล้ว ค็นนั้นเขาก็ยังฝันถึงรูปสามเหลี่ยมและเส้นตรงที่วาดจากยอดแหลมต่อไปยังด้านใดด้านหนึ่งของสามเหลี่ยม

“ครอบครัวบ้าอะไรกันนี้” มีแซลบ่นกับตัวเอง ขณะกำลังผล็อยหลับ

เมอซีเยอสตานีสลัส บุตรแดงเป็นผลผลิตทางธรรมชาติของศตวรรษแห่งอุตสาหกรรมนี้ เขาเติบโตงอกงามอยู่ในเรือนกระจกมากกว่าท่ามกลางธรรมชาติ เขาเป็นมนุษย์สายปฏิบัติการ เขาเลือกทำแต่สิ่งที่คิดว่าเป็นประโยชน์ พลิกความคิดเรื่องนิต ๆ หน่อย ๆ ให้กลายเป็นสิ่งที่มีประโยชน์ ด้วยความปรารถนาอันแรงกล้าที่อยากจะทำตัวเป็นประโยชน์ แต่ความคิดเช่นนั้นกลับกลายเป็นตัวอย่างของความเห็นแก่ตัวอย่างแท้จริง เอาสิ่งที่เป็นประโยชน์กับสิ่งที่ไม่พึงประสงค์มาปนกัน ดังคำกล่าวของกวีชาวโรมันนามว่าฮอเรส ความหลงตัวเองของเมอซีเยอบุตรแดงแสดงออกมาทางคำพูดและท่าทาง เขาจะไม่ยอมแม้แต่จะให้เงาของตัวเองนำหน้าเป็นอันขาด เขาพูดทุกอย่างออกมาเป็นหน่วยกรัมและเซนติเมตร อีกทั้งยังชอบถือไม้เท้าซึ่งมีสเกลวัดอยู่ในมือตลอดเวลา เพราะทำให้ดูเหมือนเป็นผู้รอบรู้สิ่งต่าง ๆ ของโลกใบนี้ เขาดูเหมือนคนคลั่งคลึงทุกแขนง โดยเฉพาะอย่างยิ่งพวกศิลปิน เพื่อสร้างภาพว่าตัวเองรู้จักศิลปะเป็นอย่างดี สำหรับเมอซีเยอบุตรแดง ภาพจิตรกรรมก็เป็นแค่การแรเงา ภาพวาดลายเส้นก็เป็นแค่การลากเส้นดินสอ ประติมากรรมก็เป็นแค่แม่พิมพ์หล่อ ดนตรีก็เป็นแค่เสียงหวูดจากหัวรถจักรไอน้ำ วรรณกรรมก็เป็นแค่แผ่นรายงานของตลาดหลักทรัพย์

ชายผู้นี้เติบโตมาท่ามกลางเครื่องจักร ดังนั้นเขาจึงอธิบายชีวิตออกเป็นฟันเฟืองหรือระบบส่งกำลัง เขาดำเนินชีวิตอย่างสม่ำเสมอโดยให้มีแรงเสียดทานน้อยที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ เหมือนกับลูกสูบในกระบอกสูบที่ไหลลื่นอย่างสมบูรณ์แบบ เขาส่งต่อชุดความคิดแบบเดียวกันให้กับภรรยา ลูกชาย เหล่าพนักงาน และคนรับใช้ซึ่งเป็นเครื่องจักรกลที่แท้จริง โดยมีเขาเป็นแกนหลักที่คอยหมุนปั่นให้เครื่องจักรกลเหล่านี้สร้างกำไรจากโลกใบนี้ให้ได้มากที่สุด

โดยสรุปแล้ว เขาเป็นคนไม่สมบูรณ์แบบโดยกำเนิด เขาไม่สามารถเป็นตัวขับเคลื่อนที่ดีได้ และก็ไม่สามารถเป็นตัวขับเคลื่อนที่ไม่ดีได้ด้วยเหมือนกัน เขาไม่ใช่ทั้งคนดีและชั่วร้าย เป็นคนทื่อ ๆ เหมือนเครื่องจักรที่ไม่ค่อยได้รับการหยอดน้ำมันหล่อลื่น เอาแต่ส่งเสียงดังและหยาบคายอย่างน่ากลัว

เมอซีเยอบูตาร์แต่งทำรายได้อย่างมหาศาล ถ้าจะเรียกสิ่งนั้นว่า “ทำ” ความรุ่งโรจน์ทางอุตสาหกรรมของศตวรรษที่ 20 ชักนำเขาไปยังจุดนั้น ดังนั้นเขาจึงแสดงความสำนึกในบุญคุณต่อวงการอุตสาหกรรมซึ่งเขาเทิดทูนบูชาประหนึ่งเทพเทวดา เมอซีเยอบูตาร์แต่งเป็นคนแรกที่นำเสื้อผ้าจากเส้นใยเหล็กซึ่งคิดค้นขึ้นราว ๆ ค.ศ. 1934 มาสวมใส่และใช้ในบ้านของเขาเอง เนื้อผ้าชนิดนี้สัมผัสนุ่มเหมือนผ้าแคชเมียร์ สวมใส่สบายไม่ร้อน และในฤดูหนาวก็เพียงบูด้วยซับในอีกชั้นหนึ่ง หากเสื้อผ้าที่ไม่มีวันเปื่อยเหล่านี้นั้นสนิม ก็เพียงนำตะไบมาขัดถูและทาสีเสื้อใหม่ตามสมัยนิยม

ตำแหน่งทางสังคมของนายธนาคารผู้นี้คือ ผู้อำนวยการบริษัทกาตากบ์ เดอ ปารีส และผู้กุมบังเหียนของคนในบ้าน

งานของบริษัทนี้ประกอบด้วยการเก็บอากาศเอาไว้ที่ชั้นใต้ดินขนาดมหึมาที่ไม่ได้ใช้งานมาเป็นเวลานาน อากาศถูกกักเก็บภายใต้ความดัน 40 และ 50 ความดันบรรยากาศซึ่งเป็นพลังงานคงที่ และจะส่งไปตามท่อไปยังโรงงาน โรงผลิต โรงจักร โรงสี โรงปั่นด้าย โรงโม่แป้ง ทุกสถานที่ซึ่งจำเป็นต้องใช้เครื่องจักรกล อย่างที่เราทราบกันแล้ว อากาศเหล่านี้ทำหน้าที่ขับเคลื่อนรถไฟบนรางตามถนนสายหลักทั่วเมือง กังหันลม 1,853 หลังซึ่งตั้งอยู่บนที่ราบมงรูมนั้นช่วยสร้างแรงอัดอากาศโดยใช้เครื่องสูบน้ำภายในอ่างเก็บน้ำขนาดมหึมาหลายแห่ง

แนวคิดนี้นำไปใช้ได้จริงอย่างแน่นอนและมาจากการใช้พลังงานธรรมชาติ ซึ่งได้รับการสนับสนุนอย่างเต็มที่จากเมอซีเยอสตานิสลัส บูตาร์แต่ง เขากลายเป็นผู้อำนวยการของบริษัทที่ยิ่งใหญ่แห่งนี้ ในขณะที่เดียวกันเขายังคงดำรงตำแหน่งสมาชิกคณะกรรมการผู้กำกับดูแลซึ่งประกอบด้วยสมาชิกประมาณ 15 ถึง 20 คน อีกทั้งยังเป็นรองประธานของบริษัทหั่วรถจักรลากจูง เป็นผู้บริหารสาขาย่อยของโรงงานผลิตแอสฟัลต์ผสม และตำแหน่งอื่น ๆ อีกหลายตำแหน่ง

เมื่อ 40 ปีก่อน เขาได้แต่งงานกับมาดามัวแซลอาเตนาอิส ดูว์เฟรนิว ป้าของมีแชล เธอเป็นคู่ชีวิตที่สมน้ำสมเนื้อกับนายธนาคารผู้นี้ที่สุด ทั้งอุปนิสัย ตัวหนา เพียบพร้อมด้วยคุณสมบัติของนักทำบัญชีและพนักงานเก็บเงิน ไม่มีคุณสมบัติของแม่ศรีเรือนแม้แต่น้อย เธอรู้จักการทำบัญชีเชี่ยวชาญในระบบบัญชีคู่ ในกรณีที่จำเป็น เธอคงจะคิดค้นระบบบันทึกบัญชีแบบสามด้านได้ด้วย อาเตนาอิส ดูว์เฟรนิวเป็นผู้บริหารหญิงอย่างแท้จริง และก็เป็นสัตว์ตัวเมียของผู้บริหารผู้ชาย

เธอรักเมอซีเยอบูตาร์แต่งหรือไม่ แล้วเขารักเธอหรือไม่ คำตอบ คือ ใช่ พวกเขารักกันเท่าที่หัวใจของเครื่องจักรกลจะรักได้ การเปรียบเทียบจะเห็นได้ชัดเจนยิ่งขึ้นเมื่อวาดภาพทั้งคู่ออกมา โดยให้เธอเป็นหั่วรถจักรและให้เขาเป็นคนขับและช่างเครื่อง เขาคอยดูแลรักษาหั่วรถจักรให้อยู่ในสภาพดี ทั้งขัดถูและหยอดน้ำมันจักร ส่วนหั่วรถจักรนี้ก็แล่นต่อเนื่องมานานถึงครึ่งศตวรรษแล้ว พร้อมด้วยความรู้สึกและจินตนาการที่มากพอ ๆ กับหั่วรถจักรไอน้ำแครมปตัน

ไม่จำเป็นต้องเล่าต่อว่าเธอไม่เคยออกนอกกลุ่มนอกทางเลยสักครั้ง

ส่วนลูกชายของทั้งสอง ให้เอาแม่คุณด้วยพ่อ และคุณจะได้ผลลัพธ์ออกมาเป็นอาตานาซ บุตรแดง หุ่นส่วนหลักของธนาการก็สมอดาม จำกัด (มหาชน) เด็กชายผู้น่ารักอย่างมาก ได้รับความร่ำเริงจากผู้เป็นพ่อ และได้รับความสง่างามจากผู้เป็นแม่ เมื่ออยู่ต่อหน้าเขา ไม่ควรพูดคำที่มีความหมายลึกซึ้ง เพราะเขาจะไม่เข้าใจและจะขมวดคิ้ว ดวงตาฉายแววงงง อาทานาซ บุตรแดงเคยได้รับรางวัลชนะเลิศด้านการธนาการในการแข่งขันครั้งยิ่งใหญ่ อาจกล่าวได้ว่าเขาไม่เพียงแต่ใช้เงินทำงานเท่านั้น แต่ยังผลาญมันจนหมดสิ้นด้วย เขาเป็นนักฉวยโอกาส เขาพยายามจะหาหญิงสาวหน้าตาซีริวซีให้รักคนมาแต่งงานด้วย แต่สินสอดทองหมั้นที่ได้รับต้องมาพอที่จะชดเชยความอัปยศอย่างคุ่มค่า ตอนเพียงอายุ 20 ปี เขาก็ต้องสวมแว่นตากรอบอะลูมิเนียมเสียแล้ว ความฉลาดอันน้อยนิดและไม่มีพัฒนาการทำให้เขาชอบกระเช้าเข้าเหย้าพวกพนักงานด้วยการหาเรื่องทะเลาะ หนึ่งในความคิดอันไม่ปกติของเขาคือเขาเชื่อว่าตู้เก็บเงินของตัวเองว่างเปล่า แม้ว่ามันจะอัดแน่นไปด้วยทองคำและธนบัตรจนล้นก็ตาม เขาเป็นคนอัปยศ ไร้ความสดใส ไร้หัวใจ ไร้เพื่อน แม้กระนั้นพ่อก็ยังภูมิใจในตัวเขามาก

นี่คือครอบครัวซึ่งหนุ่มน้อยดูว์เฟรนว์จะต้องพึ่งพาขอความช่วยเหลือและการคุ้มครองครอบครัวซึ่งมีสมาชิกประจำบ้านสามคน เมอซีเยอร์ดูว์เฟรนว์ซึ่งเป็นน้องชายของมาตามบุตรแดงนั้นเป็นคนจิตใจอ่อนโยนและละเอียดอ่อนลึกซึ้งซึ่งขัดกับความแข็งแกร่งต่างของพี่สาว เขาเป็นศิลปินผู้ร่ำร่ำสงสาร เป็นนักดนตรีผู้มากพรสวรรค์ เกิดมาในศตวรรษที่ดีกว่าปัจจุบัน แต่ก็ต้องยอมจำนนต่อความตายตั้งแต่ยังหนุ่ม มรดกที่เขามอบให้กับลูกชายมีเพียงความเป็นกวี พรสวรรค์ และแรงบันดาลใจ

ดูเหมือนว่ามีแชลจะมีลูกอีกคนหนึ่งอยู่ที่ไหนสักแห่ง ชื่ออูกแน็ง แต่ไม่มีใครเคยพูดถึงเลย ชายผู้นี้เป็นคนมีการศึกษา ถ่อมตน ร่ำร่ำสงสาร และยอมแพ้ต่อโชคชะตา ซึ่งครอบครัวอันแสนร่ำร่ำนี้รู้สึกอับอายขายหน้า มีแชลถูกห้ามไม่ให้พบกับลูก และเขาก็ไม่รู้จักลูกของตัวเองด้วยซ้ำ ดังนั้นจึงไม่ควรคิดฝันถึงเรื่องนี้อีก

ชะตากรรมบนโลกของเด็กชายกำพร้าผู้นี้ถูกลิขิตมาแล้ว ฝ่ายหนึ่งคือ ลูกผู้ไร้สมรรถภาพในการเข้ามาช่วยเหลือ และอีกฝ่ายหนึ่งคือครอบครัวที่เพียบพร้อมไปด้วยคุณสมบัติทุกประการที่หาซื้อได้ด้วยเงินตรา พร้อมด้วยสิ่งที่พึงมีเฉกเช่นเดียวกับหัวใจที่ทำหน้าที่ส่งเลือดไปตามหลอดเลือดแดงเพื่อหล่อเลี้ยงร่างกาย

คงไม่ต้องขอขอบคุณฟ้าที่ประทานชีวิตแบบนี้มาให้

วันต่อมา มีแชลลงไปยังห้องทำงานของลูก เป็นห้องทำงานที่ดูโอึมครึมอย่างยิ่ง ผ่านม่านมีลวดลายเครื่องขรีม นายธนาการ ภรรยา และลูกชายต่างอยู่พร้อมหน้าพร้อมตากันในห้อง ทำให้บรรยากาศดูขึงขัง

เมอซีเยบูตาร์แต่งยืนอยู่ข้างเตาผิง มือข้างหนึ่งสอดเข้าไปในسابเสื้อกั๊ก ทำให้ดูเหมือนมีหน้าอก เขากล่าวว่า

“ขอให้จดจำถ้อยคำที่กำลังจะได้ยินต่อไปนี้ให้ขึ้นใจ พ่อของเธอเป็นศิลปิน แค่นี้ก็บอกทุกอย่างแล้ว ฉันชอบคิดว่าเธอคงไม่ได้สืบทอดสัญชาตญาณอันเลวร้ายเหล่านั้นจากพ่อของเธอ แต่ทว่าฉันกลับค้นพบเนื้อร้ายในตัวเธอซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องตัดทิ้ง เธอมักจะจมปลักกับโลกแห่งความเพ้อฝัน จนถึงตอนนี้ ผลลัพธ์เด่นชัดที่สุดซึ่งเกิดจากความต้อร้ายของเธอก็คือรางวัลชนะเลิศประพันธ์บทกวีภาษาละตินที่เธอได้เพิ่งได้รับเมื่อวานนี้ มันเป็นรางวัลที่น่าละอายยิ่ง ลองมาพิจารณาถึงสถานการณ์ตอนนี้กันดู เธอไม่มีเงินทองซึ่งถือว่าเป็นเรื่องที่น่าอึดอัดอย่างมาก ไหนจะไร้ทั้งพ่อและแม่ ฉันไม่ต้องการให้มีกวีอยู่ในครอบครัวของฉัน ได้ยินไหม ! ฉันไม่ต้องการคนพวกนี้มาพ่นบทกลอนบ้าบอใส่หน้าผู้คน เธอมีครอบครัวที่ร่ำรวย อย่าทำครอบครัวต้องต่างพร้อย ศิลปินก็ไม่ต่างจากพวกขอทาน ที่ฉันขว้างเศษเงินไม่สตาบคั่งลงมาจากบัลลังก์ให้ เพื่อความสนุกระหว่างที่ฉันร่อยย่อยอาหาร เธอได้ยินที่ฉันพูดไหม ฉันไม่ต้องการพรสวรรค์ แต่ที่ฉันต้องการคือพรแสวง แล้วฉันก็แสวงหาอะไรพิเศษในตัวเธอไม่ได้แม้แต่อย่างเดียว ฉันเลยตัดสินใจว่าเธอต้องไปทำงานที่ธนาคารก็สมอดาม จำกัด (มหาชน) และอยู่ภายใต้การควบคุมของอาตนาฯ ดูลูกพี่ลูกน้องของเธอเป็นเยี่ยงอย่าง ทำงานที่เป็นประโยชน์ ! จำไว้ให้ดีๆ เลือดส่วนหนึ่งของตระกูลบูตาร์แดงไหลเวียนอยู่ในตัวเธอ และจงจำคำพูดของฉันให้ขึ้นใจ ห้ามลืมเด็ดขาด”

อย่างที่เราได้เห็น ในปี ค.ศ. 1960 พวกโง่เขลาเบาปัญญาที่ทำตัวเป็นศาลแรงงานยังไม่หมดสิ้นไปจากโลก และยังคงรักษาคุณสมบัติเอาไว้ได้อย่างดีเยี่ยม มีแชลจะตอบโต้กับคำพูดที่พร่งพรูออกมาไม่หยุดนี้ได้อย่างไรบ้าง คำตอบคือ ไม่มีวิธีใดเลย เขาจึงไม่เปิดปากพูดอะไร ส่วนป้าและลูกพี่ลูกน้องของเขาต่างก็พยักหน้าเห็นดีเห็นงามด้วย

นายธนาคารกล่าวต่อ “วันหยุดพักผ่อนของเธอเริ่มเข้านี้และสิ้นสุดลงในเย็นนี้ พรุ่งนี้เธอจะได้รู้จักกับผู้อำนวยการธนาคารก็สมอดาม จำกัด (มหาชน) เอาล่ะ ไปได้แล้ว ”

ชายหนุ่มออกจากที่ทำงานของลุง น้ำตาล้มเอ๋อท่วมนัยยะตา แต่เขาต้องทำตัวให้แข็งแกร่งเพื่อเผชิญกับความสิ้นหวังนี้

“ฉันเหลืออิสรภาพอีกแค่วันเดียว” มีแชลพูดกับตัวเอง “อย่างน้อยฉันจะใช้เวลาที่เหลืออยู่ทำตามหัวใจต้องการ ฉันยังพอมีเงินอยู่บ้าง มาเริ่มจากการสร้างชั้นหนังสือที่เต็มไปด้วยผลงานของกวีผู้ยิ่งใหญ่และนักเขียนจากผู้มีชื่อเสียงของศตวรรษที่ 19 ดีกว่า ทุกคำบรรดานักเขียนเหล่านี้จะได้คอยปลอบประโลมใจฉันจากความเบื่อหน่ายในแต่ละวัน”

บทที่ 4

ว่าด้วยเรื่องของนักเขียนบางคนในศตวรรษที่ 19 และความยุ่งยากในการเสาะแสวงหา

มีแชลรีบเดินไปยังร้านหนังสือ“ห้าปฐพี” ซึ่งเป็นคลังสินค้าขนาดใหญ่ตั้งอยู่บนถนนลาแปและบริหารงานโดยข้าราชการระดับสูงของรัฐ

“ที่นั่นต้องมีหนังสือทุกเล่มที่เป็นผลผลิตจากจิตวิญญาณของมนุษย์อย่างแน่นอน” ชายหนุ่มพูดกับตัวเอง

มีแชลเดินเข้าไปในห้องโถงขนาดมหึมา ตรงกลางมีโต๊ะโทรเลขสำหรับติดต่อกับจุดที่อยู่ห่างที่สุดของบรรดาห้องเก็บสินค้า พนักงานเดินขวักไขว่สวนกันไปมาไม่หยุดหย่อน กระเช้าซึ่งติดอยู่กับกำแพงกำลังยกพนักงานขึ้นไปยังชั้นหนังสือที่อยู่ด้านบนของห้อง ผุ่ชนจำนวนมากรายล้อมโต๊ะโทรเลข ส่วนพนักงานส่งของก็วิ่งวนอยู่กับกองหนังสือ

มีแชลรู้สึกตะลึงงัน เขาพยายามนับหนังสือจำนวนมากมายมหาศาลที่วางเรียงรายสูงขึ้นไปตามผนังทุกด้าน แต่ก็ไม่สามารถนับได้หมด จากนั้นสายตาของเขาพรวดเลื่อนไปกับห้องหับอันยาวเหยียดภายในอาคารขนาดมหึมาแห่งนี้

“ฉันคงไม่สามารถอ่านหนังสือทั้งหมดนี้ได้แน่” มีแชลคิดระหว่างที่ต่อแถวตรงหน้าโต๊ะพนักงาน ในที่สุดเขาก็มาถึงเคาน์เตอร์

“มีอะไรให้ผมช่วยครับ” หัวหน้าแผนกรับคำร้องกล่าว

“ผมอยากได้หนังสือทุกเล่มของวิกตอร์ อูว์โกครับ” มีแชลตอบ

พนักงานเบิกตากว้างอย่างประหลาดใจ และตอบกลับว่า

“วิกตอร์ อูว์โกเหรอครับ เขาเขียนหนังสือเกี่ยวกับอะไรครับ”

“เขาเป็นหนึ่งในกวีที่ยิ่งใหญ่ที่สุดแห่งศตวรรษที่ 19 ครับ ที่จริงเขาเป็นกวีที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในบรรดากวีทั้งหมดเลยก็ว่าได้” ชายหนุ่มตอบพร้อมกับอาการหน้าแดง

“คุณรู้จักนักเขียนคนนี้ไหม” พนักงานหันไปถามพนักงานคนที่สองซึ่งเป็นหัวหน้าแผนกสืบค้น

“ผมไม่เคยได้ยินชื่อนี้ผ่านหูเลย” พนักงานคนที่สองตอบ “คุณแน่ใจว่าชื่อถูกต้องแล้วใช่ไหมครับ” เขาถามมีแชล

“ผมแน่ใจมากครับ”

“พอดีว่าเราไม่ค่อยได้ขายหนังสือวรรณกรรมเท่าไรครับ แต่ในเมื่อคุณแน่ใจแล้วว่าชื่อนักเขียนถูกต้อง...ถ้าอย่างนั้น... หนังสือของอูว์โก หนังสือของอูว์โก...” เขาพูดพร้อมกับพิมพ์โทรเลข

“เขาซื้ออูว์โกครับ” มีแซลกล่าวซ้ำอีกครั้ง “แล้วรบกวนช่วยหาหนังสือของบาลซัค เดอ มัวร์แซ และลามาร์ติน ให้อย่างน่ะครับ”

“พวกเขานักปราชญ์หรือครับ”

“ไม่ใช่ครับ เป็นนักเขียน”

“ยังมีชีวิตอยู่ไหมครับ”

“ไม่ครับ พวกเขาเสียชีวิตไปเป็นศตวรรษแล้ว”

“เราจะพยายามหาหนังสือให้คุณอย่างสุดความสามารถ แต่ผมเกรงว่าอาจต้องใช้เวลานานสักหน่อย หรือไม่ก็อาจหาไม่พบ”

“ผมรอได้ครับ” มีแซลตอบ

จากนั้นเขาก็เดินไปยืนรออยู่ที่มุมหนึ่งของร้านหนังสือด้วยความรู้สึกรู้สึกไม่ออกที่นักเขียนผู้มีชื่อเสียงโด่งดังเหล่านี้เป็นที่รู้จักเพียงหนึ่งศตวรรษ หนังสือรวมบทกวีเลเซอร์รียองตาล (เบ็อง บูรพา) ของวิกตอร์ อูว์โก หนังสือปรัชญาเลเมดีตาซียง (สมาธิ) ของเรอเน เดการ์ต หนังสือบทกวีเลเพรอมิแยร์ ปอเอซี (ปฐมบทกวีนิพนธ์) ของอาลเฟรด เดอ มัวร์แซ นิยายลา กอเมดี อูว์แมน (นาฏกรรมชีวิต) ของออนอเร เดอ บาลซัค ผลงานเหล่านี้ถูกลืม สูญหาย หาไม่พบ ไม่ค่อยเป็นที่รู้จัก และไม่มีใครรู้จัก !

แต่กลับมีกองหนังสืออื่นอีกมากมายภายในร้านถูกแขวนกลขนาดใหญ่ขับเคลื่อนด้วยไอน้ำขนลงมาวางตั้งไว้กลางร้าน จากนั้นพวกเขาก็กรูกันเข้าไปเลือกสรรหนังสือตรงเคาน์เตอร์สั่งสินค้า ลูกค้านบางคนต้องการชุดหนังสือทฤษฎีแรงเสียดทานซึ่งมี 20 เล่ม อีกคนต้องการหนังสือรวมโจทย์วิชาไฟฟ้า ลูกค้านี้กำลังหาหนังสือภาคปฏิบัติเกี่ยวกับการหล่อลื่นล้อขับเคลื่อน ส่วนคนนี้นั้นอยากได้ตำราเรื่องมะเร็งสมองชนิดใหม่

“นี่มันอะไรกัน” มีแซลคิด “มีแต่คนสนใจเรื่องวิทยาศาสตร์ เรื่องอุตสาหกรรม เหมือนตอนอยู่โรงเรียนไม่มีผิด ไม่มีใครสนใจหนังสือศิลปะกันสักคน ฉันดูเหมือนพวกคนโง่เง่าที่เอาแต่ถามหาหนังสือวรรณกรรม ฉันเป็นบ้าไปแล้วหรือ”

ตลอดเวลาหนึ่งชั่วโมงเต็ม มีแซลเอาแต่จมดิ่งกับความคิดของตัวเอง การค้นหาหนังสือยังคงดำเนินต่อไป และเครื่องโทรเลขก็ทำงานไม่หยุด พนักงานเอาแต่ถามย้ำเพื่อยืนยันชื่อนักเขียน พวกเขาค้นหาทั้งที่ห้องใต้ดินและห้องใต้หลังคา แต่ก็เปล่าประโยชน์ จนต้องพากันหยุดค้นหา

“คุณครับ” พนักงานซึ่งเป็นหัวหน้าแผนกตอบรับคำร้องบอกกับมีแซลในที่สุด “เราไม่มีหนังสือที่คุณตามหา นักเขียนพวกนี้อาจไม่ค่อยเป็นที่รู้จักในสมัยนั้น ผลงานของพวกเขาจึงไม่ได้รับการตีพิมพ์ซ้ำอีกครับ...”

“แต่นิยายเรื่องอาสนวิหารนอเทรอด-ตามแห่งกรุงปารีสของอูว์โกได้รับการตีพิมพ์ตั้งห้าแสนเล่มเชียวนะครับ” มีแซลตอบ

“ผมก็อยากจะเชื่อคุณนะครับ แต่จริง ๆ แล้วในบรรดานักเขียนเก่า ๆ ที่ได้รับการตีพิมพ์ซ้ำในปัจจุบัน เรามีแต่หนังสือของปอล เดอ กોક นักเขียนแนวจริยธรรมในศตวรรษที่ 19 ดูเหมือนว่าเขาจะเขียนดีมากทีเดียว ถ้าคุณต้องการ...”

“เดี๋ยวผมลองไปหาที่อื่นดูก็ได้ครับ” มีแซลตอบ

“โอ้ ! ถึงคุณจะเดินหาทุกร้านทั่วปารีสก็เปล่าประโยชน์ครับ ถ้าหาที่นี่ไม่เจอ ก็ไม่ต้องคิดจะหาที่ไหนอีกแล้วครับ”

“ก็ไม่น่าหรรหรรครับ” มีแซลพูดพร้อมกับเดินจากไป

“เดี๋ยวก่อนครับคุณ” พนักงานพูดต่อ เขามีความกระตือรือร้นที่จะขายของราวกับพนักงานร้านขายของชำ “คุณต้องการหนังสือวรรณกรรมร่วมสมัยบ้างไหมครับ เรามีผลงานบางเรื่องที่เป็นที่พูดถึงกันอย่างมากในช่วงหลายปีมานี้ ถือว่าขายดีทีเดียวสำหรับหนังสือบทกวี...”

“ถ้าอย่างนั้น คุณมีหนังสือบทกวีสมัยใหม่บ้างไหมครับ” มีแซลรู้สึกตื่นเต้นกับคำพูดของพนักงาน

“แน่นอนครับ เรามีหนังสือรวมบทกวีดุจลพทางไฟฟ้า ของมาร์ติยก ได้รับรางวัลจากสถาบันวิทยาศาสตร์แห่งชาติเชียวนะครับ หรือไม่กี่หนังสือออกซีเจนฟินีจ ของเมอซีเยอเดอ ปูลฟัส โคลงวรรณศิลป์ที่เลี่ยมด้านขนาน แล้วก็หนังสือรวมบทกวีโอเดสตีคาร์บอนเนต...”

มีแซลไม่อาจทนฟังต่ออีกได้ เขารีบเดินจ้ำอ้าวออกมาจากร้าน ทั้งรู้สึกตกตะลึงและมึนงง ศิลปะอันน้อยนิดที่เหลืออยู่ก็ไม่รอดพ้นจากอิทธิพลอันน่ากลัวแห่งกาลเวลา ทั้งวิทยาศาสตร์ เคมี กลศาสตร์ ต่างรุกร้าเข้าไปในอาณาเขตของกวีนิพนธ์

“ผู้คนที่อ่านหนังสือพวกนี้แหละนี่” เขาพูดกับตัวเองพลางวิ่งไปตามถนน “ผู้คนที่ซื้อหนังสือพวกนั้น แล้วยังมีลายเซ็นนักเขียนด้วย ! พวกมันถูกจัดวางอยู่บนชั้นหนังสือหมวดวรรณกรรม แต่กลับไม่พบหนังสือของบาลซัค หรือวิกตอร์ อูว์โก แล้วจะหาได้ที่ไหนกัน นึกออกแล้ว ที่ห้องสมุดไงล่ะ”

มีแซลรีบเร่งฝ่าเท้าเพื่อไปยังหอสมุดแห่งชาติ แล้วอาคารของหอสมุดรูปทรงแปลกตาก็ก่ปรากฏขึ้นให้เห็น หอสมุดมีอาคารหลายหลังทอดยาวไปตามถนนริเซอลีเยอเกือบทั้งสาย ซึ่งเริ่มจากถนนเนฟว์-เด-เปอติ-ชองไปจนถึงถนนลาบูร์ส หนังสือกองพะเนินที่มีเข้ามาเพิ่มไม่หยุดหย่อนทำให้กำแพงเก่า ๆ ของคฤหาสน์ เดอ เนอแวร์เป็นรอยร้าว ในแต่ละปีมีการตีพิมพ์ผลงานทางวิทยาศาสตร์ออกมาจำนวนมหาศาล เนื่องจากมีจำนวนสำนักพิมพ์ไม่เพียงพอต่อความต้องการ รัฐจึงลงมือจัดพิมพ์หนังสือเอง หนังสือจำนวนเก้าร้อยเล่มที่พระเจ้าชาร์ลส์ที่ 5 ทิ้งไว้ให้ในตอนแรกคุณด้วยพันก็ยังไม่

เท่ากับจำนวนหนังสือที่กองทัพนกกันอยู่ภายในหอสมุดในปัจจุบัน จากจำนวนแปดแสนเล่มในปี ค.ศ. 1860 ก็เพิ่มขึ้นเป็นกว่าสองล้านเล่ม

มีแชลถามทางไปยังส่วนที่เก็บหนังสือวรรณกรรมที่อยู่ตามอาคารต่าง ๆ เขาเดินขึ้นบันไดที่มีลวดลายอักษรอียิปต์โบราณซึ่งบรรดาช่างกำลังซ่อมแซมด้วยการใช้จอบแะออก

มีแชลมาถึงห้องวรรณกรรมและพบว่าภายในช่างร้างไร้ผู้คน สภาพที่ถูกทอดทิ้งในปัจจุบันทำให้เกิดความน่าสนใจยิ่งกว่าสมัยก่อนที่เต็มไปด้วยฝูงชนผู้ใฝ่รู้ ชาวต่างชาติบางคนยังคงมาเที่ยวห้องนี้ ราวกับไปเที่ยวชมทะเลทรายซาฮาราและมีคนชี้ชวนให้พวกเขาดูจุดที่ชาวอาหรับคนหนึ่งเสียชีวิตใน ปี ค.ศ. 1875 ที่โต๊ะตัวซึ่งเขามานั่งทำงานตลอดชีวิต

ขั้นตอนการกรอกเอกสารเพื่อขอยืมหนังสือค่อนข้างยุ่งยากทีเดียว ในใบคำร้องต้องลงนามผู้ยื่นคำร้องและต้องกรอกชื่อหนังสือ ขนาดหนังสือ วันที่ตีพิมพ์ ครั้งที่ตีพิมพ์ และชื่อผู้แต่ง สรุปได้ว่าหากไม่ใช่ผู้ทรงความรู้ ก็คงจะไม่มีทางรู้รายละเอียดเหล่านี้ นอกจากนี้ ผู้ยื่นคำร้องยังต้องระบุอายุ ภูมิลาเนา อาชีพ และวัตถุประสงค์ของการขอยืมด้วย

มีแชลปฏิบัติตามกฎระเบียบและส่งใบคำร้องที่กรอกข้อมูลเรียบร้อยให้กับบรรณารักษ์ที่กำลังหลับอยู่ พนักงานคนอื่น ๆ ก็เอาเยี่ยงอย่างด้วยการนอนกรนเสียงดังบนเก้าอี้ที่พิงกับผนัง งานของพวกเขาช่างแสนสบายเหมือนกับพวกพนักงานจัดหาที่นั่งให้ผู้ชมในโรงละครออเดอน

บรรณารักษ์สะดุ้งตื่นและมองเห็นชายหนุ่มผู้กล้า เขาอ่านใบคำร้องและรู้สึกประหลาดใจกับคำร้อง หลังจากครุ่นคิดอยู่เป็นเวลานานจนทำให้มีแชลรู้สึกหัวใจเป็นอันมาก บรรณารักษ์จึงส่งตัวมีแชลต่อให้ลูกน้องซึ่งนั่งทำงานตรงโต๊ะเล็ก ๆ ใกล้ช่องหน้าต่าง

มีแชลได้มายืนอยู่ตรงหน้าชายคนหนึ่ง อายุ 70 ปี ดวงตาเป็นประกาย หน้าตาอึมแถมแจ่มใส ท่าทางเหมือนผู้ทรงความรู้ที่คิดว่าตัวเองไม่ค่อยรู้เรื่องอะไรเลย พนักงานผู้ถ่อมตนคนนี้รับใบคำร้องมาอ่านอย่างตั้งใจ

“คุณตามหาหนังสือของนักเขียนในศตวรรษที่ 19 เหรอครับ” เขากล่าว “เป็นเกียรติอย่างยิ่งสำหรับพวกเขา คำขอของคุณจะทำให้เราได้ปิดฝุ่นพวกเขาเสียที ว่าไหมครับคุณ... มีแชล ดูว์เฟรนว์”

เมื่อเห็นชื่อ ชายชราเงยหน้าขึ้นทันที

“เธอคือมีแชล ดูว์เฟรนว์” เขาอุทาน “ฉันไม่ทันได้เงยหน้ามองเธอ”

“คุณรู้จักผมด้วยเหรอครับ”

“ใช่ ฉันรู้จักเธอ”

ชายชราแทบจะพูดต่อไม่ไหว ความรู้สึกของเขาแสดงออกมาทางสีหน้าอย่างชัดเจน เขาจับมือของมีแชลไว้แน่นด้วยความปลื้มใจ

“ฉันคือลุงของเธอ” ชายชรากล่าวในที่สุด “ฉันคืออูกแน็ง ลุงแก่ ๆ พี่ชายของแม่ ผู้นำสงสารของหลานเอง”

“ลุงเธอ ! คุณเป็นลุงของผมเธอครับ !” มีแซลอุทานด้วยความตื่นเต้น

“หลานไม่รู้จักลุงหรือ แต่ลุงรู้ว่านี่คือหลานของลุง ! ลุงอยู่ทำงานนั้นตอนหลานได้รับรางวัลสุดยอดบทกวีภาษาละติน ลุงดีใจมาก แต่หลานคงไม่รู้”

“ลุงของผม !”

“ลุงรู้ดีว่าฉันไม่ใช่ความผิดของหลานหรือ หลานรัก ลุงแยกตัวออกมาอยู่ห่าง ๆ จากหลาน เพราะไม่อยากทำให้ครอบครัวป่าของหลานลำบากใจ แต่ลุงก็เฝ้าติดตามการเล่าเรียนของหลานทุกชั้นทุกตอนวันแล้ววันเล่า ลุงพูดกับตัวเองเสมอว่าเป็นไปไม่ได้ที่ลูกของน้องสาวฉัน ลูกชายของศิลปินผู้ยิ่งใหญ่ จะไม่มีสัญชาตญาณนักกวีแบบพ่อเลย และลุงก็คิดไม่ผิดจริง ๆ เมื่อเห็นหลานมาที่นี่ ถามหาหนังสือของเหล่ากวีผู้ยิ่งใหญ่ของฝรั่งเศส หลานรัก ลุงจะหาหนังสือของพวกเขาให้ เราไปด้วยกันเลย จะได้ไม่มีใครรบกวนเรา ! จะได้ไม่มีใครคอยจับตาดูเรา ! ขอลุงกอดหลานเป็นครั้งแรกทีเถอะ !”

ชายชราสวมกอดมีแซล เด็กหนุ่มรู้สึกเหมือนได้เกิดใหม่ในอ้อมกอดของลุง มันเป็นความรู้สึกอ่อนโยนที่สุดในชีวิตตั้งแต่เกิดมา

“ว่าแต่ลุงรู้เรื่องชีวิตในวัยเด็กของผมได้อย่างไรครับ” มีแซลถาม

“หลานรัก ลุงมีเพื่อนคนหนึ่ง เขาเป็นผู้ชายที่เก่งมาก ๆ และเขาก็ชอบหลานด้วย เพื่อนคนนั้นคือศาสตราจารย์ริชโล อาจารย์ของหลาน ลุงรู้ข่าวจากเขาว่าหลานชอบศิลปะเหมือนพวกเรา ลุงเห็นหลานแต่งกลอน และได้อ่านบทกวีภาษาละตินของหลาน หัวข้อที่กำหนดให้แต่งค่อนข้างยากเพราะต้องมีชื่อเฉพาะด้วย หัวข้อจอมพลเปลิซีเยพิชิตหอคอยมาลากอฟ แต่บทกวีตามสมัยนิยมก็มักจะเกี่ยวกับเรื่องประวัติศาสตร์โบราณเสมอ แต่ให้ตายเถอะ หลานแต่งออกมาได้ดีทีเดียว !”

“จริงเธอครับ” มีแซลอุทาน

“จริงสิ” ผู้รอบรู้ชราพูดต่อ “หลานแต่งกลอนยาวสองบทและกลอนสั้นสองบทเกี่ยวกับเปลิซีเย และกลอนสั้นสองบทและกลอนยาวสองบทเกี่ยวกับมาลากอฟ หลานทำถูกแล้ว ! ฟังนะ ! ลุงจำกลอนทั้งสองอันแสนไพเราะของหลานได้ขึ้นใจ

Jam Pelissiero pendenti ex turre Malacoff

Sebastopolitam concedit Jupiter urbem...²”

² แด่นายพลเปลิซีเยซึ่งโชคชะตาของเขาแขวนอยู่บนหอคอยมาลากอฟ
เทพจูปีเตอร์ละทิ้งเมืองเซวัสโตปอล

“หลานรัก ก็ครั้งแล้วที่ครอบครัวนั้นดูถูกเหยียดหยามลุง แต่พวกเขาก็ยังจ่ายค่าเล่าเรียนให้หลาน ก็ครั้งแล้วที่ลุงอยากช่วยให้หลานมีแรงบันดาลใจอันยอดเยี่ยม ! แต่ตอนนี้ขอเพียงแค่หลานมาหาลุงบ่อย ๆ”

“ผมจะมาหาลุงทุกเย็นครับ ระหว่างเวลาว่างของผม”

“แต่ดูเหมือนว่าตอนนี้ในช่วงวันหยุดพักผ่อนของหลาน...”

“วันหยุดของผมจบลงเย็นนี้ครับ พรุ่งนี้เช้าผมต้องไปทำงานที่ธนาคารของลูกพี่ลูกน้อง !”

“หลานจะไปทำงานในธนาคารหรือ !” ชายชราร้องลั่น ! “หลานจะทำงานในบริษัทจริงหรือ ! อนาคตของหลานจะเป็นอย่างไรกัน คนแก่น่าสงสารอย่างลุงช่วยอะไรหลานไม่ได้เลย หลานของลุงมีทั้งความฉลาดและพรสวรรค์ แต่น่าเสียดายที่เกิดเข้าไป ลุงไม่กล้าพูดว่าเกิดเร็วไป เพราะสิ่งต่าง ๆ ที่กำลังดำเนินไปในปัจจุบันไม่ได้ช่วยให้วาดหวังถึงอนาคตได้เลย”

“แต่ผมปฏิเสธงานนี้ไม่ได้หรอกครับ ผมไม่มีสิทธิ์ทำแบบนั้นหรอก”

“ไม่ได้ ! หลานไม่มีสิทธิ์ขัดคำสั่ง โซครายที่ลุงบูตาร์แต่งเป็นมากกว่าลุงของหลาน เขายังเป็นผู้ปกครองตามกฎหมายอีกด้วย ลุงไม่ต้องการให้เป็นอย่างนั้น ลุงต้องไม่สนับสนุนให้หลานเดินตามเส้นทางแห่งความหายนะ ไม่สิ หลานอายุยังน้อย จงทำงานเพื่อให้ได้มาซึ่งอิสรภาพ หลังจากนั้นถ้าความชอบของหลานยังไม่เปลี่ยนไป ถ้าลุงยังอยู่บนโลกใบนี้ ก็มาหาลุงได้เสมอ”

“แต่ผมไม่ชอบอาชีพนายธนาคาร” มิแชลตอบกลับอย่างทันที

“หลานอาจจะชอบหรือไม่ชอบก็ได้ ถ้าห้องของลุงใหญ่พอสำหรับสองคน ลุงก็คงจะเอ่ยปากชวนหลานมาอยู่ด้วยกัน แล้วเราก็จะมีความสุข แต่ชีวิตแบบนี้จะไม่มีอนาคต หลานจะต้องมีชีวิตที่เจริญก้าวหน้า ดังนั้นหลานจะต้องทำงาน ! ลืมลุงไปสักสองสามปี เพราะลุงอาจให้คำแนะนำที่ไม่ดีกับหลาน อย่าบอกใครว่าเจอกับลุง เพราะอาจทำให้เดือดร้อนได้ เลิกคิดถึงชายแก่ผู้นี้ที่น่าจะตายไปนานแล้ว ผู้ซึ่งชอบมาค้นหาสหายเก่าแก่บนชั้นวางหนังสือของห้องนี้เป็นประจำทุกวัน”

“รอให้ผมเป็นอิสระก่อนนะครับ” มิแชลพูด

“อีกสองปีเท่านั้น ! ตอนนี้หลานอายุ 16 และจะบรรลุนิติภาวะตอนอายุ 18 ปี เราจะรอจนกว่าจะถึงเวลานั้น แต่อย่าลืมล่ะ มิแชล ว่าลุงอยู่ตรงนี้เสมอ พร้อมที่จะช่วยเหลือ ให้คำแนะนำที่ดี และให้ความรัก มาเยี่ยมลุงอีก” ชายชรากล่าวสิ่งที่ขัดแย้งกับคำพูดของตัวเองก่อนหน้านี้

“ได้ครับ แล้วลุงพักอยู่ที่ไหนครับ”

“ลุงอยู่ไกล ไกลมาก ๆ อยู่ตรงที่ราบแซ็ง-เดอนี แต่ถ้าไปตามเส้นทางจากแยกถนนมาลแชร์ก็เดินต่อไปอีกไม่กี่ก้าว เป็นห้องเล็ก ๆ ซึ่งหนาวเย็นทีเดียว แต่มันจะใหญ่เมื่อหลานไปเยี่ยม และจะอบอุ่นเมื่อลุงจับของมือของหลานไว้”

การสนทนาระหว่างลุงกับหลานชายดำเนินไปเช่นนี้เรื่อย ๆ ชายชราผู้รอบรู้อย่างอกเน้งต้องการที่จะหยุดยั้งความฝันอันสวยงามของมิเชลอย่างที่เขาชื่นชม แต่คำพูดกลับทรมานต่อความตั้งใจของตัวเองทุกครั้งไป เขารู้ว่าชีวิตแบบศิลปินนั้นแตกต่างจากคนทั่วไป ทั้งถูกดูหมิ่นดูแคลน และเอาตัวไม่รอด

พวกเขาเล่าทุกสิ่งทุกอย่างให้กันและกันฟัง ชายชราเปรียบเสมือนหนังสือเล่มเก่าที่ชายหนุ่มกลับมาเปิดอ่านเป็นครั้งคราว และสามารถเล่าเรื่องราวในอดีตให้เขาฟังได้ดีที่สุด

มิเชลบอกจุดประสงค์ของการมาที่หอสมุด และถามลุงเกี่ยวกับความเสื่อมโทรมของโลกรวนธรรม

“วรรณกรรมตายไปแล้ว หลานรัก” ลุงตอบ “คู่มือร่างไร้ผู้คนี่ต่าง ๆ เหล่านี้สิ ไหนจะพวกหนังสือที่จมอยู่ภายใต้กองฝุ่นหนาซอระ ผู้คนไม่อ่านหนังสือวรรณกรรมอีกต่อไปแล้ว ลุงอยู่ที่นี้คอยเป็นยามเฝ้าสุสานแห่งนี้ และห้ามชุดพวกมันขึ้นมาอีก”

เวลาของการสนทนาระหว่างลุงและหลานชายผ่านไปอย่างรวดเร็ว

“ตายละ สี่โมงเย็นแล้ว” ลุงอกเน้งร้องลั่น “เราคงต้องบอกลากันแล้ว”

“ผมจะมาหาลุงอีกนะครับ” มิเชลกล่าว

“ได้สิ เอ้ย ไม่ได้สิ หลานรัก จงอย่าพูดถึงวรรณกรรมและศิลปะอีก จงยอมรับสภาพที่เป็นอยู่ ตอนนี้หลานอยู่ในการปกครองของลุงบูตาร์แดง ก่อนที่จะมาเป็นหลานชายของลุงอกเน้งในวันข้างหน้า”

“ให้ผมไปส่งลุงที่บ้านนะครับ” มิเชลกล่าว

“ไม่ได้ คนอื่นอาจเห็นเราได้ ลุงจะเดินกลับเอง”

“ถ้าอย่างนั้น เจอกันอาทิตย์หน้านะครับ”

“เจอกันวันอาทิตย์ หลานรัก”

มิเชลเดินออกจากหอสมุดไปก่อน แต่ยังยืนรออยู่ที่ถนน เขาเห็นชายชรามุ่งหน้าไปยังถนนใหญ่ด้วยอย่างก้าวที่มั่นคง มิเชลตามลุงไปห่าง ๆ จนถึงสถานีรถไฟมาดแลน

“ในที่สุด ฉันก็ได้ได้อยู่คนเดียวบนโลกนี้อีกต่อไป” มิเชลคิด

เขากลับมาที่เคหาสน์ ครอบครัวบูตาร์แดงออกไปรับประทานอาหารเย็นในเมืองอย่างมีความสุข ส่วนมิเชลใช้เวลาช่วงเย็นในวันหยุดแรกและวันสุดท้ายอย่างสงบสุขในห้องนอน

บทที่ 5

สถานที่ปฏิบัติการของเครื่องคำนวณและเครื่องเก็บเงินระบบนิรภัย

เวลาแปดนาฬิกาในเช้าวันรุ่งขึ้น มีแชล ดูว์เฟรนวุ่งหน้าไปยังห้องทำงานต่าง ๆ ของธนาคารกัมมอดาม จำกัด (มหาชน) บนถนนเนฟว์-ครูโอ ห้องทำงานเหล่านี้ตั้งอยู่ในตึกหนึ่ง ซึ่งเป็นกลุ่มอาคารที่สร้างทับโรงละครโอเปร่าอันเก่าแก่ ชายหนุ่มถูกนำทางให้เข้าไปในห้องโถงรูปสี่เหลี่ยมด้านขนานขนาดมหึมา ภายในตกแต่งด้วยเครื่องมือซึ่งมีโครงสร้างแปลกตาหลายเครื่อง มีแชลไม่ทันได้สังเกตเห็นในตอนแรก เครื่องมือเหล่านี้ดูคล้ายกับเปียโนขนาดใหญ่

เมื่อเหลือบมองไปยังห้องทำงานที่อยู่ติดกัน มีแชลสังเกตเห็นหีบเหล็กขนาดมหึมาวางเรียงรายเว้นช่อง มองดูคล้ายป้อมปราการ และหีบเหล็กแต่ละใบสามารถบรรจุทหาร 20 นายได้อย่างสบาย

มีแชลตกตะลึงเมื่อได้เห็นหีบเหล็กหุ้มเกราะเหล่านี้

“พวกมันดูเหมือนจะกันระเบิดได้” เขาพูดกับตัวเอง

ขณะเดียวกันชายอายุประมาณ 50 ปีที่มีปากกาขนนกติดหูกำลังเดินก้าวเท้าอันหนักหน่วงมั่นคงไปตามความยาวของหีบนิรภัยซึ่งวางเรียงรายราวกับอนุสาวรีย์ ทันใดนั้น มีแชลก็รู้ว่าชายผู้นี้จัดอยู่ในตระกูลของคนที่ทำงานเกี่ยวกับตัวเลขซึ่งเป็นสังกัดของพนักงานด้านการเงิน เขาดูเป็นคนแม่นยำ เจ้าระเบียบ หน้าตาบูดบึ้ง และอารมณ์ฉุนเฉียว เขามีท่าทีกระตือรือร้นยามรับเงินเข้ามาและมีท่าทีไม่เต็มอกเต็มใจยามต้องควักเงินจ่ายออกไป เขาคิดว่าการจ่ายเงินออกไปหมายถึงการขโมยเงินจากหีบเก็บเงิน ขณะเดียวกันการรับเงินคือการชดเชยเงินที่เสียไป ในห้องนั้นมีพนักงานประมาณ 60 คน แบ่งออกเป็นพนักงานส่งจดหมายและพนักงานคัดลอกสำเนา ทุกคนกำลังขีดเขียนด้วยลายมือที่แทบจะอ่านไม่ออกพร้อมกับคำนวณตัวเลขตามคำสั่งของหัวหน้า

มีแชลถูกเรียกให้เข้าไปนั่งร่วมกับพนักงานเหล่านั้น เด็กประจำสำนักงานพามีแชลไปหาบุคคลสำคัญที่กำลังรอเขาอยู่

“เมื่อคุณเข้ามาทำงานที่นี่ สิ่งแรกที่ต้องทำคือ จงลืมเสียว่าคุณมาจากตระกูลบูตาร์แต็งนี่เป็นคำสั่ง” เจ้าหน้าที่การเงินกล่าวกับมีแชล

“รับทราบครับ” มีแชลตอบ

“ในช่วงเริ่มฝึกงาน คุณจะประจำการที่เครื่องหมายเลข 4”

มีแชลหันหลังกลับไปและเห็นเครื่องหมายเลข 4 ซึ่งเป็นเครื่องคำนวณ

เมื่อนานมาแล้ว ปัสกาลได้สร้างเครื่องมือสำหรับคำนวณขึ้นมา การออกแบบเครื่องมือแบบนี้ถือว่าน่าอัศจรรย์มากทีเดียวในยุคนั้น หลังจากนั้น สถาปนิกนามว่าแบโร รวมถึงนักวิทยาศาสตร์

และนักประดิษฐ์ทั้งหลายอย่างเคานต์สแตนโฮป โม่แร แฉแย และต่อมา เดอ กอลมาร์ ได้นำเครื่องคำนวณมาดัดแปลงให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้นอีกหลายต่อหลายครั้ง

ธนาการกัสมอดาม จำกัด (มหาชน) เป็นเจ้าของประดิษฐกรรมชิ้นเอกที่แท้จริง เครื่องคำนวณของธนาการคล้ายกับเปียโนขนาดใหญ่ เมื่อกดปุ่มบนแป้นพิมพ์ เครื่องจะแสดงผลบวก ลบ คูณ หาร บัญญัติไตรยางศ์ การคำนวณค่าเสื่อมราคา และดอกเบี้ยทบต้นระยะยาวในอัตราที่เป็นไปได้ทั้งหมดโดยทันที อีกทั้งยังมีปุ่มคำนวณระดับสูงที่สามารถคำนวณดอกเบี้ยได้มากถึง 150 เปอร์เซ็นต์ ! ไม่มีสิ่งใดยอดเยี่ยมเท่าเครื่องจักรพวกนี้อีกแล้ว พวกมันสามารถเอาชนะคนในตระกูลมงเดอและตระกูล [?]³ ได้อย่างง่ายดาย

แค่ต้องเรียนรู้วิธีใช้งานเครื่องคำนวณ และมีแชลต้องเรียนรู้การใช้นิ้วกดแป้นพิมพ์

เห็นได้ชัดเจนว่ามีแชลเข้ามาทำงานในธนาการที่ต้องการแรงงานจากเขาขณะที่นำทรัพยากรทางเทคโนโลยีทั้งหมดมาใช้ในการทำงาน

อีกทั้งในยุคนี้ งานการมีมากจนล้นมือและการติดต่อสื่อสารที่เพิ่มมากเป็นทวีคูณทำให้อุปกรณ์ธรรมดา ๆ ประจำสำนักงานมีความสำคัญมากเป็นพิเศษ

ด้วยเหตุนี้ ธนาการกัสมอดาม จำกัด (มหาชน) มีจดหมายต้องพิมพ์ไม่ต่ำกว่า 3,000 ฉบับต่อวัน ซึ่งส่งออกไปยังทั่วทุกมุมโลก เครื่องจักรกำลัง 15 แรงม้าของเลอนัวร์ทำหน้าที่คัดลอกจดหมายเหล่านี้อย่างไม่หยุดพัก พนักงานกว่า 500 คนทำหน้าที่ส่งจดหมายออกไปอย่างไม่รู้จักเหน็ดจักเหนื่อย

ถึงกระนั้น การส่งโทรเลขไฟฟ้าก็น่าจะช่วยลดจำนวนจดหมายลงไปได้มากแล้ว เนื่องจากวิวัฒนาการใหม่ ๆ ทำให้ผู้ส่งสามารถติดต่อกับผู้รับได้โดยตรง ความลับของผู้ติดต่อจะไม่รั่วไหลและสามารถทำธุรกรรมที่สำคัญมากจากทางไกลได้ ธนาการแต่ละแห่งมีสายสื่อสารเฉพาะของตัวเองตามอย่างระบบวงจรไฟฟ้าวิทสโตนที่ใช้กันมาอย่างยาวนานทั่วทั้งประเทศอังกฤษ ใบเสนอราคาหุ้นจำนวนนับไม่ถ้วนในตลาดเสรีได้รับการบันทึกและแสดงผลอัตโนมัติบนหน้าปัดแสดงผลตัวเลขที่ตั้งอยู่ใจกลางตลาดหลักทรัพย์แห่งกรุงปารีส ลอนดอน แฟรงก์เฟิร์ต อัมสเตอร์ดัม ดูริน เบอร์ลิน เวียนนา เซนต์ปีเตอส์เบิร์ก คอนสแตนติโนเปิล นิวยอร์ก บัลปาไรโซ กัลกัตตา ชิดนีย์ ปักกิ่ง และเกาหนูกูฮัว

นอกจากนี้ โทรเลขภาพถ่ายที่ประดิษฐ์ขึ้นในศตวรรษที่ 19 โดยศาสตราจารย์โจวันนี กาเซลลี นักวิทยาศาสตร์แห่งเมืองฟลอเรนซ์ ประเทศอิตาลี ช่วยให้ผู้คนสามารถส่งภาพถ่ายลายมือจำลองทุกรูปแบบไปยังพื้นที่ห่างไกลได้ ไม่ว่าจะเป็นลายเซ็นหรือลายเส้น อีกทั้งยังสามารถลงนามในตัวแลกเงินหรือหนังสือสัญญาจากระยะไกลได้ถึง 5,000 ไมล์

³ ชื่อที่ขาดหายไปบนต้นฉบับ

เครือข่ายโทรเลขได้ครอบคลุมไปทั่วทุกทวีปทั้งบนพื้นดินและกันทะเล ทวีปอเมริกาอยู่ห่างจากยุโรปเพียงเสี้ยววินาที ในระหว่างการทดสอบที่จัดขึ้นอย่างเป็นทางการในกรุงลอนดอนเมื่อปี ค.ศ. 1903 นักทดลองสองคนสามารถโต้ตอบกันได้หลังจากส่งข้อความโทรเลขเป็นระยะทางรอบโลก

ผู้คนที่รู้ว่าในศตวรรษแห่งโลกธุรกิจนี้ การใช้กระดาษจะมีปริมาณเพิ่มขึ้นอย่างมากในสัดส่วนที่คาดไม่ถึง ประเทศฝรั่งเศสซึ่งผลิตกระดาษได้ 60 ล้านกิโลกรัมเมื่อร้อยปีที่แล้ว ตอนนี้นักใช้กระดาษมากกว่า 300 ล้านกิโลกรัม นอกจากนี้ ผู้คนในศตวรรษที่ 20 ไม่ต้องกลัวว่าจะไม่มีเชื้อไม้สำหรับผลิตกระดาษอีกต่อไป เพราะจะมีวัสดุอื่นมาทดแทน ได้แก่ หญ้าเอสปาดอต ต้นวุ้นหางจระเข้ แก่นตะวัน ต้นลูพิน และพืชอื่นอีก 20 ชนิดซึ่งมีราคาถูกกว่า ภายในเวลา 12 ชั่วโมงเครื่องจักรของวัตต์และเบอร์เจสก็สามารถเปลี่ยนแผ่นไม้ให้กลายเป็นกระดาษที่พิเศษได้ ป่าไม้ไม่ได้ใช้เป็นเพียงพื้นเพื่อให้ความร้อนอีกต่อไป แต่นำมาใช้ในงานพิมพ์ด้วย

ธนาคารกักสมอดาม จำกัด (มหาชน) เป็นหนึ่งในบริษัทกลุ่มแรกที่นำกระดาษจากต้นไม้มาใช้ เมื่อนำมาใช้พิมพ์ตัวเงิน ธนบัตร และใบหุ้น จะเคลือบด้วยกรดเกลือของเลมเพลเตอร์ซึ่งช่วยป้องกันไม่ให้พวกมิจฉาชีพที่มีความรู้ทางเคมีสามารถนำไปปลอมแปลงได้ พวกโจรมีจำนวนมากขึ้นในขณะที่โลกธุรกิจกำลังเติบโต จึงต้องระมัดระวังเรื่องการปลอมแปลง...

นั่นก็คือภาพของธนาคารแห่งนี้ซึ่งประกอบกิจการรุ่งเรือง เด็กหนุ่มอย่างมีแชลดูว์เฟร้นต้องเล่นบทพนักงานผู้เจียมเนื้อเจียมตัวที่สุด เขาจะทำหน้าที่เป็นผู้รับใช้คนแรกของเครื่องคำนวณหมายเลข 4 ในการทำงานวันแรก มีแชลเริ่มทำหน้าที่ทันที

การทำงานกับเครื่องจักรกลสร้างความยากลำบากให้มีแชลอย่างมาก เขาไม่มีไฟในการทำงาน อีกทั้งอุปกรณ์ก็ทำงานได้ไม่เต็มประสิทธิภาพเมื่ออยู่ภายใต้นิ้วมือของเด็กหนุ่ม หนึ่งเดือนผ่านไป ถึงแม้พยายามอย่างดีที่สุดแล้ว เขากลับทำผิดพลาดมากกว่าวันแรกเสียอีก มีแชลรู้สึกแทบจะเป็นบ้าเมื่อต้องทำงานกับเครื่องจักรพวกนี้

อีกทั้ง มีแชลยังถูกควบคุมอย่างเข้มงวดเพื่อสกัดกั้นความรู้สึกลอยลางเป็นอิสระและสัญชาตญาณศิลปินในตัวเขา เขาจึงไม่ได้หยุดงานในวันอาทิตย์และไม่สามารถไปพบลุงของเขาได้ในตอนเย็น สิ่งเดียวที่ช่วยปลอบประโลมใจคือการแอบเขียนจดหมายถึงลุงอุกเน็ง

ในเวลาไม่นาน ความท้อแท้และความสับสนก็เข้าครอบงำจิตใจ มีแชลไม่สามารถทำงานกับเครื่องจักรนี้ได้อีกต่อไป

ในปลายเดือนพฤศจิกายน เมอซีเยอกักสมอดาม อาตานาซ บูตาร์แดงลูกพี่ลูกน้องของมีแชล และเจ้าหน้าที่การเงินพูดคุยกันถึงเรื่องการทำงานของมีแชล

“เด็กคนนั้นสมองที่มึนเสียจริง” เมอซีเยอกักสมอดามกล่าว

“ผมต้องจำนนต่อความจริงข้อนี้เช่นกันครับ” เจ้าหน้าที่การเงินตอบ

“ในอดีต เราเรียกคนประเภทนี้ว่าศิลปิน แต่ปัจจุบันเราเรียกว่า คนเช่” อาตานาซพูดต่อ
 “เครื่องจักรกลายเป็นสิ่งอันตรายเมื่ออยู่ในมือเขา เขาเอาผลบวกมาให้เราแทนผลลบ
 แค่คำนวณดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 15 ก็ยังทำไม่ได้ด้วยซ้ำ !” นายธนาคารกล่าว

“ช่างน่าสมเพช” อาตานาซพูด

“แล้วเราจะจ้างเขาต่อไปเพื่ออะไรครับ” เจ้าหน้าที่การเงินพูดต่อ

“เขาอ่านหนังสือออกไหม” เมอซีเยอก์สมอดามถาม

“ผมคิดว่าอ่านได้นะครับ” อาตานาซตอบด้วยความไม่แน่ใจ

“เราน่าจะส่งตัวไปแผนกบัญชีแยกประเภทได้ คอยอ่านให้แก้งซองนาเขียน เขากำลัง
 ต้องการผู้ช่วยอยู่พอดี”

“คุณพูดถูก” อาตานาซตอบ “หน้าที่อ่านบัญชีคงเป็นงานเดียวที่เขาสามารถทำได้แล้วละ
 เพราะลายมือเขาแย่มาก”

“ทั้งที่สมัยนี้ใคร ๆ ก็เขียนหนังสือกันลายมือสวย” เจ้าหน้าที่การเงินตอบ

“ถ้างานใหม่ยังไม่ได้เรื่องอีก ก็คงเหลือแค่งานทำความสะอาดเก็บกวาดสำนักงานเท่านั้น !”

เมอซีเยอก์สมอดาม กล่าว

“ก็ยังไม่แนเหมือนกันว่าเขาจะทำงานนั้นได้” อาตานาซพูด

“เรียกเขาเข้ามา” เมอซีเยอก์สมอดามกล่าว

มีแซลปรากฏตัวต่อหน้าสามสหายผู้น่าเกรงขาม

“คุณดูว์เฟรนิว” เมอซีเยอก์สมอดามกล่าวพร้อมรอยยิ้มเหยียด “เนื่องจากการทำงานที่
 ไร้ประสิทธิภาพของคุณ ทำให้เราต้องปลดคุณออกจากตำแหน่งผู้ควบคุมเครื่องหมายเลข 4 ผลลัพธ์
 จากการคำนวณของคุณเป็นสาเหตุของข้อผิดพลาดซ้ำแล้วซ้ำเล่าในการลงบัญชีของเรา เราไม่อาจ
 ปล่อยให้เป็นอย่างนี้ต่อไปได้”

“ผมเสียใจครับท่าน...” มีแซลตอบอย่างเย็นชา

“คำเสียใจของคุณมันไร้ประโยชน์” นายธนาคารพูดด้วยน้ำเสียงเข้ม “ต่อไปนี้ คุณจะ
 ไปประจำการที่แผนกบัญชีแยกประเภท มีคนบอกผมว่าคุณอ่านหนังสือได้ ดังนั้นคุณจะทำหน้าที่เป็น
 ผู้ชานบัญชี”

มีแซลไม่ตอบอะไรออกมาสักคำ ไม่ว่าจะทำงานแผนกบัญชีแยกประเภทหรือประจำ
 เครื่องคำนวณก็คงไม่ต่างกันนัก เขาไม่สนใจว่าจะต้องทำงานที่ไหน หลังจากถามว่าจะต้องย้ายงาน
 เมื่อใด มีแซลก็เดินออกจากห้องไปทันที

“คุณจะเริ่มงานใหม่พรุ่งนี้ พวกเราจะแจ้งคุณแก้งซองนาให้ทราบล่วงหน้า” อาตานาซตอบ

ชายหนุ่มเดินออกจากห้องทำงาน สิ่งที่เขากำลังคิดถึงไม่ใช่งานใหม่ แต่เป็นแก๊งซอนา ซื่อนี้ทำให้มีแฮลรู้สึกกังวลใจ เขาจะเป็นคนอย่างไร พนักงานคนหนึ่งซึ่งทำหน้าที่คัดลอกรายการลงใน บัญชีแยกประเภทมาจนเผ่าชราและทำให้คู่ลบบัญชีเดินสะสมมานานกว่า 60 ปี เขาคงหมกมุ่นกับ ยอดเงินและคอยปรับปรุงรายการในบัญชีอย่างเอาเป็นเอาตาย แต่แล้วมีแฮลกลับรู้สึกประหลาดใจกับ เรื่องหนึ่งซึ่งก็คือนักบัญชียังไม่ถูกแทนที่ด้วยเครื่องจักร

แม้กระนั้น มีแฮลกลับรู้สึกมีความสุขอย่างมากที่ไม่ต้องทำงานกับเครื่องคำนวณอีกต่อไป มีแฮลรู้สึกสะอิดสะเอียนกับเครื่องจักรที่มีลักษณะคล้ายกับเปียโนปลอม เขาภูมิใจที่ใช้งานเจ้าเครื่องนี้ อย่างไม่ถูกวิธี

มีแฮลเก็บตัวอยู่ในห้องนอนและเห็นท้องฟ้ายามค่ำคืนที่มีตลงอย่างรวดเร็ว ขณะกำลัง ครุ่นคิดถึงเรื่องต่าง ๆ เขาล้มตัวลงนอนแต่กลับนอนไม่หลับ ฝันร้ายเข้าครอบงำความคิดของเขา สมุดบัญชีแยกประเภทขนาดมทิมาปรากฏขึ้น จากนั้นเขารู้สึกว่าตัวเองกำลังถูกบีบอัดอยู่ระหว่างปีก กระดาษสีขาว เหมือนต้นไม้แห้งเหี่ยวที่ถูกทับอยู่ในสมุดรวบรวมสายพันธุ์พืช หรือเหมือนถูกขังอยู่ที่ สันปกหนังสือซึ่งมีสันห้วงทองแดงคอยบีบรัดเขาเอาไว้

มีแฮลตื่นจากฝันด้วยความกระวนกระวายใจ เขาอดไม่ได้ที่จะคิดถึงเจ้าสิ่งที่มีขนาด มทิमानั้น

“มันก็แค่เรื่องไร้สาระ แต่ฉันต้องไขข้อข้องใจให้ได้” เขาพูดกับตัวเอง

มีแฮลรีบกระโดดลงจากเตียง เปิดประตูห้องนอน เหยียดแขนเดินคลำทางอย่างงะ ๆ งะ ๆ หรีด่าเพ่งมอง และเดินสะเปะสะปะไปยังห้องทำงาน

ห้องกว้างโอโถงทั้งมืดและเงียบสงัด ทั้ง ๆ ที่เวลากลางวันแล้วกลับเต็มไปด้วยเสียงอัน เป็นเอกลักษณ์ของธนาคาร ทั้งเสียงเหรียญเงินและทองคำกระทบกันดังกรังกรัง เสียงธนบัตรดังกรอบ แกรบ และเสียงปากกาขีดเขียนลงบนกระดาษดังครี๊ด ๆ มีแฮลเดินเข้าไปอย่างไร้จุดหมาย และหลงทางอยู่กลางเขาวงกตแห่งนี้ เขาจำแผนกบัญชีแยกประเภทไม่ค่อยได้เท่าใดนัก แต่ยังคง เดินหน้าต่อไป เขาต้องเดินข้ามห้องเครื่องคำนวณ และมองเห็นเครื่องเหล่านั้นในเงามืด

“เมื่อเจ้าพวกนี้กำลังหลับใหล ก็คำนวณอะไรไม่ได้แล้ว !” เขาบอกตัวเอง

มีแฮลเดินมุ่งหน้าต่อไปโดยอาศัยความจำ ผ่านสำนักงานที่มีเครื่องบันทึกเงินสดขนาดใหญ่ยักษ์วางเรียงรายอยู่เต็มห้องซึ่งเขาเดินชนไปมาตลอดทาง

ทันใดนั้น มีแฮลรู้สึกได้ว่าพื้นห้องได้เท้ากำลังทรุดตัวลง แล้วก็เกิดเสียงดังสนั่นหวั่นไหว ประตูห้องโถงปิดดังปัง ! กลอนประตูกระแทกเข้าสลักเกลียวและปิดล็อกห้อง เสียงนกหวีดดังมาจาก ชั้นบน จู๋ ๆ ไฟทั่วทั้งสำนักงานสว่างจ้าขึ้น ขณะที่หล่นลงไป มีแฮลรู้สึกว่กำลังดำดิ่งลงห้วงเหวลึกอัน ไร้ขอบเขต

เมื่อตกลงไปถึงพื้นข้างล่าง มีแซลรู้สึกสับสนงงงและหวาดผวา เขาอยากจะหนี แต่กลับทำไม่ได้ เขาถูกขังอยู่ในกรงเหล็ก !

ระหว่างนั้นเหล่าคนที่แต่งตัวครึ่งท่อนไม่เรียบร้อยต่างวิ่งกรูกันเข้ามาทางชายหนุ่ม “ขโมย !” ชายคนหนึ่งร้องตะโกน

“จับตัวได้แล้ว !” ชายอีกคนตะโกน

“ไปตามตำรวจมา !”

ในเวลาไม่ช้า มีแซลสังเกตเห็นว่าท่ามกลางพยานในเหตุการณ์ความวุ่นวายนี้ มีเมอซีเยอกัสมอดามและอาตานาซ บูตาร์ดั่ง ลูกพี่ลูกน้องของเขา รวมอยู่ด้วย

“คุณนะเอง !” ชายคนหนึ่งร้อง

“เขานั่นเอง !” ชายอีกคนร้องตอบ

“คุณกำลังจะจัดเครื่องเก็บเงินของผม !”

“เกิดเรื่องขึ้นจนได้”

“เขาคงละเมอ” ชายอีกคนพูด

เพื่อเป็นการรักษาหน้ามีแซล ดูว์เฟรนิว ชายสวมเสื้อเชิ้ตเหล่านี้เห็นพ้องต้องกันว่าน่าจะเป็นเหตุผลนี้ พวกเขาปล่อยตัวนักโทษผู้ตกเป็นเหยื่อผู้บริสุทธิ์ของเครื่องบันทึกเงินสดนิรภัยที่สามารถป้องกันขโมยโดยอัตโนมัติได้อย่างสมบูรณ์แบบ

ขณะที่มีแซลยื่นแขนไปข้างหน้าเพื่อคลำทางในความมืด มือของเขาไปปิดถูกเครื่องบันทึกเงินสดซึ่งอ่อนไหวและสงบเสงี่ยมเหมือนหญิงสาว เป็นเหตุให้ระบบนิรภัยเริ่มทำงานทันที แผ่นกระดานบนพื้นเลื่อนเปิดออก ในขณะเดียวกันไฟในสำนักงานก็สว่างจ้าขึ้นโดยอัตโนมัติ พร้อมกับเสียงประตูถูกปิดล็อกอย่างแรง พนักงานสะดุ้งตื่นเพราะเสียงกริ่งสัญญาณดังลั่น ต่างพากันรีบวิ่งไปยังกรงเหล็กที่ตกลงไปชั้นใต้ดิน

เหตุการณ์นี้เป็นบทเรียนว่าอย่าเดินสู่สุมหัวไปในที่ซึ่งคุณไม่มีกิจธุระ !” เมอซีเยอกัสมอดามพูดกับมีแซล

มีแซลรู้สึกขายหน้าและไม่รู้จะตอบกลับว่าอย่างไรดี

“ว่าไหมครับ เครื่องมือทำงานได้ดีมากเลยทีเดียว” อาตานาซอุทาน

“ไม่หรอก มันจะสมบูรณ์ก็ต่อเมื่อหัวขโมยถูกจับขังตัวนิรภัย และถูกแรงตึงของสปริงส่งไปยังสำนักงานตำรวจ” เมอซีเยอกัสมอดามตอบ

มีแซลคิดว่า “เครื่องจักรจะสมบูรณ์แบบก็ต่อเมื่อสามารถแจ้งข้อกล่าวหามาตราประมวลกฎหมายอาญาที่เกี่ยวข้องกับการบุกรุกและการลักทรัพย์ได้เองเลย !”

แต่เขาเก็บความคิดนี้ไว้ในใจและเดินหนีไปท่ามกลางเสียงหัวเราะเยาะของทุกคน

บทที่ 6

แก๊งซอนาบอนัลลังก์ในแผนกบัญชีแยกประเภท

วันต่อมา มีแชลมุ่งหน้าไปยังแผนกบัญชี ระหว่างนั้นเขาได้ยินเสียงกระซิบกระซาบ แดกดันจากพนักงานในธนาคาร ผู้คนเล่าลือกันปากต่อปากถึงเหตุการณ์ผจญภัยยามค่ำคืนของเขา และหัวเราะเยาะกันอย่างไม่เกรงใจ

มีแชลมาถึงห้องขนาดมหึมาแห่งหนึ่งซึ่งมีหลังคาครอบด้วยโดมกระจกฝ้า กลางห้องมีเครื่องจักรกลขาเดียวแสนมหัศจรรย์ตั้งตระหง่านอยู่ในแผนกบัญชีแยกประเภทของธนาคาร กัสมอดาม จำกัต (มหาชน) เครื่องจักรนี้นับเป็นผลงานชิ้นเอกที่สมควรได้รับสมญานามเพื่อสรรเสริญความยิ่งใหญ่มากกว่าพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 เสียอีก มีความสูงราว 20 ฟุต ประกอบด้วยกลไกอัจฉริยะที่ทำให้สามารถบังคับทิศทางและหมุนได้โดยรอบทิศทางเหมือนกล้องโทรทรรศน์ บันไดซึ่งเชื่อมต่อกันเป็นระบบอย่างชาญฉลาดสามารถปรับระดับขึ้นหรือลงตามความต้องการของผู้ควบคุมได้

การดำเนินงานประจำวันของธนาคารบันทึกลงเป็นตัวอักษรขนาด 3 นิ้วบนแผ่นกระดาษสีขาวขนาดกว้าง 3 เมตรหลายแผ่น ทั้งรายการเงินถอน รายการเงินฝาก และรายการสินเชื่อต่างเห็นได้เด่นชัดด้วยหมึกสีทอง และช่วยสร้างความพึงพอใจให้กับผู้ที่ฝึกฝนกับเรื่องแบบนี้ หมึกสีอื่น ๆ หลากหลายสีสันจะใช้เขียนรายงานและเลขหน้า ส่วนตัวเลขซึ่งไล่เรียงลงมาอย่างสวยงามในตารางแสดงผลรวมจะมีสีแตกต่างกันออกไป หน่วยฟรังค์จะโดดเด่นด้วยหมึกสีแดงสด และหน่วยซีองติม์ที่เป็นเลขทศนิยมสามตำแหน่งจะใช้หมึกสีเขียวเข้มเพื่อความกระจ่างชัด

มีแชลรู้สึกตกตะลึงเมื่อได้เห็นเครื่องกลขนาดใหญ่เช่นนี้ เขาได้ถามหาเมอซีเยอแก๊งซอนา พนักงานซีไปยังชายคนหนึ่งซึ่งนั่งอยู่บนบันไดชั้นสูงสุด มีแชลเดินขึ้นไปตามบันไดวนไม่นานก็มาถึงยอดสูงสุดของเครื่องบันทึบบัญชีแยกประเภท

เมอซีเยอแก๊งซอนากำลังง่วนอยู่กับการบรรจงเขียนตัวอักษร F ขนาดสูง 3 ฟุตด้วยมือที่มั่นคงอย่างหาใครเปรียบมิได้

“สวัสดีครับ คุณแก๊งซอนา” มีแชลกล่าว

“เข้ามาได้” เมอซีเยอแก๊งซอนาตอบ “คุณเป็นใครมิทราบ”

“ผมชื่อมีแชล ดูว์เฟรนว์ครับ”

“เอ๊ะ คุณใช้ผู้กล้าในเหตุการณ์ผจญภัยเมื่อคืนที่...”

“ใช่ครับ ผมคือชายคนนั้น” มีแชลตอบอย่างกล้าหาญ

“ใคร ๆ ก็พูดถึงคุณทั้งนั้น” แก๊งซอนาพูดต่อ “ฉันคิดว่าคุณเป็นคนซื่อสัตย์ดีนะ เพราะว่าหัวข้อความจริงคงจะไม่ปล่อยให้ตัวเองถูกจับแบบนั้นหรอก”

มีแชลจ้องเขม็งไปยังคู่สนทนา เขาสงสัยว่ากำลังถูกล้อเลียนอยู่หรือไม่ แต่ใบหน้าที่เคร่งขรึมและน่าเกรงขามของนักบัญชีผู้นี้ทำให้ข้อสันนิษฐานนั้นต้องตกไป

“ผมพร้อมรับคำสั่งแล้วครับ” มีแชลกล่าว

“ฉันก็พร้อมรับคำสั่งจากคุณเช่นกัน” แก็งซอนาตอบ

“ผมต้องทำอะไรบ้างครับ”

“หน้าที่ของคุณ คือคอยอ่านรายการในสมุดบันทึกอย่างช้า ๆ ชัดๆ เพื่อที่ฉันจะได้เขียนลงไปบัญชีแยกประเภท ห้ามอ่านผิดเป็นอันขาด ! พุดให้เสียงดังฟังชัด เปล่งเสียงจากปอด ต้องไม่มีข้อผิดพลาด หากมีรอยลบแม้แต่จุดเดียว ฉันจะถูกไล่ออกทันที”

ไม่มีการอารมณ์บทใดอีก พวกเขาเริ่มลงมือทำงานทันที

แก็งซอนาเป็นชายหนุ่มอายุ 30 ปี แต่ท่าทางจริงจังของเขาอาจทำให้ดูเหมือนคนอายุ 40 ปี อย่างไรก็ตาม เมื่อลองพิจารณาอย่างถี่ถ้วน อาจทำให้เรามองเห็นความร่าเริงและไหวพริบอันเฉียบคมที่ซ่อนอยู่ภายใต้ท่าทางเคร่งขรึมอันน่ากลัว หลังจากผ่านไปสามวัน มีแชลเชื่อว่าเขาสังเกตเห็นลักษณะนิสัยที่ซ่อนอยู่ในตัวแก็งซอนาได้

ถึงกระนั้นหากจะพูดกันตามจริงแล้ว ทว่าทั้งสำนักงานคิดกันว่านักบัญชีผู้นี้เป็นคนซื่อ ๆ มีเรื่องเล่าเกี่ยวกับแก็งซอนาที่จะทำให้พวกคนเชื่อซาเหมือนกับตัวละครกาลิโนถึงกับหน้าซีดยอมแพ้ได้เลย แต่ความแม่นยำและลายมือที่งดงามของเขาถือเป็นคุณสมบัติสองประการที่โดดเด่นอย่างที่ทำให้ใครเปรียบมิได้ ไม่มีใครกล้าว่าดรอยเท้าหรือแม้แต่คิดจะแข่งขันกับเขาในเรื่องนี้

นอกจากความแม่นยำ เราไม่อาจยกย่องเขาให้เป็นอะไรที่สมบูรณ์แบบไปกว่านี้นี้ได้ เพราะก่อนหน้านี้ แก็งซอนาหลุดจากหน้าที่การงานที่เขาต้องกล้ำกลืนฝืนทำในฐานะเจ้าหน้าที่ปลายแถวถึงสองหน คือ จากคณะลูกขุนและจากกองกำลังรักษาการณ์แห่งชาติ นั่นก็เพราะความโง่เขลาเบาปัญญาเฉพาะตัวของเขา องค์กรที่ยิ่งใหญ่ทั้งสองแห่งนี้ยังคงดำรงอยู่ในปี ค.ศ. 1960

ต่อไปนี้เป็นเหตุการณ์ที่แก็งซอนาถูกตัดออกจากรายชื่อของคณะลูกขุนและกองกำลังรักษาการณ์แห่งชาติ

เมื่อประมาณหนึ่งปีที่แล้ว โชคชะตาได้ชักพาให้แก็งซอนาต้องกลายเป็นคณะลูกขุน การพิจารณาคดีอาญาในศาลชั้นต้นครั้งนั้นมีความสำคัญอย่างมากและยังกินเวลายาวนานถึงแปดวัน พวกเขาหวังว่าการพิจารณาคดีจะเสร็จสิ้นสุดโดยเร็วเมื่อเหล่าพยานปากสุดท้ายขึ้นให้การกับศาล แต่พวกเขาลืมนึกถึงแก็งซอนาไป ในช่วงระหว่างการพิจารณาคดี แก็งซอนาลุกขึ้นและขออนุญาตประธานซักถามจำเลยข้อหนึ่ง ศาลได้อนุญาตและจำเลยก็ได้ตอบคำถามของลูกขุน

“ในคดีนี้” แก็งซอนากล่าวขึ้นด้วยเสียงอันดังลั่น “เห็นได้ชัดว่าจำเลยไม่มีความผิด”

ทุกคนคงจินตนาการถึงผลที่ตามมาได้ โดยทั่วไปแล้ว ห้ามมิให้คณะลูกขุนแสดงความคิดเห็นในระหว่างการพิจารณาคดี เพราะจะทำให้การพิจารณาคดีเป็นโมฆะได้ ความเชื่อปื้อของแก๊งซอนาเป็นเหตุให้การพิจารณาต้องถูกเลื่อนออกไปอีกวาระหนึ่ง และทุกอย่างต้องเริ่มต้นใหม่ แต่แล้วแก๊งซอนากลับทำผิดอีกครั้งโดยไม่ได้ตั้งใจหรืออาจด้วยความไร้เดียงสาของเขา ศาลจึงไม่สามารถตัดสินคดีความได้

จะพูดกับแก๊งซอนาผู้โชคร้ายอย่างไรดี เห็นได้ชัดว่าแก๊งซอนาพูดออกไปตามอารมณ์ความรู้สึกระหว่างการถกเถียงโต้แย้ง ไม่อาจควบคุมความนึกคิดได้ นับว่าเป็นความบกพร่องแต่ท้ายที่สุดแล้ว เนื่องจากการพิจารณาคดีต้องดำเนินต่อไป แก๊งซอนาจึงถูกตัดออกจากรายชื่อคณะลูกขุนอย่างถาวร

ส่วนเหตุการณ์ที่แก๊งซอนาถูกปลดจากกองกำลังรักษาการณ์แห่งชาตินั้นแตกต่างออกไป ในตอนแรก แก๊งซอนาได้รับมอบหมายให้เฝ้าเวรยามตรงประตูของเทศบาล เขาปฏิบัติหน้าที่อย่างจริงจัง เขาหมอบราบอยู่หน้าป้อมยามเฉกเช่นทหารกำลังเฝ้าระวังข้าศึก ปืนไรเฟิลบรรจุกระสุน นิ้วประจำที่ไกปืนและพร้อมลั่นกระสุนตลอดเวลา ประหนึ่งจะมีข้าศึกศัตรูบุกโจมตีจากถนนในละแวกนั้น เป็นธรรมดาที่ผู้คนย่อมจ้องมองทหารยามที่มีท่าทางซึ่งขึงขังและจับกลุ่มพูดคุยกัน คนที่สัญจรไปมาบางคนก็ยิ้ม แต่แก๊งซอนากลับหวาดระแวงและไม่พอใจ จึงจับกุมคนที่เดินสัญจรไปมาหนึ่งคน จากนั้นก็จับคนที่สอง และคนที่สาม เมื่อปฏิบัติหน้าที่ครบสองชั่วโมง แก๊งซอนาจับกุมคนมาใส่คุกจนเต็มและเกือบจะกลายเป็นเหตุจลาจล

จะให้พูดกับเขาว่าอย่างไรดี ในเมื่อแก๊งซอนามีสิทธิที่จะทำเช่นนั้น เขาอ้างว่าถูกดูหมิ่นขณะปฏิบัติหน้าที่ เขามีอำนาจจับกุมและเหตุการณ์แบบเดิมนี้อาจเกิดขึ้นซ้ำ ๆ ในระหว่างการปฏิบัติหน้าที่ครั้งต่อไปของเขา แม้ว่าความเข้มงวดและความรู้สึกขี้ระแวงจะน่าชื่นชม แต่ในเมื่อเขาไม่สามารถลดนิสัยเหล่านี้ลงได้ จึงทำให้ต้องถูกปลดออกจากตำแหน่ง

แก๊งซอนาถูกมองว่าเป็นคนโง่จนถึงแก่นกะโหลก เพราะเหตุการณ์เหล่านี้ทำให้เขาถูกขับออกจากคณะลูกขุนและเจ้าหน้าที่กองกำลังรักษาการณ์แห่งชาติ

เมื่อแก๊งซอนาพ้นจากภาระทางสังคมที่ยิ่งใหญ่ทั้งสองตำแหน่ง เขาก็มาเป็นนักคัดลอกบัญชีตลอดระยะเวลาหนึ่งเดือน มีแชลทำหน้าที่บอกค่าและตัวเลขอย่างสม่ำเสมอ แม้ว่าการของเขาจะแสนง่ายดาย แต่มีแชลก็ไม่มีเวลาว่างแม้แต่นิดเดียว ขณะที่แก๊งซอนาเขียนบัญชี เขาอดที่จะจ้องมองมีแชลอย่างประหลาดใจไม่ได้ในบางครั้ง เมื่อมีแชลอ่านรายการบัญชีแยกประเภทด้วยเสียงที่มีท่วงทำนอง

“ช่างแปลกคนเสียจริง เจ้าเด็กนี่ดูฉลาดเกินกว่าจะมาทำงานแบบนี้ ทำไมพวกเขาถึงให้หลานชายของตระกูลบูตาร์แดงมาทำงานที่นี่ หรือว่าจะให้มาแทนที่ฉันนี่หรือ เป็นไปไม่ได้หรอก

ลายมือเขาอย่างกับไก่เขี่ย ! หรือว่าเจ้าเด็กนี้จะสมองที่มั่งจรง ๆ กันแน่ ฉันจะต้องรู้เบื้องลึกเบื้องหลังเรื่องนี้ให้ได้” แก้งซอนาคิดในใจ

อีกด้านหนึ่ง มีแชลก็กำลังครุ่นคิดแบบเดียวกัน

“แก้งซอนาต้องมีแผนการบางอย่างซ่อนอยู่แน่นอน ! เห็นได้ชัดว่าเขาไม่ได้เกิดมาเพื่อทำงานสลักอักษรตัว F หรือ M ไปตลอดชีวิต บางครั้งฉันก็ได้ยินเขาแอบหัวเราะด้วย เขากำลังคิดอะไอยู่” มีแชลพูดกับตัวเอง

สหายทั้งสองของแผนกบัญชีแยกประเภทคอยเฝ้าสังเกตกันและกัน บางครั้งพวกเขาก็มองกันด้วยสายตาที่เป็นประกายและตรงไปตรงมาซึ่งช่วยจุดชนวนของการสนทนา หลังจากนั้นไม่นาน แก้งซอนาก็อยากที่จะถามอะไรต่ออะไรมากมาย ส่วนมีแชลก็ใคร่ตอบคำถามทุกคำถาม และแล้ววันหนึ่ง ฤกษ์ยามยามดีก็มาถึงโดยไม่มีสาเหตุ ความรู้สึกอยากจะระบายผลักดันให้มีแชลเล่าเรื่องราวชีวิตของเขาออกมาซึ่งเต็มไปด้วยหลากหลายอารมณ์ความรู้สึกที่กักเก็บมานานแสนนาน แก้งซอนาคงจะรู้สึกร่วมไปกับเรื่องราวของมีแชลอย่างมาก เพราะเขาถนัดสหายหนุ่มเอาไว้เป็นอย่างดี

“แล้วพ่อของคุณล่ะ” เขาคถามมีแชล

“พ่อเคยเป็นนักดนตรีครับ”

“เดี๋ยวก่อนนะ ! พ่อของคุณคือคุณดูว์เฟรนัว เจ้าของผลงานเพลงสุดท้ายอันยอดเยี่ยมใช่ไหม”

“ใช่ครับ เขาคือพ่อของผมเอง”

“เขาเป็นอัจฉริยะเชียวนะ” แก้งซอนาตอบด้วยน้ำเสียงกระตือรือร้น “แต่เขาก็น่าสงสารและไม่เป็นที่รู้จักเท่าไรนัก นี่เจ้าหนุ่ม แท้จริงแล้วเขาเคยเป็นอาจารย์ของฉันด้วย”

“อาจารย์ของคุณหรือครับ !” มีแชลถามกลับด้วยความประหลาดใจ

“ใช่แล้ว !” แก้งซอนาร้องตอบพร้อมกับกวัดแกว่งปากกาไปด้วย “ความลับทั้งหลายจงหายไป ! ฉันเป็นนักดนตรี *lo son pictor ! (ฉันเป็นจิตรกร)*”

“คุณเป็นศิลปินหรือครับ !” มีแชลตอบ

“ใช่ ! แต่ฉันจะขอบคุณนายมาก หากไม่ตะโกนเสียงดังเกินไป” แก้งซอนากล่าวเพื่อสงบสติอารมณ์ของเด็กหนุ่ม

“แต่...”

“ที่นี้ฉันคือพนักงานบัญชี อาชีพนักคัดลอกเอกสารคอยหล่อเลี้ยงอาชีพนักดนตรีของฉันจนกว่า...” เขาหยุดพูดและจ้องไปที่มีแชล

“จนกว่าอะไรครับ...” มีแชลถาม

“ก็จนกว่าฉันจะมีความคิดดี ๆ อะไรสักอย่าง !”

“ในวงการอุตสาหกรรมหรือครับ !” มีแชลตอบด้วยความผิดหวัง

“เปล่าหรือก เจ้าหนู ในวงการดนตรีต่างหาก” แก้งซอนาตอบด้วยความเอ็นดูราวกับ
เขาเป็นลูก

“วงการดนตรีอย่างนั้นหรือครับ”

“อย่าส่งเสียงดังไป อย่าถามอะไรฉันมาก นี่เป็นความลับ แท้จริงแล้ว ฉันอยากทำให้คน
ในศตวรรษนี้ต้องตกตะลึง ! อย่าหัวเราะออกมาละ สมัยนี้การหัวเราะมีโทษถึงตาย มันร้ายแรงมาก !”

“ทำให้คนในศตวรรษนี้ต้องตกตะลึง” มีแซลพูดทวนซ้ำราวกับเป็นเครื่องจักร

“นั่นคือคติประจำใจของฉัน ฉันอยากทำให้คนในยุคนี้ต้องประหลาดใจ เพราะศตวรรษที่
20 นี่ช่างไร้ซึ่งเสน่ห์ ฉันก็เหมือนคุณ เราเกิดช้าไปร้อยปี คุณควรเอาฉันเป็นแบบอย่าง จงทำงาน หา
รายได้มาจุนเจือชีวิต เพราะพวกเราทุกคนต้องทำสิ่งที่ต่ำทราม นั่นก็คือการกิน ถ้าคุณต้องการ ฉันจะ
สอนคุณเกี่ยวกับการใช้ชีวิตอย่างกล้าหาญ เมื่อ 15 ปีก่อน ฉันหาเงินไม่พอเลี้ยงปากท้องตัวเอง
และต้องกัดฟันต่อสู้กับชะตากรรมที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ! แต่สุดท้าย ฉันก็เอาตัวรอด โชคดีที่ฉันบังเอิญได้
งานนี้ เขาวางกันว่ามือของฉันมีพรสวรรค์ ให้ตายสิ ! ถ้าเกิดฉันแขนขาตื้นขึ้นมา ฉันจะอย่างไรดี
ฉันจะไม่สามารถเล่นเปียโนหรือเขียนบัญชีได้อีกต่อไป ไม่สิ พอเวลาผ่านไป คงใช้เท้าเล่นแทนได้
เออ จริงด้วย คิดขึ้นมาอีกที การทำอย่างนั้นก็น่าจะทำให้คนในศตวรรษนี้ต้องตกตะลึงได้เหมือนกัน”
แก้งซอนาตอบ

มีแซลกลั้นหัวเราะเอาไว้ไม่อยู่

“อย่าหัวเราะนะ เจ้าเด็กบ้า” แก้งซอนาพูดต่อ “การหัวเราะเป็นสิ่งต้องห้ามในธนาคาร
กัสมอดาม เห็นไหมว่าฉันต้องทำหน้าที่เฉยเหมือนกับก้อนหินและต้องทำท่าทางเย็นชา เย็นขนาดที่
ทำให้บ่อน้ำของสวนตุยเลอร์กลายเป็นน้ำแข็งกลางฤดูร้อนของเดือนกรกฎาคมได้เลย ! คุณคงเคยได้
ยินเรื่องเล่าที่ว่าสมัยก่อนชาวอเมริกันผู้ใส่ใจกับเพื่อนมนุษย์เคยมีความคิดที่จะขังนักโทษไว้ในคุกทรง
กลมเพื่อไม่ให้พวกเขาได้เพลิดเพลินแม้แต่กับเหลี่ยมมุมของห้องขัง ดูลิป่อหนุ่ม สังคมทุกวันนี้มันกลม
เหมือนคุณนั่นเลย ผู้คนต่างเหี้ยมเฉียดตายกันหมดแล้ว”

“สำหรับผมแล้ว ดูเหมือนว่าในตัวคุณยังมีความร่าเริงสดใสเก็บซ่อนเอาไว้อยู่ที่กันบั้ง
นะครับ...” มีแซล ตอบกลับ

“แต่ไม่ใช่ในธนาคารนี้หรือก ตอนอยู่บ้าน ฉันเหมือนเป็นอีกคนหนึ่ง มาหาฉันที่บ้านสิ
ฉันจะบรรเลงเสียงดนตรีเพราะ ๆ แห่งวันวารให้ฟัง”

“ได้ครับ ผมจะไป” มีแซลตอบด้วยความยินดี “แต่ผมต้องหาเวลาว่างให้ได้เสียก่อน...”

“ดีเลย ! ฉันจะบอกว่าคุณต้องเรียนเขียนตามคำบอกเพิ่มเติม แต่เมื่ออยู่ที่ธนาคาร
เราจะต้องไม่สนทนากันถึงเรื่องที่เสี่ยงอันตรายนั้นอีก ฉันเป็นเพียงพินเฟืองตัวหนึ่ง คุณก็เป็นเพียง

พันเฟื่องอีกตัวหนึ่งของธนาการ ลงมือทำงานกันเถอะ ร่ายบทสวดรายการบัญชีอันศักดิ์สิทธิ์พวกนั้น กันต่อ !”

“บัญชีออมทรัพย์” มีแชลพูด

“บัญชีออมทรัพย์” แก๊งซอนากล่าวตาม

จากนั้นการทำงานก็เริ่มขึ้นอีกครั้ง นับตั้งแต่วันนั้นเป็นต้นมาชีวิตของมีแชล ดูวุ่นวายก็เปลี่ยนไปอย่างเห็นได้ชัด เขามีเพื่อนหนึ่งคน สามารถพูดคุยกันได้ และมีคนเข้าใจเขา มีแชลมีความสุข เฉกเช่นคนใบ้ที่กลับมาพูดได้ สำหรับมีแชล ที่นั่งบนชั้นสูงสุดของเครื่องจักรในแผนกบัญชีแยกประเภท ก็ไม่ได้เป็นยอดเขาอ้างว้างเดียวดายอีกต่อไป เขารู้สึกหายใจได้อย่างเต็มปอดเมื่ออยู่ที่นั่น จากนั้นไม่นาน สหายทั้งสองก็พูดจากันอย่างสนิทสนมและเป็นกันเอง

แก๊งซอนาเล่าประสบการณ์ทั้งหมดที่เคยผ่านมาให้มีแชลฟัง ส่วนมีแชลก็จะเฝ้าคิดถึง เรื่องน่าพิศวงต่าง ๆ นานาของโลกใบนี้เวลาที่เกิดอาการนอนไม่หลับ ครั้นถึงตอนเช้า เขาจะมายัง สำนักงานด้วยความคิดพลุ่งพล่านจากเมื่อคืน และพรั่งพรูความคิดเหล่านั้นให้แก๊งซอนาฟัง ส่วนแก๊งซอนาก็ไม่อาจทำให้มีแชลหยุดปากเงียบได้

ในไม่ช้า เสียงขานรายการบัญชีแยกประเภทก็เงียบหายไป

“นายจะทำให้เราทำงานพลาด เดียวก็ถูกไล่ออกกันทั้งคู่หรอก !” แก๊งซอนากล่าวซ้ำ ๆ ตลอดเวลา

“แต่ผมต้องได้พูดระบายออกมาบ้าง” มีแชลตอบ

วันหนึ่งแก๊งซอนาถามมีแชลว่า “วันนี้นายอยากจะมากินข้าวที่บ้านของฉัน กับฉีก โอบาเนเพื่อนของฉันไหม”

“ที่บ้านของคุณเธอ ! แล้วใบอนุญาตล่ะครับ”

“ฉันมีแล้ว เราถึงตรงไหนกันแล้วนะ”

“บัญชีชำระหนี้” มีแชลพูดต่อ

“บัญชีชำระหนี้” แก๊งซอนาทวนซ้ำ

บทที่ 7

สามเกลอผู้แพ้ฝัน

หลังเลิกงาน เพื่อนรักทั้งสองเดินคล้องแขนกันไปยังบ้านของแก๊งซอนาซึ่งตั้งอยู่บนถนนกร็อง-โฌแบล มีแชลมีความสุขกับอภิสราภครั้งนี้ เขาย่างก้าวอย่างกับผู้มิชชี

จากธนาคารก็สมอดตามไปยังถนนกร็องโฌแบลนับว่าไกลโซอยู่ ในเมืองหลวงที่มีขนาดเล็กเกินไปสำหรับรองรับประชากรกว่า 5 ล้านคน การหาที่อยู่อาศัยนั้นเป็นเรื่องยากมาก เนื่องจากการขยายพื้นที่ลานกลางเมือง การตัดถนนใหญ่ และการขยายถนนในย่านธุรกิจหลายสายทำให้ขาดแคลนที่ดินสำหรับสร้างที่พักอาศัยเป็นหลัง ๆ ดังคำกล่าวในศตวรรษที่ 20 ว่า “กรุงปารีสปราศจากบ้านเรือน มีเพียงถนนหนทางเท่านั้น !”

บางย่านไม่มีที่พักอาศัยให้คนเมืองหลวงแม้แต่หลังเดียว อย่างเช่น อีล เดอ ลา ซีเตหรือเกาะกลางแม่น้ำแซน ซึ่งเป็นที่ตั้งของศาลาพาณิชย์ ศาลยุติธรรม สำนักงานตำรวจ อาสนวิหาร และโรงเรียน กล่าวคือย่านนี้มีไว้เพื่อติดประกาศแจ้งว่าผู้ใดเป็นบุคคลล้มละลาย ถูกตัดสินจำคุก ถูกคุมขัง ถูกฝัง หรือแม้แต่ถูกมรณังขึ้นมาจากแม่น้ำ อาคารเหล่านี้สร้างขึ้นลูกบ้านเรือนของผู้คน

การแทนที่นี้อธิบายถึงค่าเช่าที่พุ่งสูงขึ้นอย่างมากในปัจจุบัน บริษัทอสังหาริมทรัพย์อิมพีเรียลเจเนอรัลเป็นเจ้าของพื้นที่เกือบทั้งหมดของกรุงปารีสโดยร่วมมือกับบริษัทสินเชื่อเครดิตฟองซิเอร์และจ่ายเงินปันผลให้อย่างงดงาม บริษัทอสังหาริมทรัพย์อิมพีเรียลเจเนอรัลก่อตั้งขึ้นโดยนักธุรกิจสองคนซึ่งมีฝีมือเก่งกาจที่สุดในศตวรรษที่ 19 พวกเขาคือพี่น้องตระกูลเปแอร์ นอกจากนั้นแล้วพวกเขายังเป็นเจ้าของตึกและที่ดินตามหัวเมืองใหญ่ ๆ ของฝรั่งเศสอีกหลายเมือง ทั้งลียง มาร์แซย บอร์โด นีองต์ สทราสบูร์ และลิล หลังจากสร้างและปรับปรุงพื้นที่ที่เล็กละเลน้อย ถึงแม้ว่าบริษัทจะมีหุ้นส่วนเพิ่มขึ้นเป็น 5 เท่าตัว แต่ราคาซื้อขายในตลาดหลักทรัพย์ยังคงอยู่ที่ 4,450 ฟรังก์

พวกที่มีฐานะไม่ตึงเครียดไม่อยากจะอยู่ห่างไกลจากศูนย์กลางธุรกิจจึงต้องเช่าห้องพักบนชั้นสูง ๆ ของตึก ข้อดีคือได้อยู่ในระแวกใกล้เคียงย่านธุรกิจการค้า แต่ข้อเสียคือต้องอยู่บนชั้นที่สูงขึ้นไป พวกเขาประหยัดเวลาได้มากขึ้นแต่ต้องแลกมาด้วยความเหนื่อยล้าที่มากขึ้นเช่นเดียวกัน

แก๊งซอนาพักอยู่ที่ชั้น 12 ในตึกหลังเก่าซึ่งมีเพียงบันไดสำหรับขึ้นไปชั้นบน หากมีลิฟต์ก็คงจะสะดวกกว่านี้ แต่แก๊งซอนาไม่รู้สึกลำบากเท่าไรนักเมื่อกลับถึงบ้าน

เมื่อมาถึงถนนกร็องโฌแบล แก๊งซอนาริบบิ้นเดินขึ้นบันไดวน

“อย่ากลัวที่จะขึ้นไปบนที่สูง” เขาพูดกับมีแชลซึ่งเดินตามมาติด ๆ “เดี๋ยวเราก็ไปถึงจุดหมายในที่สุด บนโลกใบนี้ไม่มีสิ่งใดเป็นนิรันดร์ แม้แต่บันไดพวกนี้ก็ตาม เอาล่ะ เรามาถึงแล้ว” แก๊งซอนาพูดพร้อมกับเปิดประตูบ้านหลังจากเดินขึ้นบันไดจนเหนื่อยหอบ

แก๊งซอ نادันชายหนุ่มให้เข้าไปใน “ห้องชุดของเขา” ซึ่งเป็นเพียงห้องเดี่ยวขนาด 16 ตารางเมตร

“ที่นี่ไม่มีห้องรับแขกหรอกนะ เพราะนั่นมีไว้สำหรับคนที่ชอบปล่อยให้ผู้อื่นรอ และในเมื่อไม่มีใครอยากจะเดินขึ้นมาที่ชั้น 12 เท่าไหร่สัก เพราะมันเหนื่อยเกินไป ฉะนั้นจึงไม่ใช้เงินฟุ่มเฟือยไปกับการทำห้องรับแขก อีกอย่าง ฉันเอาห้องนั่งเล่นออก เพราะมันจะทำให้ฉันได้ชัดเจนไปว่าบ้านนี้ไม่มีห้องรับประทานอาหาร” แก๊งซอ นาเลาให้มิเชลฟัง

“แต่ผมว่าที่นี่ดูดีทีเดียว” มิเชลกล่าว

“อากาศก็สดชื่นดี อย่างน้อยก็ดีกว่าเท่าที่กลิ่นแอมโมเนียจากโคลนตมของกรุงปารีส ไม่ได้เล็ดรอดเข้ามาสู่กรรณ”

“ตอนแรกห้องนี้ดูเหมือนจะเล็กนะครับ” มิเชลกล่าว

“ตอนที่สองก็ยังเล็กอยู่ดี แต่เท่านี้ก็เพียงพอแล้ว”

“แถมยังแบ่งเป็นสัดส่วนลงตัวพอดีเลย” มิเชลตอบพลางหัวเราะ

“แม่เฒ่า อาหารเย็นพร้อมหรือยัง วันนี้มีคนร่วมโต๊ะอาหารทั้งหมดสามคนนะครับ และเราก็หิวจนไส้จะขาดแล้ว” แก๊งซอ นาพูดกับหญิงสูงอายุที่เพิ่งเดินเข้ามา

“รับทราบค่ะ คุณแก๊งซอ นา แต่ดิฉันยังจัดโต๊ะไม่ได้ค่ะ เพราะไม่มีโต๊ะ” แม่บ้านตอบ

“เราไม่ต้องใช้โต๊ะก็ได้ครับ !” มิเชลตอบเสียงดังฟังชัด เขาคิดว่าการเอาจานวางบนหน้าตักก็มีเสน่ห์ดี

“ทำอย่างนั้นได้ยังไงกัน เราจะกินข้าวโดยไม่มีโต๊ะงั้นหรือ” แก๊งซอ นาตอบ “นายคิดว่าฉันชวนเพื่อนมากินอาหารเย็นโดยที่ไม่มีโต๊ะอย่างนั้นหรือ !”

“แต่ผมไม่เห็นว่าจะมีโต๊ะสักตัว” มิเชลตอบพลางมองไปรอบ ๆ แต่กลับไม่พบโต๊ะแม้แต่ตัวเดียว...

แท้จริงแล้ว ห้องนี้ไม่มีทั้งโต๊ะ เติง ตู้ ลิ้นชัก เก้าอี้ หรือเครื่องเรือนสักชิ้น มีเพียงเปียโนขนาดใหญ่หนึ่งหลังตั้งอยู่ในห้อง

“นายหาไม่เจอหรอก ลืมไปแล้วหรือที่เราอยู่ในโลกแห่งอุตสาหกรรมที่เป็นเหมือนมารดาผู้เลี้ยงโลกของเราอย่างดี และมีลูกหลานเป็นโรงงานอุตสาหกรรมเครื่องกล นี่ไงละโต๊ะที่ทุกคนถามหา” แก๊งซอ นาตอบ

หลังจากพูดจบแก๊งซอ นาเดินไปยังเปียโนหลังนั้น เขาคดเคี้ยวบอร์ด จากนั้นก็มีบางสิ่งไหลออกมา เหมือนกับที่แก๊งซอ นาพูดไว้ สิ่งไหลออกมาจากเปียโนคือโต๊ะตัวหนึ่งพร้อมด้วยม้านั่ง ซึ่งสามารถรองรับแขกสามคนได้อย่างสบาย ๆ

“อัจฉริยะไปเลยครับ” มิเชลกล่าว

“ฉันต้องเอาโต๊ะไปเก็บไว้ตรงนั้น เพราะห้องของฉันคับแคบมากจนไม่สามารถวางเครื่องเรือนที่แสนพิเศษหลายชิ้นได้ มาดูสิ เครื่องดนตรีที่ซับซ้อนชิ้นนี้ผลิตโดยบริษัทร่วมค้าเมซง เอราร์และฌ็องแซลม์ เจ้าเครื่องนี้ทำหน้าที่เป็นทุกอย่างและไม่เกะกะขวางทางอีกด้วย ฉันขอให้นายเชื่อว่าเปียโนเองก็ไม่ได้แย่ที่จะดัดแปลงเป็นเครื่องเรือน” แก้งซอนาตอบ

ทันใดนั้น เสียงกริ่งประตูดังขึ้น แก้งซอนาเดินไปเปิดประตู แล้วแจ้งให้ทราบว่ามีแขก โอบาแน เพื่อนของเขา มาถึงแล้ว เขาเป็นพนักงานบริษัทเหมืองแร่ได้สมุทร มีแซลและฌักได้รับการแนะนำให้รู้จักกันโดยไม่มีพิธีรีตองใด ๆ ให้มากความ

ฌัก โอบาแน ชายหนุ่มรูปงามวัย 25 ปี สนทนากับแก้งซอนาเป็นอย่างดี และเป็นคนชายขอบเช่นเดียวกัน มีแซลไม่รู้ว่าพนักงานของบริษัทเหมืองแร่ได้สมุทรทำงานเกี่ยวกับอะไร แต่ฌักกลับมาจากที่ทำงานพร้อมกับร่างกายที่หิวโซทีเดียว

โชคดีที่อาหารพร้อมแล้ว ชายหนุ่มทั้งสามรับประทานอาหารด้วยความหิวโหย หลังจากช่วงแรกของการฟาดฟันกับอาหารผ่านพ้นไป ในที่สุด พวกเขาก็เปล่งวาจาออกมาพร้อมกับค่อย ๆ ละเลียดอาหารอย่างไม่รีบเร่งเหมือนตอนแรก

“ฌักเพื่อนรัก ฉันอยากแนะนำให้นายรู้จักกับเพื่อนคนหนึ่ง เขาเป็นเหมือนพวกเรา กลุ่มคนผู้นำสงสารที่ถูกสังคมปฏิเสธความสามารถ กลุ่มคนผู้ไร้ประโยชน์ที่ถูกกล่ามโซ่ไว้เพื่อไม่ให้มีอาหารกิน” แก้งซอนากล่าวพร้อมกับแนะนำมีแซล ดูว์เฟรนวักให้เพื่อนของเขารู้จัก

“อ้าว คุณดูว์เฟรนวักก็เป็นคนช่างฝันเหมือนกันหรือ” ฌักตอบ

“เพื่อนรัก เขาเป็นกวีต่างหาก ฉันถามหน่อยว่าเขาสามารถทำอะไรบนโลกใบนี้ได้บ้าง ในเมื่อหน้าที่หลักของมนุษย์คือการหาเลี้ยงชีพ !”

“เห็นได้ชัดว่าเขาเลือกเกิดบนดาวผิดดวง” ฌักพูดต่อ

“ถึงพวกคุณจะไม่ใช้พวกชอบให้กำลังใจคน แต่ผมเห็นด้วยกับสิ่งที่พวกคุณพูด ถึงแม้ว่ามันจะเกินไปสักหน่อย” มีแซลกล่าว

“หนุ่มคนนี้ เขามีความหวัง มีการมีงานทำ กระตือรือร้นกับหนังสือดี ๆ ในยุคสมัยที่ผู้คนไม่อ่านหนังสือของวิกตอร์ อูว์โก ลามาร์ติน หรือมูว์แซอีกต่อไปแล้ว เขาก็ยังหวังว่าใครสักคนจะอ่านงานของเขา แต่ช่างน่าเสียดาย นายเคยเขียนบทกวีที่เอามาใช้ประโยชน์สักบทหรือยัง เคยเขียนงานวรรณกรรมที่สามารถแทนที่เครื่องจักรไอน้ำหรือระบบเบรกอัตโนมัติบ้างไหม ไม่อย่างนั้นหรือถ้าอย่างนั้น นายจงกัดก้อนเกลือกต่อไปเถอะพ่อหนุ่ม ถ้านายไม่เขียนเกี่ยวกับสิ่งที่น่าอัศจรรย์แล้วใครเล่าจะเสียเวลาฟัง ศิลปะไม่อาจเกิดขึ้นได้หากไม่มีแรงผลักดัน ถ้าเป็นสมัยนี้ วิกตอร์ อูว์โกคงจะขับกลอนเลเซอร์ยี่ห้อตาลของเขาขณะที่ขี่ม้าแบบในคณะละครสัตว์ไปด้วย ส่วนลามาร์ตินคงจะขับกลอนเลเซอร์มอนีของเขาพร้อมกับทำท่ากายกรรมปีนห่วง แล้วห้อยหัวลงมา !” แก้งซอนาอธิบาย

“ไม่ถึงขนาดนั้นหรอกมั้งครับ” มีแชลอุทานพร้อมลุกขึ้นยืนแบบพรวดพราด

“ใจเย็น ๆ พ่อหนุ่ม ลองถามฉีกดูสิว่าฉันพูดถูกไหม” แก้งชอนาตอบ

“ถูกเฉยเลย โลกใบนี้ก็เหมือนตลาดหรืองานประจำปี ผู้คนสนุกสนานกับการแสดงตลกของพวกนักแสดงเร่ร่อน” ฉีกกล่าว

“มีแชลผู้นำสงสาร รางวัลประพันธ์บทกวีภาษาละตินคงจะทำให้เขากลายเป็นคนอวดดีไปเสียแล้ว” แก้งชอนาพูดพร้อมกับถอนหายใจ

“คุณต้องการพิสูจน์อะไรกันแน่” มีแชลถาม

“ไม่มีอะไรหรอกพ่อหนุ่ม ท้ายที่สุดชีวิตนายต้องเป็นไปตามโชคชะตาของตัวเอง นายเป็นนักกวีที่เก่งมาก ฉันได้เห็นผลงานของนายแล้ว ฉันเพียงแต่อยากจะบอกว่าบทกวีของนายไม่ตอบโจทย์รสนิยมของคนสมัยนี้ก็เท่านั้น”

“หมายความว่าอย่างไรครับ”

“หมายความว่านายมีปัญหาเกี่ยวกับเรื่องที่ใช้แต่งบทกวี ซึ่งตอนนี้มันเป็นความผิดพลาดเดียวในบทกวี นายร่ายกลอนเกี่ยวกับทุ่งหญ้า ภูเขา ก้อนเมฆ ดวงดาว ความรัก ทั้งหมดนี้ล้วนเป็นเรื่องลำหลังและไม่มีใครอยากฟังอีกต่อไปแล้ว !”

“แล้วผมควรทำอย่างไรล่ะ” มีแชลกล่าว

“นายต้องแต่งกลอนที่ยกยอเชิดชูความมหัศจรรย์ของโลกแห่งอุตสาหกรรม”

“ไม่ได้เด็ดขาด !” มีแชลร้องออกมา

“เขาพูดถูก” ฉีกตอบ

“นายเคยได้ยินบทกวีกรีกที่ได้รับรางวัลชนะเลิศเมื่อเดือนที่แล้วไหม รางวัลนั้นมอบให้โดยเหล่าสมาชิกตระกูลเดอ บรอย ซึ่งเข้าไปเกะกะในราชบัณฑิตยสถานถึง 40 คน” แก้งชอนาพูดต่อ

“ผมไม่รู้จึก !”

“ถ้าอย่างนั้นก็ฟังให้ดิ้นะ ! กลอนสี่บทสุดท้ายนั้นแต่งว่า

อันถ่านหินนำพาไฟให้ลุกโชน	คว้นขโมงอยู่ในทอหม้อน้ำใหญ่
ดั่งสัตว์ร้ายไม่หวั่นเกรงศัตรูใด	นำพาให้จักรกลใหญ่แล่นลำพอง
เครื่องจักรเดินกลไกเป็นจังหวะ	เสียงเอะอะแผดดังฟังสยอง
มีไอน้ำขับเคลื่อนศึกคนอง	เทียบพลังของแรงม้าแปดสิบแรง
ด้วยคันโยกหนักอึ้งของเครื่องจักร	ที่บังคับคนขับต้องเปิดวาล์ว
ดันกระบอกสูบลูกคู่ให้พุ่งหลาว	ล้อหมุนก้าวเดินหน้าปั่นชุดฟันเฟือง
หัวจักรยนต์คำรามตามระบบ	พาให้พบความเร็วดังฝันเฟื่อง
หวูดหวีดร้องเดินทางมาตามเมือง	ขอรถจักรเครื่องแक्रमป์ตันจงเจริญ !”

“น่าสยงจริง ๆ !” มีเชลร้องออกมา

“ฟังคุณลุงจ้องกันดิ้นะ” ฌักกล่าว

“เห็นไหม ! ขอสวรรค์ช่วยปกป้องไม่ให้นายต้องทำงานหาเลี้ยงชีพด้วยพรสวรรค์ของตัวเองด้วยเถิด ดูพวกเราเป็นตัวอย่างสิ เรารู้ว่าสถานการณ์ในปัจจุบันเป็นอย่างไร อย่างน้อยก็รอจนกว่าจะถึงวันที่ดีกว่านี้” แก็งซอนาตอบด้วยน้ำเสียงดุตัน

“แล้วคุณฌักจำเป็นต้องทนทำอาชีพที่ไม่ชอบด้วยอย่างนั้นหรือครับ” มีเชลถาม

“ฌักเป็นพนักงานขนส่งในบริษัทอุตสาหกรรมแห่งหนึ่ง แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าเขาจะไถ่ลงเรือเดินทางไปด้วยหรอกนะ เขาเองก็รู้สึกเสียดายอย่างมาก” แก็งซอนาตอบ

“หมายความว่าอย่างไรครับ” มีเชลถาม

“หมายความว่าฉันอยากจะเป็นทหารไงล่ะ” ฌักตอบ

“ทหารนั่นหรือครับ !” มีเชลถามด้วยความประหลาดใจ

“ใช่แล้ว ! ทหารเป็นอาชีพที่น่าหลงใหลมากที่สุดทีเดียว เมื่อเกือบ 50 ปีที่แล้ว ใครได้เป็นทหารถือว่ามีชีวิตอันทรงเกียรติอย่างมาก”

“เว้นแต่เราเสียชีวิตไปอย่างสมเกียรติ สุดท้าย ทหารก็เป็นอาชีพที่ได้จบสิ้นลงแล้ว เพราะไม่มีกองทัพอีกแล้ว เว้นแต่จะไปเป็นทหารรักษาการณ์ในเมือง ถ้าอยู่ในยุคอื่น ฌักอาจเข้าโรงเรียนเตรียมทหารหรือไปสมัครเกณฑ์ทหาร เขาจะร่วมสู้รบในสงคราม จากนั้นจะเลื่อนขั้นเป็นนายพลเหมือนอย่างตูว์แรน หรืออาจเป็นจักรพรรดิเหมือนนโปเลียน โบนาปาร์ต แต่เพราะเราอยู่ในศตวรรษ ที่ 20 ทหารกล้าของฉันจึงต้องหยุดเพื่อฝันถึงเรื่องพวกนั้น” แก็งซอนาตอบ

“แต่ใครจะรู้ ฝรั่งเศส อังกฤษ รัสเซีย อิตาลีต่างปลดกองกำลังทหารออกก็จริง แต่ในช่วงศตวรรษที่ผ่านมา เราพยายามพัฒนาอาวุธสงครามให้สมบูรณ์แบบจนไปไกลมาก สิ่งเหล่านี้กลายเป็นเรื่องน่าหัวเราะอย่างมากจนฝรั่งเศสเองยังอดไม่ได้ที่จะหัวเราะ...” ฌักตอบ

“และก็เป็นเพราะมัวแต่หัวเราะ ฝรั่งเศสก็เลยถูกปลดอาวุธ” แก็งซอนากล่าว

“ใช่ ช่างตลกร้ายเสียจริง ! ฉันเห็นด้วยกับนายนะ ทุกประเทศในยุโรปต่างยกเลิกระบอบทหารกันไปหมดแล้ว ยกเว้นประเทศออสเตรียที่เก่าแก่ แต่ฉันยังสงสัยว่าพวกเขาได้ละทิ้งจิตวิญญาณแห่งการต่อสู้ตามสัญญาตมณุษย์และจิตวิญญาณแห่งการเอาชนะตามสัญญาตมณุษย์ของรัฐบาลไปด้วยกระนั้นหรือ”

“อาจเป็นไปได้” แก็งซอนาตอบ

“ทำไมล่ะครับ”

“เพราะการได้รับการตอบสนองเป็นเหตุผลข้อเดียวที่ทำให้สัญญาตมณุษย์เหล่านั้นยังคงมีอยู่ ตามที่สำนวนโบราณเคยกล่าวไว้ เพราะไม่มีสิ่งใดผลักดันให้เกิดสงครามได้เท่ากับความสงบที่ตั้ง

มันอยู่บนอาวุธพร้อมสรรพ ! เพราะว่าถ้าไร้จิตรกรก็ไร้จิตรกรรม ไร้ประติมากรก็ไร้ประติมากรรม ไร้คีตกกรก็ไร้คีตศิลป์ ไร้นักรบก็ไร้สงคราม ! ทหารก็มีชะตากรรมเช่นเดียวกับศิลปินนั่นแหละ ”

“ใช่ ! ถูกต้องแล้ว ! และแทนที่จะทนทำงานที่น่ารังเกียจต่อไป ผมควรจะสมัครเป็นทหาร” มีแซลตอบ

“นายสับสนแล้ว เด็กน้อยเอ๋ย นายคิดว่าจะชอบการต่อสู้หรือ” แก้งซอนาถาม

“สแต็งดาล นักคิดผู้ยิ่งใหญ่แห่งศตวรรษที่ผ่านมาเคยกล่าวเอาไว้ว่า การต่อสู้ยกระดับสติปัญญา” มีแซลตอบ

“ใช่แล้ว !” แก้งซอนาตอบและพูดเสริมว่า “เราต้องใช้สติปัญญาแบบไหนในการใช้ดาบฟาดฟัน”

“เราคงต้องใช้ปัญญาอย่างมากเพื่อให้ได้ชัยชนะ” ฌักตอบ

“และยิ่งไปกว่านั้น ก็เพื่อรับดาบของคุณต่อสู้ เชื้อฉันเถอะเพื่อน บางมุมพวกนายอาจพูดถูกและบางทีฉันอาจจะสนับสนุนให้พวกนายไปเป็นทหารก็ได้ถ้าโลกนี้ยังมีกองทัพอยู่ ทหารเป็นอาชีพที่ดีซึ่งมีปรัชญาแฝงอยู่บ้าง แต่ท้ายที่สุดแล้ว ขนาดลานทหารซึ่งเดอมาร์สยังถูกเปลี่ยนให้เป็นโรงเรียนสามัญ พวกเราก็ต้องเลิกคิดเรื่องการสู้รบได้แล้ว” แก้งซอนากล่าวแย้ง

“เราจะกลับไปสู่สนามรบอีกครั้ง เมื่อถึงฤกษ์งามยามดี จะเกิดเรื่องไม่คาดฝันขึ้น...” ฌักกล่าว

“ฉันไม่เชื่ออย่างนั้นนะเพื่อนรัก เพราะความคิดเรื่องสงครามหรือแม้กระทั่งความคิดเรื่องเกียรติยศได้สูญสิ้นไปหมดแล้ว คนฝรั่งเศสสมัยก่อนกลัวถูกหัวเราะเยาะ และนายก็รู้ว่าเกียรติยศยังคงหลงเหลืออยู่หรือไม่ ! เราไม่ต่อสู้ทำวอลแบบตัวต่อตัวกันอีกแล้ว มันเป็นเรื่องล้าสมัย เราหันมาเจรจาประนีประนอมหรือฟ้องร้องต่อสู้กันในชั้นศาลแทน ที่นี้ถ้าไม่ต่อสู้เพื่อศักดิ์ศรี เราก็ต่อสู้กันเพราะเหตุผลทางการเมืองหรืออย่างไร หากประชาชนไม่ถือดาบกันแล้ว รัฐบาลจะดึงดาบออกมาจากฝักทำไมกัน สงครามไม่เคยเกิดขึ้นบ่อยครั้งเท่ายุคที่มีการทำวอลกัน และหากตอนนี้ไม่มีคู่ทำวอลอีกแล้ว ก็ไม่มีทหารอีกต่อไปเช่นกัน”

“แต่เดี๋ยวกพวกเขาจะเกิดใหม่อีกครั้ง !” ฌักตอบ

“ฉันไม่คิดอย่างนั้นหรอกนะ เพราะการติดต่อด้าขายทำให้ผู้คนใกล้ชิดกันมากขึ้น ชาวอังกฤษ ชาวรัสเซีย ชาวอเมริกันต่างก็มีธนบัตรของตัวเองไม่ใช่หรือ เงินรูเบิลและเงินดอลลาร์ของพวกเขาเข้ามาลงทุนกับธุรกิจการค้าของเราไม่ใช่หรือ เงินไม่ใช่ศัตรูของลูกตะกั่วหรือก่อนสลีเข้ามาแทนที่ลูกกระสุนปืนแล้วไม่ใช่หรือ ลองคิดดูสิ ฌัก ! ชาวอังกฤษค่อย ๆ กลายเป็นเจ้าของอสังหาริมทรัพย์รายใหญ่ในฝรั่งเศสโดยอาศัยสิทธิ์ที่พวกเขาไม่ยอมให้สิทธิ์กับเรา ไม่ใช่หรือ พวกเขาเป็นเจ้าของที่ดินแสนกว้างใหญ่จนเกือบมีขนาดเท่าเขตปกครอง ที่ดินเหล่านี้ไม่ได้ถูกพิชิตมาจากการสู้รบแต่ถูกซื้อไปต่างหาก ซึ่งเป็นกรรมสิทธิ์ที่มั่นคงกว่าเสียด้วยซ้ำ ! ผู้คนไม่ได้สนอกสนใจและปล่อยให้เรื่องนี้

เกิดขึ้น ในไม่ช้า ชาวต่างชาติเหล่านี้จะเป็นเจ้าของประเทศของเราทั้งหมด และนั่นคือเวลาที่พวกเขาจะแก้แค้นพระเจ้าวิลเลียมผู้พิชิต”

“เพื่อนรัก จงจำไว้ให้ดี คุณด้วยนะพ่อหนุ่ม จงฟังให้ดี เพราะทหารเป็นอาชีพที่มีความมั่นคงแห่งศตวรรษ เคยมีคนกล่าวเอาไว้ว่า ฉันได้เรียนรู้อะไรบางอย่างจากการอ่านหนังสือของมงแตญ หรือบางทีก็รวมถึงราเบอแล อ่านแล้วรู้สึกอย่างไรในยุคสมัยของศตวรรษที่ 19 แต่สมัยนี้กลับตั้งคำถามว่าเรื่องนั้นทำรายได้ให้เราเท่าไร วันใดที่สงครามทำเงินได้มากพอกับการลงทุนในอุตสาหกรรม เมื่อนั้นก็จะเกิดสงคราม” ฌักตอบ

“แต่สงครามไม่เคยหลงเหลืออะไรไว้ให้ใคร โดยเฉพาะกับฝรั่งเศส”

“เพราะเรารู้เพื่อเกียรติยศไม่ใช่เพื่อเงิน” ฌักตอบ

“นายเชื่อเรื่องกองทัพของนักธุรกิจผู้ไม่หวาดหวั่นต่อความตายไหม”

“แน่นอน ดูอย่างชาวอเมริกันในสงครามปี 1863 ที่น่ากลัวนั้นสิ”

“เพื่อนรัก กองทัพที่ถูกเงินล่อใจให้ไปออกรบก็ไม่ใช่กองทัพของทหารหาญอีกแล้ว แต่จะเป็นพวกโจรปล้นสดมภ์ที่น่ากลัวต่างหาก !”

“แต่ก็เหมือนกันอยู่ดี กองทัพจะทำสิ่งที่กล้าหาญ” ฌักตอบ

“กล้าขโมยละสิไม่ว่า” แก็งซอนาโต้กลับ แล้วทั้งสามสหายก็หัวเราะลั่น !

“สรุปได้ว่ามีแซลเป็นกวี ฌักเป็นทหารกล้า แก็งซอนาเป็นนักดนตรี ในยุคสมัยที่ไม่มีดนตรี บทกวี หรือกองทัพอีกต่อไป พวกเรานั้นก็แค่คนโง่เขลาเท่านั้น ! เอาละทุกคน อาหารมื้อนี้จบลงแล้ว ค่อนข้างเป็นมือที่หนักหน่วงทีเดียว โดยเฉพาะเรื่องที่พูดคุยกัน เราไปทำอย่างอื่นกันเถอะ” แก็งซอนากล่าว

โต๊ะที่เก็บกวาดอย่างสะอาดกลับคืนสู่ที่เดิม ส่วนเปียโนก็กลับสู่ตำแหน่งอันทรงเกียรติเหมือนเช่นเคย

ภาค 2 บทวิเคราะห์การแปล

บทวิเคราะห์การแปล

นวนิยายเรื่อง*ปารีสในศตวรรษที่ 20 (Paris au XXe siècle)* ของฌูล เวิร์น (Jules Verne) เป็นนวนิยายเชิงวิทยาศาสตร์คาดการณ์อนาคต (Roman d'anticipation) นำเสนอภาพอนาคตของมนุษยชาติโดยใช้เหตุผลทางวิทยาศาสตร์มาสนับสนุน ซึ่งแตกต่างจากนวนิยายประเภทมหัศจรรย์หรือแฟนตาซีที่อาศัยหรือมีพื้นฐานจากจินตนาการเป็นส่วนใหญ่ การคาดการณ์อนาคตของฌูล เวิร์นมักจะเน้นย้ำถึงเรื่องการค้นพบทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของศตวรรษที่ 19 รวมถึงบรรยายสถานการณ์ทางสังคมและการเมืองซึ่งเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในสมัยที่ผู้เขียนอยู่

ทั้งนี้ เรื่อง*ปารีสในศตวรรษที่ 20* มีลักษณะเด่นหลายประการ ได้แก่ การเล่าเรื่องซึ่งเป็นการคาดการณ์อนาคตโดยเน้นความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี อีกทั้งการสร้างตัวละครหลักให้มีชะตากรรมที่ขัดแย้งกับความเจริญรุ่งเรืองของโลกในยุคอุตสาหกรรม ในผลงานวรรณกรรมเรื่องนี้ ผู้เขียนได้แสดงให้เห็นอีกแง่มุมหนึ่งของสังคมที่เจริญทางด้านเทคโนโลยีและวัตถุแต่ด้านศิลปะและวัฒนธรรมกลับถดถอย

ในการแปลนวนิยายเรื่อง*ปารีสในศตวรรษที่ 20 (Paris au XXe siècle)* ผู้แปลได้ใช้หลักทฤษฎีการแปลแบบยึดความหมาย¹ (Théorie interprétative de la traduction) ของสถาบันชั้นสูงด้านการล่าและการแปลแห่งกรุงปารีส (École Supérieure d'Interprètes et de Traducteurs หรือ ESIT) เพื่อเป็นแนวทางในการแปล

ทฤษฎีการแปลแบบยึดความหมายประกอบด้วยกระบวนการแปล 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. การทำความเข้าใจต้นฉบับ (Compréhension)

ในขั้นตอนนี้ผู้แปลจะต้องทำความเข้าใจต้นฉบับทั้งในด้านเนื้อหา ลีลาการประพันธ์ อารมณ์ความรู้สึก ตลอดจนค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อให้เข้าใจความหมายแท้จริงที่ผู้เขียนต้องการจะสื่อในต้นฉบับ

2. การผละออกจากต้นฉบับ (Déverbalisation)

เมื่อเข้าใจสิ่งที่ผู้เขียนต้องการจะสื่อแล้ว ผู้แปลต้องผละออกจากต้นฉบับด้วยการเก็บไว้เพียงความคิดหรือความเข้าใจสารที่ผู้เขียนต้องการจะสื่อออกมา โดยไม่ยึดติดกับภาษาในต้นฉบับ

3. การถ่ายทอดความหมายเป็นภาษาปลายทาง (Réexpression)

¹ เลเดราร์, มาริอานน์, และคณะ. (2540). *ศาสตร์การแปล: รวมบทความเชิงทฤษฎีและปฏิบัติ* (จิระพรพร บุนยเกียรติ และคณะ, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: โครงการศูนย์แปล คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

เมื่อผู้แปลผลออกจากภาษาต้นฉบับได้แล้ว จะสามารถถ่ายทอดความหมายในรูปภาษาปลายทางได้ ในขั้นตอนนี้ ผู้แปลต้องถ่ายทอดเป็นภาษาปลายทางที่สละสลวย ถูกต้องตาม อัจฉริยลักษณ์และความนิยมใช้ ตลอดจนคำนึงถึงการรับรู้ของเจ้าของภาษา โดยยังคงเนื้อหา ลีลาการ ประพันธ์ และผลกระทบทางอารมณ์ความรู้สึกอย่างครบถ้วน

ทฤษฎีการแปลแบบยึดความหมายสามารถสรุปเป็นแผนภาพ ดังนี้

ภาพที่ 0.1

แผนภาพแสดงกระบวนการแปลแบบยึดความหมาย

โดยสรุป ทฤษฎีการแปลแบบยึดความหมาย คือ การนำความหมายทางวาทกรรมของต้นฉบับมาถ่ายทอดเป็นภาษาปลายทาง โดยไม่ยึดติดกับโครงสร้างและสำนวนของภาษาต้นทาง เพื่อให้ได้บทแปลที่เป็นธรรมชาติ แต่ยังคงเนื้อหาครบถ้วนและสามารถสร้างอารมณ์ความรู้สึกให้กับผู้อ่านในภาษาปลายทางได้ทัดเทียมกับต้นฉบับ เนื่องจากการผล่ออกจากต้นฉบับ (Déverbalisation) เป็นขั้นตอนที่เกิดขึ้นโดยอัตโนมัติในระดับความคิดหลังจากทำความเข้าใจต้นฉบับ ในภาควิเคราะห์บทแปล ผู้แปลจึงนำเสนอบทวิเคราะห์เพียง 2 ขั้นตอน ได้แก่ การทำความเข้าใจต้นฉบับ (Compréhension) และการถ่ายทอดความหมายเป็นภาษาปลายทาง (Réexpression)

บทที่ 1

การทำความเข้าใจต้นฉบับ

นวนิยายเรื่อง *ปารีสในศตวรรษที่ 20 (Paris au XXe siècle)* ของฌูล แวร์น (Jules Verne) เป็นนวนิยายเชิงวิทยาศาสตร์คาดการณ์อนาคต ซึ่งได้รับแรงบันดาลใจจากสถานการณ์ทางสังคมและการเมืองในสมัยที่ผู้เขียนอาศัยอยู่ เพื่อให้สามารถเข้าใจต้นฉบับและความรู้สึกนึกคิดของตัวละครได้อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น ผู้แปลจึงศึกษาทำความเข้าใจบริบททางประวัติศาสตร์ของประเทศฝรั่งเศสในศตวรรษที่ 19 รวมถึงสภาพสังคมของกรุงปารีสในศตวรรษที่ 19 หลักการทำงานของสิ่งประดิษฐ์ที่ปรากฏในเรื่อง กลวิธีการประพันธ์และเทคนิคการเล่าเรื่อง พร้อมกันนั้นก็ทำความเข้าใจตัวละครหลักและความสัมพันธ์ของตัวละคร

1.1 บริบททางประวัติศาสตร์ของประเทศฝรั่งเศสในศตวรรษที่ 19

บริบททางประวัติศาสตร์เป็นส่วนสำคัญของการทำความเข้าใจนวนิยายที่แต่งในช่วงศตวรรษที่ 19 แม้ว่า *ปารีสในศตวรรษที่ 20* จะเป็นนวนิยายแนววิทยาศาสตร์คาดการณ์อนาคต แต่ผู้เขียนได้แต่งขึ้นโดยได้รับแรงบันดาลใจจากสภาพสังคมในศตวรรษที่ 19 ซึ่งเขาอาศัยอยู่ ดังนั้น นวนิยายเรื่องนี้จึงเป็นภาพสะท้อนแนวคิดและสภาพสังคมในสมัยนั้นด้วย ผู้แปลจึงศึกษาทำความเข้าใจบริบททางประวัติศาสตร์และสังคมในสมัยศตวรรษที่ 19 โดยเฉพาะในช่วงปี ค.ศ. 1863 ซึ่งเป็นปีที่ ฌูล แวร์นเขียนหนังสือเล่มนี้ ทั้งในเรื่องสภาพทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และโดยเฉพาะอย่างยิ่งพัฒนาการทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รายละเอียดเหล่านี้จะช่วยให้สามารถวิเคราะห์ตัวละครหรือเหตุการณ์ในเรื่อง อีกทั้งยังช่วยให้เข้าใจแรงบันดาลใจของนักเขียน ยิ่งไปกว่านั้น การศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับยุคสมัยดังกล่าวยังช่วยให้ผู้แปลเข้าใจถึงสิ่งที่มีอยู่จริงหรือเกิดขึ้นแล้ว และสิ่งที่เป็จินตนาการของนักเขียนหรือยังไม่ได้เกิดขึ้น เพื่อไม่ให้สับสนระหว่างศตวรรษที่ 20 ตามจินตนาการของนักเขียน กับศตวรรษที่ 20 ในความเป็นจริง

ฝรั่งเศสในศตวรรษที่ 19 เป็นช่วงเวลาแห่งการเปลี่ยนแปลงและความวุ่นวายครั้งใหญ่ หลังจากเหตุการณ์ปฏิวัติฝรั่งเศสในปี ค.ศ. 1789 ในช่วงต้นศตวรรษที่ 19 จักรพรรดินโปเลียน โบนาปาร์ต (Napoléon Bonaparte) ได้ขึ้นปกครองประเทศฝรั่งเศส และเป็นผู้กำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศ อย่างไรก็ตาม ในปี ค.ศ. 1815 จักรพรรดินโปเลียนพ่ายแพ้ในสมรภูมिवอเตอร์ลู นับว่าเป็นจุดสิ้นสุดของจักรวรรดิฝรั่งเศสที่ 1 (Premier Empire) จากนั้น ฝรั่งเศสเข้าสู่ยุคการปกครองของพระเจ้าหลุยส์ที่ 18 (Louis XVIII) พระเจ้าชาร์ลที่ 10 (Charles X) และพระเจ้าหลุยส์-ฟิลิปที่ 1

(Louis-Philippe Ier) ตามลำดับ แต่เนื่องจากประชาชนไม่พอใจการบริหารประเทศของกษัตริย์ที่ขึ้นปกครองหลังจากสมัยจักรพรรดินโปเลียนมากนัก ราชวงศ์โบนาปาร์ตจึงได้รับความนิยมมากขึ้น หลังจากการปฏิวัติล้มอำนาจพระเจ้าหลุยส์-ฟิลิปที่ 1 ประเทศฝรั่งเศสได้เข้าสู่จักรวรรดิที่ 2 (Second Empire) ของจักรพรรดินโปเลียนที่ 3 ซึ่งเริ่มตั้งแต่ ค.ศ. 1852-1870 อันเป็นช่วงเวลาแห่งการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ ในยุคสมัยดังกล่าว ฝรั่งเศสมีพัฒนาการทางการเมือง สังคม และเศรษฐกิจที่สำคัญ โดยการขยายตัวทางด้านอุตสาหกรรมและผังเมืองได้เปลี่ยนแปลงสังคมฝรั่งเศสไปอย่างมาก

การเปลี่ยนแปลงที่โดดเด่นที่สุดอย่างหนึ่งในช่วงเวลานี้ คือการพัฒนาประเทศฝรั่งเศสให้ทันสมัย เนื่องจากจักรพรรดินโปเลียนที่ 3 ให้ความสำคัญกับความก้าวหน้าและความทันสมัยเป็นหลัก จึงได้ดำเนินการปฏิรูปหลายครั้งเพื่อนำฝรั่งเศสเข้าสู่ยุคใหม่ การปฏิรูปเหล่านี้รวมถึงการขยายระบบรถไฟ การพัฒนาอุตสาหกรรมใหม่ และการปรับปรุงระบบการศึกษาของรัฐ ส่งผลให้ฝรั่งเศสกลายเป็นประเทศที่มีการพัฒนาอุตสาหกรรมและกลายเป็นเมืองมากขึ้น เริ่มมีการใช้รถไฟและเรือกลไฟเป็นครั้งแรก อีกทั้งสิ่งประดิษฐ์ที่ยิ่งใหญ่ซึ่งทำให้ฝรั่งเศสก้าวหน้าอย่างมากคือ “เครื่องจักรไอน้ำ” ซึ่งช่วยทุ่นแรงในการทำงานของผู้คนได้

เนื่องจากผู้คนยังใช้เชื้อเพลิงจากถ่านหินเป็นหลัก รถไฟจึงมีส่วนสำคัญในการช่วยส่งเสริมอุตสาหกรรม ขนย้ายถ่านหิน และส่งเสริมการคมนาคมของผู้คนให้สะดวกสบายยิ่งขึ้น โรงงานอุตสาหกรรมขยายตัวอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในกรุงปารีส ร้านค้าต่าง ๆ เพิ่มจำนวนมากขึ้นเพื่อให้พอเพียงกับความต้องการของผู้บริโภค เมื่อเศรษฐกิจและการค้าขายเจริญรุ่งเรืองมากขึ้น ธนาคารพาณิชย์และบริษัทเงินทุนก็ได้จัดตั้งขึ้นไปพร้อมกันด้วย ผู้คนจากชนบทก็หลั่งไหลเข้าสู่ตลาดแรงงานตามโรงงานในเมืองใหญ่ (วงจันทร์ พินัยนิติศาสตร์, 2537 น.67)

จักรพรรดินโปเลียนที่ 3 ยังพยายามสร้างความแข็งแกร่งให้กับฝรั่งเศสในเวทีโลก โดยดำเนินนโยบายต่างประเทศที่แข็งขัน ซึ่งรวมถึงการล่าอาณานิคมในแอลจีเรียและการสร้างอิทธิพลของฝรั่งเศสในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นอกจากนี้ ยังพยายามขยายอิทธิพลของฝรั่งเศสในยุโรป ซึ่งนำไปสู่สงครามไครเมียและสงครามฝรั่งเศส-ออสเตรีย

อย่างไรก็ตาม จักรวรรดิที่ 2 ก็ยังเต็มไปด้วยความไม่มั่นคงทางการเมืองและความไม่สงบในสังคม การปกครองของจักรพรรดินโปเลียนที่ 3 นำไปสู่การต่อต้านจากกลุ่มต่างๆ โดยเฉพาะกลุ่มแรงงานที่ต้องทนทุกข์ทรมานจากสภาพการทำงานที่ย่ำแย่และค่าจ้างต่ำ ซึ่งนำไปสู่การนัดหยุดงานและการประท้วงอยู่บ่อยครั้ง

แม้จะในศตวรรษที่ 19 จะเกิดการเปลี่ยนแปลงในหลายด้าน แต่ฝรั่งเศสยังคงเป็นแหล่งชุมทรัพย์ทางวัฒนธรรมและปัญญา มีศิลปินผู้เลื่องชื่อมากมาย เช่น กุสตาฟว์ กูร์แบ (Gustave Courbet) โคลด มอแน (Claude Monet) รวมถึงนักเขียนชื่อดัง เช่น วิกตอร์ อูว์โก (Victor Hugo)

กุสตาว์ฟ โฟลแบร์ (Gustave Flaubert) ออลฟงส์ เดอ ลามาร์ติน (Alphonse de Lamartine) และ เอมีล ซอลา (Émile Zola) ทั้งนี้ สภาพสังคมในศตวรรษที่ 19 ส่งผลต่องานวรรณกรรมในยุคสมัยนั้นอย่างมาก เนื่องจาก “เงินตรากลายเป็นพระเจ้าที่สามารถบันดาลความสุขหรือความทุกข์ทรมานของคนในสังคมได้ และไม่มียุคไหนในสังคมฝรั่งเศสที่เงินจะมีบทบาทและความสำคัญมากเท่าในช่วงปลายศตวรรษที่ 19 นี้ เงินและปัญหาสังคมจึงเป็นแรงบันดาลใจที่กระตุ้นงานเขียนของนักประพันธ์เอกในช่วงนี้ด้วย” (สุนิสา สุมิตร, 2526, น.10)

โดยสรุป ฝรั่งเศสในยุคจักรวรรดิที่ 2 ระหว่าง ค.ศ. 1852-1870 เป็นช่วงเวลาแห่งการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ แม้ว่าจะมีความก้าวหน้าและความทันสมัย แต่ยังคงปรากฏความไม่มั่นคงทางการเมืองและความไม่สงบทางสังคม

1.2 การทำความเข้าใจสภาพสังคมของกรุงปารีสในศตวรรษที่ 19

กรุงปารีสเป็นฉากหลังของเหตุการณ์ในนวนิยายเรื่อง *ปารีสในศตวรรษที่ 20* ผู้แปลจำเป็นต้องทำความเข้าใจสภาพสังคมของเมืองปารีสในสมัยศตวรรษที่ 19 เนื่องจากในช่วงนั้นเกิดการเปลี่ยนแปลงมากมายอันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครอง การเติบโตของอุตสาหกรรม และการเพิ่มขึ้นของประชากร จึงทำให้เมืองหลวงของฝรั่งเศสแห่งนี้เปลี่ยนโฉมหน้าไปจากยุคก่อน เพื่อให้บทแปลตรงกับภาพที่บรรยายในนวนิยาย ผู้แปลต้องทำความเข้าใจสภาพเมืองปารีสในช่วงปี ค.ศ. 1863 ซึ่งเป็นแรงบันดาลใจของนักเขียนด้วย

ในศตวรรษที่ 19 ปารีสได้กลายเป็นเมืองที่แออัดอันเนื่องจากการเติบโตของอุตสาหกรรมและเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว อัตราของประชากรที่หลั่งไหลเข้ามาอาศัยอยู่ในปารีสจึงเพิ่มมากขึ้น นอกจากนั้นแล้ว เมืองยังต้องประสบกับปัญหามลพิษจากโรงงานอุตสาหกรรม ด้วยเหตุนี้เอง จักรพรรดินโปเลียนที่ 3 จึงต้องการปรับปรุงประเทศให้ทันสมัย เพื่อให้สามารถรองรับวัฒนธรรมการบริโภคที่เพิ่มขึ้นและรองรับวิทยาการทางเทคโนโลยีที่พัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็ว จักรพรรดินโปเลียนที่ 3 ต้องการให้ปารีสเป็นสัญลักษณ์ของอำนาจและเกียรติยศทางวัฒนธรรมของฝรั่งเศส โครงการหนึ่งที่สำคัญที่สุดคือ การปรับปรุงถนนและพื้นที่สาธารณะของปารีสซึ่งเปลี่ยนโฉมเมืองอันคับแคบและแออัดไปสู่มหานครที่ทันสมัยและกว้างขวาง

การปรับปรุงภูมิทัศน์เมืองปารีสเป็นโครงการสำคัญ นำโดยฌอร์ฌ เออแดน โอสมาน (Georges Eugène Haussmann) ผู้ได้รับการแต่งตั้งจากจักรพรรดินโปเลียนที่ 3 ให้รับผิดชอบโครงการและเริ่มดำเนินงานตั้งแต่ปี ค.ศ. 1853 วิสัยทัศน์ของโอสมานคือ การสร้างเมืองที่ทั้งสวยงามและใช้งานได้จริง มีถนนหนทางกว้างขวาง สวนสาธารณะ และลานจัตุรัสขนาดใหญ่ นอกจากนี้

เขายังพยายามปรับปรุงสาธารณสุขและสุขอนามัยของเมืองแบบเก่าซึ่งแออัดและไม่สะอาดถูกสุขอนามัยให้ดียิ่งขึ้น

แผนของโอสมาน คือ การรื้อถอนพื้นที่ทั้งหมดของปารีสซึ่งหลายแห่งเป็นชุมชนแออัด เพื่อให้มีพื้นที่สร้างอาคารและสวนสาธารณะ นอกจากการปรับปรุงผังเมือง จักรพรรดินโปเลียนที่ 3 ยังส่งเสริมเมืองปารีสให้เติบโตทางด้านวัฒนธรรมและปัญหาอีกด้วย โดยสนับสนุนการก่อสร้างพิพิธภัณฑสถาน หอศิลป์ และสถานที่ทางวัฒนธรรม ทั้งยังสนับสนุนการสร้างสวนสาธารณะเพื่อให้ชาวปารีสสามารถเพลิดเพลินกับกิจกรรมกลางแจ้งและการพบปะทางสังคมได้

การจัดผังเมืองใหม่ของกรุงปารีสประกอบด้วยการตัดถนนสายใหญ่ใจกลางกรุงปารีส จัดทำสวนสาธารณะและลานพักผ่อน เช่น Bois de Boulogne ทางทิศตะวันตก และ Bois de Vincennes ทางทิศตะวันออก สร้างตลาดกลางรับส่งสินค้าชื่อ Les Halles ต่อเติมพระราชวังลูฟวร์จนเสร็จสมบูรณ์ และสร้างอาคารที่ทำการของรัฐบนเกาะ Île de la Cité ตามถนนหนทางต่างติดตั้งโคมไฟโดยใช้ก๊าซเพื่อให้ความสว่างแก่ผู้สัญจรไปมา และสร้างท่อระบายน้ำใต้ดินขนาดใหญ่เพื่อระบายน้ำเสียจากถนนหนทางและบ้านเรือน (วงจันทร์ พินัยนิติศาสตร์, 2537, น.163)

ใน ค.ศ. 1860 มีพระราชบัญญัติรวมอำเภอรอบ ๆ เข้ากับเขตเมืองหลวง เช่น Auteuil Montmartre และ Passy และกำหนดเขตต่าง ๆ ของนครปารีสเป็น 20 เขต (วงจันทร์ พินัยนิติศาสตร์, 2537, น.143) เมืองปารีสมีพื้นที่เพิ่มขึ้นเกือบสองเท่า ในเขตใหม่เหล่านี้มีการสร้างศาลากลาง โรงเรียน ค่ายทหาร โรงพยาบาล และสถานที่อื่น ๆ เพิ่มขึ้นด้วย แต่โครงการนี้ก็สร้างความขัดแย้งและความไม่พอใจให้ประชาชน เนื่องจากชาวปารีสจำนวนมากต้องย้ายออกจากที่อยู่อาศัยของพวกเขา ทั้งยังทำลายสถาปัตยกรรมทางประวัติศาสตร์ของเมืองไปบางส่วน อย่างไรก็ตาม โครงการนี้ได้ช่วยสร้างโอกาสใหม่สำหรับการก่อสร้างและการเติบโตทางเศรษฐกิจของเมืองอย่างมาก

ในช่วงครึ่งหลังของศตวรรษที่ 19 โรงงานอุตสาหกรรมได้แพร่กระจายไปยังเขตรอบนอกของเมือง ขณะเดียวกันโรงงานเคมี โรงงานโลหะ และโรงงานเครื่องกลขนาดใหญ่ก็ก่อสร้างขึ้นตามริมแม่น้ำแซน ไม่ว่าจะเป็นท่าเรือ Quai de la Rapée ท่าเรือ Quai de la Gare ท่าเรือ Quai de Javel และท่าเรือ Quai de Grenelle ในปี ค.ศ. 1856 การผลิตหัวรถจักรเข้ามามีอิทธิพลในธุรกิจโรงงานอุตสาหกรรมและทำให้เกิดการจ้างงานจำนวนมาก อย่างไรก็ตาม โรงงานขนาดใหญ่มักจะกระจุกตัวสร้างกันในเขต 18 และ 19 ซึ่งตั้งอยู่ทางทิศเหนือและทิศตะวันออกของกรุงปารีส (Huard, 2018)

ยุคของจักรพรรดินโปเลียนที่ 3 เป็นช่วงเวลาแห่งการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญและความทันสมัยสำหรับเมืองปารีส มีลักษณะเฉพาะคือการฟื้นฟูเมืองอย่างรวดเร็วและการเติบโตทางวัฒนธรรมและอุตสาหกรรมทั่วทั้งเมืองปารีส

1.3 การทำความเข้าใจหลักการทำงานของสิ่งประดิษฐ์ที่ปรากฏในเรื่อง

นวนิยายเรื่อง*ปารีสในศตวรรษที่ 20* ได้อธิบายถึงการทำงานของเครื่องจักรหลายชนิดอย่างละเอียด เครื่องจักรหรือสิ่งประดิษฐ์บางชนิดปรากฏอยู่จริงในศตวรรษที่ 19 ซึ่งคาดว่าเป็นแรงบันดาลใจให้ผู้เขียนจินตนาการถึงโลกอนาคต เพื่อให้เข้าใจบทบรรยายและสามารถถ่ายทอดบทแปลได้อย่างถูกต้อง ผู้แปลจึงศึกษาหลักการทำงานของสิ่งประดิษฐ์ต่าง ๆ ที่ปรากฏในต้นฉบับซึ่งได้รับแรงบันดาลใจจากนวัตกรรมที่ปรากฏอยู่จริงในศตวรรษที่ 19 ได้แก่ รถไฟระบบแรงดันอากาศ เครื่องจักรไอน้ำและหัวรถจักรไอน้ำ เครื่องยนต์สันดาปภายใน

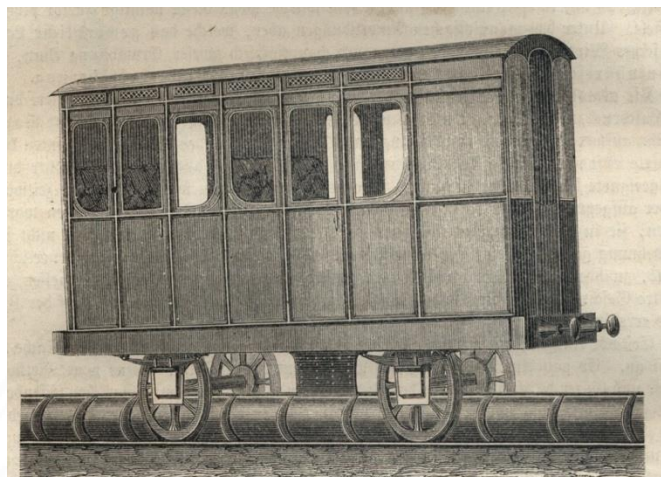
1.3.1 รถไฟระบบแรงดันอากาศ (L'air comprimé)

ในบทที่ 2 ของต้นฉบับนวนิยายเรื่อง*ปารีสในศตวรรษที่ 20* ได้กล่าวว่ารถไฟในศตวรรษที่ 20 สามารถขับเคลื่อนด้วยระบบแรงดันอากาศ (l'air comprimé) ซึ่งใช้แทนหัวรถจักรไอน้ำแบบเดิม ทำให้รถไฟสามารถออกตัวและหยุดได้ในทันทีโดยใช้หลักการทำงานของแรงดันอากาศที่ปล่อยตามรางรถไฟเป็นตัวควบคุม เพื่อให้เข้าใจภาพที่บรรยายในต้นฉบับนี้ ผู้แปลจึงต้องศึกษาที่มาและหลักการทำงานของรถไฟระบบแรงดันอากาศ

หลักการพื้นฐานของระบบแรงดันอากาศพัฒนามาจากความคิดเรื่องความดันและวาล์วลดความดันของเดนี ปาแป็ง (Denis Papin) นักฟิสิกส์ชาวฝรั่งเศส ต่อมาในช่วงทศวรรษที่ 1840 นักวิทยาศาสตร์และวิศวกรชาวฝรั่งเศสหลายคนพยายามนำระบบขับเคลื่อนด้วยแรงดันอากาศมาปรับใช้กับทางรถไฟในฝรั่งเศสเพื่อทดแทนหัวรถจักรไอน้ำ ระบบการทำงานโดยรวม คือ การวางท่อไปตามแนวยาวของรางรถไฟ มีลูกสูบล้อเลื่อนเป็นฐานเชื่อมระหว่างตุ้มน้ำมันและท่อส่งอากาศ เมื่อต้องการให้รถไฟเคลื่อนที่จะเปิดอากาศเข้ามาในท่อจนเกิดเป็นแรงดันทำให้ลูกสูบล้อเลื่อนเคลื่อนที่ จากนั้น ลูกสูบจะดันตุ้มน้ำมันให้เคลื่อนที่ตามไปด้วย เมื่อต้องการให้รถไฟหยุด เพียงแค่เปิดวาล์วปล่อยอากาศออกจากท่อ วิธีนี้มีข้อดีมากกว่าระบบหัวรถจักรไอน้ำแบบเดิมคือ ไร้ควันและไร้เสียงรบกวน ผู้คนที่อาศัยอยู่ใกล้รางรถไฟ นอกจากนี้ ยังสามารถเคลื่อนที่และหยุดได้อย่างรวดเร็ว อีกทั้งยังประหยัดพลังงานกว่าระบบหัวรถจักรไอน้ำแบบเดิม

ภาพที่ 1.1

ภาพวาดทางรถไฟระบบแรงดันสาย Saint-Germain ประเทศฝรั่งเศส

หมายเหตุ Atmospheric railway in St. Germain, France. โดย Otto Spamer, 1872, (https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Atmosph_Eisenbahn_Buch-d-Erf.jpg)

1.3.2 เครื่องจักรไอน้ำและหัวรถจักรไอน้ำ

ในบทที่ 2 ของนวนิยายเรื่อง *ปารีสในศตวรรษที่ 20* ได้กล่าวถึงเครื่องจักรไอน้ำ (la machine à vapeur) ซึ่งเป็นสิ่งประดิษฐ์ที่เคยได้รับความนิยมอย่างมากในโรงงานอุตสาหกรรมและการขับเคลื่อนยานพาหนะ นอกจากนี้ ยังเปรียบเทียบการทำงานของระบบรถไฟแบบใหม่กับหัวรถจักรไอน้ำแบบเดิมที่สิ้นเปลืองพลังงานและดูแลรักษาได้ยาก เพื่อให้เข้าใจภาพเปรียบเทียบดังกล่าว ผู้แปลจึงต้องศึกษาความเป็นมาและหลักการทำงานของเครื่องจักรไอน้ำและหัวรถจักรไอน้ำเพิ่มเติม

เครื่องจักรไอน้ำแรกที่ใช้งานได้ประดิษฐ์ขึ้นในปี ค.ศ. 1712 โดยโทมัส นิวโคแมน (Thomas Newcomen) นักประดิษฐ์ชาวอังกฤษ ต่อมาในช่วงทศวรรษที่ 1760 เจมส์ วัตต์ (James Watt) นักประดิษฐ์และวิศวกรเครื่องกลชาวสกอตแลนด์ ได้ปรับปรุงการออกแบบเครื่องจักรน้ำให้มีประสิทธิภาพและใช้งานได้จริงมากยิ่งขึ้น วัตต์ “อาศัยแนวคิดที่จะให้น้ำควบแน่นในภาชนะที่แยกออกจากทรงกระบอกซึ่งสามารถรักษาอุณหภูมิให้เย็นอยู่ตลอด ส่วนทรงกระบอกจะรักษาความร้อนได้ตลอด วงจรการทำงานนี้ช่วยประหยัดถ่านหิน” (ศุภวิทย์ ถาวรบุตร, 2562, น.347) ด้วยเหตุนี้ เครื่องจักรไอน้ำของวัตต์จึงมีบทบาทสำคัญในการปฏิวัติอุตสาหกรรมทั้งในยุโรปและสหรัฐอเมริกา โดยการนำเครื่องจักรไอน้ำไปใช้ทุนแรงในโรงงานอุตสาหกรรม และการทำเหมืองซึ่งแทนที่วิธีการดั้งเดิมที่อาศัยแรงงานคนหรือสัตว์ นำไปสู่การเพิ่มผลผลิต การเติบโตทางเศรษฐกิจ และความก้าวหน้า

ของอุตสาหกรรมต่าง ๆ ทั่วโลก นอกจากนี้ เครื่องจักรไอน้ำของวัตต์ยังเป็นต้นแบบในการสร้างหัวรถจักรและเรือพลังไอน้ำ ซึ่งช่วยอำนวยความสะดวกด้านการค้าและการคมนาคมสื่อสารทั่วโลก

เครื่องจักรไอน้ำเป็นเครื่องยนตประเภทสันดาปภายนอก กระบวนการทำงานเริ่มจากการต้มน้ำให้เดือด จากนั้นน้ำร้อนจะเปลี่ยนสถานะจากของเหลวเป็นไอน้ำแรงดันสูง ไอน้ำแรงดันสูงนี้จะขับเคลื่อนลูกสูบให้เคลื่อนที่จนเกิด “งาน” ซึ่งเป็นแหล่งพลังงานสำหรับเครื่องจักรต่าง ๆ เนื่องจากเครื่องจักรไอน้ำอาศัยแหล่งความร้อนภายนอกเพื่อผลิตไอน้ำ จึงเรียกว่า “เครื่องยนตสันดาปภายนอก”

การทำงานของหัวรถจักรไอน้ำเริ่มจากการเผาเชื้อเพลิง เช่น ถ่านหิน ไม้ หรือน้ำมัน เพื่อสร้างความร้อนให้หม้อต้มน้ำของหัวรถจักร ทำให้เกิดไอน้ำซึ่งจะถูกเก็บรวบรวมไว้ จากนั้นไอน้ำจะถูกส่งไปยังกระบอกสูบที่อยู่ทั้งสองด้านของหัวรถจักรและเข้าไปดันลูกสูบให้เคลื่อนที่ไปมา แรงจากการเคลื่อนที่ของลูกสูบจะทำให้ล้อขับเคลื่อน ทั้งนี้ ระบบวาล์วเกียร์จะช่วยควบคุมการไหลของไอน้ำไปยังกระบอกสูบ และสามารถกำหนดเวลาส่งไอน้ำเข้าและออกได้ หัวรถจักรไอน้ำมีระบบเบรกหลายระบบ ทั้งเบรกไอน้ำที่ใช้แรงดันไอน้ำและเบรกเชิงกลที่ใช้แรงเสียดทานที่ให้รถช้าลง อีกทั้งยังมีห้องสำหรับวิศวกรหรือคนขับในการควบคุมเร็วของรถ อย่างไรก็ตาม หัวรถจักรไอน้ำจำเป็นต้องบำรุงรักษาอยู่เป็นประจำ เช่น ทำความสะอาดเตาไฟ ซ่อมแซมหม้อไอน้ำ ตรวจสอบความหล่อลื่นของชิ้นส่วนเครื่องยนต รวมถึงเติมเชื้อเพลิงและน้ำอยู่เสมอ

1.3.3 เครื่องยนตสันดาปภายใน

ในบทที่ 2 ของนวนิยาย ได้กล่าวถึงยานพาหนะบนท้องถนนของกรุงปารีสว่าไม่ได้ขับเคลื่อนด้วยม้าหรือเครื่องยนตไอน้ำอีกต่อไป แต่นิยมใช้เครื่องยนตสันดาปด้วยก๊าซ (combustion du gaz) ซึ่งประดิษฐ์โดยเลอนัวร์ นอกจากนี้ ในต้นฉบับยังอธิบายถึงหลักการทำงานของเครื่องยนตดังกล่าว รวมถึงเปรียบเทียบว่าดีกว่าการใช้เครื่องยนตไอน้ำแบบเดิม ดังนั้น เพื่อให้เข้าใจรายละเอียดของสิ่งประดิษฐ์ดังกล่าวมากยิ่งขึ้น ผู้แปลจึงต้องศึกษาที่มาและหลักการทำงานของเครื่องยนตสันดาปภายในของเลอนัวร์เพิ่มเติม

ในศตวรรษที่ 18 และ 19 เครื่องจักรไอน้ำเป็นแหล่งพลังงานหลักในโรงงานอุตสาหกรรม เมื่อเวลาผ่านไป นักประดิษฐ์และวิศวกรต่างพยายามคิดค้นเครื่องยนตที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นสำหรับโรงงานอุตสาหกรรมด้วยการพัฒนาเครื่องจักรไอน้ำแรงดันสูงและมอเตอร์ไฟฟ้าในที่สุด

เครื่องยนตสันดาปภายในเครื่องแรกของโลกประดิษฐ์โดยเอเตียน เลอนัวร์ (Étienne Lenoir) วิศวกรชาวเบลเยียม-ฝรั่งเศส ในช่วงปี ค.ศ. 1850 เลอนัวร์ทำงานเกี่ยวกับการชุบโลหะที่ฝรั่งเศส และประดิษฐ์เครื่องยนตสันดาปภายในสำเร็จในปี ค.ศ. 1859 ซึ่งเป็นเครื่องยนตสองจังหวะ สูบเดียว ใช้ก๊าซถ่านหินเป็นเชื้อเพลิง มีแบตเตอรี่ มีระบบจุดหัวเทียนด้วยไฟฟ้า

เครื่องยนต์สันดาปภายในเป็นเครื่องยนต์ความร้อนประเภทหนึ่งที่ต้องเผาไหม้เชื้อเพลิงเพื่อสร้างพลังงาน กลไกการทำงานเริ่มจากการจุดส่วนผสมของเชื้อเพลิงและอากาศภายในห้องเผาไหม้ ซึ่งจะทำให้เกิดแรงดันภายใน ส่งผลให้ลูกสูบเคลื่อนที่และสร้างพลังงานกลเพื่อจ่ายให้กับเครื่องจักรได้ เครื่องยนต์ของเลอนัวร์ได้รับความนิยมในยุโรป และนำไปใช้กับเครื่องพิมพ์และเครื่องสูบน้ำเป็นส่วนใหญ่ เครื่องยนต์สันดาปภายในได้รับการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ต่อมาจึงเป็นที่นิยมใช้ในรถยนต์ รถบรรทุก รถจักรยานยนต์ เรือ และยานพาหนะประเภทอื่น ๆ

1.4 การทำความเข้าใจกลวิธีการประพันธ์และเทคนิคการเล่าเรื่อง

การแปลต้นฉบับประเภทวรรณกรรมเป็นศิลปะที่ต้องใช้ทักษะ ความแม่นยำ และความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในทั้งสองภาษาที่เกี่ยวข้อง ก่อนจะเริ่มดำเนินการแปล ผู้แปลต้องทำความเข้าใจกลวิธีการประพันธ์นวนิยาย ไม่ว่าจะเป็นเทคนิคการเล่าเรื่องและการเล่าเรื่องแบบใช้มุมมอง เพื่อที่จะสามารถคงวิธีการเล่าเรื่องแบบเดียวกันในบทแปล ซึ่งช่วยให้ผู้อ่านภาษาปลายทางได้รับสารและผลกระทบทางอารมณ์เช่นเดียวกันผู้อ่านต้นฉบับ

1.4.1 ผู้เล่าเรื่อง (Le narrateur)

ผู้เล่าเรื่อง (Le narrateur) ในนวนิยายเรื่อง *ปารีสในศตวรรษที่ 20* มีลักษณะเป็น Le narrateur omniscient หรือ “ผู้เล่าแบบรู้แจ้ง” ถือว่า “ผู้เล่ารู้มากกว่าตัวละคร” (ปาจริย์ สุทัศน์ ณ อยุธยา, 2559, น.55) ในปี พ.ศ. 2532 หนังสือ *การอ่านนวนิยาย* ของ Jean-Pierre Goldenstein แปลโดยวัลยา วิวัฒน์ศร กล่าวถึงผู้เล่าเรื่องแบบดังกล่าวว่า “ผู้เล่าเรื่องผู้รู้แจ้ง (narrateur omniscient) สามารถพูดให้ผู้อ่านทราบถึงความคิดซ่อนเร้น หรือแม้แต่ความคิดในจิตใต้สำนึกของตัวละคร เขาสามารถแม้แต่จะวิเคราะห์ไปได้ไกลกว่าตัวละครเอกเองเสียอีก” (น.68)

ในนวนิยายเรื่อง *ปารีสในศตวรรษที่ 20* ผู้เล่าสามารถหยั่งรู้จิตใจของตัวละครทุกตัว สามารถย้ายเหตุการณ์ สถานที่ และข้ามพ้นข้อจำกัดด้านเวลา สามารถย้อนอดีต ก้าวไปในอนาคต และสามารถสำรวจความคิดฝันของตัวละครทุกตัวได้อย่างไร้ขอบเขต

ผู้เล่ารู้ว่าแก๊งซอเนอร์รู้สึกรังเกียจอย่างไรกับมีแชล เขาสงสัยในเรื่องภูมิหลังของมีแชลและอยากรู้จักกับพนักงานใหม่คนนั้นมากขึ้น

ตัวอย่าง

“« Drôle de garçon, **se disait-il intérieurement** ; il a pourtant l'air supérieur à son métier ! pourquoi l'a-t-on mis là, lui le neveu du Boutardin ? Est-ce pour me supplanter ? pas possible ! il écrit comme un chat de cuisinière ! Serait-ce vraiment un jeune imbécile ! il faudra que j'en aie le cœur net ! »” (Verne, 1994, p.70)

บทแปล

““ช่างแปลกคนเสียจริง เจ้าเด็กนี้ดูฉลาดเกินกว่าจะมาทำงานแบบนี้ ทำไมพวกเขาถึงให้หลานชายของตระกูลบูตาร์ดแต่งงานที่นี่ หรือว่าจะให้มาแทนที่ฉันนั่นหรือ เป็นไปไม่ได้หรอก ลายมือเขาอย่างกับไก่เขี่ย ! หรือว่าเจ้าเด็กนี้จะสมองที่มั่งคั่งจริงๆ กันแน่ ฉันจะต้องรู้เบื้องลึกเบื้องหลังเรื่องนี้ให้ได้” **แก้งซอณาคิดในใจ**”

ผู้เล่ารู้ว่ามีแซลอยากทำความรู้จักแก้งซอณาให้มากขึ้น เพราะคิดว่าเขาดูมีความสามารถมากเกินกว่าที่จะมาทำงานคัดลอกบัญชีในธนาคาร ผู้เล่ารู้ถึงความคิดและจิตใจของตัวละครว่าพวกเขาสงสัยในเรื่องอดีตและชีวิตของกันและกัน ทำให้มีคำถามมากมายอยู่ในใจ

ตัวอย่าง

“De son côté, Michel se livrait à des réflexions identiques.

« Ce Quinsonnas doit cacher son jeu, **se disait-il** ! Évidemment, il n'est pas né pour mouler éternellement des F ou des M ! il y a des instants où je l'entends rire aux éclats in petto ! À quoi pense-t-il ? »” (Verne, 1994, p.70)

บทแปล

“อีกด้านหนึ่ง มีแซลก็กำลังครุ่นคิดแบบเดียวกัน

“แก้งซอณาต้องมีแผนการบางอย่างซ่อนอยู่แน่นอน ! เห็นได้ชัดว่าเขาไม่ได้เกิดมาเพื่อทำงานสลักอักษรตัว F หรือ M ไปตลอดชีวิต บางครั้งฉันก็ได้ยินเขาแอบหัวเราะด้วย เขากำลังคิดอะไรอยู่นะ” มีแซลพูดกับตัวเอง”

1.4.2 มุมมองการเล่าเรื่อง (La focalisation)

สืบเนื่องจากลักษณะผู้เล่าในข้อ 1.4.1 นวนิยายเรื่องนี้ใช้มุมมองการเล่าแบบ focalisation zéro หรือมุมมองไม่จำกัด ปาจรีย์ สุทัศน์ ณ อยุธยา (2559) ได้อธิบายลักษณะมุมมองการเล่าแบบดังกล่าวว่า

“ผู้เล่าเล่าเรื่องอย่างอิสระไม่จำกัดมุมมอง สิ่งที่ผู้เล่ารู้เกี่ยวกับเนื้อเรื่องและตัวละครไร้ขอบเขตเป็นพรรณนาแบบไร้ขอบเขตจำกัด (vision illimitée) ผู้เล่าเป็นเสมือนผู้รู้แจ้งทุกสิ่ง (omniscient) ไม่ว่าจะเป็นสิ่งที่เห็นภายนอกหรือความคิดความในใจที่ซ่อนเร้นของตัวละคร

แต่ละตัว เหตุการณ์ในอดีตหรืออนาคต สิ่งที่เกิดขึ้นในสถานที่ต่าง ๆ ในเวลาเดียวกัน นอกจากนี้ผู้เล่ายังอาจวิพากษ์วิจารณ์และประเมินสถานการณ์ได้ด้วย มุมมองแบบนี้ซึ่งเป็นมุมมองที่ไม่ถูกจำกัดด้วยบุคคล เวลา และสถานที่” (น.55)

ในนวนิยายเรื่อง *ปารีสในศตวรรษที่ 20* ผู้เล่ารู้ทุกอย่าง ทั้งเรื่องราวในประวัติศาสตร์ ความคิดตัวละคร ความรู้สึกของผู้คน ผู้เล่าสามารถล่วงรู้ได้ทุกอย่าง ไม่ถูกจำกัดอยู่ในมุมมองใดมุมมองหนึ่ง หรือข้อมูลจากตัวละครเพียงตัวเดียว ผู้เล่าสามารถเปิดเผยทุกรายละเอียดที่เกิดขึ้น แม้แต่ความคิดภายในหรือภูมิหลังของตัวละครทุกคน สามารถย้ายเหตุการณ์ สถานที่ และข้ามพ้นข้อจำกัดด้านเวลา สามารถย้อนอดีต ก้าวไปในอนาคตได้ ดังนี้

ผู้เล่าสามารถย้อนอดีตและรู้ถึงความคิดตัวละครได้ ผู้เล่ารู้ว่า baron de Vercampin มีความคิดจะก่อตั้งสถาบันการศึกษาแห่งใหม่นี้ตั้งแต่ ค.ศ. 1937

ตัวอย่าง

“C'est ce que pensa, en 1937, le baron de Vercampin, fort connu par ses vastes entreprises financières ; il eut l'idée de fonder un immense collège, dans lequel l'arbre de l'enseignement pût pousser toutes ses branches, laissant, d'ailleurs, à l'État le soin de le tailler, de l'émonder et de l'écheniller à sa fantaisie.” (Verne, 1994, p.28)

บทแปล

“เมื่อปีค.ศ. 1937 บารอน เดอ แวร์คังแป็งก็คิดแบบเดียวกันนี้ บารอนซึ่งเป็นที่รู้จักจากการเป็นเจ้าของบริษัทการเงินขนาดใหญ่หลายแห่งนั้นมีความคิดอยากจะก่อตั้งสถานศึกษาขนาดมหึมาเพื่อให้ต้นไม้แห่งการศึกษาสามารถเจริญเติบโตและแผ่กิ่งก้านสาขาไปในทุกทิศทุกทาง จากนั้นเขาก็จะปล่อยให้รัฐบาลดูแลรักษาตามที่ต้องการจะให้เป็นการตัดแต่งกิ่งก้านกำจัดวัชพืชและหนอนแมลงได้ตามคิดฝัน”

ผู้เล่ารู้เรื่องราวภูมิหลังในอดีตของตัวละคร ผู้เล่ารู้ว่าแก๊งซอนาเคยทำงานในคณะลูกขุนและกองกำลังรักษาการณ์แห่งชาติ แต่ด้วยความโง่เขลาของตน แก๊งซอนาจึงถูกปลดออกจากตำแหน่ง และต้องทำงานเป็นนักคัดลอกบัญชีอย่างในปัจจุบัน

ตัวอย่าง

“Pour son exactitude, on n'eût pas pu l'exiger plus complète, car, grâce à son inintelligence proverbiale, il avait échappé aux deux corvées si gênantes

pour un commis, du jury et de la Garde Nationale. Ces deux grandes institutions fonctionnaient encore en l'an de grâce 1960.” (Verne, 1994, p.69)

บทแปล

“นอกจากความแม่นยำ เราไม่อาจยกย่องเขาให้เป็นอะไรที่สมบูรณ์แบบไปมากกว่านี้ได้ เพราะก่อนหน้านี้ แก๊งซอณาหลุดจากหน้าที่การงานที่เขาต้องกลักรับผิดในฐานะเจ้าหน้าที่ปลายแถวถึงสองหน คือ จากคณะลูกขุนและจากกองกำลังรักษาการณ์แห่งชาติ นั่นก็เพราะความโง่เขลาเบาปัญญาเฉพาะตัวของเขา องค์กรที่ยิ่งใหญ่ทั้งสองแห่งนี้ยังคงดำรงอยู่ในปี ค.ศ. 1960”

1.5 การทำความเข้าใจตัวละครและความสัมพันธ์ทางครอบครัวของตัวละคร

การทำความเข้าใจภูมิหลัง ลักษณะนิสัย และตำแหน่งทางสังคมของตัวละครเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจความรู้สึกนึกคิดของตัวละครอย่างลึกซึ้ง เพื่อให้สามารถถ่ายทอดบทแปลได้อย่างถูกต้อง และส่งผลกระทบทางอารมณ์ได้เทียบเท่ากับต้นฉบับ ในปี พ.ศ. 2545 วัลยา วิวัฒน์ศรี ได้กล่าวถึงความสำคัญของการทำความเข้าใจตัวละครในหนังสือ *การแปลวรรณกรรม* ว่า “ในแง่ของการแปล หากผู้อ่านไม่ถึงวรรณศิลป์ของผู้ประพันธ์ในการสร้างบุคลิกตัวละคร ก็อาจทำให้แปลคลาดเคลื่อนเพราะไม่ตระหนักว่ารายละเอียดเล็ก ๆ น้อย ๆ ในแต่ละแห่ง มีความหมายทั้งสิ้น ด้วยรายละเอียดเหล่านั้นจะค่อย ๆ ร่วมกันสร้างบุคลิกลักษณะและบุคลิกภาพของตัวละครจนเด่นชัดในสายตาของผู้อ่าน” (น.250)

1.5.1 การทำความเข้าใจตัวละคร

ในการศึกษาด้านฉบับเรื่อง *ปารีสในศตวรรษที่ 20 (Paris au XXe siècle)* ของฌูล แวร์น (Jules Verne) บทที่ 1-7 ปรากฏตัวละครหลักและตัวละครรองที่มีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินเรื่องทั้งสิ้น 4 ตัวละคร ได้แก่ มีแชล ดูว์เฟรนนัว แก๊งซอณา อุกเนียง และสตานิสลาส บูตาร์แต็ง

1.5.1.1 มีแชล ดูว์เฟรนนัว

มีแชล ดูว์เฟรนนัว ตัวละครหลักของเรื่องเป็นเด็กหนุ่ม อายุ 16 ปี มีผมบลอนด์ และรูปร่างหน้าตาดี “c’était un jeune homme blond d’une charmante figure, avec un joli regard, ni gauche, ni maladroit. Ses cheveux longs lui donnaient une apparence un peu féminine. Son front resplendissait.” (Verne, 1994, p.34) มีแชลเพิ่งจบการศึกษาจากสถาบันชั้นนำที่ใหญ่ที่สุดของกรุงปารีส ในวันจบการศึกษาเขาได้รับรางวัล “Premier prix de vers latins” หรือรางวัลชนะเลิศประพันธ์กลอนภาษาละติน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเด็กหนุ่มมีความสามารถ

ด้านการประพันธ์บทกวีอย่างยิ่ง แม้กระนั้น ผู้คนในสังคมก็ไม่เข้าใจว่ารางวัลนี้จะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างไรในโลกแห่งอุตสาหกรรมและการเงินนี้ ด้วยเหตุนี้ มีแชลจึงไม่ได้รับเสียงชื่นชมมากนักที่ได้รับรางวัลดังกล่าว เขาได้รับพรสวรรค์ด้านศิลปะนี้มากจากพ่อซึ่งเคยเป็นกวีและนักแต่งเพลง แต่เนื่องจากพ่อและแม่เสียชีวิตแล้ว มีแชลจึงต้องอาศัยอยู่กับผู้ปกครองตามกฎหมาย คือ ครอบครัวบูตาร์แต็ง แต่มีแชลกลับไม่เคยได้รับความรักจากครอบครัวนี้เลย เนื่องจากเขาสนใจในด้านภาษาและวรรณคดี ซึ่งคนในศตวรรษที่ 20 และครอบครัวบูตาร์แต็งมองว่าเป็นเรื่องไร้สาระ ไม่สามารถทำผลกำไรหรือให้ประโยชน์ที่เป็นรูปธรรมได้ มีแชลยิ่งรู้สึกแปลกแยกจากครอบครัวและสังคมมากขึ้น เขารู้สึกเหมือนเป็นคนแปลกที่อยู่อย่างโดดเดี่ยวบนโลกใบนี้ “Le champion de la poésie latine devenait un jeune homme timide au milieu de cette cohue joyeuse ; il se sentait seul, étranger, et comme isolé dans le vide.” (Verne, 1994, p.37)

1.5.1.2 แก็งซอนา

แก็งซอนา อายุ 30 ปี ทำงานเป็นนักคัดลอกบัญชีในแผนกบัญชีแยกประเภทของธนาคารกัสมอดาม จักัด (มหาชน) ภายนอกดูเป็นคนเคร่งขรึม น่าเกรงขาม และไม่สูงส่งกับใคร แต่แท้จริงแล้ว เขาเป็นคนที่มีความอ่อนโยนและฝันอยากจะเป็นนักดนตรี “Quinsonnas était un garçon de trente ans, qui, à force d’être sérieux, pouvait en paraître quarante. Cependant, il ne fallait pas le dévisager trop attentivement, car sous cette épouvantable gravité, on eût fini par démêler beaucoup de jovialité contenue et un air spirituel de tous les diables.” (Verne, 1994, p.68) แก็งซอนารู้จักและยกย่องพ่อของมีแชล เพราะเคยเป็นอาจารย์สอนดนตรีของเขา เมื่อรู้ว่ามีแชลอยากจะเป็นกวี เขาก็ยอมเปิดเผยความลับที่ว่าเขาชอบเล่นเปียโนให้มีแชลได้รู้ ด้วยเหตุนี้เอง ทั้งสองจึงสนิทสนมกันอย่างรวดเร็ว แม้ว่าอายุจะต่างกันมาก แต่พวกเขากลับมีเรื่องให้พูดคุยกันอยู่เสมอ แก็งซอนากลายเป็นเพื่อนคนแรกของมีแชล แม้จะมีความฝันอยากเป็นศิลปินเช่นกัน แต่แก็งซอนาพยายามแนะนำมีแชลให้ทำงานที่ธนาคารต่อไป เพื่อให้มีเงินพอประทังชีวิต เพราะเขาเชื่อว่าอาชีพศิลปินไม่สามารถหาเลี้ยงชีพได้ในสังคมที่เงินเป็นใหญ่แห่งนี้ “- Un poète, mon ami ! et je te demande un peu ce qu’il est venu faire en ce monde, où le premier devoir de l’homme est de gagner de l’argent !” (Verne, 1994, p.78)

1.5.1.3 อุกแน็ง

อุกแน็ง ชายชราอายุ 70 ปี เป็นพี่ชายของแม่มีแชล แต่มีแชลไม่เคยรู้มาก่อนว่าตนมีญาติคนอื่นอีก อุกแน็งถูกครอบครัวกีดกันไม่ให้พบกับหลาน เนื่องจากเขาสนใจในวรรณกรรมซึ่งถือเป็นความอับอายของครอบครัว เขาจึงทำได้แค่เฝ้าติดตามชีวิตมีแชลอยู่ห่าง ๆ

อุกเน้งทำงานเป็นบรรณารักษ์ในแผนกวรรณกรรมที่หอสมุดของเมือง เขาเป็นผู้มีปัญญาและรู้จักหนังสือมากมาย แต่มักจะถ่อมตัวและทำท่าทางเหมือนไม่รู้อะไรเลย “un homme âgé de soixante-dix ans, œil vif, figure souriante, avec l’air d’un savant qui croirait ignorer toutes choses.” (Verne, 1994, p.54-55) เนื่องจากมีฐานะไม่ดีเท่าไรนัก อุกเน้งจึงไม่กล้าต่อสู้เพื่อให้มีแหลมาอยู่ด้วย และเชื่อว่าถ้าหลานชายได้อยู่กับครอบครัวบูตาร์แดงจะมีชีวิตที่สุขสบายกว่าอยู่กับตน แต่เมื่อรู้ว่าหลานมีพรสวรรค์ทางการแต่งกลอน เขาทั้งดีใจและกังวลใจ เนื่องจากรู้ว่าอาชีพศิลปินไม่สามารถทำงานหาเลี้ยงชีพได้อย่างสุขสบาย เขาพยายามแนะนำให้มีแหลยอมรับความจริงและทำงานที่ธนาคารต่อไป “- Oui ! Non ! mon enfant ! ne parlons jamais de littérature ! jamais d’art ! accepte la situation telle qu’elle est !” (Verne, 1994, p.58) ขณะเดียวกัน อุกเน้งก็เต็มใจที่จะถ่ายทอดความรู้ด้านวรรณกรรมให้กับมีแหล ทั้งสองจึงนัดพบและเขียนจดหมายถึงกันอยู่เป็นประจำ

1.5.1.4 สตานิสลัส บูตาร์แดง

สตานิสลัส บูตาร์แดง เป็นสามีของอาเตนาอิส ดูว์เฟรนัว พี่สาวของพ่อมิแชล เขาเป็นผู้ปกครองตามกฎหมายของมิแชล ทำงานดำรงตำแหน่งเป็นผู้บริหารในหลายบริษัท สิ่งสำคัญที่สุดในชีวิตของเขาคือเงินและเครื่องจักร เขามองทุกอย่างเป็นตัวเลขและผลประโยชน์ทางการเงิน “Cet homme, élevé dans la mécanique, expliquait la vie par les engrenages ou les transmissions” (Verne, 1994, p.47) สตานิสลัส บูตาร์แดงมักวางท่าที่เหมือนคนที่รู้ทุกเรื่องบนโลกนี้เป็นอย่างดี ทั้งยังเชื่อว่าคนที่มีความสามารถคือผู้ที่สามารถทำประโยชน์และทำกำไรให้กับบริษัทเท่านั้น ศิลปะก็เป็นเพียงแค่การขีดเขียนเส้น ส่วนดนตรีก็เป็นเพียงเสียงโหยหวน แม้ว่ามิแชลจะมีพรสวรรค์ด้านการแต่งกลอนภาษาละติน แต่เขากลับมองว่าหลานชายนั้นเป็นคนไม่เอาถ่าน และไม่มีความสามารถ จึงใช้เส้นสายฝากให้เข้าทำงานในธนาคาร โดยมีจุดประสงค์คือไม่ให้มิแชลมีเวลาคิดถึงเรื่องการแต่งกลอนหรือคิดอยากจะเป็นนักกวี เพราะการมีศิลปินเป็นสมาชิกในครอบครัวนั้นเป็นเรื่องที่น่าอับอายขายหน้าอย่างยิ่ง “Or, je ne veux pas de poètes dans ma famille, entendez-vous bien ! Je ne veux pas de ces individus qui viennent cracher des rimes à la face des gens ; vous avez une famille riche ; ne la compromettez pas. Or, l’artiste n’est pas loin du grimacier auquel je jette cent sols de ma stalle pour qu’il amuse mes digestions.” (Verne, 1994, p.50)

1.5.2 การทำความเข้าใจความสัมพันธ์ทางครอบครัวของตัวละคร

เนื่องจากในต้นฉบับมีการกล่าวถึงชื่อตัวละครซึ่งเป็นเครือญาติกัน ในภาษาฝรั่งเศส คำบอกลำดับเครือญาติมักจะระบุชัดเจนว่าเป็นผู้พี่หรือน้อง หรือเป็นญาติฝ่ายพ่อหรือฝ่ายแม่ แต่คำนับลำดับญาติในภาษาไทยมักจะระบุอย่างชัดเจน เช่น พี่ของพ่อและแม่เรียกว่า “ลุงและป้า” น้องของพ่อเรียกว่า “อา” ส่วนน้องของแม่เรียกว่า “น้า” ดังนั้น ผู้แปลจึงต้องทำความเข้าใจบริบทในต้นฉบับเพื่อให้เข้าใจความสัมพันธ์ทางครอบครัวระหว่างมีแชล ดูว์เฟรนวกับตัวละครอื่น ๆ และนำไปสู่ไปถ่ายทอดคำนับลำดับญาติในภาษาปลายทางที่เหมาะสมกับต้นฉบับ

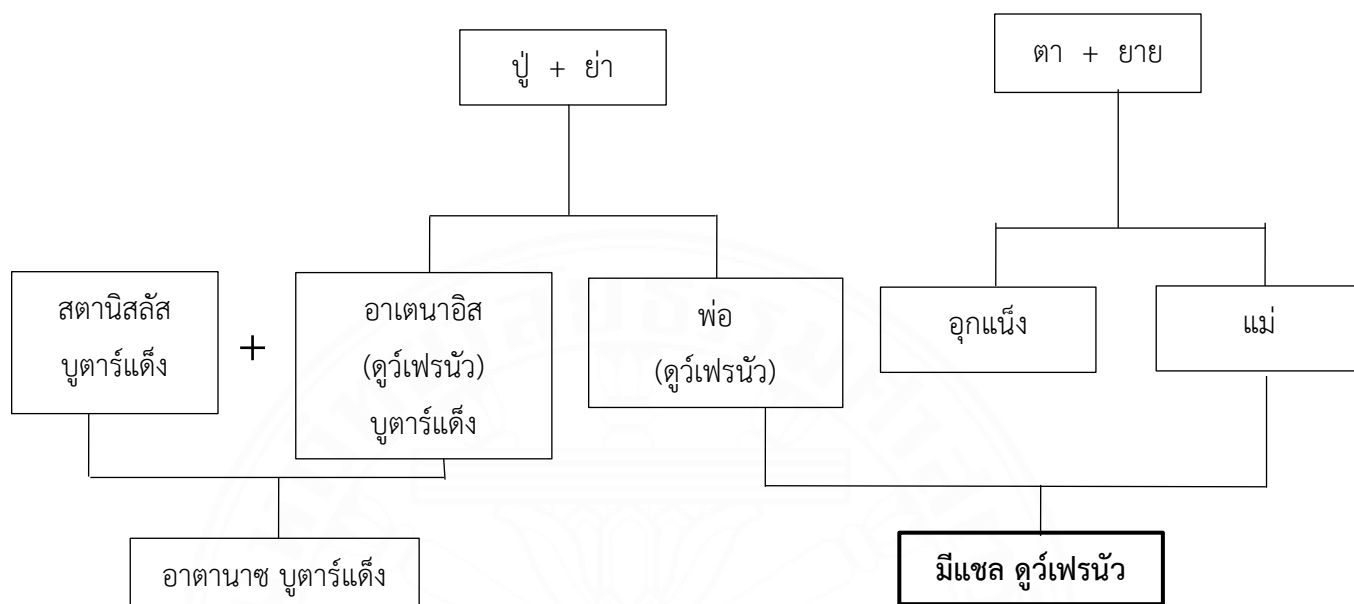
จากการทำความเข้าใจตัวละครออกเน็งในข้อ 1.5.1.3 ผู้แปลทราบว่าออกเน็งเป็นพี่น้องทางฝั่งแม่ของมีแชล และเป็นชายชราอายุ 70 ปี อย่างไรก็ตาม ต้นฉบับไม่ได้ระบุอย่างชัดเจนว่าเขาเป็นพี่ชายหรือน้องชายของแม่ แต่เมื่อพิจารณาความต่างระหว่างอายุของออกเน็งกับมีแชลซึ่งเป็นเด็กหนุ่มอายุเพียง 16 ปี จึงเป็นไปได้มากกว่าที่ออกเน็งจะเป็นพี่ชายของแม่ และมีฐานะเป็น “ลุง” ของมีแชล

นอกจากนี้ จากการทำความเข้าใจตัวละครสตานิสลัส บุตราร์แดงในข้อ 1.5.1.4 พบว่า เขาแต่งงานกับอาเตนาอิส ดูว์เฟรนว ซึ่งเป็นพี่น้องกับพ่อของมีแชล สตานิสลัสเป็นเพียง “ลุงเขย” หรือ “น้าเขย” เท่านั้น จึงเป็นเหตุผลสำคัญว่าทำไมเขาปฏิบัติกับมีแชลราวกับว่าไม่ใช่คนในครอบครัว อย่างไรก็ตาม ต้นฉบับไม่ได้ระบุอายุของพ่อแม่มีแชล สตานิสลัส และอาเตนาอิสอย่างชัดเจน และไม่ได้ระบุว่าทั้งสองเป็นลุงเขยและป้า หรืออาเขยและอาสาว ผู้แปลจึงพิจารณาอายุของอาตานาซ บุตราร์แดง ลูกชายของทั้งสอง ซึ่งทำงานที่ธนาคารก็สมอดาม จำกัด (มหาชน) เนื่องจากต้นฉบับได้กล่าวถึงภูมิหลังของอาตานาซว่า เมื่อมีอายุ 20 ปี ก็ได้สวมใส่แว่นตากรอบอะลูมิเนียมแล้ว “À vingt ans, il portait déjà des lunettes d'aluminium.” (Verne, 1994, p.48) หมายความว่า อาตานาซน่าจะมีอายุอย่างน้อย 20 ปีขึ้นไป ซึ่งมากกว่ามีแชล จึงเป็นไปได้มากกว่าที่อาเตนาอิสเป็น “ป้า” และ สตานิสลัสเป็น “ลุงเขย” ของมีแชล

จากการทำความเข้าใจข้างต้น ผู้แปลได้สรุปแผนผังแสดงความสัมพันธ์ครอบครัวของตัวละคร ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1.2

ภาพแผนผังแสดงความสัมพันธ์ทางครอบครัวของแต่ละ

บทที่ 2

การถ่ายทอดบทแปล

นอกจากปัญหาการทำความเข้าใจ การถ่ายทอดบทแปลเป็นอีกปัญหาหนึ่งที่พบในการแปลนวนิยายเรื่อง*ปารีสในศตวรรษที่ 20 (Paris au XXe siècle)* ของฌูล แวร์น (Jules Verne) เนื่องจากต้นฉบับประพันธ์ขึ้นในศตวรรษที่ 19 ผู้แปลจำเป็นต้องทำความเข้าใจต้นฉบับและถ่ายทอดสำนวนภาษาให้เข้ากับยุคสมัยที่ประพันธ์นวนิยาย อีกทั้ง ต้องคำนึงถึงความหมายที่ผู้เขียนต้องการสื่อ และถ่ายทอดให้ครบถ้วนสมบูรณ์ที่สุด รวมถึงต้องคงลีลาการเขียนและผลกระทบทางอารมณ์ เพื่อให้ผู้อ่านภาษาปลายทางได้รับอรรถรสเทียบเท่ากับต้นฉบับ ในขั้นตอนการถ่ายทอดต้นฉบับสู่แปล ผู้แปลได้วิเคราะห์ปัญหาในการถ่ายทอดบทแปล ประกอบด้วยการถ่ายทอดชื่อเฉพาะและยศตำแหน่ง คำสรรพนาม คำศัพท์เทคนิคทางด้านคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ คำศัพท์เทคโนโลยีสิ่งประดิษฐ์ในจินตนาการของนักเขียน ชื่อหน่วยงานและสถาบัน ชื่ออาชีพ และโวหารภาพพจน์

2.1 การถ่ายทอดชื่อเฉพาะและยศตำแหน่ง

นวนิยายเรื่อง*ปารีสในศตวรรษที่ 20* มีบทบรรยายสภาพเมืองปารีสอย่างละเอียด ผู้แปลต้องถ่ายทอดชื่อเฉพาะของสถานที่ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นชื่อถนน สถานีรถไฟ สวนสาธารณะ ลานกลางเมือง หรือสถานที่สำคัญอื่น ๆ นอกจากนี้ ยังปรากฏชื่อบุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์ เช่น นักวิทยาศาสตร์ นักประดิษฐ์ นักธุรกิจ นักปรัชญา นักเขียน เป็นต้น

2.1.1 การถ่ายทอดชื่อเฉพาะ

ผู้แปลได้ถ่ายทอดชื่อเฉพาะตามหลักเกณฑ์การทับศัพท์ภาษาฝรั่งเศสของราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 โดยเรียงตามลำดับที่ปรากฏครั้งแรกในต้นฉบับ ดังนี้

ตารางที่ 2.1

ชื่อเฉพาะที่ทับศัพท์ตามหลักเกณฑ์การทับศัพท์ภาษาฝรั่งเศสฉบับราชบัณฑิตยสถาน

บทที่	ชื่อภาษาฝรั่งเศส	ชื่อภาษาไทย	หมายเหตุ
1	Champ de Mars	ลานช็องเดอมาร์ส	
	Vercampin	แวร์ก็องแป็ง	

ตารางที่ 2.1

ชื่อเฉพาะที่ทับศัพท์ตามหลักเกณฑ์การทับศัพท์ภาษาฝรั่งเศสฉบับราชบัณฑิตยสถาน (ต่อ)

บทที่	ชื่อภาษาฝรั่งเศส	ชื่อภาษาไทย	หมายเหตุ
1	Sainte- Barbe	แซ็งต์-บาร์บ	
	Rollin	รอลเล็ง	
	Napoléon V	พระเจ้านโปเลียนที่ 5	
	M ^e Mocquart	นายมอการ์	
	De Montaut	เดอ มงโต	
	Garassu	การาซุ	
	Amphisbon	อ็องฟิสบง	
	Roquamon	รอกามง	
	Dermangent	แดร์ม็องฌ็อง	
	Frappeloup	ฟร็ปปู	
	Hachette	ฮาแซ็ต	
	Nantes	นีองต์	
	Bordeaux	บอร์โด	
	Grenelle	เกรอแนล	
	Rue de l'Université	ถนนลัวร์นีแวร์ซีเต	
	Karr	การี	
	Richelot	ริชโล	
	Huguenin	อูกแน็ง	
	François Némorin Gigoujeu	ฟร็องซัว เนมอแร็ง ฌิกูฌเฌอ	
	Briançon	เมืองบริย็องซง	
	Hautes Alpes	โอตซาลป์	
	Michel Jérôme Dufrénoy	มีแชล ฌเฌโรม ดูว์เฟรโนว	
	Vannes	เมืองวาน	
	Morbihan	มอร์บียอง	

ตารางที่ 2.1

ชื่อเฉพาะที่ทับศัพท์ตามหลักเกณฑ์การทับศัพท์ภาษาฝรั่งเศสฉบับราชบัณฑิตยสถาน (ต่อ)

บทที่	ชื่อภาษาฝรั่งเศส	ชื่อภาษาไทย	หมายเหตุ
2	Boulevard Saint-Germain	ถนนแซ็ง-แฌร์แม็ง	
	Gare d'Orléans	สถานีรถไฟออร์เลอ็อง	
	Seine	แม่น้ำแซน	
	Pont d'Iéna	สะพานเยนา	
	Tunnel du Trocadéro	อุโมงค์ทรอกาเดโร	
	Champs-Élysées	ถนนช็องเซลีเซ	
	Place de la Bastille	จัตุรัสลา บัสตีย์	
	Pont d'Austerlitz	สะพานไอสเตรลิตส์	
	Louis XV	พระเจ้าหลุยส์ที่ 15	
	Bois de Boulogne	ป่าบูลอย	
	Plaines d'Issy	ที่ราบอัสซี	
	Vanves	ว็องฟว์	
	Billancourt	บีย็องกูร์	
	Montrouge	มงรูฌ	
	Ivry	อิวรี	
	Saint-Mandé	แซ็ง-ม็องเด	
	Bagnolet	บาญอแล	
	Pantin	ป็องแต็ง	
	Saint-Denis	แซ็ง-เดอนี	
	Clichy	กลีซี	
	Saint-Ouen	แซ็งตวง	
	Meudon	เมอดง	
	Sèvres	แซฟวร์	

ตารางที่ 2.1

ชื่อเฉพาะที่ทับศัพท์ตามหลักเกณฑ์การทับศัพท์ภาษาฝรั่งเศสฉบับราชบัณฑิตยสถาน (ต่อ)

บทที่	ชื่อภาษาฝรั่งเศส	ชื่อภาษาไทย	หมายเหตุ
2	Saint-Cloud	แซ็ง-กลู	
	forts du Mont-Valérien	ป้อมปราการมง-วาเลเรียน	
	Aubervilliers	โอแบร์วีลียี	
	Romainville	รอมแม็งวิล	
	Vincennes	แวงแซน	
	Charenton	ชาร์รองตง	
	Vitry	วิทรี	
	Bicêtre	บีแซ็ทร์	
	Montrouge	มงรูฌ	
	Vanves	ว็องฟว์	
	Boulevards de Magenta	ถนนมาฌ็องตา	
	Malesherbes	ถนนมาลแชร์บ	
	Rue de Rennes	ถนนแรน	
	Rue des Fossés-Saint-Victor	ถนนฟอสเซ-แซ็ง-วิกตอร์	
	Joanne	ฌอาน	
	Madeleine	มาดแลน	
	Bazar Bonne Nouvelle	บাজার บอน นูแวล	
	Rue du Temple	ถนนต็องปลี	
	Jobard	ฌอบาร์	
	Rue Impériale	ถนนแองเปรีแยล	
	Opéra	โรงละครโอเปรา	
	Jardin des Tuileries	สวนตุยเลอรี	

ตารางที่ 2.1

ชื่อเฉพาะที่ทับศัพท์ตามหลักเกณฑ์การทับศัพท์ภาษาฝรั่งเศสฉบับราชบัณฑิตยสถาน (ต่อ)

บทที่	ชื่อภาษาฝรั่งเศส	ชื่อภาษาไทย	หมายเหตุ
3	Lenoir	เลอนัวร์	
	Catacombes de Paris	บริษัทกาตากงป์ เดอ ปารีส	
	Stanislas Boutardin	สตานิสลัส บูตาร์ดแต็ง	
	Athénaïs (Dufrénoy) Boutardin	อาเตนาอิส (ดูว์เฟรโนว์) บูตาร์ดแต็ง	
	Athanase Boutardin	อาตานาซ บูตาร์ดแต็ง	
	Huguenin	อูกแน็ง	
	banque Casmodge et Cie	ธนาคารกัสมอดาม จำกัด (มหาชน)	
4	Rue de la paix	ถนนลาแป	
	Victor Hugo	วิกตอร์ อูว์โก	
	Balzac	บาลซัค	
	de Musset	เดอ มูว์แซ	
	Lamartine	ลามาร์ตีน	
	Les Orientales	หนังสือรวมบทกวีเลซอริเย็งตาล	
	les Méditations	หนังสือปรัชญาเลเมดีตาซียง	
	les Premières Poésies	หนังสือบทกวีเลเพรอมิแยร์ ปอเอซี	
	la Comédie humaine	หนังสือนิยายลา กอเมดี อูว์แมน	
	Notre-Dame de Paris	หนังสือนิยายอาสนวิหาร นอเทรอดามแห่งกรุงปารีส	
	Paul de Kock	ปอล เดอ ก็อก	

ตารางที่ 2.1

ชื่อเฉพาะที่ทับศัพท์ตามหลักเกณฑ์การทับศัพท์ภาษาฝรั่งเศสฉบับราชบัณฑิตยสถาน (ต่อ)

บทที่	ชื่อภาษาฝรั่งเศส	ชื่อภาษาไทย	หมายเหตุ
4	de Pulfasse	เดอ ปุลฟัส	
	rue Richelieu	ถนนรีเชอลีเยอ	
	rue Neuve-des-Petits-Champs	ถนนเนฟว์-เด-เปอติ-ซ็อง	
	rue de la Bourse	ถนนลาบูร์ส	
	Hôtel de Nevers	คฤหาสน์ เดอ เนอแวร์	
	Charles V	พระเจ้าชาร์ลที่ 5	
	Odéon	โรงละครอเดอง	
	Maréchal Pélissier	จอมพลเปลีซีเย	
	Malacoff	มาลากอฟ	
5	rue Neuve-Drouot	ถนนเนฟว์-ดรูโอ	
	Pascal	ปัสกาล	
	Perrault	แปร์โร	Claude Perrault สถาปนิกชาวฝรั่งเศส
	Thomas de Colmar	ตอมา เดอ กอลมาร์	Charles Xavier Thomas de Colma ผู้ประดิษฐ์ เครื่องจักรคำนวณ
	Mauret	โมแร	
	Jayet	แยแย	
	Mondeux	มงเดอ	
6	Calinos	กาลีโน	
	Jacques Aubanet	ฌัก โอบาแน	
7	rue Grange-aux-Belles	ถนนกร็องฌ็องแบล	
	les frères Péreire	พี่น้องตระกูลเปร์เรร์	
	Lyon	ลียง	

ตารางที่ 2.1

ชื่อเฉพาะที่ทับศัพท์ตามหลักเกณฑ์การทับศัพท์ภาษาฝรั่งเศสฉบับราชบัณฑิตยสถาน (ต่อ)

บทที่	ชื่อภาษาฝรั่งเศส	ชื่อภาษาไทย	หมายเหตุ
7	Marseille	มาร์แซย์	
	Bordeaux	บอร์โด	
	Nantes	นีองต์	
	Strasbourg	สทรัสบูร์	
	Lille	ลี้ล	
	Maisons Erard et Jeanselme	บริษัทเอราร์ และ ฌ็องแซลม์	
	Les Harmonies	เลซาร์โมนี	
	de Broglie	เดอ บรอย	Louis Victor de Broglie นักคณิตศาสตร์และนักฟิสิกส์
	Turenne	ตูว์แรน	
	Stendhal	สแต็งดาล	
	Montaigne	มงแตญ	
	Rabelais	ราเบอแล	

ชื่อเฉพาะของบุคคลซึ่งมาจากภาษาอื่น ๆ และคนไทยรู้จักคุ้นเคยกับการออกเสียงตามภาษาต้นทางหรือภาษาอังกฤษ ผู้แปลได้ถอดเสียงตามหลักเกณฑ์การทับศัพท์ภาษาอังกฤษของราชบัณฑิตยสภา ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2.2

ชื่อเฉพาะที่ทับศัพท์ตามหลักเกณฑ์การทับศัพท์ภาษาอังกฤษฉบับราชบัณฑิตยสถาน

บทที่	ชื่อภาษาฝรั่งเศส	ชื่อภาษาไทย	หมายเหตุ
1	de Viris	เด วีร์ส	ถอดเสียงตามชื่อภาษาละติน de Viris
	Quinte-Curce	กวินตุส กูร์ติอุส	ถอดเสียงตามชื่อภาษาละติน Quintus Curtius

ตารางที่ 2.2

ชื่อเฉพาะที่ทับศัพท์ตามหลักเกณฑ์การทับศัพท์ภาษาอังกฤษฉบับราชบัณฑิตยสถาน (ต่อ)

บทที่	ชื่อภาษาฝรั่งเศส	ชื่อภาษาไทย	หมายเหตุ
	Salluste	ซาลุสติอุส	ถอดเสียงตามชื่อภาษาละติน Sallustius
	Tite-Live	ติตุส ลีวีอุส	ถอดเสียงตามชื่อภาษาละติน Titus Livius
3	Horace	ฮอเรส	
	Jupiter	จูปีเตอร์	
5	comte de Stanhope	เคานต์สแตนโฮป	Charles Stanhope นักวิทยาศาสตร์ชาวอังกฤษ
	Wheatstone	วิทสโตน	Charles Wheatstone นักฟิสิกส์ชาวอังกฤษ
	Angleterre	อังกฤษ	
	Giovanni Caselli	โจวันนี กาเซลลี	ผู้ประดิษฐ์เครื่อง “Pantelegraph” หรือ โทร เลขถ่ายทอดภาพ
	Watt et Burgess	วัตต์และเบอร์เจส	Charles Watt และ Hugh Burgess นักประดิษฐ์ชาว อังกฤษและอเมริกัน ผู้คิดค้นกระบวนการ “Soda pulping” ใช้แปรรูปเยื่อไม้ เป็นกระดาษ
	Lemfelder	เลมเฟลเดอร์	

สำหรับชื่อเฉพาะของประเทศและชื่อเมืองซึ่งมาจากภาษาอื่น ๆ และคนไทยรู้จักคุ้นเคยกับการออกเสียงตามภาษาต้นทางหรือภาษาอังกฤษ ผู้แปลได้อ้างอิงชื่อภาษาไทยตามเอกสารและเว็บไซต์ของหน่วยงานราชการ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2.3

ชื่อประเทศและเมืองอ้างอิงตามเอกสารและเว็บไซต์ของหน่วยงานราชการ

บทที่	ชื่อภาษาฝรั่งเศส	ชื่อภาษาไทย	หมายเหตุ
1	Paris	ปารีส	
	France	ฝรั่งเศส	
4	ville de Sebastopol	เมืองเซวัสโตปอล	
	Angleterre	อังกฤษ	
5	Francfort	แฟรงก์เฟิร์ต	
	Amsterdam	อัมสเตอร์ดัม	
	Turin	ตูริน	
	Berlin	เบอร์ลิน	
	Vienne	เวียนนา	
	Saint-Petersbourg	เซนต์ปีเตอส์เบิร์ก	
	Constantinople	คอนสแตนติโนเปิล	
	New York	นิวยอร์ก	
	Valparaiso	บัลพาไรโซ	
	Calcutta	กัลกัตตา	
	Sydney	ซิดนีย์	
	Pékin	ปักกิ่ง	
	Noukahiva	เกาะนูกูฮิวา	
7	Autriche	ออสเตรีย	

2.1.2 การถ่ายทอดชื่อยศตำแหน่ง

ในการถ่ายทอดชื่อดำแหน่งทางสังคมซึ่งปรากฏในต้นฉบับ ได้แก่ Baron Marquis และ Comte ผู้แปลเลือกถ่ายทอดตามหลักเกณฑ์การทับศัพท์ภาษาอังกฤษ เนื่องจาก

เป็นที่นิยมในผู้อ่านภาษาไทย อีกทั้ง ผู้แปลเห็นว่าหากถ่ายทอดชื่อตำแหน่งดังกล่าวตามหลักเกณฑ์การทับศัพท์ภาษาฝรั่งเศสของราชบัณฑิตยสถาน ผู้อ่านภาษาปลายทางอาจเข้าใจคลาดเคลื่อนได้ว่า คำศัพท์เรียกยศตำแหน่งดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของชื่อเฉพาะตัวละคร เนื่องจากไม่คุ้นเคยกับการออกเสียงแบบภาษาฝรั่งเศส ผู้แปลจึงเลือกถ่ายทอดบทแปลตามการถอดเสียงภาษาอังกฤษ ซึ่งผู้อ่านภาษาปลายทางคุ้นเคยมากกว่า โดยอ้างอิงคำแปลภาษาอังกฤษจากพจนานุกรมออนไลน์ Cambridge Dictionary และอ้างอิงหลักเกณฑ์การทับศัพท์ภาษาอังกฤษของราชบัณฑิตยสถาน ดังนี้

ตารางที่ 2.4

ชื่อยศตำแหน่งที่ทับศัพท์ตามหลักเกณฑ์การทับศัพท์ภาษาอังกฤษฉบับราชบัณฑิตยสถาน

ลำดับที่	ภาษาฝรั่งเศส	ภาษาอังกฤษ	ภาษาไทย
1	baron	baron	บาร์อน
2	marquis	marquess	มาร์ควิส
3	comte	count	เคานต์

2.2 การถ่ายทอดคำสรรพนาม

คำสรรพนามเป็นส่วนสำคัญที่ส่งผลต่ออารมณ์ความรู้สึกของผู้อ่านอย่างยิ่ง เนื่องจาก “สรรพนามมิใช่เพียงคำแทนตัวผู้พูดหรือผู้ฟังอย่างลอย ๆ เท่านั้น หากเป็นคำที่แสดงลักษณะประจำตัวของผู้พูดและผู้ฟัง แสดงความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดและผู้ฟัง แสดงอารมณ์และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น แสดงค่านิยมและแสดงความผันแปรของวัฒนธรรมอย่างไม่หยุดนิ่ง” (กาญจนา นาคสกุล, 2540) ด้วยเหตุนี้ เพื่อให้ความหมายของต้นฉบับได้รับการถ่ายทอดออกมาอย่างครบถ้วนและถูกต้อง ผู้แปลต้องเลือกใช้คำสรรพนามในภาษาไทยให้ตรงกับบริบทและความสัมพันธ์ของตัวละคร

2.2.1 บทสนทนาระหว่างมีแชลกับสตานิสลาส บูตาร์แต็ง

ในบทที่ 3 ของนวนิยายเรื่อง *ปารีสในศตวรรษที่ 20* แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างมีแชลกับครอบครัวบูตาร์แต็ง แม้ว่าจะเป็นครอบครัวที่อาศัยอยู่ด้วยกัน แต่มีแชลกลับถูกปฏิบัติราวกับว่าเป็นคนนอก ตอนที่ลูจสตานิสลาส บูตาร์แต็งคุยกับมีแชลว่าจะให้ไปทำงานที่ธนาคารกัสมอดาม จำกัต (มหาชน) เขาเรียกมีแชลว่า “Monsieur” และใช้สรรพนามบุรุษที่ 2 “Vous” กับหลานของตนเอง โดยทั่วไปมักจะใช้เพื่อเป็นแสดงความสุภาพและให้เกียรติคู่สนทนา หรือใช้กับคนที่ยังไม่สนิทมากนัก แต่เนื่องจากมีแชลเป็นเพียงหลานของภรรยา สตานิสลาส บูตาร์แต็งจึงไม่ได้รู้สึกรักใคร่สนิทสนมกับ มีแชลมากนัก อีกทั้ง สตานิสลาสก็ไม่ค่อยพอใจนักที่มีแชลเอาแต่สนใจเรื่องศิลปะ

และวรรณกรรม ในบทที่ 3 เขาสั่งสอนมิเชลด้วยถ้อยคำที่ถูกเย้ยหยัน และห้ามไม่ให้หลานกลายเป็น นักกวีหรือสนใจเรื่องศิลปะ เนื่องจากการมีสมาชิกในครอบครัวเป็นศิลปินถือเป็นเรื่องน่าอับอายขายหน้า ดังนั้น การใช้สรรพนาม “Vous” ในบริบทนี้จึงไม่ได้แสดงถึงการเคารพคู่สนทนา แม้จะไม่มีคำ สบถหรือคำหยาบแต่การเรียกหลานว่า “Vous” แผงนัยยะของการสร้างระยะห่างระหว่างคู่สนทนา ราวกับว่ามีแชลเป็นบุคคลที่ห่างเหินกับครอบครัวและไม่เข้าพวก ผู้แปลจึงถ่ายทอดคำว่า “Je” ว่า “ฉัน” และ “Vous” ว่า “เธอ” เพื่อแสดงให้เห็นว่าแท้จริงแล้วสตานิสลาส บุตาแดงก็ไม่ได้รักและเอ็นดู มิเชลนัก

ตัวอย่าง

“Monsieur, vous allez entendre des paroles que je vous prie de graver dans votre mémoire. **Votre père** était un artiste. Ce mot dit tout. **J’aime** à penser que **vous** n’avez pas hérité de ses malheureux instincts. Cependant **j’ai** découvert **en vous** des germes qu’il importe de détruire. **Vous** nagez volontiers dans les sables de l’idéal et, jusqu’ici, le résultat le plus clair de vos efforts a été ce prix de vers latins, que **vous** avez honteusement remporté hier.” (Verne, 1994, p.49)

บทแปล

“ขอให้จดจำถ้อยคำที่กำลังจะได้ยินต่อไปนี้ให้ขึ้นใจ **พ่อของเธอ** เป็นศิลปิน แค่นี้ก็บอกทุกอย่างแล้ว **ฉัน** ขอบคิดว่า **เธอ** คงไม่ได้สืบทอดสัญชาตญาณอันเลวร้ายเหล่านั้นจากพ่อของเธอ แต่ทว่า **ฉัน** กลับค้นพบเนื้อร้ายในตัวเธอซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องตัดทิ้ง **เธอ** มักจะจมปลักกับโลกแห่งความเพ้อฝัน จนถึงตอนนี้ ผลลัพธ์เด่นชัดที่สุดซึ่งเกิดจากความตื้อรั้นของเธอก็คือรางวัลชนะเลิศ ประพันธ์บทกวีภาษาละตินที่เธอได้เพิ่งได้รับเมื่อวานนี้ มันเป็นรางวัลที่น่าละอายยิ่ง”

2.2.2 บทสนทนาระหว่างมิเชลกับอูกแน็ง

จากการทำความเข้าใจตัวละครในข้อ 1.5.1 แสดงให้เห็นว่าอูกแน็งเป็นญาติที่มีแชลไม่เคยพบมาก่อน ในบทที่ 4 ฉากที่ทั้งสองพบกันครั้งแรกในห้องสมุด ทั้งสองต่างแทนตนเองว่า “Je” เรียกอีกฝ่ายว่า “Vous” ซึ่งเป็นสรรพนามที่แสดงถึงความรู้สึก มักใช้กับคนที่ไม่รู้จักหรือผู้ที่มีอายุมากกว่า แม้จะใช้สรรพนามคำเดียวกันกับข้อ 2.2.1 แต่เมื่อผู้ใช้แตกต่างกัน จึงต้องถ่ายทอดให้เหมาะสมกับบริบทต้นฉบับ ซึ่งในที่นี้แสดงถึงความรู้สึก ผู้แปลจึงถ่ายทอด “Je” ว่า “คุณ” และ “Vous” ว่า “ผม” อันเป็นคำสรรพนามแสดงความรู้สึกในภาษาไทย

ตัวอย่าง

“« **Vous** demandez les auteurs du dix-neuvième siècle, dit-il ; c’est bien de l’honneur pour eux ; cela va nous permettre de les épousseter. Nous disons, **monsieur... Michel Dufrénoy ?** »

À ce nom, le vieillard releva vivement la tête.” (Verne, 1994, p.55)

บทแปล

““คุณตามหาหนังสือของนักเขียนในศตวรรษที่ 19 หรือครับ” เขากล่าว “เป็นเกียรติอย่างยิ่งสำหรับพวกเขา คำขอของคุณจะทำให้เราได้ปัดฝุ่นพวกเขาเสียที ว่าไหมครับคุณ... **มีแชล ดูว์เฟรโนว์**”

เมื่อเห็นชื่อ ชายชราเงยหน้าขึ้นทันที”

ในบทที่ 4 เมื่อออกเน็งได้เห็นชื่อและนามสกุลของมีแชล ก็จำได้ทันทีว่าเป็นหลานของตน ออกเน็งคอยเฝ้ามองชีวิตมีแชลด้วยความเป็นห่วงอยู่เสมอและไม่คาดคิดว่าจะได้พบกันที่ห้องสมุด หลังจากนั้น ออกเน็งก็เปิดเผยว่าตนเองเป็นลุงแท้ ๆ และดีใจอย่างมากที่ได้เจอกับหลานในที่สุด เขาขอสวมกอดมีแชลตั้งแต่ครั้งแรกที่เจอกัน อีกทั้งยังเรียกมีแชลว่า “mon cher enfant” ฉากนี้แสดงให้เห็นว่าออกเน็งทั้งรักและเอ็นดูมีแชลอย่างมาก เนื่องจากมีแชลเป็นลูกของน้องสาว และยังมี ความสนใจในด้านศิลปะเช่นเดียวกับตน ในบริบทดังกล่าว ผู้แปลจึงเปลี่ยนจากสรรพนามที่แสดง ความสุภาพ เป็นสรรพนามที่แสดงถึงความรักใคร่เอ็นดูโดยใช้คำบอกลำดับญาติซึ่งเป็นที่ยอมรับใน ภาษาไทย ในปี พ.ศ. 2540 ในบทความเรื่อง “คำสรรพนามในภาษาไทยสะท้อนวัฒนธรรมไทย” กาญจนา นาคสกุล ได้กล่าวถึงคำสรรพนามในหมู่เครือญาติว่า “ในหมู่ญาติพี่น้อง คนไทยนิยมใช้คำ แสดงลำดับญาติ มาใช้เป็นคำสรรพนามด้วย ถ้อยคำที่ใช้พูดกันจะแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของผู้ พูดและผู้ฟังตามลำดับศักดิ์ของญาติ โดยใช้คำลำดับญาตินั่นเองเป็นคำสรรพนามแทนตัวผู้พูดและผู้ฟัง คำว่า ทวด ปู่ ย่า ตา ยาย พ่อ แม่ ลุง ป้า น้า อา พี่ น้อง ลูก หลาน จึงใช้เสมือนหนึ่งเป็นคำสรรพนาม ตามศักดิ์แห่งผู้ใช้ภาษานั้น” ด้วยเหตุนี้ ผู้แปลจึงถ่ายทอดคำว่า “Je” ซึ่งแทนออกเน็งว่า “ลุง” และ “Tu” ซึ่งแทนมีแชลว่า “หลาน”

ตัวอย่าง

“« - Il n’y a pas de ta faute, **mon cher enfant**, je le sais! Je me tenais à l’écart, loin de **toi**, pour ne pas te faire de tort dans la famille de ta tante ; mais **je** suivais **tes études** pas à pas, jour par jour ! Je me disais : il n’est pas possible que l’enfant de ma sœur, le fils du grand artiste, n’ait rien conservé des

poétiques instincts de son père, et **je ne me trompais pas**, puisque **tu viens ici** me demander nos grands poètes de la France ! Oui **mon enfant** ! **je** te les donnerai ! nous les lirons ensemble ! personne ne viendra nous déranger ! personne ne nous regarde ! **que je t’embrasse** pour la première fois ! » (Verne, 1994, p.55)

บทแปล

““ลูกรู้ดีว่ามันไม่ใช่ความผิดของหลานหรอก **หลานรัก** ลุงแยกตัวออกมาอยู่ห่าง ๆ จากหลาน เพราะไม่อยากทำให้ครอบครัวป่าของหลานลำบากใจ แต่ลุงก็เฝ้าติดตามการเล่าเรียนของหลานทุกชั้นทุกตอนวันแล้ววันเล่า **ลุงพูดกับตัวเองเสมอ**ว่าเป็นไปไม่ได้ที่ลูกของน้องสาวฉัน ลูกชายของศิลปินผู้ยิ่งใหญ่ จะไม่มีสัญชาตญาณนักกวีแบบพ่อเลย และ**ลุงก็คิดไม่ผิดจริง ๆ** เมื่อเห็นหลานมาที่นี่ถามหาหนังสือของเหล่ากวีผู้ยิ่งใหญ่ของฝรั่งเศส **หลานรัก** ลุงจะหาหนังสือของพวกเขาให้ เราไปด้วยกันเลย จะได้ไม่มีใครรบกวนเรา ! จะได้ไม่มีใครคอยจับตาดูเรา ! **ขอลุงกอดหลานเป็นครั้งแรกที่เถอะ !**””

2.2.3 บทสนทนาระหว่างมิแชลกับแก็งซอนา

ในบทที่ 5 มิแชลกับแก็งซอนาได้พบกันเป็นครั้งแรก ทั้งสองใช้สรรพนาม “Vous” เพื่อแสดงถึงความสุภาพและให้เกียรติคู่สนทนา เนื่องจากทั้งสองอยู่ในสถานะเพื่อนร่วมงาน และแก็งซอนาก็อายุมากกว่ามิแชล นอกจากนี้ ทั้งสองยังคงเว้นระยะห่างซึ่งกันและกันเนื่องจากยังไม่รู้ภูมิหลังของอีกฝ่ายดีนัก เพื่อแสดงให้เห็นถึงความอาวุโสของแก็งซอนา ผู้แปลจึงถ่ายทอดสรรพนาม “Je” ซึ่งแทนแก็งซอนาว่า “ฉัน” สรรพนาม “Je” ซึ่งแทนมิแชลว่า “ผม” และสรรพนาม “Vous” ว่า “คุณ”

ตัวอย่าง

“« Monsieur Quinsonnas, dit Michel.

- Donnez-vous la peine d’entrer, répondit le teneur de livres ; à qui ai-je l’honneur de parler?

- À Monsieur Dufrénoy.

- Est-ce que **vous** êtes le héros d’une aventure qui...

- **Je** suis ce héros, répondit hardiment Michel.

- Cela fait **votre** éloge, reprit Quinsonnas, **vous** êtes un honnête homme ; un voleur ne s’y serait pas laissé prendre. Voilà **mon opinion**.»” (Verne, 1994, p.68)

บทแปล

“สวัสดีครับ คุณแก๊งซอนา” มีแซลกล่าว
 “เข้ามาได้” เมอซีเยอแก๊งซอนาตอบ “คุณเป็นใครมิทราบ”
 “ผมชื่อมีแซล ดูว์เฟรนัวครับ”
 “เอ๊ะ คุณใช้ผู้กล้าในเหตุการณ์ผจญภัยเมื่อคืนที่...”
 “ใช่ครับ ผมคือชายคนนั้น” มีแซลตอบอย่างกล้าหาญ
 “ใคร ๆ ก็พูดถึงคุณทั้งนั้น” แก๊งซอนาพูดต่อ “ฉันคิดว่าคุณเป็นคนซื่อสัตย์ดีนะ
 เพราะว่าหัวใจผมตัวจริงคงจะไม่ปล่อยให้ตัวเองถูกจับแบบนี้หรอก”

แต่เมื่อเวลาผ่านไป แก๊งซอนารู้ว่ามีแซลอยากเป็นศิลปินเช่นเดียวกับตน ทั้งสอง
 กลับพูดคุยกันอย่างถูกคอกและสนิทสนมกันอย่างรวดเร็ว จนกระทั่งทั้งสองกลายเป็นเพื่อนกันและเรียก
 ขานกันโดยใช้สรรพนามบุรุษที่ 2 “Tu” หรือ “Tutoiement” ซึ่งเป็นการแสดงถึงความคุ้นเคยและ
 สนิทสนมกันของผู้พูดและผู้ฟัง ผู้แปลจึงถ่ายทอดคำสรรพนาม “Je” ซึ่งแทนแก๊งซอนาว่า “ฉัน” และ
 สรรพนาม “Tu” ซึ่งแทนการเรียกมีแซลว่า “นาย”

อย่างไรก็ตาม ในวัฒนธรรมไทย แม้ว่าความสัมพันธ์จะใกล้ชิดสนิทสนมกันมาก
 แต่ความแตกต่างระหว่างอายุยังคงเดิม ผู้ที่อายุน้อยกว่ายังคงต้องเคารพผู้ใหญ่ ในต้นฉบับภาษา
 ฝรั่งเศส มีแซลเปลี่ยนสรรพนามที่ใช้เรียกแก๊งซอนาจาก “Vous” เป็น “Tu” เพราะสนิทกันมากขึ้น
 อย่างไรก็ตาม วัฒนธรรมไทยให้ความสำคัญกับลำดับอาวุโสอย่างมาก สรรพนามที่มีแซลใช้เรียก
 แก๊งซอนาควรแสดงให้เห็นถึงความสุภาพกับผู้ใหญ่ไม่เปลี่ยนแปลง ผู้แปลจึงถ่ายทอดคำสรรพนาม
 “Je” ซึ่งแทนมีแซลว่า “ผม” และสรรพนาม “Tu” ซึ่งแทนการเรียกแก๊งซอนาว่า “คุณ” เช่นเดิม

ตัวอย่าง

« **Tu** nous feras faire quelque bonne erreur, répétait sans cesse
 Quinsonnas, et on nous mettra à la porte !

- Mais, il faut bien que **je** parle, répondait Michel.
- Eh bien, lui dit un jour Quinsonnas, **tu** viendras dîner **chez moi**
 aujourd’hui même, avec **mon ami** Jacques Aubanet.
- Chez **toi** ! mais la permission ?
- **Je** l’ai. Où en étions-nous ?” (Verne, 1994, p.73)

บทแปล

“นายจะทำให้เราทำงานพลาด เดียวก็ถูกไล่ออกกันทั้งคู่หรอก!” แก๊งซอณากล่าวซ้ำ ๆ ตลอดเวลา

“แต่ผมต้องได้พูดระบายออกมาบ้าง” มีแซลตอบ

วันหนึ่งแก๊งซอณาถามมีแซลว่า “วันนี้นายอยากจะมากินข้าวที่บ้านของฉันกับฉีก โอบาแนเพื่อนของฉันไหม”

“ที่บ้านของคุณเหรอ ! แล้วใบอนุญาตล่ะครับ”

“ฉันมีแล้ว เราถึงตรงไหนกันแล้วนะ”

2.3 การถ่ายทอดคำศัพท์เทคนิคทางด้านคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์

โดยทั่วไป คำศัพท์เฉพาะทางด้านวิทยาศาสตร์มักมีคำแปลเป็นภาษาปลายทางอยู่แล้ว เนื่องจากเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายและเป็นสากล แม้ว่าในบางกรณีจะสามารถถ่ายทอดโดยการทับศัพท์ในบทแปลได้โดยตรง แต่ผู้แปลต้องทำความเข้าใจคำศัพท์เฉพาะทางนั้น และปรับบทแปลให้เข้ากับบริบทในต้นฉบับ เพื่อให้ได้บทแปลที่เป็นธรรมชาติและถูกต้องตามต้นฉบับ

2.3.1 คำศัพท์เทคนิคทางด้านคณิตศาสตร์

บทที่ 1 ในงานประกาศรางวัลสำหรับนักเรียนที่จบการศึกษา มีการกล่าวถึงโจทย์พีชคณิตที่ฟร็องซัว เนมอแร็ง ฌีญเมอสามารถแก้ปัญหาได้และได้รับคำชื่นชมสรรเสริญจากผู้คนมากมาย โจทย์กล่าวว่า

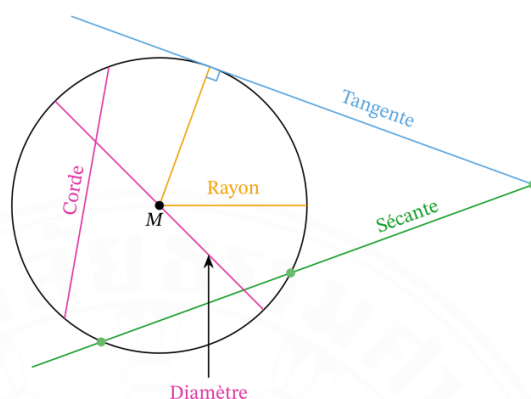
ตัวอย่าง

“On donne deux circonférences OO' : d'un point A pris sur O, on mène des tangentes à O' ; on joint les points de contact de ces tangentes : on mène la tangente en A à la circonférence O ; on demande le lieu du point d'intersection de cette tangente avec la corde des contacts dans la circonférence O' .” (Verne, 1994, p.33)

ผู้แปลได้ศึกษาทำความเข้าใจส่วนประกอบของวงกลม และคำศัพท์เฉพาะในภาษาฝรั่งเศสซึ่งสามารถอธิบายตามรูปภาพดังต่อไปนี้

ภาพที่ 2.1

คำศัพท์ภาษาฝรั่งเศสเกี่ยวกับส่วนประกอบของวงกลม

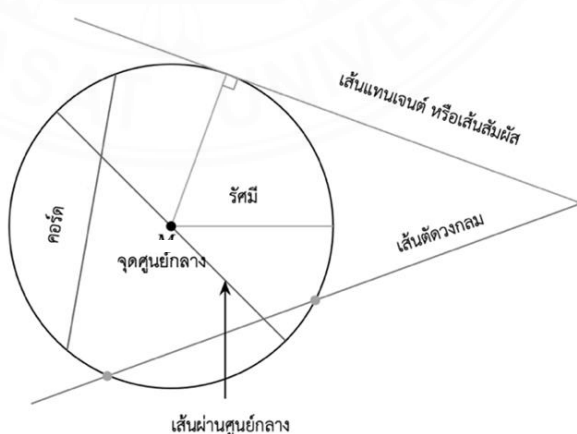

หมายเหตุ Fiche explicative de la leçon : Segments particuliers dans un cercle โดย Nagwa, (n.d.), (<https://www.nagwa.com/fr/explainers/340141735894/>)

ผู้แปลได้ค้นหาคำแปลในภาษาปลายทาง โดยอ้างอิงคำแปลภาษาฝรั่งเศส-อังกฤษ จากพจนานุกรมออนไลน์ Cambridge Dictionary และอ้างอิงคำแปลภาษาอังกฤษ-ไทย พจนานุกรม ศัพท์วิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ สสวท. อังกฤษ-ไทย (2559, น.35) ซึ่งสามารถสรุปเป็นรูปภาพดังนี้

ภาพที่ 2.2

คำศัพท์ภาษาไทยเกี่ยวกับส่วนประกอบของวงกลม

ในเว็บไซต์ <https://debart.pagesperso-orange.fr> โดย Patrice Debart ได้กล่าวถึงโจทย์คณิตศาสตร์ข้อนี้และอธิบายเป็นแผนภูมิรูปภาพ ซึ่งประกอบด้วย วงกลม 2 วง มีจุด

บทแปล

“กำหนดวงกลมสองวงมีจุดศูนย์กลางคือ O และ O' ให้ลากเส้นสัมผัสจากจุด A บนวงกลม O ไปยังวงกลม O' จากนั้นลากเส้นเชื่อมต่อแทนเจนต์ และวาดเส้นแทนเจนต์ A ไปยังวงกลม O จงหาจุดตัดกันของเส้นแทนเจนต์กับคอร์ดเชื่อมสัมผัสในวงกลม O' ”

2.3.2 คำศัพท์เทคนิคทางด้านวิทยาศาสตร์

คำศัพท์เทคนิคทางด้านวิทยาศาสตร์มักจะมีคำแปลหรือคำทับศัพท์ในภาษาปลายทางอยู่แล้ว อย่างไรก็ตาม เนื่องจากนวนิยายเรื่องนี้เกี่ยวกับโลกอนาคต คำศัพท์บางคำคิดค้นขึ้นโดยผู้แต่ง จึงอาจไม่มีปรากฏอยู่ในสมัยนั้นและไม่ตรงกับความเป็นจริงของศตวรรษที่ 20 ดังนั้น อาจไม่สามารถเทียบคำแปลโดยตรงได้ ผู้แปลจึงต้องทำความเข้าใจบริบทต้นฉบับและหาคำแปลเทียบเคียงในภาษาปลายทางที่สามารถถ่ายทอดความหมายจากต้นฉบับได้อย่างเหมาะสม

(1) industrie pratique

ในบริบทต้นฉบับกล่าวถึงชื่อหนังสือ *les cours d'industrie pratique* (Verne, 1994, p.30) ซึ่งเป็นสาขาวิชาหนึ่งทางด้านวิศวกรรมศาสตร์ กล่าวถึงวิชาว่าด้วยเรื่องปฏิบัติการทางด้านอุตสาหกรรม ผู้แปลค้นหาชื่อวิชาใกล้เคียงเป็นภาษาอังกฤษจากพจนานุกรมออนไลน์ Cambridge Dictionary พบคำว่า Industrial Operations ทั้งนี้เว็บไซต์ Law Insider ได้ให้คำจำกัดความ Industrial Operations ว่า *any facility, plant, site, mine, structure or thing where an activity listed in the Activity Designation Regulation occurs, including all the building, equipment, machinery and vehicles that are an integral part of the activity* หมายถึง สิ่งอำนวยความสะดวก โรงงาน ที่ตั้ง แหล่งที่มา โครงสร้าง หรือสิ่งต่าง ๆ ที่ระบุไว้ในระเบียบการกำหนดกิจกรรม รวมถึงอาคาร อุปกรณ์ เครื่องจักร และยานพาหนะทั้งหมดที่เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมนั้น ทั้งนี้ ในปี พ.ศ. 2559 ปิยฉัตร บุระวัฒน์ ได้ตีพิมพ์หนังสือชื่อ *การปฏิบัติการอุตสาหกรรม (Industrial Operations)* ซึ่งกล่าวถึงความรู้พื้นฐานอุตสาหกรรม หลักการปฏิบัติการอุตสาหกรรมอย่างเป็นระบบ รวมถึงหลักการบำรุงรักษาและวิธีการปฏิบัติเมื่อเกิดเหตุการณ์ไม่ปกติ ผู้แปลเห็นว่าชื่อหนังสือดังกล่าวมีความหมายตรงกับความหมายของต้นฉบับและเหมาะสมกับบริบทในการเป็นชื่อสาขาวิชาทางด้านวิศวกรรมศาสตร์ จึงถ่ายทอด *industrie pratique* ว่า “การปฏิบัติการอุตสาหกรรม”

(2) construction d'usine

เมื่อพิจารณาบริบทต้นฉบับพบว่า *construction d'usine* เป็นชื่อของสาขาหนึ่งใน *sciences appliquées* หรือวิทยาศาสตร์ประยุกต์ หากถ่ายทอดคำศัพท์นี้โดยตรงจะได้ว่า การก่อสร้างโรงงาน แต่ผู้แปลเห็นว่าชื่อดังกล่าวยังไม่เหมาะสมกับบริบทการเป็นชื่อสาขาวิชา

ทางด้านวิทยาศาสตร์ เมื่อสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติม ผู้แปลพบชื่อภาควิชาวิศวกรรมอุตสาหกรรม (Industrial Engineering) เป็นสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาออกแบบและบริหารจัดการโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งตรงกับบริบทในต้นฉบับและเป็นคำศัพท์ที่นิยมใช้กันในภาษาปลายทาง ผู้แปลจึงถ่ายทอดคำศัพท์ *construction d'usine* ว่าวิศวกรรมอุตสาหกรรม

(3) chimie appropriée aux arts

ในบริบทต้นฉบับกล่าวถึง *Chimie appropriée aux arts* ว่าเป็นชื่อสาขาหนึ่งของสาขา *sciences appliquées* หรือวิทยาศาสตร์ประยุกต์ เมื่อถ่ายทอดความหมายโดยตรงหมายถึงการนำวิชาเคมีไปประยุกต์ให้เหมาะสมกับศิลปะ ผู้แปลได้ค้นหาข้อมูลเพิ่มเติมและพบชื่อสาขาวิชาเคมีประยุกต์ (Applied Chemistry) ซึ่งเกี่ยวกับการนำความรู้ทางด้านเคมีไปบูรณาการกับศาสตร์ต่างแขนง เช่น ด้านสุขภาพ ความงาม อาหาร เกษตร และอุตสาหกรรม สาขาวิชาดังกล่าวนี้มีความหมายใกล้เคียงกับต้นฉบับ เพียงแต่ในบริบทต้นฉบับเป็นการนำความรู้ทางเคมีไปปรับใช้กับศิลปะ ผู้แปลจึงดัดแปลงชื่อสาขาเคมีประยุกต์โดยปรับให้เหมาะสมกับการเป็นชื่อสาขาวิชาและถ่ายทอด *Chimie appropriée aux arts* ว่า “เคมีประยุกต์ศิลป์”

2.4 การถ่ายทอดคำศัพท์เกี่ยวกับเทคโนโลยีสิ่งประดิษฐ์ในจินตนาการของนักเขียน

นวนิยายเรื่อง *ปารีสในศตวรรษที่ 20* แต่งขึ้นในศตวรรษที่ 19 ซึ่งฌูล เวิร์นได้สร้างโลกที่ล้ำยุคในสมัยที่เทคโนโลยียังเป็นสิ่งแปลกใหม่สำหรับมนุษย์ด้วยการใช้คำศัพท์ที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน รวมถึงการบอกเล่าเกี่ยวกับสิ่งประดิษฐ์ที่สร้างสรรค์อย่างยิ่ง แต่ก็ยังคงอยู่บนหลักการพื้นฐานความเป็นจริงและความเป็นไปได้ ผู้อ่านจึงได้พบกับโลกของเครื่องจักรกลและเทคโนโลยีที่น่าทึ่งและสมจริงในต้นฉบับปรากฏคำศัพท์เฉพาะทางที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสิ่งประดิษฐ์ล้ำยุคในจินตนาการของผู้เขียน ซึ่งผู้แปลต้องพิจารณาลักษณะของสิ่งประดิษฐ์จากคำบรรยายในต้นฉบับ และจากหลักการทางวิทยาศาสตร์ที่ผู้แต่งอ้างอิง เนื่องจากไม่สามารถหาคำแปลแบบเทียบเคียงเหมือนสิ่งประดิษฐ์ที่มีอยู่จริงได้

(1) gaz-cabs

Gaz-cabs เป็นยานพาหนะชนิดหนึ่งซึ่งขับเคลื่อนด้วยก๊าซไฮโดรเจน และเป็นสิ่งประดิษฐ์ตามจินตนาการของฌูล เวิร์น เว็บไซต์ wiktionary.org ได้ให้คำจำกัดความคำว่า Gaz-cab ว่า (*Science-fiction*) *Sorte d'engin mobile, à moteur à hydrogène, qui se déplace avec un chauffeur attitré.* หมายถึง ยานพาหนะชนิดหนึ่งซึ่งขับเคลื่อนด้วยเครื่องยนต์ไฮโดรเจนสามารถเคลื่อนที่โดยคนขับที่ได้รับอนุญาต ในเว็บไซต์ยังได้กล่าวอีกว่าสิ่งประดิษฐ์ชนิดนี้ไม่มีอยู่จริง

ปรากฏเฉพาะในนวนิยายของฌูล เวิร์นเท่านั้น เมื่อพิจารณาจากต้นฉบับพบว่าการทำงานของ Gaz-cabs ได้รับแรงบันดาลใจจากเครื่องยนต์สันดาปภายในของเลอนัวร์ ซึ่งเข้ามาแทนที่เครื่องยนต์ไอน้ำ เพราะมีข้อดีคือสามารถคำนวณปริมาณก๊าซที่จะใช้ได้ เมื่อหยุดรถจะไม่สิ้นเปลืองพลังงาน สามารถเคลื่อนที่ได้เร็วกว่า และมีราคาถูกกว่า

“Ces gaz-cabs faisaient une grande consommation d’hydrogène, sans parler de ces énormes haquets, chargés de pierres et de matériaux, qui déployaient des forces de vingt à trente chevaux. Ce système Lenoir avait aussi l’avantage de ne rien coûter pendant les heures de repos, économie impossible à réaliser avec les machines à vapeur, qui dévorent leur combustible même aux temps d’arrêt.” (Verne, 1994, p.42)

นอกจากนี้ ต้นฉบับยังอธิบายยานพาหนะชนิดว่าเป็น “Les voitures, de la force d’un cheval-vapeur” (Verne, 1994, p.42) จากการทำความเข้าใจในข้อ 1.3.1 พบว่าในช่วงศตวรรษที่ 19 วิศวกรและนักประดิษฐ์ได้พยายามนำเครื่องจักรไอน้ำและเครื่องยนต์ของเลอนัวร์มาปรับใช้กับยานพาหนะ เพื่อที่จะไม่ต้องใช้ม้าในการลากจูง แม้จะมีความพยายามในการประดิษฐ์รถยนต์อยู่บ้าง แต่รถยนต์ในสมัยศตวรรษ 19 ไม่ได้มีหน้าตาคล้ายคลึงกับรถยนต์ที่เราคุ้นเคยกันอยู่ในปัจจุบัน ในช่วงปลายศตวรรษที่ 19 ยานพาหนะที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลายมักจะมีลักษณะเป็นรถม้าหรือเกวียนที่ไม่มีม้า แต่ขับเคลื่อนด้วยเครื่องยนต์ที่ติดตั้งอยู่ข้างหน้ารถ

จากข้อมูลข้างต้น หากจะถ่ายทอดคำศัพท์ Gaz-cab ว่าเป็น “รถยนต์” ผู้อ่านภาษาปลายทางอาจนึกถึงภาพรถยนต์ที่มีหลังคาและประตูปิดมิดชิดอย่างในปัจจุบัน แต่แท้จริงแล้วรถยนต์สมัยก่อนยังคงมีลักษณะคล้ายรถม้า ดังนั้น เพื่อให้สอดคล้องกับภาพความเป็นจริงในบริบททางวัฒนธรรมของฝรั่งเศสในช่วงศตวรรษที่ 19 และทำให้ผู้อ่านภาษาปลายทางเห็นภาพได้ เช่นเดียวกับผู้อ่านต้นฉบับว่ารถม้าได้เปลี่ยนจากการใช้ม้าลากจูงเป็นการขับเคลื่อนด้วยเครื่องยนต์ ผู้แปลจึงเลือกใช้วิธีการถ่ายทอดโดยอธิบายและแปลคำศัพท์ Gaz-cab ว่าเป็น “รถม้าจักรกล”

ตัวอย่าง

“Une vaste cour donnait accès dans les bureaux circulairement disposés sous une toiture de verre dépoli ; au fond s’ouvrait une large remise sous laquelle plusieurs **gaz-cabs** attendaient l’ordre du maître.” (Verne, 1994, p.45)

บทแปล

“ลานกว้างด้านในตึกเปิดไปสู่ห้องทำงานที่ตั้งเรียงรายเป็นวงกลมภายใต้หลังคากระจกฝ้า ด้านในสุดเป็นโรงจอดรถขนาดใหญ่ซึ่ง**รถม้าจักรกล**หลายคันจอดพร้อมให้บริการตามคำสั่งเจ้านาย”

(2) caisse

เมื่อพิจารณาบริบทในต้นฉบับ พบการบรรยายลักษณะของ *caisse* ว่าเป็นเหมือนป้อมปราการขนาดใหญ่ “des caisses gigantesques ; elles avaient des airs de citadelles” และมีลักษณะเหมือนหีบที่ทำจากเหล็กและหุ้มเกราะ “ces coffres cuirassés et blindés” (Verne, 1994, p.59) มีไว้สำหรับเก็บเงินฝากถอนและเป็นที่ทำงานของพนักงานธนาคาร กัสมอดาม อีกทั้งยังมีระบบนิรภัยป้องกันอัตโนมัติ ทั้งนี้ ผู้แปลได้ค้นหาความหมายเพิ่มเติมจากพจนานุกรม Le Robert ซึ่งให้ความหมายของคำศัพท์ *caisse* ว่า *Coffre dans lequel on dépose l'argent, les valeurs*. หมายถึงตู้สำหรับใส่เงินและของมีค่า และพบคำว่า *Caisse enregistreuse* ซึ่งเป็นเครื่องมือที่มีระบบบันทึกรายการเงินสดในธุรกิจหรือสถาบันการเงิน ทำจากเหล็กมีลักษณะเป็นเครื่องใหญ่คล้ายพิมพ์ดีด มีจอแสดงผลตัวเลขและลิ้นชักเก็บเงิน ซึ่งเป็นต้นแบบของเครื่องแคชเชียร์ในปัจจุบัน ผู้แปลเห็นว่าอุปกรณ์ดังกล่าวมีลักษณะและการใช้งานคล้ายกับคำบรรยายในต้นฉบับ จึงถ่ายทอดคำศัพท์ *caisse* ว่า “เครื่องบันทึกเงินสด”

ตัวอย่าง

“Pour l'honneur du jeune Dufrénoy, cette opinion rallia la majorité de ces hommes en chemise. On dégagait le prisonnier, victime innocente **des Caisses** perfectionnées qui se défendent toutes seules.” (Verne, 1994, p.65)

บทแปล

“เพื่อเป็นการรักษาหน้ามีแซล ดูว์เฟรโนว ชายสวมเสื้อเชิ้ตเหล่านี้เห็นพ้องต้องกันว่าน่าจะเป็นเหตุผลนี้ พวกเขาปล่อยตัวนักโทษผู้ตกเป็นเหยื่อผู้บริสุทธิ์ของ**เครื่องบันทึกเงินสด**นิรภัยที่สามารถป้องกันขโมยโดยอัตโนมัติได้อย่างสมบูรณ์แบบ”

(3) appareil de sûreté

หากถ่ายทอดความหมายโดยตรง แปลว่า เครื่องแห่งความปลอดภัย แต่เมื่อพิจารณาบริบทในต้นฉบับประกอบพบว่า *appareil de sûreté* เป็นการรักษาความปลอดภัยของเครื่องบันทึกเงินสด ซึ่งติดตั้งในธนาคารกัสมอดาม En étendant les bras dans l'obscurité, Michel avait frôlé la Caisse des valeurs, sensible et pudique comme une jeune fille; un appareil de sûreté s'était immédiatement mis à fonctionner. (Verne, 1994, p.65)

ซึ่งเครื่องดังกล่าวทำงานเมื่อมีแชลเพลอไปสัมผัสเครื่องบันทึกเงินสดในเวลาทีธนาคารปิดทำการ จากนั้นพื้นในท้องจึงเปิดออกทำให้มีแชลตกลงไปด้านล่าง และประตูห้องก็ปิดล็อกโดยอัตโนมัติ พร้อมกับไฟในสำนักงานที่สว่างขึ้นทันที เมื่อพิจารณาจากบริบทในต้นฉบับจะเห็นว่า *appareil de sûreté* ไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมือรักษาความปลอดภัย แต่เป็นการวางระบบเพื่อป้องกันขโมย ดังนั้น ผู้แปลจึงถ่ายทอดคำศัพท์ *appareil de sûreté* ว่า “ระบบนิรภัย”

ตัวอย่าง

“En étendant les bras dans l’obscurité, Michel avait frôlé la Caisse des valeurs, sensible et pudique comme une jeune fille; **un appareil de sûreté** s’était immédiatement mis à fonctionner. Le sol s’entrouvrit au moyen d’un plancher mobile, tandis que les bureaux s’illuminaient électriquement au bruit des portes violemment repoussées. Les employés, réveillés par des sonneries puissantes, se précipitèrent vers la cage descendue jusqu’au sous-sol.” (Verne, 1994, p.65)

บทแปล

“ขณะที่มีแชลยื่นแขนไปข้างหน้าเพื่อคลำทางในความมืด มือของเขาไปปิดถูกเครื่องบันทึกเงินสดซึ่งอ่อนไหวและสงบเสถียรเหมือนหญิงสาว เป็นเหตุให้**ระบบนิรภัย**เริ่มทำงานทันที แผ่นกระดานบนพื้นเลื่อนเปิดออก ในขณะเดียวกันไฟในสำนักงานก็สว่างจ้าขึ้นโดยอัตโนมัติ พร้อมกับเสียงประตูถูกปิดล็อกอย่างแรง พนักงานสะดุ้งตื่นเพราะเสียงกริ่งสัญญาณดังลั่น ต่างพากันรีบวิ่งไปยังกรงเหล็กที่ตกลงไปชั้นใต้ดิน”

(4) grandes grues à vapeur

หากถ่ายทอดความหมายโดยตรง แปลว่าเครนไอน้ำขนาดใหญ่ ซึ่งทำให้นึกถึงภาพเครนที่ใช้ในงานก่อสร้างหรือเครนที่ติดตั้งกับรถยก แต่เมื่อพิจารณาบริบทในต้นฉบับ พบว่าเครื่องมือนี้อยู่ในร้านหนังสือ มีหน้าที่ในการขนย้ายหนังสือมาวางที่ลานตรงกลางของร้าน ดังนั้น *grues* นี้ ไม่น่าจะมีขนาดใหญ่เทียบเท่าเครนก่อสร้าง เพราะจะไม่สามารถขนย้ายสิ่งของภายในอาคารได้ ผู้แปลจึงถ่ายทอดด้วยคำว่า “แขนกล” เพื่อให้เห็นภาพการทำงานหลักของเครื่องมือนี้ซึ่งมีลักษณะคล้ายมือ ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาคำศัพท์ “à vapeur” หากถ่ายทอดว่าไอน้ำ ผู้อ่านอาจเข้าใจคลาดเคลื่อนว่าเครื่องมือนี้ปล่อยไอน้ำออกมา แต่แท้จริงแล้วเป็นการอธิบายว่าแขนกลขับเคลื่อนด้วยเครื่องจักรไอน้ำ หรือ *Machine à vapeur* ซึ่งเป็นเครื่องจักรที่นิยมใช้กันในสมัยศตวรรษที่ 19 และมักนำมาประยุกต์ใช้กับเครื่องจักรชนิดอื่น ๆ เช่น *Locomotive à vapeur* ดังที่อธิบายในข้อ 1.3.2 ดังนั้น ผู้แปลจึงถ่ายทอดคำศัพท์ *grandes grues à vapeur* ว่า “แขนกลขนาดใหญ่ขับเคลื่อนด้วยไอน้ำ”

ตัวอย่าง

“Cependant, il y avait là des cargaisons de livres que **de grandes grues à vapeur** descendaient au milieu des cours, et les acheteurs se pressaient au bureau des demandes.” (Verne, 1994, p.65)

บทแปล

“แต่กลับมีกองหนังสืออื่นอีกมากมายภายในร้านถูก**แขนกลขนาดใหญ่ขับเคลื่อนด้วยไอน้ำ**ขนลงมาวางตั้งไว้กลางร้าน จากนั้นพวกลูกค้าก็กรูกันเข้าไปเลือกสรรหนังสือตรงเคาน์เตอร์สั่งสินค้า”

2.5 การถ่ายทอดชื่อหน่วยงาน

นวนิยายเรื่อง *ปารีสในศตวรรษที่ 20* ฌูล เวิร์นได้บรรยายสภาพสังคมของประเทศฝรั่งเศสและเมืองปารีสในศตวรรษที่ 20 ตามจินตนาการ รวมทั้งกล่าวถึงหน่วยงานราชการ สถาบันการศึกษา ธนาคาร และบริษัทต่าง ๆ ทั้งที่ปรากฏอยู่จริงในประวัติศาสตร์และที่สร้างขึ้นจากจินตนาการของผู้เขียน อย่างไรก็ตาม ชื่อหน่วยงานดังกล่าวอาจมีนัยแฝงหรือเป็นการล้อเลียนสภาพสังคมในศตวรรษที่ 19 ด้วย ดังนั้น ผู้แปลจึงต้องถ่ายทอดชื่อหน่วยงานให้ตรงกับจุดประสงค์ที่ผู้เขียนต้องการจะสื่อเพื่อให้ผู้อ่านได้รับสารที่แฝงอยู่ในชื่อเหล่านี้

(1) Le ministère des Embellissements de Paris

Le ministère des Embellissements de Paris เป็นชื่อกระทรวงที่ไม่มีอยู่จริง แต่คาดว่าได้รับแรงบันดาลใจจาก Projet d'embellissement de Paris หรือโครงการปรับปรุงเมืองปารีส โดย ฌอร์ฌ เออแฌน โอสมาน (Georges Eugène Haussmann) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสืบเนื่องจากในศตวรรษที่ 19 ผู้คนให้ความสำคัญกับการปรับปรุงเมืองปารีสมากเสียจนก่อตั้งกระทรวงขึ้นมาเพื่อดูแลเรื่องนี้โดยเฉพาะ หากถ่ายทอดความหมายโดยตรงจะได้ว่า “กระทรวงการประดับประดาแห่งกรุงปารีส” แต่ผู้แปลเห็นว่าควรปรับให้กระชับและเป็นทางการ เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจได้ง่ายยิ่งขึ้น ทั้งนี้ หากพิจารณาการตั้งชื่อกระทรวงในประเทศไทย มักจะมีรูปแบบการตั้งชื่อโดยมีคำว่า “การ” และตามด้วยหน้าที่รับผิดชอบของกระทรวงนั้น เช่น กระทรวงการคลัง กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ดังนั้น ผู้แปลจึงถ่ายทอดชื่อ Le ministère des Embellissements de Paris ว่า “กระทรวงการภูมิทัศน์แห่งกรุงปารีส”

(2) La Société Générale de Crédit instructionnel

จากต้นฉบับ La Société générale de Crédit instructionnel หมายถึง สถาบันการศึกษาของรัฐ ตั้งอยู่ที่ Champs de Mars ซึ่งเป็นพื้นที่ขนาดใหญ่ สถาบันนี้เกิดจากความคิดริเริ่มของ Baron de Vercampin ซึ่งเป็นนักธุรกิจ เขาควรวบรวมโรงเรียนของรัฐหลายแห่ง และเปลี่ยนเป็นสถานศึกษาขนาดใหญ่เพื่อผลิตบัณฑิตที่สามารถตอบสนองความต้องการของกระแสสังคมได้ “Le baron fusionna les lycées de Paris et de la province, Sainte- Barbe et Rollin, les diverses institutions particulières, dans un seul établissement ; il y centralisa l'éducation de la France entière ; les capitaux répondirent à son appel, car il présenta l'affaire sous la forme d'une opération industrielle. L'habileté du baron était une garantie en matière de finances. L'argent accourut. La Société se fonda.” (Verne, 1994, p.28) ทั้งนี้ สารจากบรรณาธิการในหนังสือ *Paris au XXe siècle* ได้กล่าวว่า Société générale de Crédit instructionnel เป็นการตั้งชื่อเลียนแบบ “Crédit Mobilier” หรือ “Société générale de crédit mobilier” ซึ่งเป็นสถาบันการเงินของฝรั่งเศส ก่อตั้งเมื่อปี ค.ศ. 1852 โดยพี่น้องตระกูล Pereire มีวัตถุประสงค์เพื่อรับฝากเงินออมทรัพย์และจัดหาทุนให้กับธุรกิจ อุตสาหกรรมและพาณิชย์ซึ่งสามารถให้ผลกำไรเพิ่มเป็นทวีคูณ (Godin, 2011) อีกทั้ง ลักษณะของ สถานศึกษาแห่งนี้คล้ายคลึงกับบริษัทเอกชนมากกว่าโรงเรียนของรัฐ เพราะทุนในการจัดตั้งมาจาก นายทุนบริษัทเอกชนและในรายชื่อผู้บริหารประกอบด้วยเจ้าหน้าที่รัฐเพียงคนเดียวเท่านั้น ด้วยเหตุนี้ การถ่ายทอดบทแปลจึงต้องรักษาแนวคิดแบบสถาบันการเงินเอาไว้ด้วย หากถ่ายทอดความหมาย โดยตรงจะได้ว่า “บริษัททั่วไปของเครดิตการศึกษา” ซึ่งผู้แปลเห็นว่าควรปรับให้ผู้อ่านเข้าใจได้ง่าย ยิ่งขึ้นว่าเป็นชื่อสถาบันการศึกษา ซึ่งเลียนแบบชื่อสถาบันการเงิน ดังนั้น จึงถ่ายทอดชื่อ Société générale de Crédit instructionnel ว่า “สถาบันเครดิตแห่งการศึกษา”

(3) L'École Normale

L'École Normale เป็นชื่อสถาบันการศึกษาของรัฐ คาดว่าเลียนแบบมาจาก l'École Normale supérieure พจนานุกรมออนไลน์ Larousse ให้คำจำกัดความ l'École Normale supérieure ว่า *Établissement de l'enseignement public ayant pour objet de former les professeurs de l'enseignement du second degré ainsi que certains membres de l'enseignement supérieur et du personnel de recherche.* หมายถึง สถานศึกษาของรัฐซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและฝึกหัดบุคลากรทางการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา รวมถึงในระดับอุดมศึกษาและนักวิจัย ทั้งนี้ l'École Normale supérieure มักจะคัดเลือกนักเรียน หัวกะทิและมีความเป็นเลิศในสาขาต่าง ๆ ผู้ที่จะเข้าศึกษาในโรงเรียนแห่งนี้จะต้องสำเร็จการศึกษา

อย่างน้อยระดับอนุปริญญาขึ้นไป ซึ่งเทียบได้กับ Bac+2 (ชนดล ภูชนะศิริ, 2557, น.39-41) ผู้แปลพบว่าสถาบันการศึกษาที่ใกล้เคียงที่สุดในภาษาปลายทางคือ “มหาวิทยาลัยราชภัฏ” ซึ่งชื่อเดิมคือ “โรงเรียนฝึกหัดครู” แต่ก็ยังไม่สามารถครอบคลุมความหมายทั้งหมดของ l'École Normale ได้ เมื่อสืบค้นเพิ่มเติมจาก *วารสารยุโรปศึกษา* ปีที่ 22 ฉบับที่ 1 พบคำแปลของ l'École Normale supérieure คือ “โรงเรียนชั้นสูงแห่งครุศาสตร์” (ชนดล ภูชนะศิริ, 2557, น.39) อย่างไรก็ตาม ผู้แปลเห็นว่าคำว่า “โรงเรียน” ในภาษาปลายทางมักจะสื่อความหมายถึงโรงเรียนระดับประถมศึกษาหรือมัธยมศึกษา จึงเลือกถ่ายทอดคำว่า “สถาบัน” เพื่อสื่อถึงการเรียนการสอนในระดับสูง และเพิ่มคำว่า “ครุศาสตร์” เพื่อแสดงให้เห็นถึงวัตถุประสงค์ของการก่อตั้งสถานศึกษา ผู้แปลจึงถ่ายทอดชื่อ l'École Normale ว่า “สถาบันครุศาสตร์แห่งชาติ”

(4) Le Grand Livre

Le Grand Livre เป็นชื่อสถานที่ทำงานของแก๊งซอนาและมีแซล พจนานุกรมออนไลน์ Larousse ได้ให้ความหมายของคำนี้ว่า *Document qui regroupe tous les comptes de l'entreprise. (Il est établi par report des écritures du journal, et sert à l'établissement de la balance, du bilan et du compte de résultats.)* หมายถึงเอกสารที่รวบรวมบัญชีของทั้งบริษัท (ซึ่งประกอบด้วยรายงานบันทึกประจำวัน และใช้สำหรับจัดทำงบดุล สรุปและงบกำไรขาดทุน) พจนานุกรมออนไลน์ Cambridge Dictionary ได้ให้ความหมายของคำศัพท์ Grand Livre ในภาษาอังกฤษว่า *Ledger* หมายถึง “บัญชีแยกประเภท” เป็นบัญชีที่รวบรวมการบันทึกรายการค้าที่เกิดขึ้นไว้เป็นหมวดหมู่ ทั้งนี้ ในบริบทต้นฉบับกล่าวถึง Le Grand Livre ว่าเป็นสถานที่ทำงานซึ่งเป็นแผนกย่อยในธนาคารกัมมอดาม “Michel arriva dans une salle immense surmontée d'un dôme en verre dépoli ; au milieu, et sur un seul pied, chef-d'œuvre de mécanique, se dressait le Grand Livre de la maison de banque.” (Verne, 1994, p.67) ผู้แปลจึงถ่ายทอดชื่อ Le Grand Livre ว่า “แผนกบัญชีแยกประเภท”

2.6 การถ่ายทอดชื่ออาชีพ

ชื่ออาชีพเป็นปัญหาให้การถ่ายทอดแปลที่เกี่ยวข้องกับความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรมในแต่ละประเทศอาจมีชื่อเรียกตำแหน่งหรืออาชีพที่แตกต่างกัน บางอาชีพไม่ปรากฏชื่อทางการที่สามารถเทียบเคียงได้ในภาษาปลายทาง อีกทั้ง นวนิยายเรื่อง *ปารีสในศตวรรษที่ 20* แต่งขึ้นตามจินตนาการของผู้เขียน ชื่ออาชีพบางตำแหน่งจึงอาจเป็นชื่อแปลกใหม่หรือไม่มีปรากฏอยู่ในปัจจุบัน ผู้แปลต้องพิจารณาบริบทและหน้าที่ของแต่ละอาชีพเพื่อถ่ายทอดคำแปลให้ผู้อ่านภาษาปลายทางเข้าใจได้ครบถ้วนตรงตามต้นฉบับ

(1) chef de la Section des Demandes

ในบทที่ 4 มีแชลไปที่ร้านหนังสือที่ใหญ่ที่สุดในปารีส ในร้านมีเครื่องจักรทันสมัย ที่ช่วยในการค้นหาและจัดวางหนังสือ พนักงานหลายคนให้ความช่วยเหลือมีแชลในการหาหนังสือ โดยมีแชลได้เข้าไปถามหาหนังสือกับ chef de la Section des Demandes ผู้แปลได้พิจารณาจากบริบทว่าเป็นสถานการณ์เกิดในร้านหนังสือ และตำแหน่งนี้มีหน้าที่รับเรื่องในเบื้องต้นหลังจากที่ถูกค่าเข้ามาในร้าน เพื่อให้ตรงกับบริบทและขั้นตอนการจัดหาหนังสือ ผู้แปลจึงถ่ายทอดตำแหน่ง chef de la Section des Demandes ว่า “หัวหน้าแผนกรับคำร้อง”

(2) chef de la Section des Recherches

เมื่อมีแชลบอกความต้องการกับแผนกรับคำร้องว่าต้องการตามหาหนังสือของนักเขียนในศตวรรษที่ 19 คำร้องของมีแชลซึ่งเป็นลูกค้าก็ถูกส่งต่อไปยังแผนกหาหนังสือ พนักงานในแผนกจะรู้จักชื่อหนังสือและนักเขียนเป็นอย่างดี ทั้งยังสามารถแนะนำหนังสืออื่น ๆ ให้กับมีแชลได้ ผู้แปลจึงถ่ายทอดตำแหน่ง chef de la Section des Recherches ว่า “หัวหน้าแผนกสืบค้น”

(3) chef de la Section des Réponses

chef de la Section des Réponses เป็นชื่อแผนกในร้านหนังสือ ซึ่งรับหน้าที่จัดการคำร้องของลูกค้า พนักงานในแผนกนี้เป็นผู้แจ้งให้มีแชลทราบว่าไม่พบหนังสือที่ต้องการ และเสนอแนวทางการแก้ไขให้กับลูกค้า ทั้งนี้ เพื่อให้ข้อสอดคล้องกับชื่อแผนกรับคำร้อง ผู้แปลจึงถ่ายทอดตำแหน่ง chef de la Section des Réponses ว่า “หัวหน้าแผนกตอบรับคำร้อง”

(4) teneur de livres modèles

teneur de livres modèles เป็นตำแหน่งของแก๊งซอนา เว็บไซต์ MonEmploi ได้ให้คำจำกัดความอาชีพ teneur de livres ว่า *Personne qui tient à jour la comptabilité, informatisée ou non, d'une entreprise. Elle enregistre les transactions financières, concilie et vérifie les comptes, tient à jour les comptes à payer et les comptes à recevoir, prépare les chèques, établit le solde des comptes et, sous la supervision d'un comptable, prépare les états financiers de l'entreprise.* หมายถึงบุคคลที่ดูแลบัญชีของบริษัทหนึ่ง ไม่ว่าจะใช้คอมพิวเตอร์หรือไม่ก็ตาม มีหน้าที่บันทึกธุรกรรมทางการเงิน ปรับยอดและตรวจสอบบัญชี ดูแลบัญชีรายจ่ายและรายรับ เตรียมเช็คเงินสด จัดทำยอดคงเหลือในบัญชี และจัดทำงบการเงินของธุรกิจภายใต้การดูแลของนักบัญชี เมื่อสืบค้นเพิ่มเติมจากพจนานุกรมออนไลน์ Cambridge Dictionary พบคำแปลของคำศัพท์ teneur de livres คือ bookkeeper หมายถึง “ผู้จัดทำบัญชี” อย่างไรก็ตาม ผู้แปลได้พิจารณาบริบทในต้นฉบับบทที่ 5-6 พบว่า หน้าที่ของอาชีพ teneur de livres คือการเขียนคัดลอกรายการตัวเลขและตัวหนังสือลงบนสมุดรายงานของธนาคาร

โดยไม่ต้องใช้ความสามารถในการคำนวณ แต่ต้องใช้ความแม่นยำ จึงต้องมีผู้ช่วยในการอ่านรายการที่ต้องจดบันทึก “M. Quinsonnas était en train de mouler une F majuscule de trois pieds de longueur, avec une incomparable sûreté de main.” (Verne, 1994, p.67) การใส่คำว่า “modèles” จึงเป็นการขยายความว่าสมุดบัญชีที่ต้องบันทึกนั้นมีรูปแบบที่กำหนดไว้แล้ว ผู้แปลจึงถ่ายทอดตำแหน่ง teneur de livres modèles ว่า “นักคัดลอกบัญชี”

(5) copiste

copiste เป็นอีกชื่อเรียกหนึ่งของตำแหน่งที่แก๊งซอนารับผิดชอบ หากถ่ายทอดความหมายโดยตรงจะได้ว่า “นักคัดลอก” ทั้งนี้ พจนานุกรมออนไลน์ CNRTL ให้คำจำกัดความคำศัพท์นี้ว่า *Personne dont le métier était de transcrire des textes manuscrits, des compositions musicales* หมายถึงบุคคลที่มีหน้าที่ถอดความข้อความที่เขียนด้วยลายมือและบทประพันธ์เพลง ผู้แปลได้พิจารณาความหมายดังกล่าวกับบริบทในต้นฉบับ copiste หมายถึง teneur de livres modèles ซึ่งทำงานคัดลอกบัญชีในแผนกบัญชีแยกประเภทของธนาคารก็สมตาม ผู้แปลจึงเห็นว่าควรถ่ายทอดโดยใช้การอธิบายความหมายเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจได้ทันทีว่าไม่ใช่ นักคัดลอกหนังสือทั่วไป ผู้แปลจึงถ่ายทอดตำแหน่ง copiste ว่า “นักคัดลอกบัญชี”

2.7 การถ่ายทอดภาพพจน์

พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรม ฉบับราชบัณฑิตยสภา (2561, น.205) ให้ความหมายคำว่า “ภาพพจน์” (figure of speech) หมายถึง “สำนวนภาษารูปแบบหนึ่ง เกิดจากการเรียงร้อยถ้อยคำด้วยวิธีการต่าง ๆ ให้ผิดแผกไปจากการเรียงลำดับคำหรือความหมายของคำตามปกติ เพื่อให้เกิดภาพหรือให้มีความหมายพิเศษ” การถ่ายทอดภาพพจน์เป็นกระบวนการที่มีความสำคัญอย่างมากในการสื่อสารระหว่างภาษาที่มีวัฒนธรรมแตกต่างกัน เพื่อไม่ให้สูญเสียความหมายเบื้องหลังภาพพจน์ ผู้แปลต้องทำความเข้าใจความหมายในต้นฉบับและอาจต้องปรับเปลี่ยนบางส่วนเพื่อให้สอดคล้องกับภาษาปลายทาง เนื่องจากภาพพจน์ในภาษาต้นทางอาจไม่เป็นที่นิยมในภาษาปลายทางและอาจไม่สามารถสื่อความหมายได้ชัดเจนกับผู้อ่านภาษาปลายทางได้ เพื่อให้เกิดผลกระทบทางอารมณ์และจินตภาพในผู้อ่านภาษาปลายทางเทียบเท่ากับผู้อ่านต้นฉบับ ผู้แปลต้องคำนึงถึงการถ่ายทอดความหมายที่แท้จริงออกมาให้ชัดเจนและถูกต้องเหมาะสมที่สุด

2.7.1 การถ่ายทอดอุปมา (comparaison)

อุปมา (comparaison) คือการนำเอาสิ่งที่แตกต่างกัน 2 สิ่งมาเปรียบเทียบกัน โดยใช้คำเชื่อม (ประคอง เจริญจิตรกรรม, 2555, น.97) เช่น เหมือน คล้าย ปาน ดุจ รวากับ ประหนึ่ง ในภาษาฝรั่งเศสมักจะมีคำที่ใช้ในการเปรียบเทียบแบบอุปมา เช่น *comme tel* หรือ *ainsi que*

(1) *comme des roues dentées, les unes dans les autres*

comme des roues dentées, les unes dans les autres หมายถึง เหมือนล้อเฟืองที่ถูกันไปมา ในบริบทต้นฉบับผู้เล่ากำลังกล่าวถึงหัวหน้าสาขาวิชาสาสตร์ประยุกต์ที่ ขึ้นมากล่าวสุนทรพจน์ด้วยน้ำเสียงที่ไม่น่าฟัง ผู้เล่ากำลังเปรียบเทียบเสียงของผู้พูดกับเสียงของ เครื่องจักรว่าเสียงเหมือนล้อเฟืองที่หมุนขัดกันไปมาทำให้ไม่น่าฟัง ไม่ได้เป็นการเปรียบเทียบลักษณะ ท่าทางบุคคลกับลักษณะล้อเฟือง ผู้แปลเห็นว่าควรถ่ายทอดโดยการเพิ่มคำบรรยายเสียงดังกล่าวว่า “เอี้ยดอ้าด” เพื่อแสดงภาพเปรียบเทียบให้ชัดเจนยิ่งขึ้นถึงเสียงที่ไม่น่าอภิรมย์ของผู้พูด จึงถ่ายทอด *comme des roues dentées, les unes dans les autres* ว่า “ราวกับเสียงเอี้ยดอ้าดของล้อเฟือง ที่กำลังหมุน”

ตัวอย่าง

“Ce discours furibond rappelait à s’y méprendre les sifflements, les frottements, les gémissements, les mille bruits désagréables qui s’échappent d’une machine à vapeur en activité ; le débit pressé de l’orateur ressemblait à un volant lancé à toute vitesse ; il eût été impossible d’enrayer cette éloquence à haute pression, et les phrases grinçantes s’engrénèrent **comme des roues dentées, les unes dans les autres.**” (Verne, 1994, p.32)

บทแปล

“เสียงที่ฟังดูเกรี้ยวกราดของเขาอาจทำให้เข้าใจผิดได้ว่าเป็นเสียงหวีดร้อง เสียงครีตคราดเหมือนสิ่งของที่เสียดสีกัน เสียงครวญครางอื้อ เสียงอันไม่น่าอภิรมย์นับพันซึ่งเล็ดลอด ออกมาจากเครื่องจักรไอน้ำที่กำลังเดินเครื่องอยู่ คำพูดที่พรั่งพรูออกมาเป็นเหมือนกับวงล้อที่หมุน เหวี่ยงออกไปข้างหน้าด้วยความเร็วสูง คงเป็นไปได้ที่จะหยุดยั้งคำพูดที่ถูกบีบอัดด้วยแรงดันสูงแบบ นี้ ประโยคที่เปล่งด้วยน้ำเสียงแหบพร่าสอดประสานกันฟังราวกับเสียงเอี้ยดอ้าดของล้อเฟืองที่กำลัง หมุน”

(2) *adorer comme une déesse*

หากถ่ายทอดความหมาย *adorer comme une déesse* โดยตรง แปลว่า เทิดทูนราวเทพธิดา ทั้งนี้ พจนานุกรมออนไลน์ Larousse ได้นิยามคำศัพท์ *adorer* ว่า

Rendre des honneurs à Dieu, à une divinité. หมายถึง การเคารพบูชาพระเจ้า หรือเทพเทวดา ดังนั้น adorer ไม่ใช่เพียงการรักใคร่เท่านั้น แต่เป็นการเคารพบูชาราวกับว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ โดยทั่วไปมักใช้สำนวน adorer comme un dieu เมื่อพิจารณาบริบทในต้นฉบับ ผู้เล่ากล่าวถึงนิสัยของสตานิสลัส บุตรแดง ผู้หลงใหลเชิดชูในโลกแห่งเทคโนโลยีและการเงิน เพราะธุรกิจต่าง ๆ สร้างรายได้ให้เขาอย่างเป็นกอบเป็นกำ สิ่งที่สตานิสลัสบูชามากคือ l'industrie หรือโลกอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นคำศัพท์เพศหญิง เอกพจน์ ผู้แต่งจึงปรับเปลี่ยนจาก un dieu ซึ่งเป็นคำศัพท์เพศชาย เอกพจน์ กลายเป็น une déesse ซึ่งเป็นคำศัพท์เพศหญิง เอกพจน์ เพื่อเชื่อมโยงความหมายสู่ l'industrie ทั้งนี้ ผู้แปลเห็นว่าควรปรับบริบทคำว่า une déesse หรือเทพธิดา ให้ผู้อ่านภาษาปลายทางเข้าใจยิ่งขึ้น เนื่องจากในภาษาปลายทาง มักจะเปรียบเทียบภาพสิ่งบูชาว่าเป็นเทพพระเจ้า หรือเทพเทวดา โดยไม่ได้เจาะจงเพศของสิ่งศักดิ์สิทธิ์นั้น จึงถ่ายทอด adorer comme une déesse ว่า “เทิดทูนบูชาประหนึ่งเทพเทวดา”

ตัวอย่าง

“Il avait fait une fortune énorme, si l'on peut appeler cela faire ; l'élan industriel du siècle l'entraîna ; aussi se montra-t-il reconnaissant envers l'industrie, qu'il adorait comme une déesse ; il fut le premier à adopter, pour sa maison et lui, les vêtements en fer filé, qui firent leur apparition vers 1934.” (Verne, 1994, p.47)

บทแปล

“เมื่อซีเยอบูตาร์แดงทำรายได้อย่างมหาศาล ถ้าจะเรียกสิ่งนั้นว่า “ทำ” ความรุ่งโรจน์ทางอุตสาหกรรมของศตวรรษที่ 20 ชักนำเขาไปยังจุดนั้น ดังนั้นเขาจึงแสดงความสำนึกในบุญคุณต่อวงการอุตสาหกรรมซึ่งเขาเทิดทูนบูชาประหนึ่งเทพเทวดา เมื่อซีเยอบูตาร์แดงเป็นคนแรกที่นำเสื้อผ้าจากเส้นใยเหล็กซึ่งคิดค้นขึ้นราว ๆ ค.ศ. 1934 มาสวมใส่และใช้ในบ้านของเขาเอง”

(3) écrire comme un chat de cuisinière

หากถ่ายทอดความหมาย écrire comme un chat de cuisinière โดยตรงจะได้ว่าเขียนหนังสือเหมือนแมวทำอาหาร อย่างไรก็ตาม พจนานุกรมออนไลน์ L'Internaute ให้คำนิยามของสำนวน écrire comme un chat ว่า écrire petit, de manière illisible. หมายถึงเขียนตัวหนังสือเล็ก และอ่านไม่ออก ซึ่งเป็นคำเปรียบเปรยที่แก้งจนกล่าวถึงลายมือของมีแชล ทั้งนี้ ในภาษาปลายทางมีสำนวนว่า “โก๋เขี้ย” ซึ่งพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ได้ให้นิยามว่า ว. หวัด, ยุ่งจนเกือบอ่านไม่ออก, (มักใช้แก่ลายมือ). เพื่อให้ได้บทแปลที่เป็นธรรมชาติใน

ภาษาปลายทาง ผู้แปลจึงถ่ายทอดโดยใช้การแทนด้วยสำนวนในภาษาปลายทางจากต้นฉบับ écrire comme un chat de cuisinière ว่า “ลายมืออย่างกับไก่เขี่ย”

ตัวอย่าง

“« Drôle de garçon, se disait-il intérieurement ; il a pourtant l’air supérieur à son métier ! pourquoi l’a-t-on mis là, lui le neveu du Boutardin ? Est-ce pour me supplanter ? pas possible ! **il écrit comme un chat de cuisinière** ! Serait-ce vraiment un jeune imbécile ! il faudra que j’en aie le cœur net ! »” (Verne, 1994, p.70)

บทแปล

““ช่างแปลกคนเสียจริง เจ้าเด็กนี้ดูฉลาดเกินกว่าจะมาทำงานแบบนี้ ทำไมพวกเขาถึงให้หลานชายของตระกูลบูตาร์ดแต่งงานที่นี่ หรือว่าจะให้มาแทนที่ฉันนั่นหรือ เป็นไปไม่ได้หรอก ลายมือเขาอย่างกับไก่เขี่ย ! หรือว่าเจ้าเด็กนี้จะสมองที่มั่งจริง ๆ กันแน่ ฉันจะต้องรู้ เบื้องลึกเบื้องหลังเรื่องนี้ให้ได้” แก้งงนอนาคิดในใจ”

2.7.2 การถ่ายทอดอุปลักษณ์ (métaphore)

อุปลักษณ์ (métaphore) หมายถึงการนำสิ่ง 2 สิ่งหรือมากกว่าที่มีคุณสมบัติบางประการร่วมกันมาเปรียบเทียบกันว่าสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่งโดยตรง ส่วนมากมักใช้คำแสดงการเปรียบเทียบว่า “เป็น” “คือ” หรือ “เท่ากับ” (กิตติชัย พิณโน และคณะ, 2554, น.74) ทั้งนี้ หลักการของภาพพจน์แบบอุปลักษณ์คือ การเชื่อมโยงคำศัพท์ซึ่งอยู่ในหมวดหมู่ที่แตกต่างกัน เพื่อสร้างความหมายที่เข้าใจได้ง่ายและภาพเปรียบเทียบที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

(1) Mars

เมื่อพิจารณาบริบทต้นฉบับ ผู้แปลกำลังกล่าวถึงสถาบันเครดิตแห่งการศึกษาที่สร้างขึ้นใหม่บนพื้นที่ Champ de Mars ซึ่งปัจจุบันนั้นถูกทิ้งร้างไร้ประโยชน์แล้ว จากการหาข้อมูลเพิ่มเติมพบว่าบริเวณตรงข้าม Champ de Mars เป็นที่ตั้งของ École Militaire หรือโรงเรียนเตรียมทหารของฝรั่งเศส นอกจากนี้ Mars ยังเป็นชื่อเทพเจ้าแห่งสงครามและการทหารในตำนานปกรณัมโรมัน จากต้นฉบับที่ว่า “Mars n’émergeait plus au budget” จึงเป็นการเปรียบเทียบภาพเทพเจ้ามาร์สกับกระทรวงกลาโหมและกิจกรรมทางการทหาร ซึ่งในศตวรรษที่ 20 ตามจินตนาการของผู้แต่งนี้ได้กลายเป็นองค์กรที่ไร้ประโยชน์ เนื่องจากไม่มีสงครามอีกต่อไปแล้ว อย่างไรก็ตาม ผู้อ่านภาษาต้นทางที่มีความรู้ทางด้านวัฒนธรรมสามารถเข้าใจได้ทันทีว่า Champ de Mars เป็นสถานที่ที่มีความเกี่ยวข้องกับการทหาร เพื่อให้สามารถเก็บความหมายของภาพเปรียบเทียบนี้และช่วยให้ผู้อ่านภาษาปลายทางเข้าใจภาพเปรียบเทียบนี้ได้เทียบเท่ากับผู้อ่านต้นฉบับ

ผู้แปลจึงใช้วิธีการถ่ายทอดแบบการอธิบายความโดยการอธิบายชื่อ Champ de Mars ว่า “ลานทหารซ็องเดอมาร์ส” และอธิบายชื่อเทพเจ้า Mars ว่า “เทพมาร์สเจ้าแห่งกระทรวงกลาโหม”

ตัวอย่าง

“La Société de Crédit instructionnel possédait des bâtiments immenses, élevés sur l'emplacement de l'ancien Champ de Mars, devenu inutile, depuis que Mars n'émargeait plus au budget.” (Verne, 1994, p.31)

บทแปล

“สถาบันเครดิตแห่งการศึกษามีอาคารขนาดใหญ่หลายหลังซึ่งสร้างขึ้นบนพื้นที่ซึ่งเคยเป็นลานทหารซ็องเดอมาร์ส เนื่องจากไม่ได้ใช้ประโยชน์ตั้งแต่เทพมาร์สเจ้าแห่งกระทรวงกลาโหมถูกหั่นงบประมาณลง”

(2) plus orphelin

หากถ่ายทอดความหมายโดยตรง จะได้ว่ารู้สึกกำพวามากยิ่งขึ้น แต่เมื่อพิจารณาบริบทต้นฉบับเพื่อให้ความใจหมายแฝง พบว่ามีแซลเป็นเด็กกำพร้าที่ทั้งพ่อและแม่ต่างเสียชีวิตหมดแล้ว ดังนั้น เมื่อเห็นกลุ่มผู้ปกครองที่ร่วมยินดีกับลูก ๆ ของพวกเขา จึงรู้สึกโดดเดี่ยวเดียวดาย เพราะไม่มีคนในครอบครัวมาร่วมแสดงความยินดีในวันจบการศึกษาของเขา การใช้คำว่า plus orphelin ในบริบทนี้จึงเป็นการเปรียบเทียบเพื่อให้เห็นความรู้สึกโดดเดี่ยวของมีแซล ทั้งนี้ ในภาษาปลายทางไม่นิยมใช้คำว่า “กำพร้า” เพื่อบรรยายถึงอารมณ์ความรู้สึก ผู้แปลจึงถ่ายทอดคำศัพท์ plus orphelin โดยการปรับเปลี่ยนเป็นคำว่า “ยิ่งรู้สึกอ้างว้างมากขึ้น”

ตัวอย่าง

“il se sentait seul, étranger, et comme isolé dans le vide. Où ses condisciples s'avançaient d'un pas rapide, il allait lentement, avec hésitation, plus orphelin encore dans cette réunion de parents satisfaits ; il paraissait regretter son travail, son collège, son professeur.” (Verne, 1994, p.37)

บทแปล

“เขารู้สึกโดดเดี่ยว แยกแยก ราวกับอยู่ตัวคนเดียวในความว่างเปล่า บนถนนที่เพื่อนร่วมสถาบันกำลังก้าวเดินไปอย่างรวดเร็ว เขากลับเดินช้า ๆ ด้วยความลังเล และยิ่งรู้สึกอ้างว้างมากขึ้นเมื่อต้องอยู่ท่ามกลางเหล่าพ่อแม่คนอื่น ๆ ที่กำลังปลาบปลื้มใจในความสำเร็จของลูก ๆ มีแซลดูเหมือนจะยังคิดถึงการเรียน ชีวิตในโรงเรียน และอาจารย์ของเขา”

(3) homme pratique

homme pratique เป็นคำบรรยายที่ใช้กล่าวถึงลักษณะของสถานีสลัส บุตรแดง หากถ่ายทอดความหมายโดยตรง จะได้ว่าคนที่ปฏิบัติได้จริง ซึ่งไม่สามารถถ่ายทอดความหมายของต้นฉบับได้ชัดเจน เมื่อพิจารณาบริบทของคำ พบว่าสถานีสลัส บุตรแดงเป็นคนที่เห็นแก่ผลประโยชน์ สำหรับเขา คน ความคิด หรือสิ่งของจะมีค่าก็ต่อเมื่อสามารถสร้างประโยชน์ได้ แต่ความคิดนี้เองกลับทำให้เขาเป็นคนเห็นแก่ตัว เพราะมักจะมองหาแต่สิ่งที่จะทำประโยชน์ให้กับตนได้ ทั้งนี้ พจนานุกรมออนไลน์ Larousse ได้ให้คำนิยาม pratique ว่า Qui s'intéresse ou est relatif à l'application d'une discipline, d'une connaissance, ou qui vise directement à l'action concrète, par opposition à théorique หมายถึง ผู้ซึ่งมีความสนใจหรือสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้กฎทฤษฎี ความรู้ หรือที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อการกระทำที่เป็นรูปธรรมโดยตรง ตรงข้ามกับคำว่าทฤษฎี ดังนั้น การกระทำสิ่งใดให้เกิดผลที่เป็นรูปธรรมนั้นสามารถอธิบายได้ในภาษาปลายทางว่า “การปฏิบัติการ” ผู้แปลจึงถ่ายทอดคำศัพท์ homme pratique ว่า “มนุษย์สายปฏิบัติการ”

ตัวอย่าง

“M. Stanislas Boutardin était le produit naturel de ce siècle d'industrie ; il avait poussé dans une serre chaude, et non grandi en pleine nature ; **homme pratique** avant tout, il ne faisait rien que d'utile, tournant ses moindres idées vers l'utile, avec un désir immodéré d'être utile, qui dérivait en un égoïsme véritablement idéal” (Verne, 1994, p.46)

บทแปล

“เมอซีเยอสถานีสลัส บุตรแดงเป็นผลผลิตทางธรรมชาติของศตวรรษแห่งอุตสาหกรรมนี้ เขาเติบโตงอกงามอยู่ในเรือนกระจก มากกว่าท่ามกลางธรรมชาติ เขาเป็น **มนุษย์สายปฏิบัติการ** เขาเลือกทำแต่สิ่งที่คิดว่าเป็นประโยชน์ พลิกความคิดเรื่องนิด ๆ หน่อย ๆ ให้กลายเป็นสิ่งที่มีประโยชน์ ด้วยความปรารถนาอันแรงกล้าที่อยากจะทำตัวเป็นประโยชน์ แต่ความคิดเช่นนี้กลับกลายเป็นตัวอย่างของความเห็นแก่ตัวอย่างแท้จริง”

(4) directeur de la force motrice à domicile

หากถ่ายทอดความหมายโดยตรง แปลว่าผู้อำนวยการพลังงานมอเตอร์ของบ้าน ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาบริบทในต้นฉบับ พบว่าเป็นคำที่อธิบายลักษณะนิสัยและหน้าที่ของสถานีสลัส บุตรแดง ว่าเป็นทั้งผู้บริหารบริษัทตากบ และเป็นผู้นำหลักของบ้าน ผู้แปลจึงสืบค้นสำนวนในภาษาปลายทางที่ใกล้เคียง พบคำว่าเสาหลัก พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ได้ให้คำนิยามว่า (สำ) น. บุคคลที่สังคมยอมรับนับถือว่าเป็นหลักของบ้านเมืองในด้านสติปัญญา

หรือด้านวิทยาการต่าง ๆ เป็นต้น. อย่างไรก็ตาม คำว่า เสาหลัก ให้ความหมายในเชิงบวก แต่จากการทำความเข้าใจตัวละครในข้อ 1.5.1.4 ทำให้ทราบว่าตานีสลัส บุตราร์แดง มีลักษณะนิสัยเป็นคนชอบสั่งการและควบคุมผู้อื่น ดังนั้นเพื่อให้ได้ภาพที่ในเชิงลบตรงกับลักษณะตัวละครในต้นฉบับ ผู้แปลจึงเลือกสำนวน “กุมบังเหียน” ซึ่งพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ได้ให้ความหมายของบังเหียน ว่า น. เครื่องบังคับม้าให้ไปในทางที่ต้องการ ทำด้วยเหล็กหรือไม้ไผ่ผ่าปากม้า ปลายทั้ง ๒ ข้าง มีห่วงสำหรับผูกสายบังเหียนโยงไว้ให้ผู้ขี่ถือ, โดยปริยายหมายความว่า อำนาจบังคับบัญชาให้ไปในทางที่ต้องการ เช่น ถือบังเหียนการปกครองบ้านเมือง กุมบังเหียน. ผู้แปลจึงถ่ายทอด Directeur de la force motrice à domicile ว่า “ผู้กุมบังเหียนของคนในบ้าน”

ตัวอย่าง

“La position sociale du banquier était celle-ci : Directeur de la Société des Catacombes de Paris et de **la force motrice à domicile**” (Verne, 1994, p.47)

บทแปล

“ตำแหน่งทางสังคมของนายธนาคารผู้นี้คือ ผู้อำนวยการบริษัทกาตากงบเดอ ปารีส และผู้กุมบังเหียนของคนในบ้าน”

(5) germes

พจนานุกรมดวงกลมฝรั่งเศส--ไทย โดยสว่าง วงศ์พัฑฒันธุ์ ได้ให้ความหมายคำศัพท์ germe ว่า ตัวกำเนิด, จุลินทรีย์, เมล็ด, หน่อ, ต้นอ่อน ในบริบทต้นฉบับใช้คำศัพท์นี้เพื่อกล่าวถึงพรสวรรค์ทางด้านกวีของมีแซลที่ได้รับมาจากพ่อ สตานีสลัส บุตราร์แดงเปรียบเปรยว่าจำเป็นจะต้องกำจัดสัญชาติญาณความเป็นศิลปินออกจากตัวมีแซล มิฉะนั้นแล้ว เขาจะทำให้ครอบครัวบุตราร์แดงต้องอับอาย “j’ai découvert en vous des germes qu’il importe de détruire.” (Verne, 1994, p.49) ในภาษาไทย มีสำนวนที่นิยมใช้กันคือ “เนื้อร้าย” ซึ่งหมายถึง เนื้องอก หรือเนื้อเสียที่ลุกลามจากโรคมะเร็ง ถ้าไม่รีบตัดทิ้งก็จะลุกลามและทำให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย เปรียบเหมือนปัญหาที่ถ้าไม่รีบแก้ไขจะทำให้เกิดความวุ่นวายในภายหลัง ผู้แปลจึงถ่ายทอดคำศัพท์ des germes ว่า “เนื้อร้าย”

ตัวอย่าง

“Votre père était un artiste. Ce mot dit tout. J’aime à penser que vous n’avez pas hérité de ses malheureux instincts. Cependant j’ai découvert en vous **des germes qu’il importe de détruire.**” (Verne, 1994, p.49)

บทแปล

“พ่อของเธอเป็นศิลปิน แต่คำนี้ก็บอกทุกอย่างแล้ว ฉันชอบคิดว่าเธอคง
ไม่ได้รับสัญชาติญาณอันเลวร้ายเหล่านั้นจากพ่อของเธอ แต่ฉันกลับค้นพบเนื้อร้ายในตัวเธอซึ่งจำเป็น
อย่างยิ่งที่จะต้องตัดทิ้ง...”

(6) nager volontiers dans les sables de l'idéal

Nager volontiers dans les sables de l'idéal เป็นคำเปรียบที่หมายถึง
การหลงใหลในโลกแห่งความฝันจนลืมโลกแห่งความจริง หากถ่ายทอดความหมายโดยตรงจะได้ว่า
“แหวกว่ายอย่างเต็มใจในฝันร้ายแห่งอุดมคติ” ซึ่งผู้อ่านชาวไทยไม่สามารถนึกภาพตามได้ว่า
ลูจสตานิสลัส กำลังพูดประชดประชันมีแซลที่ชอบเพื่อฝันถึงเรื่องไม่เป็นเรื่อง จนเป็นคนไม่เอาถ่าน
อย่างไรก็ตาม ผู้แปลพบสำนวนไทยที่ใกล้เคียงกับความหมายดังกล่าว คือ “จมปลัก” ในปี พ.ศ. 2551
สำนักงานราชบัณฑิตยสภาได้กล่าวถึงสำนวนนี้ว่า “จมปลัก” เป็นสำนวน จะหมายความว่า ติดอยู่ที่
เดิม ติดอยู่กับที่ ทำให้ไม่เจริญก้าวหน้า เช่น พี่สาวจมปลักอยู่แต่ในบ้าน ความคิดอ่านจึงสู้น้องสาวที่
ออกไปทำงานนอกบ้านไม่ได้” ผู้แปลจึงถ่ายทอดสำนวน Nager volontiers dans les sables de
l'idéal ว่า “จมปลักกับโลกแห่งความเพ้อฝัน”

ตัวอย่าง

Vous nagez volontiers dans les sables de l'idéal et,
jusqu'ici, le résultat le plus clair de vos efforts a été ce prix de vers latins, que vous
avez honteusement remporté hier. (Verne, 1994, p.)

บทแปล

“เธอมักจะจมปลักกับโลกแห่งความเพ้อฝัน จนถึงตอนนี้ ผลลัพธ์เด่นชัด
ที่สุดซึ่งเกิดจากความดีร้ายของเธอก็คือรางวัลชนะเลิศประพันธ์บทกวีภาษาละตินที่เธอได้พึงได้รับ
เมื่อวานนี้ มันเป็นรางวัลที่น่าละอาย”

บทสรุป

ในการแปลนวนิยายเรื่อง *ปารีสในศตวรรษที่ 20* (Paris au XXe siècle) ของฌูล แวร์น ผู้แปลได้ยึดแนวทางของทฤษฎีการแปลแบบยึดความหมาย (Théorie interprétative de la traduction) ของสถาบันชั้นสูงด้านการล่ามและการแปลแห่งกรุงปารีส (École Supérieure d'Interprètes et de Traducteurs หรือ ESIT) เพื่อให้ได้บทแปลที่เหมาะสม อีกทั้งผู้อ่านบทแปลได้รับผลกระทบทางอารมณ์เช่นเดียวกับต้นฉบับ

นวนิยายวิทยาศาสตร์เชิงคาดการณ์อนาคตมักกล่าวถึงสรรพสิ่งที่ยังไม่เกิดขึ้นในปัจจุบัน แต่นวนิยายเรื่อง *ปารีสในศตวรรษที่ 20* กล่าวถึงช่วงเวลาในอนาคต ซึ่งปัจจุบันได้กลายเป็นช่วงเวลาในอดีตไปแล้ว จึงอาจทำให้เกิดความสับสนกับโลกแห่งความเป็นจริง ในขั้นตอนการทำความเข้าใจต้นฉบับ ผู้แปลต้องทำความเข้าใจความแตกต่างระหว่างโลกในจินตนาการของฌูล แวร์นและโลกในศตวรรษที่ 20 ตามความเป็นจริง เนื่องจากกลวิธีการประพันธ์ของฌูล แวร์นมักจะได้รับแรงบันดาลใจมาจากหลักการทางวิทยาศาสตร์หรือเรื่องราวในประวัติศาสตร์ที่เกิดขึ้นจริง เพื่อให้นวนิยายของเขาสมจริงและดูเหมือนว่าจะเป็นไปได้มากยิ่งขึ้น อีกทั้ง โลกในจินตนาการของผู้แต่งได้เกิดขึ้นและเป็นอดีตไปแล้วในปัจจุบัน ภาพอนาคตของต้นฉบับจึงเปรียบเสมือนภาพลวงตา และไม่ตรงกับสิ่งที่เกิดขึ้นจริงในปัจจุบัน ซึ่งเป็นปัญหาหลักในการแปลนวนิยายแนวคาดการณ์อนาคต ผู้แปลจำเป็นต้องแยกแยะภาพในจินตนาการกับความเป็นจริงในศตวรรษที่ 20 ออกจากกัน โดยศึกษาทำความเข้าใจบริบททางประวัติศาสตร์อันเป็นแรงบันดาลใจของผู้เขียน ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับประเทศฝรั่งเศสและเมืองปารีสในศตวรรษที่ 19 สิ่งประดิษฐ์ที่มีส่วนสำคัญในการปฏิวัติอุตสาหกรรม นอกจากนี้ ในการแปลงานวรรณกรรม ผู้แปลต้องทำความเข้าใจกลวิธีการประพันธ์และตัวละครในเรื่อง อันเป็นส่วนสำคัญในการทำความเข้าใจต้นฉบับ

ในขั้นตอนการถ่ายทอดจากต้นฉบับสู่บทแปล ผู้แปลต้องรักษาลีลาการประพันธ์ของต้นฉบับ ขณะเดียวกันต้องค้นหาคำศัพท์เฉพาะและสำนวนในภาษาปลายทางเพื่อให้บทแปลสอดคล้องกับการรับรู้ของผู้อ่านชาวไทย ทั้งนี้ ในต้นฉบับปรากฏคำศัพท์เฉพาะที่อ้างอิงจากหลักการทางวิทยาศาสตร์และบริบททางประวัติศาสตร์ที่เกิดขึ้นจริง รวมถึงคำศัพท์ที่คิดค้นขึ้นโดยผู้เขียน วิธีการถ่ายทอดคำศัพท์เหล่านี้อาจต้องประดิษฐ์คำขึ้นใหม่ เทียบเคียงกับคำที่มีอยู่แล้วในภาษาปลายทาง ทับศัพท์ภาษาต่างประเทศ หรือใช้การอธิบายความ เพื่อให้ผู้อ่านภาษาปลายทางเข้าใจ เช่น คำศัพท์เกี่ยวกับสิ่งประดิษฐ์ในจินตนาการของนักเขียน ชื่อหนังสือ ชื่อหลักการทางวิทยาศาสตร์ ชื่อสถาบันและหน่วยงาน ชื่อสาขาวิชา ซึ่งหลายคำไม่ปรากฏในวัฒนธรรมไทยและอาจไม่ปรากฏ

การใช้งานในภาษาต้นทางด้วย ด้วยข้อจำกัดเหล่านี้ ผู้แปลต้องคำนึงถึงภาพความเป็นจริงในอดีตและบริบทในต้นฉบับ เพื่อที่จะสามารถเลือกวิธีการถ่ายทอดคำแปลที่เหมาะสมในภาษาปลายทาง นอกจากนี้ความถูกต้องของบทแปล ผู้แปลต้องคำนึงถึงความสุขและความน่าสนใจของนวนิยายวิทยาศาสตร์ เพื่อให้สามารถถ่ายทอดความรู้สึกแปลกใหม่ของการท่องเที่ยวโลกอนาคตสู่ผู้อ่านภาษาปลายทางด้วย

นวนิยายเรื่องนี้สะท้อนให้เห็นมุมมองอีกด้านหนึ่งของโลกสุดโต่งที่มีเทคโนโลยีอำนวยความสะดวกมากมาย แต่สังคมกลับละเลยการศึกษาทางด้านมนุษยศาสตร์และศิลปศาสตร์ เมื่อเป็นเช่นนั้น มนุษย์จึงไม่ต่างจากหุ่นยนต์ที่ทำงานเพื่อตอบสนองความต้องการของสังคม ผู้แปลหวังว่าอย่างยิ่งว่าวิทยานิพนธ์เล่มนี้จะเป็นประโยชน์แก่ผู้สนใจการแปลนวนิยายวิทยาศาสตร์ในอนาคตต่อไป

รายการอ้างอิง

หนังสือและบทความในหนังสือ

- กิตติชัย พินโน และคณะ. (2554). *ภาษากับการสื่อสาร Language and communication*. (พิมพ์ครั้งที่ 2, ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพฯ: ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- โกลเด็นชไตน์, ฌอง-ปีแยร์. (2532). *การอ่านนวนิยาย: Pour lire le roman* (วัลยา วิวัฒน์ศร, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จันทนา สาขากกร และ ศิลปะพร ศรีจันเพชร. (2561). *การบัญชีขั้นต้น*. กรุงเทพฯ: ทีพีเอ็นเพรส.
- จุลละพงษ์ จุลละโพธิ. (2543). *วิศวกรรมพลังไอน้ำ Steam power engineering* (พิมพ์ครั้งที่ 2, แก้ไขและเพิ่มเติม). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้า ธนบุรี.
- จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ, บรรณาธิการ. (2540). *ภาษากับการสื่อสาร*. กรุงเทพฯ: คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. (2536). *ประวัติศาสตร์การปฏิวัติอุตสาหกรรมเปรียบเทียบ*. กรุงเทพฯ: บริษัทสำนักพิมพ์สร้างสรรค์ จำกัด.
- ชัยวัฒน์ คุประตกุล. (2524). *วิทยาศาสตร์ในนิยายวิทยาศาสตร์ ความรู้และแนวคิดในการเข้าถึงนิยายวิทยาศาสตร์*. กรุงเทพฯ: ต้นหมาก.
- ประคอง เจริญจิตรกรรม. (2551). *หลักการเขียนวิจารณ์วรรณกรรม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปาจริย์ สุทัศน์ ณ อยุธยา. (2559). *หลักการวิเคราะห์นวนิยายฝรั่งเศส*. เชียงใหม่: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ปิยฉัตร บุระวัฒน์. (2559). *การปฏิบัติการอุตสาหกรรม*. กรุงเทพฯ: ทริปเพิ้ล เอ็ดดูเคชั่น.
- รักพล สารนาถ. (2554). *รถจักรและรถไฟ พัฒนาการที่ยิ่งใหญ่ จากอดีตสู่ปัจจุบัน*. กรุงเทพฯ: การรถไฟแห่งประเทศไทย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). *พจนานุกรมศัพท์สถาปัตยกรรมศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2555). *หลักเกณฑ์การทับศัพท์ภาษาฝรั่งเศส*. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- เรียบเรียงพากย์, พระ. (ม.ป.ป). *พจนานุกรม ฝรั่งเศส-อังกฤษ-ไทย พร้อมคำอ่าน*. กรุงเทพฯ: นครเชมบุ๊คส์โตร์.

- ศุภวิทย์ ถาวรบุตร. (2562). *ประวัติศาสตร์วิทยาศาสตร์ จากปรัชญาธรรมชาติสู่ความจำเป็นของสมัยใหม่*. ปทุมธานี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2559). *พจนานุกรมศัพท์วิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ สสวท. อังกฤษ-ไทย (พิมพ์ครั้งที่ 5)*. กรุงเทพฯ: บริษัท อินเทอร์เน็ตเคชั่น จำกัด.
- สภาวิชาชีพบัญชี. (2549). *นิยามคำศัพท์ตามมาตรฐานการบัญชี อังกฤษ - ไทย*. กรุงเทพฯ: สภาวิชาชีพบัญชี.
- สว่าง พงศ์พัณธ์. (2527). *พจนานุกรมดวงกลม ฝรั่งเศส-ไทย (Français-langue étrangère dictionnaire Français-Thai)*. กรุงเทพฯ: ดวงกลม.
- สานิตย์ โภคาพันธ์. (2530). *ประวัติและวิวัฒนาการทางวิทยาศาสตร์ (History and evolution of Science)*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สุนิสา สุมิตร. (2526). *ความเหมือนจริงในนวนิยายฝรั่งเศสปลายศตวรรษ 19 (Roman réaliste et naturaliste)*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาภาษาตะวันตก คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2561). *พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรม ฉบับราชบัณฑิตยสภา (พิมพ์ครั้งที่ 2, แก้ไขและเพิ่มเติม)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานราชบัณฑิตยสภา.
- เลเดอว์, มาริอานน์, และคณะ. (2540). *ศาสตร์การแปล: รวมบทความเชิงทฤษฎีและปฏิบัติ (จิระพรชัย บุญเกียรติ และคณะ, ผู้แปล)*. กรุงเทพฯ: โครงการศูนย์แปล คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วงจันทร์ พินัยนิดาศาสตร์, คุณหญิง. (2537). *อารยธรรมฝรั่งเศส คริสต์ศตวรรษที่ 19*. กรุงเทพฯ: คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วัลยา วิวัฒน์ศร. (2545). *การแปลวรรณกรรม*. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วาทิต ภัคดี. (2552). *เครื่องยนต์สันดาปภายใน Internal combustion engines*. ปทุมธานี: ภาควิชาวิศวกรรมเครื่องกล คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- แวร์น, ฌูล. (2518). *บุกบาดาล (สายธาร, ผู้แปล)*. กรุงเทพฯ: ประพันธ์สาส์น.
- แวร์น, ฌูล. (2520). *ใต้ทะเล 20,000 โยชน์ (สายธาร, ผู้แปล)*. กรุงเทพฯ: ประพันธ์สาส์น.
- แวร์น, ฌูล. (2524). *เกาะพิศว (ปสงค์อาสา, ผู้แปล)*. กรุงเทพฯ: มังภาพย์.
- แวร์น, ฌูล. (2540). *บุกดวงจันทร์ (วรรณนา วงษ์ฉัตร, ผู้แปล)*. กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า.
- แวร์น, ฌูล. (2545). *การเดินทาง 80 วันรอบโลก (แก้วคำทิพย์ ไชย, บรรณาธิการ และ ผู้แปล)*. กรุงเทพฯ: คลาสสิก.

อุตสาห จิรากร. (2553). *เครื่องยนต์สันดาปภายใน Internal combustion engine*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.

แฮมิลตัน, เอ็ดดิ. (2564). *อุปกรณ์ปั๊มปรว* (นพมาส แวหงส์, ผู้แปล). (พิมพ์ครั้งที่ 17). กรุงเทพฯ: อมรินทร์.

บทความวารสาร

กรรณิกา จรรย์แสง. (2545). *วรรณคดีศึกษาเชิงสังคมในบริบทฝรั่งเศส, วารสารอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*, (25)2, 11-47.

ชัยวัฒน์ คุประตกุล. (2554). *มิติการแปลวรรณกรรมจินตนาการ, วารสารภาษาและวัฒนธรรม*, 30(1), 82-98.

ธนดล ภูชนะศิริ. (2557). *สถาบันการศึกษาและการพัฒนาชนชั้นนำ :กรณีโรงเรียนชั้นสูงฝรั่งเศส. วารสารยุโรปศึกษา*. 22(1). 34-53.

บทความนิตยสาร

ชัยวัฒน์ คุประตกุล. (ธันวาคม 2548). *รำลึก 100 ปี การจากไปของ จูลส์ เวิร์น, สารคดี*, 21(250), 86-89.

วิทยานิพนธ์

สุมนา วงศ์ชีวิสุทธิ.(2562). *นโยบายต่างประเทศสมัยจักรพรรดินโปเลียนที่ 3. (ค.ศ.1856 – 1860) (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ)*. มหาวิทยาลัยศิลปากร, คณะอักษรศาสตร์, สาขาวิชาประวัติศาสตร์

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

การัญญา นาคสกุล. (2540). *คำสรรพนามในภาษาไทยสะท้อนวัฒนธรรมไทย. จดหมายข่าวราชบัณฑิตยสถาน*. ปีที่ 7(ฉบับที่ 73). สืบค้นเมื่อ 10 พฤษภาคม 2566, จาก <http://legacy.orst.go.th/?knowledges=คำสรรพนามในภาษาไทยสะท้อน>

สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ. (ม.ป.ป.). *รถจักรไอน้ำ*. สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน. จาก <https://www.saranukromthai.or.th/sub/book/book.php?book=4&chap=7&page=t4-7-infodetail09.html>.

สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2551). *จมปลัก*. บทวิทยุรายการ “รู้ รัก ภาษาไทย” ออกอากาศทาง สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย เมื่อวันที่ 18 มิถุนายน พ.ศ. 2551. จาก legacy.orst.go.th/?knowledges=จมปลัก-๑๘-มิถุนายน-๒๕๕๑.

สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2532). *หลักเกณฑ์การทับศัพท์ภาษาอังกฤษ*. จาก <http://legacy.orst.go.th/wp-content/uploads/2015/03/หลักเกณฑ์ทับศัพท์อังกฤษ2532.pdf>

Books

Alphand, A. (1889). *Les Travaux de Paris 1789 - 1889*. Paris: Éditions Nationales.

Beth, A. and Marpeau, E. (2011). *Figures de style*. Paris: Libro.

Brean, S. (2012). *La science-fiction en France : théorie et histoire d'une littérature*. Paris: Presses de l'Université Paris-Sorbonne.

Buffard-Moret. (2020). *Le langage de la littérature : une introduction à la stylistique*. Malakoff: Armand Colin.

Charle, C. (2015). *Histoire sociale de la France au XIXe siècle*. Paris : Éditions Points.

Verne, J. (1994). *Paris au XXe siècle*. Paris: Hachette and Le Cherche Midi.

Verne, J. (1997). *Paris in the Twentieth Century: The Lost Novel* (R. Howard, Trans). New York: Ballantine Books. (Original work published 1994).

Articles

Faure, A. (2018). “L'industriel et le politique. Qui a peur de l'industrie à Paris au XIXe siècle ?” *Revue d'histoire moderne et contemporaine* (1954-), 65(1), 29–69. <http://www.jstor.org/stable/44986738>

Smith, P. (2009). *Les chemins de fer atmosphériques. Première partie*. In *Situ*, (10). <https://doi.org/10.4000/insitu.4192>.

Electronic media

- Brennan, J. (2020). *The Atmospheric Road: Explorations in England, Ireland, and France*. Columbia University. Retrieved March 29, 2023, from https://www.columbia.edu/~brennan/atmo/05_NORWOOD.html.
- Britannica, T. Editors of Encyclopaedia. (2023, January 1). *Charles Xavier Thomas de Colmar*. Encyclopedia Britannica. Retrieved September 11, 2023, from <https://www.britannica.com/biography/Charles-Xavier-Thomas-de-Colmar>.
- Crédit mobilier (et Société générale de crédit mobilier). (n.d.). Archives nationales du monde du travail. Retrieved April 20, 2023, from https://recherche-anmt.culture.gouv.fr/archive/fonds/FranMT_IR_25_AQ/view:207282.
- Debart, P. (2012, May 22). Quartique de Jules Verne. *Descartes et les Mathématiques*. Retrieved March 2, 2023, from https://debart.pagesperso-orange.fr/geoplan/lieux_geometriques_classique.html#ch11.
- Debeaupuis, J-P. (2020, January). *L'installation du « chemin atmosphérique » vers Saint Germain*. Société d'Histoire du Vésinet. Retrieved April 10, 2023, from <http://histoire-vesinet.org/inauguration-train-atmospherique.htm>.
- De Mazibourg, C. (1898, June). Voiture à vapeur du Comte de Dion, 1895. *Les Sports modernes : {Paris-illustré}*, n°1, juin 1898, from https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Voiture_%C3%A0_vapeur_du_Comte_de_Dion,_au_d%C3%A9part_de_Paris-Bordeaux-Paris_1895.jpg.
- Dujin, A. (2018, February 16). *La caisse-enregistreuse, inventaire avant liquidation*. Le Monde. Retrieved July 1, 2023, from https://www.lemonde.fr/idees/article/2018/02/16/la-caisse-enregistreuse-inventaire-avant-liquidation_5257714_3232.html.
- Evans, A. B. (2023, April 29). *Jules Verne*. Encyclopedia Britannica. Retrieved June 10, 2023, from <https://www.britannica.com/biography/Jules-Verne>.
- Figuier, L. (1867). Coupe de l'intérieur du tube atmosphérique. *Les Merveilles de la science Tome 1*, from https://commons.wikimedia.org/wiki/File:T1-_d392_-_Fig._202._%E2%80%94_int%C3%A9rieur_du_tube_atmosph%C3%A9rique.png.

- Godin, R. (2011, December 26). *Les frères Pereire, le salut par le crédit*. La Tribune. Retrieved September 5, 2023, from <https://www.latribune.fr/actualites/economie/economie/france/20111226trib000673792/les-freres-pereire-le-salut-par-le-credit.html#:~:text=En%201852%2C%20le%20gouvernement%20autorise,pour%20dix%20fois%20son%20capital>.
- Huard, M. (July, 2018). *L'industrie à Paris*. Atlas Historique de Paris. Retrieved September 2, 2023, from <https://paris-atlas-historique.fr/54.html>.
- “Industrial Operation Definition”. (n. d.). Law Insider. Retrieved March 2, 2023, from <https://www.lawinsider.com/dictionary/industrial-operation#:~:text=%20industrial%20operation%20means%20the%20production%2C%20fabrication%20and%20storage%20of%20man,of%20energy%20in%20all%20forms>.
- Monnier, V. (n.d.). *ARITHMOMÈTRE DE THOMAS DE COLMAR*. Encyclopædia Universalis. Retrieved September 11, 2023, from <https://www.universalis.fr/encyclopedie/arithmometre-de-thomas-de-colmar/>.
- Nagwa. (n.d.). *Fiche explicative de la leçon : Segments particuliers dans un cercle*. Nagwa. Retrieved March 2, 2023, from <https://www.nagwa.com/fr/explainers/340141735894/>.
- Souvestre, P. (1907). Quadricycle à vapeur De Dion-Bouton. *Histoire de l'automobile*, from [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Quadricycle_%C3%A0_vapeur_De_Dion-Bouton_de_1885_\(vainqueur_de_course_en_1887\).jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Quadricycle_%C3%A0_vapeur_De_Dion-Bouton_de_1885_(vainqueur_de_course_en_1887).jpg)
- Spamer, O. (2012, October 19), *atmospheric railway in St. Germain, France*, from https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Atmosph_Eisenbahn_Buch-d-Erf.jpg.
- Teneur de livres - Métiers et professions*. (n.d.). MonEmplo. Retrieved March 2, 2023, from <https://www.monemploi.com/metiers-et-professions/fiche/teneur-de-livre>.
- Thurston, R. H. (1878). Sketch showing a steam engine designed by Boulton & Watt, England, 1784. *A History of the Growth of the Steam Engine*, from https://commons.wikimedia.org/wiki/File:SteamEngine_Boulton%26Watt_178.